

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการ
มิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ

ร.ต.อ. ศุภโชค บุญเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2556

**Legal Measures on the Control to prevent Pets from becoming Animals
without Owners**

Pol. Cap. Subpachoke Booncharoen

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำขึ้นในระหว่างที่ผู้เขียนปฏิบัติราชการดำรง ฅ กองบังคับการสืบสวนสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่อาจสำเร็จสมบูรณ์ได้ หากไม่ได้รับความกรุณาจาก พล.ต.ต.ฉันทวิทย์ รามสูต ผู้บังคับการสืบสวนสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ในช่วง พ.ศ. 2552 – 2553 และ พล.ต.ต.รณศิลป์ ภู่อาระ ผู้บังคับการสืบสวนสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ในช่วง พ.ศ. 2553 – 2555 ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้เขียนในระหว่างปฏิบัติราชการ โดยผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาและการสนับสนุนของท่านมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี ที่กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยท่านอาจารย์ได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น รวมทั้งได้กรุณาสละเวลาตรวจทาน แก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม และรองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ที่กรุณาเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้ข้อเสนอแนะและชี้ข้อบกพร่องอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ บิดามารดา ของผู้เขียน ที่ได้ให้การสนับสนุนพร้อมทั้งให้กำลังใจผู้เขียนมาโดยตลอด และขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคนที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียน จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ร.ต.อ.สุภโชค บุญเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. แนวคิดหลักการและทฤษฎีในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็น สัตว์ไม่มีเจ้าของ	5
2.1 หลักการแนวคิดในทางรัฐธรรมนูญว่าด้วยอำนาจอธิปไตยและสิทธิเสรีภาพ ในทรัพย์สิน	6
2.1.1 สิทธิในการเลี้ยงสัตว์ตามรัฐธรรมนูญ.....	8
2.1.2 แนวคิดการกระทำทางปกครอง	12
2.1.3 การใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง	12
2.2 หลักการแนวคิดในการจำกัดสิทธิของเจ้าของสัตว์เลี้ยง	13
2.2.1 ที่มาและความหมายของสัตว์เลี้ยงที่ไม่มีเจ้าของ	13
2.2.2 หลักเกณฑ์ในการดูแลสุนัข.....	18
2.3 หลักแนวคิดทฤษฎีทางแพ่ง.....	22
2.3.1 ทฤษฎีรับภัย	25
2.3.2 ทฤษฎีความผิด	28
2.3.3 ทฤษฎีความรับผิดชอบเด็ดขาด.....	30
2.3.4 ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข.....	32
2.3.5 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม.....	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.3.6 ความรับผิดชอบทางละเมิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์.....	34
2.4 แนวคิดทฤษฎีในทางอาญา.....	36
2.4.1 ทฤษฎีการจำกัด.....	37
2.4.2 ทฤษฎีการป้องปราม	38
2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม.....	38
2.5.1 แนวคิดเรื่องผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย	39
2.5.2 หลักการตีความและการอุดช่องว่างของกฎหมายตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์	39
2.6 หลักความผูกพันระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยง	41
2.6.1 วิวัฒนาการความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์เลี้ยง	41
2.6.2 บทความเกี่ยวกับมนุษย์กับสัตว์เลี้ยง	43
3. หลักเกณฑ์กฎหมายในการควบคุมจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ระหว่างกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ	55
3.1 หลักความผูกพันระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยง	55
3.1.1 กำหนดหน้าที่ให้กับเจ้าของสัตว์เลี้ยงในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร	56
3.1.2 ห้ามเลี้ยงสัตว์โดยฝ่าฝืนตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือ ปล่อยสัตว์.....	61
3.1.3 ห้ามสร้างมลภาวะทางเสียงหรือกลิ่นให้กับสังคม ตามประกาศ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	63
3.1.4 ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยที่อาจเป็นโรคระบาดออกนอกพื้นที่	63
3.1.5 ห้ามมิให้มีการเลี้ยงสัตว์ในที่สาธารณะ ในตำบลดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว.....	65
3.2 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการสละความเป็นเจ้าของ	66
3.3 ข้อจำกัดในทางกฎหมายในการสละกรรมสิทธิ์	76
3.3.1 ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์โดยตรง	76
3.3.2 ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ทางอ้อม.....	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.4 หลักเกณฑ์กฎหมายในการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็น สัตว์ไม่มีเจ้าของ	91
3.4.1 สิทธิในการเลี้ยงสัตว์ตามรัฐธรรมนูญ.....	91
3.5 หลักกฎหมายในการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของตาม กฎหมายอื่น.....	93
3.5.1 ห้ามมิให้ปล่อยปลดละเลยสัตว์คู่โดยลำพัง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377	93
3.5.2 ห้ามมิให้ปล่อยสุนัขในที่สาธารณะโดยลำพังในจังหวัด นครศรีธรรมราช ตามเทศบัญญัติเทศบาลนครศรีธรรมราช	94
3.6 หลักกฎหมายในการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของของ ต่างประเทศ.....	95
3.6.1 มาตรการควบคุมสุนัขจรจัดในประเทศญี่ปุ่น.....	95
3.6.2 มาตรการควบคุมสุนัขในประเทศออสเตรเลีย.....	96
3.6.3 มาตรการควบคุมสุนัขในประเทศสาธารณรัฐไอร์แลนด์.....	107
3.6.4 ความรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะละเมิดจากสัตว์ของประเทศ สาธารณรัฐฝรั่งเศส	116
3.6.5 ความรับผิดชอบที่เกิดจากสัตว์ประเภทที่เป็นสัตว์อันตราย ของ ประเทศอังกฤษ.....	117
3.7 บทความสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	120
4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็น สัตว์ไม่มีเจ้าของ	124
4.1 ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการที่เจ้าของสัตว์สละความเป็น เจ้าของในสัตว์เลี้ยง	124
4.2 ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่สละความเป็น เจ้าของ	139
4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการแสดงความเป็นเจ้าของในสัตว์เลี้ยง	142

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.4 ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่มีอยู่ไม่มีบทลงโทษที่เด็ดขาดในการลดความเป็น เจ้าของ	144
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	145
5.1 บทสรุป.....	145
5.2 ข้อเสนอแนะ	147
บรรณานุกรม	150
ประวัติผู้เขียน	158

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ
ชื่อผู้เขียน	ร้อยตำรวจเอกศุภ โขศ บุญเจริญ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันมีสัตว์เลี้ยงหลากหลายชนิดมากมายในประเทศไทย ทั้งที่นำเข้ามาจากต่างประเทศและเพาะเลี้ยงเองในประเทศ การเลี้ยงสัตว์บางประเภทไม่เหมาะสมกับภูมิประเทศของประเทศไทย แต่กฎหมายไทยมิได้กำหนดขั้นตอนหรือรูปแบบของการเลี้ยงสัตว์ทั่วไปไว้ ขอเพียงแค่มียุติก็สามารถที่จะซื้อสัตว์ดังกล่าวไปเลี้ยงได้แล้ว เช่น การเลี้ยง งูกรีนแมมบ้า ซึ่งมีข่าวว่าหลุดออกมาจากบ้านของคนในช่วงน้ำท่วมใหญ่ปี 2554 โดยงูดังกล่าวยังไม่มีเซลล์รักษาในประเทศไทยและเมื่อสัตว์ดังกล่าวสร้างความเสียหายหรือความเดือดร้อนรำคาญผู้อื่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 กำหนดให้ เจ้าของหรือผู้ควบคุมดูแลสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดปัญหาว่า สัตว์ดังกล่าวยังคงสร้างความเสียหายขึ้นอีกเนื่องจากพฤติกรรมธรรมชาติของสัตว์เลี้ยงนั่นเอง เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่มีปัญหาเหล่านี้ จึงได้นำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยตามที่สาธารณะหรือวัด เพื่อเป็นการสละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าว โดยไม่ได้เป็นเจ้าของสัตว์ดังกล่าวอีกต่อไป ทำให้สัตว์ดังกล่าวกลายเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ เมื่อเกิดความเสียหายจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของขึ้น ก็จะทำให้ไม่สามารถที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ใดและใช้กฎหมายใดในการบังคับใช้ จึงทำให้ต้องตกเป็นพัวพันสำหรับผู้ที่มีความเสียหายนั่นเอง ซึ่งหากให้มีการสละความเป็นเจ้าของในสัตว์เลี้ยงได้อย่างง่ายดายโดยไม่มีมาตรการควบคุมจัดการ ก็จะทำให้จำนวนของสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายในประเทศไทย มีกำหนดไว้เป็นความผิดทางอาญา ในกรณีของการห้ามปล่อยสัตว์ร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 เท่านั้น ไม่รวมถึงสัตว์เลี้ยงทั่วไป ซึ่งแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 29 ให้อำนาจแต่ละท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นของตนเองเพื่อที่จะควบคุมการเลี้ยงสัตว์ เช่น ข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 โดยประกาศให้กรุงเทพมหานครเป็นเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข อันจะมีผลห้ามมิให้ปล่อยสุนัขออกมา

ในเขตกรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจากข้อบัญญัติดังกล่าวมิได้มีลักษณะเป็นการบังคับโดยทั่วไป เป็นเพียงมาตรการในแต่ละท้องถิ่นและไม่มีการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการเลี้ยงสัตว์และกำหนด บทลงโทษอย่างชัดเจน ปัญหาเจ้าของละทิ้งสัตว์เลี้ยงจึงยังมีอยู่อย่างมากมายและเป็นการเพิ่มจำนวน สัตว์เร่ร่อนที่เคยมีเจ้าของมากขึ้นเรื่อยๆ

ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มี เจ้าของ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะว่า ควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้กับสัตว์เลี้ยง เช่น การลงทะเบียนให้กับ สัตว์เลี้ยง หรือ การขอใบอนุญาตในการเลี้ยงสัตว์ หรือ กำหนดแนวทางปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่อย่าง ชัดเจนและกำหนดให้การปล่อยสัตว์เลี้ยงโดยลำพังมีโทษทางอาญา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ได้ศึกษา รวบรวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้าหรือการพาณิชย์แต่อย่างใด

Thesis Title	Legal Measures on the Control to prevent Pets from becoming Animals without Owners
Author	Pol. Cap. Supachoke Booncharoen
Thesis Advisor	Associate Professor Pinij Thipmanee
Department	Law
Academic Year	2012

ABSTRACT

Nowadays there were many kinds of pets in Thailand both imported and domestically bred. Some kinds of pets could not get along well with the landscape of Thailand. Moreover, Thai law did not prescribe the procedure or system for domesticating general animals, just had enough money anyone could afford them. For example, the domestication of Green Mamba snakes which the news spread that they escaped from the house during the big flood in 2554 B.E. There was no serum for medical treatment for the mentioned snakes in Thailand. When the mentioned animals caused damage or disturbance to other people, the Civil and Commercial Code, Article 433, prescribed that the owner or the person who undertook to keep the mentioned animals had to pay the compensation. The problem was that the mentioned animals still caused damage due to its natural behaviour, the owners, thus, abandoned their pets in public places or temples to waive the right of ownership of the mentioned effects and no more were the owners of such pets. The mentioned pets became the effects without owners. When the damage incurred by such animals without owners, the damages could not be claimed and no law to be enforced for such situation, the injured person, therefore, had to suffer such damage by his/her own. If the waiver of right of ownership in pets could be done easily without the controlling measures, it would cause continually increasing number of animals without owners.

From the study, it is found that the law in Thailand prescribing the criminal penalties for leaving fierce animals is Criminal Code, Article 377 only which excludes the case of general pets. Although the Public Health Act B.E. 2539, Article 29 authorized each local administration to issue its own local provisions to control pets, such as Bangkok provisions regarding the control of nurture or abandonment of dogs B.E. 2548 announcing that Bangkok is the controlling area of

the nurture and abandonment of dogs resulting in the prohibition of dog abandonment in Bangkok, the mentioned provisions do not obliged persons in general because they are just the local provisions and there is no publication of the process of the animal nurture and the explicit penalties. Therefore, the problems on abandonment of pets considerably remain and the number of stray animals is increasing.

Therefore, for legal measures on the control to prevent pets from becoming animals without owners, the researcher opinionates that the rules for pets should be specified such as the registration of pets, the permit of pets nurture, the explicit guideline for the officials and the criminal penalties for leaving their pets alone. This thesis excludes the study on animal nurture for trade or commerce.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์กับสัตว์มีความเกี่ยวข้องผูกพันกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เริ่มตั้งแต่การล่าสัตว์ เพื่อเป็นอาหาร พัฒนาการเป็นการเลี้ยงสัตว์ด้วยวัตถุประสงค์หลายประการ เช่น การเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้งาน การเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร การเลี้ยงไว้เป็นเพื่อนเล่น หรือแม้กระทั่งเลี้ยงเพื่อแก้เคล็ด อีกทั้งในบางสังคม มนุษย์เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อการบูชาเสมือนเป็นเทพ เป็นต้น ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่า “สัตว์” เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่มีหรือไม่มีเจ้าของก็ได้ แต่ด้วยเหตุที่สัตว์สามารถแสดงกิริยาอาการและเคลื่อนไหวร่างกายได้ตามสัญชาตญาณ จึงทำให้สัตว์ต่างจากการมีสภาพ เป็นเพียงทรัพย์สินและสามารถสร้างความเสียหายแก่มนุษย์ได้ การพิจารณาถึงความเป็นเจ้าของหรือผู้รับดูแลสัตว์จึงมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากจะเป็นสิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาหาว่า สัตว์สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลอื่น

สัตว์เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง เจ้าของสัตว์เลี้ยงมีสิทธิจึงมีสิทธิตามกฎหมายในการเลี้ยงสัตว์ ได้อย่างอิสระโดยหาซื้อสัตว์ต่างๆ มาเลี้ยงได้ตามอำเภอใจ เมื่อเจ้าของได้นำสัตว์มาเลี้ยงแล้วก็ย่อมเกิดมีความรักความผูกพันในสัตว์เลี้ยงของตนเองดังกล่าว โดยเจ้าของมีสิทธิตามกฎหมายที่จะใช้ สอย หรือ จำหน่ายจ่ายโอน ในทรัพย์สินของตนได้อย่างอิสระ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 อีกทั้งเจ้าของสัตว์ยังมีสิทธิในการสละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 โดยสละการครอบครองได้ แต่เนื่องจากสัตว์เป็นทรัพย์สินที่มีความแตกต่างจากทรัพย์สินชนิดอื่น โดย “สัตว์” เป็นสิ่งมีชีวิตที่แสดงการเคลื่อนไหวร่างกายตามความรู้สึกละและสัญชาตญาณ สัตว์จึงสามารถที่จะสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ด้วยตัวของทรัพย์สินเอง ไม่เหมือนกับทรัพย์สินชนิดอื่นที่จะต้องมียุทธศาสตร์เข้าไปควบคุมทำให้เกิดการเคลื่อนไหว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินกับประชาชนทุกคน แต่การใช้สิทธิต่างๆ จะต้องไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น หรือทำให้สังคมเดือดร้อน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว การที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงเจตนาสละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงของตน โดยการนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยไว้ตามที่ต่างๆ ในสวนสาธารณะ แม้จะมีเจตนาสละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากสัตว์เป็นทรัพย์สินที่สามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ด้วยตัวเอง แม้ว่าสัตว์ที่ถูกทอดทิ้งไปแล้ว จะเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ เมื่อมีความ

เสียหายเกิดขึ้นผู้ที่ได้รับความเสียหายก็ไม่สามารถที่จะไปเรียกร้องค่าเสียหายกับผู้ใดได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ได้กำหนดให้หากความเสียหายเกิดขึ้นจากสัตว์ ให้เจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบใช้ในค่าเสียหายนั้น แต่เนื่องจากสัตว์ดังกล่าวเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของแล้ว โดยเจ้าของได้ผลกภาระให้กับสังคมโดยการนำสัตว์เลี้ยงดังกล่าวไปปล่อยโดยเจตนาละกรรมสิทธิ์แล้ว จึงเสมือนเป็นช่องโหว่ของกฎหมายที่ทำให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงตัดสินใจนำสัตว์เลี้ยงของตนไปปล่อยตามที่สาธารณะได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ จึงสร้างปัญหาให้กับสังคมไทยเป็นอย่างมาก

วิวัฒนาการทางกฎหมายในส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ นั้นจากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า ตามกฎหมายศึกษาด้านบรรพชน เมื่อสัตว์ทำความเสียหายแก่บุคคล การลงโทษนั้นจะไม่กระทำต่อเจ้าของ แต่มีเงื่อนไขว่าเจ้าของสัตว์จะต้องส่งมอบสัตว์ให้แก่ผู้เสียหายนำไปลงโทษตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด ในขณะที่หลักกฎหมายปัจจุบัน เปลี่ยนแนวความคิดให้เจ้าของหรือผู้ดูแลควบคุมสัตว์เป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติและแนวคำพิพากษาของแต่ละประเทศพยายามลดความเข้มงวดของหลักความรับผิดเดิมเป็นความรับผิดโดยไม่มีความผิด (Liability without fault) หรือความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability as imposed by law) หรือความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เป็นต้น ข้อเสนอพื้นฐานตามกฎหมายนี้มีประโยชน์ในการบรรเทาภาระการพิสูจน์ของฝ่ายโจทก์ลงได้มาก เนื่องจากเป็นกรณีละเมิดที่ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของสัตว์ อีกทั้งหลักการดังกล่าวเป็นความรับผิดที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability base on Fault) แต่สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่บกพร่องในการเลี้ยงดูแลสัตว์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของตน ซึ่งบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ได้นำหลักการดังกล่าวเป็นแนวทาง อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวยังมีประเด็นที่น่าพิจารณา คือ ในบทบัญญัติดังกล่าว กล่าวเพียงแต่ให้เจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรักษาเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหายหากมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์นั้น แต่หากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของแล้ว บทบัญญัตินี้จะไม่รวมถึงกรณีนี้ไว้ จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ ตามพระราชบัญญัติ ประกาศหรือข้อกำหนดต่างๆ ซึ่งวางหลักความรับผิดไว้อย่างไม่รัดกุมเท่าที่ควร โดยระบุเพียงห้ามมิให้มีการปล่อยปะละเลยสัตว์โดยลำพังเท่านั้น โดยยังไม่ระบุถึงมาตรการลงโทษหรือมาตรการเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของไว้อย่างชัดเจน ผู้เสียหายจึงไม่อาจไปเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ใดได้ ทำให้ต้องรับบาปเคราะห์ดังกล่าวไว้ด้วยตนเอง ซึ่งเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก

ผลกระทบจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของที่อยู่ในประเทศไทยนั้น มีผลกระทบทั้งทางด้านสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรคพิษสุนัขบ้า โรคฉี่หนูและด้านสุขอนามัย อีกทั้งยังมีผลกระทบด้านเศรษฐกิจและภาพพจน์ของประเทศอีกด้วย ซึ่งหากมาพิจารณาถึงสาเหตุของการเพิ่มปริมาณของสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ หรือสัตว์เร่ร่อน นั้น ก็สามารถวิเคราะห์ได้จากการที่ประเทศไทยไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงสัตว์ โดยการเป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงสามารถทำได้อย่างง่ายดาย เพียงแค่มีเงินซื้อสัตว์ก็สามารถเป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยงได้แล้ว เมื่อซื้อสัตว์มาเลี้ยง โดยพิจารณาจากความอยากได้เท่านั้น มิได้พิจารณาจากความเหมาะสม เมื่อสัตว์ดังกล่าวสร้างปัญหาให้กับเจ้าของ หรือ เจ้าของมีความจำเป็นที่ไม่สามารถเลี้ยงสัตว์เลี้ยงนั้นได้แล้ว ก็ทำให้เจ้าของตัดสินใจนำสัตว์ไปปล่อยในที่สาธารณะหรือวัด ทำให้สร้างปัญหาให้กับสังคมเป็นอย่างมาก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของตามกฎหมายไทย และกฎหมายอื่นๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้และการตีความบทบัญญัติของประเทศไทยและของต่างประเทศที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำมาพิจารณาเป็นแนวทางในการเสนอแนะการตีความหรือการปรับปรุงแก้ไขมาตรการต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของจากกฎหมายของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงที่ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ
4. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของเพื่อสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องนั้น ยังไม่เพียงพอสำหรับการแก้ไข ควบคุมและจัดการปัญหาที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น โดยการปลักภาระในสัตว์เลี้ยงของตนเองให้กับสังคม โดยการสละความเป็นเจ้าของ อีกทั้งยังมีปัญหาอีกหลายประเด็นที่สมควรได้รับการ ปรับปรุง แก้ไข

เพิ่มเติม เพื่อให้มีมาตรการในการควบคุมและจัดการกับเจ้าของสัตว์ที่ละละความเป็นเจ้าของซึ่งทำให้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้หมดไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงกฎหมายในเรื่องมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมจัดการสัตว์เลี้ยงเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงนั้นตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของที่มีอยู่ในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศและศึกษามาตรการทางกฎหมายในการลงทะเบียนเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ปล่อยปะละเลยสัตว์เลี้ยงของตนเอง โดยจำกัดเฉพาะสุนัขและแมวเท่านั้น แต่ไม่รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์เพื่อประโยชน์ทางการค้าหรือทางพาณิชย์แต่อย่างใด

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ หนังสือตำรากฎหมายจากทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาล รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย และแนวความคิดของนักกฎหมายและมีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสัตว์ไม่มีเจ้าของ โดยได้นำผลที่ได้มารวบรวมและวิเคราะห์หาแนวทางในการใช้ตีความประมวลกฎหมายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยจะกล่าวถึงกฎหมายต่างประเทศเปรียบเทียบและการหามาตรการควบคุมจัดการกับเจ้าของสัตว์เลี้ยงในการควบคุมดูแลสัตว์เลี้ยงของตนที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมจัดการเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมจัดการเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและการวิเคราะห์สาเหตุของการที่มีสัตว์เลี้ยงไม่มีเจ้าของจำนวนมาก
4. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมมาใช้เป็นแนวทางในการควบคุมจัดการเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ

บทที่ 2

แนวคิดหลักการและทฤษฎีในการควบคุมจัดการ เพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ

สัตว์เป็นทรัพย์สินที่มีชีวิต สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้โดยอิสระ มนุษย์เราสามารถที่จะสอน หรือควบคุมดูแลสัตว์ให้อยู่ภายใต้การควบคุมได้ แต่เนื่องจากสัตว์เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน สามารถที่จะสละการครอบครองเมื่อใดก็ได้เป็นสิทธิของเจ้าของทรัพย์สิน ดังกล่าวนั้น ดังนั้น เมื่อเจ้าของสัตว์เลี้ยงได้ทำการสละการครอบครองในสัตว์เลี้ยงของตน โดยนำไปปล่อยในที่สาธารณะหรือวัด อันเป็นการผลึกความรับผิดชอบที่มีต่อสัตว์เลี้ยงของตนให้ตกเป็นภาระของสังคม เนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสัญชาตญาณที่ไม่เหมือนมนุษย์ ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี ดังนั้นสัตว์ก็อาจจะก่อความเสียหายให้กับทรัพย์สินหรือชีวิตของผู้อื่นได้ โดยที่จะเจตนาหรือไม่ก็ตาม และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นก็จะต้องมีผู้รับผิดชอบในความเสียหายนั้น โดยหลักกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบอันเกิดขึ้นจากสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ได้ระบุให้ผู้ที่เป็นเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาแทนเจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบ แต่กฎหมายมิได้กล่าวถึงในส่วนของความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เลี้ยงที่ถูกปล่อยให้เป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของหรือสัตว์เร่ร่อน ดังนั้น ผู้เสียหายจึงไม่สามารถที่จะได้รับชดเชยค่าเสียหายกรณีดังกล่าวได้ตามหลักกฎหมายความรับผิดชอบอันเกิดจากสัตว์ ความเสียหายจึงตกเป็นบาปเคราะห์ของตัวผู้เสียหายนั่นเอง แต่การกระทำของเจ้าของสัตว์เลี้ยงนั้น เป็นต้นเหตุของการทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย โดยอาจจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิดในหลักทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ในฐานะที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงประมาทเดินเล่อในการนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อย โดยที่ทราบวาสัตว์เลี้ยงดังกล่าวอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ เนื่องจากสัตว์สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ด้วยตนเอง แต่การพิสูจน์ในกฎหมายละเมิดหลักทั่วไปนั้น ภาระการพิสูจน์จะตกอยู่กับผู้เสียหายซึ่งจะตกเป็นภาระให้กับผู้เสียหายในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายอันจะต่างกับการใช้หลักความรับผิดชอบอันเกิดจากสัตว์โดยตรง ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาหามาตรการมาควบคุมจัดการให้เจ้าของสัตว์ไม่ละทิ้งสัตว์เลี้ยงของตนโดยกำหนดกฎหมายและรูปแบบให้ชัดเจนเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ โดยศึกษาจากทฤษฎีกฎหมายคือ หลักหรือข้อคิดเห็นในทางกฎหมายซึ่งนักนิติศาสตร์ ได้คิดค้นขึ้นและเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย

ประการหนึ่ง¹ การศึกษาทฤษฎีกฎหมายจะทำให้ให้นักกฎหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเกิดแนวความคิดแตกฉานที่จะพัฒนาหลักกฎหมายเมื่อต้องปรับข้อเท็จจริงกับข้อกฎหมาย ทฤษฎีกฎหมายที่เกี่ยวกับการต้องรับผิดชอบในคดีสิ่งแวดล้อม และหลักการความผูกพันระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยงซึ่งมีมากกว่าการเป็นเจ้าของทรัพย์สินชนิดหนึ่งเท่านั้น โดยจะกล่าวดังต่อไปนี้

2.1 หลักการแนวคิดในทางรัฐธรรมนูญว่าด้วยอำนาจอธิปไตยและสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน²

จากการศึกษาประวัติศาสตร์สากลเกี่ยวกับแนวความคิดในการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล พบว่า ก่อนศตวรรษที่ 18-19 กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นของกษัตริย์เอกชนมีเพียงสิทธิครอบครองและสิทธิใช้สอยเท่านั้น จึงมิได้มีหลักประกันเพราะอาจถูกยึดตามอำเภอใจได้ แต่เมื่อถึงศตวรรษที่ 18-19 เนื่องจากอิทธิพลของแนวความคิดปัจเจกชนนิยมกับสิทธิเสรีนิยม จึงมีความเห็นกันว่า กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ชนิดหนึ่งเช่นเดียวกับสิทธิเสรีภาพอื่นๆ หาใช่เกิดขึ้นเพราะกฎหมายกำหนดให้เป็นเช่นนั้นไม่ เจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจึงสามารถใช้สอยทรัพย์สินซึ่งถือได้ว่าเป็นความศักดิ์สิทธิ์ที่รัฐหรือเอกชนจะละเมิดมิได้ เจ้าของทรัพย์สินจึงอาจใช้สอยทรัพย์สินนั้นหรือสละทิ้งไปเสียได้ตามอำเภอใจ กฎหมายของรัฐไม่อาจก้าวท้าวได้ ยิ่งกว่านั้นการให้การคุ้มครองทรัพย์สินเอกชนยังถือเป็นหน้าที่ของรัฐและรัฐบาลอีกด้วย ความคิดเช่นนี้เป็นที่แพร่หลายภายหลังการปฏิวัติในฝรั่งเศส เช่นปฏิญญาแห่งสิทธิมนุษยชน มาตรา 2 ก็กล่าวอย่างแจ่มชัดว่า “กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์” และมาตรา 17 ก็กำหนดว่า “การละเมิดกรรมสิทธิ์จะกระทำมิได้เว้นแต่เพื่อประโยชน์แห่งสาธารณะตามที่กำหนดในกฎหมาย และได้ชดเชยค่าทำขวัญตามสมควรเสียก่อนแล้ว” ความคิดเช่นนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปตลอดมาจนถึงต้นศตวรรษที่ 19 แต่ความคิดเช่นนี้ก็ปรากฏในภายหลังว่ามักจะเกิดผลเสียแก่สาธารณประโยชน์และมักจะเป็นโอกาสอันง่ายที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำสูงชันกันอย่างมากอันเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินซึ่งเป็นหัวใจแห่งความมั่งคั่ง เมื่อที่ดินตกอยู่ในมือของคนจำนวนน้อยเพื่อแสวงหาประโยชน์อันไม่สมควรก็มักจะกระทบกระเทือนต่อการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชนทั่วไปและเป็นสาเหตุสำคัญที่สร้างความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ความคิดเช่นนี้จึงไม่เป็นที่ยอมรับของรัฐธรรมนูญนานาประเทศในปัจจุบัน

¹ วิชามหาคุณ. (2517, กันยายน). “ทฤษฎีกฎหมาย.” *วารสารกฎหมาย*, 1, หน้า 70.

² บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). *สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่*. หน้า 47.

รัฐธรรมนูญในศตวรรษที่ 20 ได้ยอมรับแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินว่า กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไม่เพียงแต่เป็นสิทธิชนิดหนึ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นหน้าที่ชนิดหนึ่งด้วย แนวความคิดเช่นนี้เกิดขึ้นตามความเห็นของนักปราชญ์ฝรั่งเศสท่านหนึ่งชื่อว่า Leon Duguit ซึ่งปฏิเสธกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติชนิดหนึ่งของมนุษย์ แต่เห็นว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะต้องมีอยู่เนื่องจากหน้าที่ตามสังคม (Social Function) เจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะใช้สอยเพื่อประโยชน์ของตนเองเท่านั้นหาได้ไม่ แต่ต้องปฏิบัติตามภาระที่มีต่อสังคมด้วย ดังนั้นเจ้าของต้องใช้สอยทรัพย์สินนั้น ถ้าไม่ใช้สอยและเสียประโยชน์แก่สาธารณะแล้ว รัฐบาลก็อาจแทรกแซงได้ภายใต้ความเห็นเช่นนี้ ทรัพย์สินส่วนบุคคลจะต้องเป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยจึงจะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย

ความคิดเช่นนี้เห็นได้ว่าชอบด้วยความเป็นธรรมยิ่งกว่าความคิดที่ว่า เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์และในทางปฏิบัติก็เหมาะสมแก่กาลสมัยด้วย ดังนั้น รัฐธรรมนูญไวมาร์ (ค.ศ. 1919) มาตรา 153 วรรค 4 จึงบัญญัติว่า “กรรมสิทธิ์ย่อมหมายความรวมถึงหน้าที่เสมอไปด้วย การใช้สิทธิในกรรมสิทธิ์จึงต้องคำนึงถึงสาธารณประโยชน์ด้วย” บทบัญญัติเช่นนี้เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศจำนวนมาก ซึ่งปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายภายในจำนวนมากไม่น้อย ดังนี้

รัฐธรรมนูญของประเทศเกาหลีใต้ ฉบับ ค.ศ. 1948³

มาตรา 23 (ทรัพย์สิน สวัสดิการ การเวนคืน)

1) สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลย่อมได้รับการรับรอง การจำกัดสิทธิดังกล่าวย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2) การใช้สิทธิในทรัพย์สินจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ

3) การเวนคืน การใช้ หรือการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลจากความจำเป็นของสาธารณะและการชดเชยค่าทดแทนเพื่อการนั้นต้องเป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ในกรณีดังกล่าวจะต้องมีการจ่ายค่าทดแทน

รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเยอรมัน ฉบับ ค.ศ. 1961⁴ ทรัพย์สินและสิทธิในการสืบทอดย่อมได้รับการรับรอง

³ Article 23 Property, (Public Welfare, Expropriation)

(1) The right to property of all citizens is guaranteed. Its contents and limitation are determined by law.

(2) The exercise of property rights shall conform to the public welfare.

(3) Expropriation, use, or restriction of private property from public necessity and compensation must therefore be governed by law. However, in such a case, just compensation must be paid.

⁴ Article 14 (Property, right of inheritance, taking of property).

- 1) ทรัพย์สินก่อให้เกิดหน้าที่ การใช้ทรัพย์สินต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ
- 2) การนำเอาทรัพย์สินของบุคคลมาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและมีค่าทดแทนซึ่งต้องกำหนดตามความเป็นธรรมโดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ได้เสียของบุคคล ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับค่าทดแทน สามารถร้อง ต่อศาลเพื่อให้มีการกำหนดราคาตามที่สมควรได้

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

มาตรา 48 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.1.1 สิทธิในการเลี้ยงสัตว์ตามรัฐธรรมนูญ

แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์นี้มีกำเนิดหรือที่มาจากแนวคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right) ซึ่งเป็นแนวคิดในทางการเมือง หรือปรัชญาทางการเมือง ของชาวตะวันตก สาระสำคัญของแนวคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติว่ามนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิดังกล่าวได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน และความเสมอภาคซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้และใครผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ ถ้าหากเกิดการล่วงละเมิดอาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์ได้ความมุ่งหมายที่แท้จริงของนักปรัชญา หรือนักคิดในทางการเมืองที่เสนอแนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติขึ้นมา เพื่อจำกัดอำนาจของรัฐ หรือผู้มีอำนาจปกครองรัฐ กล่าวคือ นักคิดในทางการเมืองเห็นว่า มีการขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลาระหว่างผู้ที่อยู่ใต้อำนาจปกครองของรัฐ ซึ่งได้แก่ ประชาชนพลเมืองทั้งหลายกับผู้ใช้อำนาจปกครองของรัฐ ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจปกครองของรัฐพยายามดิ้นรนที่จะมีสิทธิเสรีภาพให้มากที่สุดเท่าที่จะมีได้ แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ใช้อำนาจปกครองของรัฐก็มีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจอย่างเต็มที่เสมอ

(1) Property and the right of inheritance are guaranteed. Their content and limits are determined by statute.

(2) Properties impose duties. Its use should also serve the public weal.

(3) The taking of property is only permissible in the public weal. It may be imposed only by or pursuant to a statute regulating the nature and extent of compensation. Such compensation has to be determined by establishing an equitable balance between the public interest and the interests of those affected. Regarding disputes about the amount of compensation, recourse to the court of ordinary jurisdiction is available.

มีผู้กล่าวว่า รัฐ หรือผู้ใช้อำนาจปกครองของรัฐนั้น เปรียบเสมือนหนึ่งเป็นสิ่งชั่วช้า เลวทราม ที่มนุษย์จำเป็นต้องมีไว้ เพื่อการที่มนุษย์จะได้มีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโดยสันติสุข ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจำกัดอำนาจของรัฐบาล หรือของผู้ใช้อำนาจปกครองของรัฐ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะรัฐนั้นเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัว และเป็นปกติวิสัยที่ผู้ใช้อำนาจรัฐ มักจะใช้อำนาจเกินขอบเขตอยู่เสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น นักคิดในทางการเมืองจึงคิดค้นหา วิธีการที่จะจำกัดอำนาจของรัฐหรือของผู้มีอำนาจปกครองรัฐ โดยกล่าวอ้างถึงสิทธิตามธรรมชาติว่า เป็นสิทธิที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิด รัฐ หรือผู้ปกครองรัฐจะล่วงละเมิดมิได้ ซึ่งต่อมาแนวความคิด ในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติดังกล่าว ได้มีการอธิบายขยายความจนกลายเป็นสิทธิในการจำกัดอำนาจรัฐ อาศัยแนวความคิดที่ว่าด้วยสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งมีสาระสำคัญว่ามนุษย์เราเกิดมาต่างก็มีสิทธิติด ตัวบางประการที่รัฐ หรือผู้อำนาจปกครองของรัฐ ไม่อาจล่วงละเมิดได้ ดังนั้นจึงอาจที่จะเปรียบเทียบ ได้ว่าระหว่างผู้ที่ใช้อำนาจปกครองของรัฐ กับผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองของรัฐ ซึ่งได้แก่ ประชาชน พลเมือง มีอาณาเขตหนึ่งที่ห้ามมิให้ผู้ใช้อำนาจปกครองรัฐล่วงล้ำเข้าไปใช้อำนาจรัฐได้ เมื่อผู้ใช้อำนาจปกครองของรัฐมีพันธกรณีที่จะต้องงดเว้นไม่ใช้อำนาจรัฐ จึงเท่ากับประชาชนพลเมืองของรัฐมีสิทธิในการจำกัดอำนาจนั้น

สิทธิในการจำกัดอำนาจของรัฐนี้ เดิมได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สินและความเสมอภาค ซึ่งต่อมาได้มีการขยายความหมายครอบคลุมไปถึงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองป้องกันไม่ให้ถูกจับกุมคุมขังโดยอำเภอใจ สิทธิที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดในเคหสถาน สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ สิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร สิทธิเสรีภาพในความคิดเห็น และสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ สิทธิในทรัพย์สิน และเสรีภาพในการประกอบการค้า รวมไปถึงสิทธิในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข เป็นต้น กล่าวโดยสรุป สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามความหมายดั้งเดิม คือ สิทธิในการจำกัดอำนาจของรัฐนั่นเองการที่มนุษย์เรามีความเชื่อว่า ประชาชนมีสิทธิในการจำกัดอำนาจของรัฐ หรือรัฐมีพันธกรณีที่จะไม่ล่วงละเมิดสิทธิ และเสรีภาพบางประการของประชาชนนั้นอาจกล่าวได้ว่า มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากแนวความคิดในทางกฎหมายธรรมชาติ อันตรงกันข้ามกับแนวความคิดในทางกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง

สิทธิมหาชน เป็นสิทธิที่เกิดจากกฎหมายมหาชน เป็นสิทธิในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองของรัฐ โดยทั่วไปสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองมีต่อรัฐ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิที่จะเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ สิทธิในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ รวมทั้งสิทธิในการเลี้ยงสุนัข

ในศตวรรษที่ 19 เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในรัฐที่เป็นนิติรัฐว่า “สิทธิ” อาจเกิดจากกฎหมายมหาชนได้ เพราะในสมัยใหม่ประชาชนมิใช่เป็นวัตถุในทางปกครองเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมในการปกครองหรือมีสิทธิในการใช้อำนาจปกครองด้วย หากแต่การใช้สิทธินั้นมิได้กระทบสิทธิของบุคคลอื่น เมื่อมีการใช้สิทธิกระทบบุคคลอื่นรัฐจึงสามารถจำกัดสิทธิดังกล่าวโดยตราเป็นกฎหมายได้เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่นได้

การรับรองสิทธิที่เกิดจากกฎหมายมหาชนนั้น ย่อมหมายความว่า รัฐโดยรัฐธรรมนูญก็ดี โดยกฎหมายก็ดีย่อมผูกพันตนเอง เพื่อคุ้มครองสิทธิของเอกชน ดังนั้นสิทธิตามกฎหมายมหาชนจึงเป็นสิทธิของราษฎรที่มีต่อรัฐและหน่วยงานสาธารณะอื่นๆ⁶ ซึ่งในเรื่องการควบคุมการเลี้ยงสุนัขเมื่อบุคคลมีสิทธิที่จะสามารถเลี้ยงสุนัขได้ ตามหลักสิทธิที่ตนมี แต่ถ้าการเลี้ยงสุนัขนั้นไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่นหรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนเมื่อนั้นรัฐก็สามารถจำกัดสิทธิในการเลี้ยงสุนัขโดยการควบคุมการเลี้ยงสุนัขเพื่อมิให้มีการใช้สิทธิไปกระทบสิทธิประชาชนอื่นๆ ได้

ส่วนสิทธิ (Right) ในความหมายทางแพ่ง มีความหมายอย่างไรนั้นมีความเห็น 2 ความเห็น⁷

Windscheid นักกฎหมายเยอรมัน เห็นว่า หมายถึง อำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะมีเจตจำนง (Willensmacht) เช่น การที่บุคคลมีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สิน บุคคลนั้นย่อมมีอำนาจที่จะมีเจตจำนงที่ครอบครอง จำหน่ายจ่ายโอน เป็นต้น

Jhering นักกฎหมายเยอรมันอีกผู้หนึ่งเห็นว่า สิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้ศาลไทยเคยวินิจฉัยเกี่ยวกับ “สิทธิ” กล่าวคือ “พูดถึงสิทธิ หากจะกล่าวโดยย่อและรวบรัดแล้วก็ได้แก่ ประโยชน์อันบุคคลมีอยู่ แต่ประโยชน์จะเป็นสิทธิหรือไม่ก็ต้องแล้วแต่บุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพประโยชน์นั้นก็เป็นสิทธิ กล่าวคือได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย”⁸

ดังนั้น สิทธิ หมายถึง อำนาจ หรือประโยชน์อันมีกฎหมายรับรอง และคุ้มครองให้แก่ความหมายนี้ เป็นความหมายโดยทั่วไปของสิทธิ สำหรับกลุ่มประเทศเสรี ยกเว้น กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งได้ตีความคำว่า สิทธิ หมายถึง การที่บุคคลกระทำการใดๆ ได้ทั้งสิ้นเพื่อประโยชน์ของชนชั้นกรรมาชีพ คำว่า สิทธิ มีความเป็น 2 นัย คือ สิทธิทางกฎหมาย (Positive Rights) ได้แก่ อำนาจหรือประโยชน์กฎหมายสามารถรับรองและคุ้มครอง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติ

⁵ สมยศ เชื้อไทย ก (2535). คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. หน้า 97.

⁶ สมยศ เชื้อไทย ข (2550). หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. หน้า 32.

⁷ หยุด แสงอุทัย. (2523). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. หน้า 187-188.

⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 124/2487.

รับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้เป็นสิทธิที่บุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพต่อสิทธิของเจ้าของทรัพย์สิน หากมีบุคคลอื่นมาเอาทรัพย์สินนั้นไปเสียจากการครอบครองของเจ้าของกรรมสิทธิ์ เจ้าของทรัพย์สินนั้นมีสิทธิฟ้องศาลเพื่อให้คุ้มครองสิทธิของตนได้กับ สิทธิทางศีลธรรม (Moral Rights) ได้แก่ สิทธิที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไปว่า วิธีทางที่ถูกต้องและเป็นธรรมในกรณีหนึ่งกรณีใดควรเป็นอย่างไรๆ แต่วิธีที่ถูกต้องและเป็นธรรมในกรณีนั้นๆ อาจยังไม่มีรับรองคุ้มครอง หรือบังคับให้การเป็นไปตามสิทธิดังกล่าว

เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง สถานภาพของบุคคลที่ไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือหมายถึง อำนาจที่จะกระทำการ โดยไม่อยู่ภายใต้การข่มขู่ของผู้ใด หรือหมายถึง อำนาจของบุคคลที่จะกระทำ หรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย⁹ กล่าวโดยสรุป เสรีภาพ ก็คือ ความมีอิสระที่จะกระทำการ หรือละเว้นการกระทำใดๆ นั่นเอง สิทธิกับเสรีภาพ จึงมีความหมายต่างกัน อย่างไรก็ตามทั้งสองคำสามารถใช้แลกเปลี่ยนกันได้ หากว่าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรอง และคุ้มครอง เสรีภาพนั้นอาจเป็นสิทธิด้วย ดังที่มักมีผู้เรียกรวมๆ กันไปว่า สิทธิและเสรีภาพ

เมื่อกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้ว ควรหมายถึง อิสรภาพจากการไม่ถูกก้ำก่ายโดยไม่เป็นธรรมจากฝ่ายปกครอง หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือการที่รัฐบาล หรือฝ่ายปกครองถูกจำกัดอำนาจลง ยิ่งรัฐบาลหรือ ฝ่ายปกครองถูกจำกัดอำนาจลงมากเท่าใดสิทธิเสรีภาพก็ย่อมจะมีมากขึ้นเพียงนั้น

ดังนั้น สิทธิ และเสรีภาพ เป็นรากฐานสำคัญในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย หากต้องการรู้ว่าการปกครองของประเทศใดมีความเป็นประชาธิปไตยได้มากน้อยเพียงใด ต้องดูที่สิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศนั้นๆ เป็นสำคัญ ถ้าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมาก ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศนั้นก็ยิ่งมาก หากสิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัดหรือถูกปิดกั้นโดยผู้มีอำนาจในการปกครอง ประชาธิปไตยก็จะเกิดมิได้ ด้วยเหตุนี้กฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับ จึงได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างแจ่มชัด เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

⁹ พรชัย เลื่อนฉวี. (2546). กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. หน้า 79.

2.1.2 แนวคิดการกระทำทางปกครอง (Act of Administrative)

การกระทำทางปกครองเป็นอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ (Public Service) เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน ซึ่งเป็นภารกิจของรัฐโดยทั่วไป โดยจะต้องปฏิบัติตามนโยบาย คำสั่งและคำชี้แนะของรัฐบาล และจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย มิเช่นนั้นจะมีปัญหาต่อการดำรงชีวิตประชาชนโดยทั่วไป

การจัดทำบริการสาธารณะเพื่อสนองความต้องการส่วนรวม ได้แก่ การดำเนินการจัดระเบียบชีวิตของคนในสังคม ซึ่งได้แก่ งานด้านการปกครองและด้านตำรวจ หรือรักษาความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินและเสรีภาพของประชาชน หรืออีกนัยหนึ่งคือการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายในประเทศนั่นเอง¹⁰ ดังนั้น การที่รัฐจำกัดสิทธิในการเลี้ยงสุนัขของประชาชน จึงเป็นการกระทำทางปกครองที่รัฐสามารถกระทำได้ เพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิต รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยอาจมีการจัดทำบริการสาธารณะด้านต่างๆ ด้วยก็ได้

ในการดำเนินการทางปกครองเนื่องจากการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อบรรลุมติของรัฐทำให้องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีสถานะพิเศษเหนือกว่าเอกชน เช่น มีอำนาจทางมหาชนที่จะออกคำสั่งบังคับฝ่ายเดียวต่อเอกชน โดยไม่จำเป็นต้องให้เอกชนยินยอม เช่น การจับกุม คุมขัง การตรวจค้น การเรียกเก็บภาษีอากร เป็นต้น นอกจากนั้นองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองยังมีอำนาจบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งได้โดยไม่ต้องขออำนาจศาลก่อน ถ้าเป็นกรณีสั่งการตามกฎหมายมหาชน¹¹ ซึ่งในกรณีการควบคุมการเลี้ยงสุนัข รัฐอาจตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในการเลี้ยงสุนัขได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนเลย เพราะการที่รัฐออกมาตรการควบคุมการเลี้ยงสุนัขก็เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทำให้เกิดความสงบสุขของประชาชน การกระทำดังกล่าวจึงสามารถกระทำได้

2.1.3 การใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง¹²

การใช้กฎหมาย คือ การนำข้อเท็จจริงหรือการกระทำที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรม เฉพาะกรณีหรือเฉพาะคดีมาปรับกับกฎหมายซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปเป็นนามธรรม เพื่อให้หยั่งทราบว่าการกระทำหรือข้อเท็จจริงเฉพาะกรณี หรือเฉพาะคดีนั้นๆ มีผลในทางกฎหมายอย่างไรที่เรียกว่า “การปรับบท (Subsumtion)” โดยปกติบทบัญญัติของกฎหมายสามารถแยกออกได้เป็น 2 ส่วนคือ¹³

¹⁰ สมยศ เชื้อไทย ข เล่มเดิม. หน้า 213.

¹¹ แหล่งเดิม. หน้า 214.

¹² แหล่งเดิม. หน้า 227.

¹³ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2526). *กฎหมายแพ่ง หลักทั่วไป*. หน้า 52.

1) ข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบ (Tatbestand) ซึ่งเป็นส่วนเหตุ

2) ผลทางกฎหมาย (Rechtsfolge) ซึ่งเป็นส่วนผล

โดยการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่เป็นการนำกฎหมายมาปรับซึ่งถือเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย และอาจเป็นผู้กระทำการควบคุมประชาชนไปในตัวอีกด้วย ซึ่งในกรณีการควบคุมการเลี้ยงสุนัข เจ้าหน้าที่นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะบังคับให้เกิดการควบคุมได้โดยสมบูรณ์เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

ซึ่งแม้ว่าเจ้าของสัตว์เลี้ยงจะมีสิทธิในการเลี้ยงสัตว์ตามรัฐธรรมนูญ แต่สิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินดังกล่าว ก็จะไปกระทบต่อสิทธิของผู้อื่นหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมไม่ได้ การใช้สิทธิใดๆ ก็จะต้องถูกจำกัดภายใต้กฎหมายฉบับอื่น ดังนั้น เจ้าของสัตว์เลี้ยงจะกระทำการใดๆ อันเป็นการสร้างภาระให้กับสังคมหรือผู้อื่น หากทำได้ไม่

2.2 หลักการแนวคิดในการจำกัดสิทธิของเจ้าของสัตว์เลี้ยง

ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินใด ผู้ผู้นั้นย่อมมีสิทธิที่จะใช้สอยทรัพย์สินนั้นได้อย่างปกติสุข และผู้ใดจะล่วงละเมิดต่อทรัพย์สินนั้นไม่ได้ สิทธิในทรัพย์สินขั้นมูลฐานดังที่กล่าวนี้ ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่ได้ยอมรับในกฎหมายแพ่งสิทธิดังกล่าว จึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและสามารถยกขึ้นอ้างเพื่อต่อสู้กับผู้ที่ทำให้เสียหายหรือล่วงละเมิดต่อสิทธินั้นได้ แต่การใช้สิทธิของเจ้าของสัตว์เลี้ยงจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อผู้อื่น ซึ่งสัตว์ไม่มีเจ้าของสามารถที่จะสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมได้เป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาที่มาและปัญหา รวมถึงหลักเกณฑ์และทฤษฎีในการจำกัดสิทธิของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยจะกล่าวดังต่อไปนี้

2.2.1 ที่มาและความหมายของสัตว์เลี้ยงที่ไม่มีเจ้าของ

สัตว์เลี้ยง คือ สัตว์ที่ถูกควบคุมโดยมนุษย์ ในเรื่องการให้อาหาร การคุ้มครองดูแล การผสมพันธุ์ของสัตว์ตามต้องการได้และสร้างความผูกพันต่อกันระหว่างคนกับสัตว์ จึงเรียกว่า สัตว์เลี้ยง แต่จะไม่นับสัตว์ที่อยู่ในสวนสัตว์ สัตว์ที่อยู่ในห้องทดลองว่าเป็นสัตว์เลี้ยงด้วย เหตุเพราะไม่มีส่วนผูกพันกับชีวิตและความเป็นอยู่ของคนโดยตรง สัตว์เลี้ยงคือมิตร คือเพื่อนผู้ซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อเจ้าของจริงๆ แล้วมนุษย์ได้เริ่มทำการเลี้ยงสัตว์เมื่อประมาณ 2 หมื่นปีมาแล้ว โดยมีการนำเอาลูกสุนัขป่ามาเลี้ยงเป็นสัตว์เลี้ยงในบ้านเพื่อเป็นเพื่อนเล่น เชื่อว่าแหล่งที่เริ่มเลี้ยงสุนัขอยู่ในแถบยูเรเชียและเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ ต่อมาเมื่อประมาณ 1 หมื่นปีมานี้ มนุษย์เริ่มเลี้ยงสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่นๆ เช่น โค แพะ แกะ และสุกร เพื่อเป็นแหล่งของอาหารและเครื่องนุ่งห่ม และหลังจาก

นั้นจึงได้มีการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่น สัตว์ปีก และแมลงต่างๆ เวลาและสถานที่ที่เริ่มทำการเลี้ยงสัตว์สำคัญบางชนิด¹⁴

ความหมายของสัตว์ไม่มีเจ้าของ

นิยามของสัตว์ไม่มีเจ้าของนั้น เรียกได้หลายแบบ เช่น สัตว์จรจัด สัตว์เร่ร่อน ซึ่งในกรณีนี้ผู้เขียนจะยกตัวอย่างในส่วนของสุนัข ซึ่งจะพบเห็นมากโดยทั่วไปก็จะเป็นสุนัขจรจัด ทั้งนี้ตามพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “จรจัด” หมายถึง ร่อนเร่และไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แต่อย่างไรก็ตามได้มีผู้ให้นิยามของคำว่า “สุนัขจรจัด” ไว้ต่างกัน ดังนี้

“สุนัขจรจัด” อาจหมายถึง สุนัขที่ไม่มีเจ้าของ ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบ ไม่มีบ้านอยู่อาศัยเป็นประจำ หรือ อาจเป็นสุนัขที่แต่เดิมเคยมีเจ้าของแต่ภายหลังพลัดหลง เร่ร่อน หรือถูกทอดทิ้ง

“สุนัขจรจัด” อาจหมายถึง สุนัขที่ปราศจากการควบคุมให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด ไม่ว่าจะ มีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

“สุนัขจรจัด” อาจหมายถึง สุนัขไม่มีสังกัด คือ ไม่ได้ถูกควบคุมให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด และไม่มีเจ้าของ ไม่มีผู้เอาใจใส่ดูแล ส่วนสุนัขที่ไม่มีที่พักอาศัยในบ้านคน หรือในอาคารสถานที่ แต่มีคนเลี้ยงมีคนให้อาหาร หรือบางครั้งมีการนำไปตรวจ ดูแลสุขภาพหรือทำหมันให้ไม่ได้เรียก สุนัขจรจัด แต่เป็น “สุนัขชุมชน”

อนึ่ง รายงานการศึกษานิเวศวิทยาของสุนัขในเขตกรุงเทพมหานครกับการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของสัตว์แพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ได้จำแนกประเภทสุนัขในเขตกรุงเทพมหานครออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สุนัขมีเจ้าของหรือสุนัขที่อยู่ในครัวเรือน หมายถึง สุนัขที่ได้รับการเลี้ยงดูรับผิดชอบจากเจ้าของบ้านหรือสมาชิกที่อยู่ในครอบครัว ได้แก่ การให้อาหาร การให้ที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพและการรับผิดชอบต่อการกระทำของสุนัขที่ตนเลี้ยงไว้¹⁵

2. สุนัขกึ่งจรจัด หรือ สุนัขกึ่งมีเจ้าของ หมายถึง สุนัขตามชุมชน ตามท้องถนน หรือตามสถานที่ต่างๆ ที่มีคนให้อาหารด้วยความสงสารเอ็นดู หรือให้ที่อยู่อาศัย¹⁶

3. สุนัขไม่มีเจ้าของ หรือ สุนัขจรจัด หมายถึง สุนัขไม่มีเจ้าของ ไม่ได้อยู่อาศัยภายในบ้านเรือนและไม่มีเจ้าของดูแลรับผิดชอบ มีความอิสระตามธรรมชาติในการดำรงชีวิตทั้งการหาอาหารที่อยู่อาศัย และการผสมพันธุ์ โดยมีคำจำกัดความที่เรียกสุนัขประเภทนี้หลายประการ เช่น

¹⁴ วิกิพีเดีย. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki>

¹⁵ ทรรศนีย์ ศรีรัตนมงคล. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายจัดระเบียบสุนัขไปปฏิบัติ*. หน้า 5.

¹⁶ แหล่งเดิม. หน้า 5.

หมาไร้บ้าน หมาไม่มีเจ้าของ หมาที่ขาดผู้รับผิดชอบ หมาพลัดหลง หมาเร่ร่อน หมาพเนจร ฯลฯ โดยสามารถแบ่งประเภทนี้ตามลักษณะแหล่งกำเนิดออกเป็น 2 ประเภท¹⁷ คือ

1. สุนัขที่ถูกทอดทิ้งจากเจ้าของ หมายถึง สุนัขที่เคยมีเจ้าของมาก่อนแต่ภายหลังถูกทอดทิ้ง หรือ พลัดหลง จนต้องอยู่อย่างอิสระตามธรรมชาติ

2. สุนัขที่ไม่มีเจ้าของมาแต่กำเนิด หมายถึง สุนัขที่เกิดจากการแพร่พันธุ์ของสุนัขที่ไม่มีเจ้าของและไม่มีคนนำสุนัขเหล่านี้ไปเลี้ยงดู โดยต้องอยู่อย่างอิสระตามธรรมชาติ

การแบ่งประเภทของสุนัขในกรุงเทพมหานครออกเป็น 3 ประเภทดังกล่าว ประกอบกับการให้นิยามของคำว่า “สุนัขจรจัด” ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากสุนัขจรจัดในความหมายของ บุคคลหนึ่งอาจไม่ใช่สุนัขจรจัดในความหมายของอีกคนหนึ่ง ซึ่งหากผู้ที่เกี่ยวข้องยังมีความเข้าใจ ไม่ตรงกันในความหมายของสุนัขจรจัดแล้ว ผลที่จะตามมาอาจจะไม่ใช่การแก้ไขปัญหา แต่อาจนำไปสู่ปัญหาที่ซับซ้อนขึ้นจากความขัดแย้งในเชิงแนวความคิดและวิธีการจัดการ ซึ่งจะกลายเป็นอุปสรรคต่อการจัดการปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับสุนัขจรจัดต่อไปในอนาคต

ปัญหาสุนัขจรจัดที่ส่งผลกระทบต่อด้านต่างๆ ให้กับสังคมในกรุงเทพมหานครไม่ว่าจะเป็นด้านสุขอนามัย ด้านสังคมและเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่า สุนัขไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่มีเจ้าของก็สามารถสร้างปัญหาซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมได้ทั้งสิ้น กล่าวคือ สุนัขที่มีเจ้าของแต่ไม่ได้ถูกควบคุมดูแลก็สามารถวิ่งไล่กัดผู้สัญจรไปมาได้เช่นเดียวกับสุนัขไม่มีเจ้าของหรือสุนัขเร่ร่อน ผู้เขียนจึงใช้ความอิสระในการดำรงชีวิตอยู่ในธรรมชาติ โดยปราศจากการควบคุมของผู้หนึ่งผู้ใดในห้วงเวลาใดห้วงเวลาหนึ่ง เป็นตัวชี้วัดว่าสุนัขตัวนั้นเป็นสุนัขจรจัดหรือไม่ ดังนั้นในความเห็นของผู้เขียน “สุนัขจรจัด” หมายถึง

1. สุนัขที่มีเจ้าของแต่ปราศจากการถูกควบคุมดูแล และอยู่อย่างอิสระในห้วงเวลาใดห้วงเวลาหนึ่งและสุนัขตัวนั้นสามารถก่อให้เกิดปัญหาได้เช่นเดียวกับสุนัขที่ไม่มีเจ้าของ

2. สุนัขกึ่งมีเจ้าของที่มีผู้ให้อาหารแต่ไม่ถูกควบคุมดูแลและสามารถใช้ชีวิตอย่างอิสระ

3. สุนัขไม่มีเจ้าของ ซึ่งไม่มีผู้ใดควบคุมดูแลและสามารถใช้ชีวิตอิสระ

เมื่อมีการแบ่งประเภทของสุนัขจรจัดออกเป็น 3 ประเภท ตามความเห็นของผู้เขียนแล้ว หากมีการกำหนดมาตรการในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดขึ้น มาตรการนั้นจะมีผลบังคับต่อสุนัขซึ่งอยู่ในที่สาธารณะ โดยปราศจากการควบคุมด้วย ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจดำเนินการตาม

¹⁷ แหล่งเดิม, หน้า 6.

มาตรการได้ทันทีโดยไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นสุนัขที่มีเจ้าของหรือไม่ ส่งผลให้การจัดการตามมาตรการต่างๆ นั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ที่มาของปัญหาสัตว์ไม่มีเจ้าของ

เนื่องจากกรุงเทพมหานครนั้นมีสุนัขจรจัดเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่ากรุงเทพมหานครจะได้มีมาตรการต่างๆ ในการจัดการปัญหานี้ แต่ปัจจุบันก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งผู้เขียนขออธิบายสาเหตุของปัญหานี้ในกรุงเทพมหานครเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงต้นตอของปัญหาและจะได้หาทางจัดการแก้ไขปัญหาต่อไป ดังนี้

สาเหตุของการมีสุนัขจรจัด

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีสภาพเป็นสังคมเมือง กล่าวคือมีความเจริญรุ่งเรืองด้วยเทคโนโลยีเต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมต่างๆ มากมาย รวมทั้งมีประชากรอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นจากความเจริญของกรุงเทพมหานครดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหานี้ในกรุงเทพมหานครว่า สุนัขในกรุงเทพมหานครไม่ใช่สุนัขที่หลุดออกมาจากป่าแล้วมาสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในสังคม แต่สุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานคร มีที่มาจากเป็นแหล่งต้นกำเนิดที่สำคัญ คือ สุนัขบ้าน หรือที่เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าสุนัขมีเจ้าของ โดยเจ้าของได้นำสุนัขไปปล่อยหรือทิ้งไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ทำให้สุนัขที่มีเจ้าของเหล่านั้นต้องกลายเป็นสุนัขจรจัด และเมื่อสุนัขที่เคยมีเจ้าของต้องกลายเป็นสุนัขจรจัดแล้ว สุนัขเหล่านั้นย่อมต้องการดำรงชีพและแพร่พันธุ์ตามธรรมชาติ ทำให้ลูกสุนัขที่เกิดขึ้นมาจากสุนัขจรจัด ต้องมีสภาพเป็นสุนัขจรจัดมาตั้งแต่กำเนิด ส่งผลให้มีจำนวนสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัญหาหลักของการที่มีสุนัขจรจัดมากมาย คือ การขาดจิตสำนึกของผู้เลี้ยงสุนัข โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

(1) คนทิ้งหรือปล่อยสุนัข การที่จำนวนประชากรในกรุงเทพมหานครเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่ที่จำกัด ทำให้เกิดการกระจุกตัวของประชากร ในกรณีที่มีการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง จึงมีแนวโน้มปัญหาในเรื่องการเจ้าหน้าที่พักอาศัยให้กับสัตว์เลี้ยง ประกอบกับประชากรยังไม่เข้าใจวิธีการเลี้ยงอย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น วิธีฝึกอบรมสุนัข การดูแลสุขภาพสุนัข การควบคุมการขยายพันธุ์ของสุนัข และขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงสุนัข เป็นต้น และเนื่องจากความไม่เข้าใจเหล่านี้ อาจส่งผลทำให้เจ้าของสุนัขไม่ต้องการเลี้ยงสุนัขอีกต่อไป จึงนำสุนัขไปปล่อยหรือทิ้งไว้ตามวัดหรือสถานที่สาธารณะต่างๆ โดยสาเหตุที่เจ้าของนำสุนัขไปทิ้งหรือปล่อยนั้น อาจเนื่องมาจาก

(1.1) เจ้าของไม่นำสุนัขไปทำหมัน ปล่อยให้ขยายพันธุ์จนมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะสามารถเลี้ยงดูได้ทั้งหมด

(1.2) ลักษณะรูปพรรณสัณฐานของสุนัขไม่เป็นไปตามที่คาดหวังของเจ้าของสุนัข¹⁸

(1.3) สุนัขสุขภาพไม่แข็งแรง นิสัยไม่ดี ไม่เชื่อฟังเจ้าของ ชอบกัดแทะทำลายของหรือคุร้าย

(1.4) ปัญหาการค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นตามวัยของสุนัข ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหาร ค่าป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและรักษาโรค หรือปัญหาการดูแลค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาสุนัขที่เจ็บป่วยเป็นโรคเรื้อรัง ได้รับบาดเจ็บหรือพิการจากอุบัติเหตุ

(1.5) การที่ผู้เพาะพันธุ์สุนัขบางรายขาดจรรยาบรรณในการเพาะพันธุ์ต้องการผลกำไรอย่างเดียวไม่ใส่ใจที่จะคัดสุนัขที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวออกไป ทำให้ได้สุนัขสายพันธุ์ที่คุร้ายหรือการที่เจ้าของเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง ไม่สามารถฝึกให้สุนัขเป็นมิตรและสามารถอยู่ร่วมกับมนุษย์ได้ เป็นเหตุให้เมื่อเลี้ยงไประยะหนึ่ง สุนัขกลับมีนิสัยไม่ดี คุร้าย หวาดระแวง ชอบกัด ทำร้าย หรือเป็นอันตรายกับเจ้าของหรือผู้ที่สัญจรไปมา

นอกจากนี้ในปัจจุบันมีบุคคลบางกลุ่มใช้สุนัขในการแสดงถึงสถานภาพทางสังคมหรือเลี้ยงตามกระแสสังคม ไม่ได้เลี้ยงสุนัขด้วยความรักที่มีต่อสัตว์ แต่เลี้ยงเพื่อแสดงว่าตนเองมีฐานะทางสังคมในระดับสูง เนื่องจากมีความคิดว่าหากคนเลี้ยงสุนัขพันธุ์หายากที่มีราคาแพงจะแสดงให้เห็นว่าตนมีฐานะดี ทำให้การเลี้ยงสุนัขพันธุ์หายากหรือพันธุ์ต่างประเทศจึงมีปรากฏให้เห็นอย่างแพร่หลาย การเลี้ยงที่ปราศจากรักและความเมตตาต่อสัตว์อย่างแท้จริงนั้น ได้เป็นแรงผลักดันประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการทอดทิ้งสุนัข ทั้งนี้เพราะเมื่อวันใดก็ตามเมื่อสุนัขที่เลี้ยงไว้ไม่ได้ทำหน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านสังคม ความมีหน้าตา หรือความเท่าเทียมทางสังคมแล้วสุนัขก็มีโอกาสสูงที่จะถูกทอดทิ้งให้กลายเป็นสุนัขจรจัด ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นี้ไม่ใช่เพราะตัวสุนัขแต่เป็นเพราะคนที่เป็นต้นเหตุสำคัญของการก่อให้เกิดสุนัขจรจัด

(2) ผู้เลี้ยงไม่ดูแลเอาใจใส่สุนัขของตน

นอกจากสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานครจะมีที่มาจากกรณีที่เจ้าของสุนัขนำสุนัขของตนซึ่งไม่ต้องการเลี้ยง ไปทิ้งตามที่สาธารณะต่างๆ ตามที่ได้อธิบายไปแล้วการขาดความรับผิดชอบของผู้เลี้ยงหรือเจ้าของสุนัขที่ปล่อยปละละเลยสุนัข ไม่ดูแลเอาใจใส่ในด้านอาหารและสุขภาพทำให้สุนัขออกไปหาอาหารนอกบ้านและตระเวนไปตามที่ต่างๆ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจพลัดหลงและกลายเป็น

¹⁸ ปานเทพ รัตนกร. (ม.ป.ป.). “หยุดทิ้งหมา หยุดปัญหาหมาจรจัด”. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://www.awfkanchanaburi.org/conternt 01 07.htm>

สุนัขจรจัดได้ นอกจากนี้ การเลี้ยงสุนัขโดยปราศจากความรักความเข้าใจและการเอาใจใส่ ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งของการมีสุนัขจรจัดใน

กรุงเทพมหานคร เนื่องจากการเลี้ยงสุนัขโดยไม่ใส่ใจของเจ้าของสุนัขปล่อยให้สุนัขออกไปเดินเล่นนอกสถานที่เลี้ยง โดยไม่ได้ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด อาจทำให้สุนัขออกไปผสมพันธุ์กับสุนัขอื่นทำให้ลูกสุนัขที่เกิดมาอาจไม่เป็นที่ต้องการและถูกทิ้งให้กลายเป็นสุนัขจรจัด หรือในกรณีที่สุนัขนั้น ได้ออกไปนอกสถานที่เลี้ยงโดยปราศจากการควบคุม แล้วไปผสมพันธุ์กับสุนัขจรจัด ลูกสุนัขที่เกิดมาย่อมเป็นสุนัขจรจัดโดยสภาพตั้งแต่กำเนิด

ดังนั้น เมื่อการเลี้ยงสัตว์สามารถกระทำได้อย่างอิสระ รัฐจึงต้องมีจำกัดสิทธิในการเลี้ยงสัตว์ของเจ้าของสัตว์โดยการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางในการที่เจ้าของสัตว์จะเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการดูแลสัตว์เลี้ยงไว้ โดยขอยกตัวอย่างในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อจำกัดสิทธิในการเลี้ยงสัตว์ของเจ้าของสัตว์เลี้ยงไว้ ดังนี้

2.2.2 หลักเกณฑ์ในการดูแลสุนัข

หลักเกณฑ์ในการดูแลสุนัขทั่วไป

การเลี้ยงสัตว์จะส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้เลี้ยง โดยเฉพาะเด็กที่เลี้ยงสัตว์จะมีพัฒนาการทางด้านความรู้สึกเร็วกว่าเด็กโดยทั่วไป ทั้งนี้เมื่อเด็กที่เลี้ยงสัตว์เติบโตขึ้น จะมีความอ่อนโยนทางด้านจิตใจและให้ความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตอย่างมากจนไม่กล้าทำความผิดที่ส่งผลร้ายต่อสังคม แต่ก่อนนำสุนัขมาเลี้ยงเจ้าของควรรู้จักสุนัขและทำความเข้าใจถึงอุปนิสัยและธรรมชาติของสุนัขในแต่ละพันธุ์ให้ดีเสียก่อนไม่ใช่เลี้ยงกันตามกระแสนิยมหรือความพึงพอใจส่วนตัวทำให้ไม่เข้าใจธรรมชาติลักษณะนิสัยของสุนัข

โดยธรรมชาติสุนัขจัดเป็นสัตว์สังคมเช่นเดียวกับสุนัขป่า จึงมักมีการอยู่รวมกันเป็นฝูงและไม่ทำอันตรายพวกเดียวกัน สุนัขที่นำมาเลี้ยงจึงถือว่าผู้เลี้ยงและคนในครอบครัวผู้เลี้ยงเป็นสมาชิกในฝูง ดังนั้นประโยชน์ในการควบคุม ดูแลและการฝึกสอนสุนัขเจ้าของควรต้องแสดงตนเป็นจ่าฝูงและในการเล่นประลองกำลังกันก็ห้ามแพ้เพราะสุนัขจะลำดับความสำคัญอยู่ตลอดเวลา

สุนัขควรแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) สุนัขคู่ที่เจ้าของสามารถควบคุมได้
- 2) สุนัขคู่ที่เจ้าของไม่สามารถควบคุมได้

ทั้งนี้เจ้าของควรให้ความสำคัญในการควบคุมสุนัขเพราะความประมาทเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้สุนัขทำร้ายคนหรือสัตว์อื่น โดยเฉพาะสุนัขคู่ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีความก้าวร้าวได้ง่ายกว่าสุนัขทั่วไป เจ้าของจึงควรศึกษาถึงนิสัยของสายพันธุ์สุนัขที่เลี้ยงให้ดี เพราะแม้ว่าสุนัขทุกตัวอาจมีนิสัยไม่เหมือนกันแต่ส่วนใหญ่ในสายพันธุ์เดียวกันจะมีนิสัยใกล้เคียงกัน และสาเหตุที่สุนัข

กลายเป็นสุนัขคู่ส่วนใหญ่ที่มาจากพฤติกรรมการเลี้ยงที่ขาดความเข้าใจในอุปนิสัยและธรรมชาติของสุนัข

อย่างไรก็ตาม สุนัขจัดเป็นสัตว์เลี้ยงยอดนิยมทั่วโลก เนื่องด้วยความซื่อสัตย์ ความเฉลียวฉลาดและรักเจ้าของโดยไม่มีเงื่อนไข จนกลายเป็นเพื่อนแท้ของมนุษย์ สุนัขสามารถฝึกได้ แต่ผู้เลี้ยงควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคัดเลือกสายพันธุ์ การดูแลรักษา รวมถึงอาหารที่เหมาะสม สำหรับสุนัขมีหลักสำคัญในการดูแลสุนัขโดยทั่วไป ดังนี้

1) การเลือกสายพันธุ์ ควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการเลี้ยง เช่น ต้องการให้เฝ้าบ้าน ทำงานหรือเลี้ยงไว้เป็นเพื่อน ซึ่งแต่ละสายพันธุ์ล้วนมีบุคลิกลักษณะแตกต่างกัน ในขณะที่สายพันธุ์ผสมก็มีความร่าเริงและน่ารักไม่แพ้กัน การเลี้ยงคู่ด้วยความรักเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมอุปนิสัยของสุนัขให้มีความสุขและไม่ก้าวร้าว เจ้าของจึงควรพยายามทำความเข้าใจพฤติกรรมของสุนัขและสังเกตสัญญาณความเจ็บป่วยเมื่อสุนัขแสดงอาการบางอย่าง เพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือสุนัขได้โดยพาไปพบสัตวแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญที่สามารถวินิจฉัยสาเหตุและการดูแลรักษาที่เหมาะสมต่อไป

2) ความรับผิดชอบ กล่าวคือเมื่อต้องการเลี้ยงสุนัข เจ้าของควรมีการเตรียมความพร้อมสำหรับเรื่องสถานที่เลี้ยงและความพร้อมของจิตใจในเรื่องของความรับผิดชอบต่อปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายหลังจากนำสุนัขมาเลี้ยง

3) ความรู้ เจ้าของสุนัขควรศึกษากฎหมาย กฎ ข้อบังคับ และวิธีการดูแลรักษาที่เกี่ยวข้องกับสุนัข เพื่อจะได้ทราบถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของตน

4) การควบคุม กล่าวคือ การเลี้ยงสุนัขและการนำสุนัขออกนอกสถานที่จะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาแทนเจ้าของ เพื่อไม่ให้สุนัขก่อให้เกิดความเสียหายหรือเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลอื่น

การเลี้ยงสุนัขในกรุงเทพมหานครจะต้องมีการควบคุมสุนัขด้วยการขึ้นทะเบียนสุนัขตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 และระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2550 โดยเจ้าของสุนัขจะต้องนำสุนัขไปจดทะเบียนสุนัขดังนี้ คือ

1) การทำเครื่องหมายระบุตัวสุนัขอย่างถาวรไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การฝังไมโครชิป เป็นต้น

2) ให้เจ้าของสุนัขแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อบันทึกรายละเอียดรูปพรรณสัณฐานของสุนัขและรหัสไมโครชิป รายละเอียดของสุนัข สถานที่เลี้ยงสุนัข พร้อมออกบัตรประจำตัวสุนัข

ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้มีการกำหนดให้สุนัขสายพันธุ์ที่ร้าย เช่น พิทบูลเทอเรีย บูลเทอเรีย สเตฟเฟอร์เชอบูลเทอเรีย ร็อตไวเลอร์ และพิล่าบราซิลเรียโร เป็นต้น หรือสุนัขที่มีประวัติทำร้ายคนหรือพยายามทำร้ายคน เป็นสุนัขควบคุมพิเศษที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลด้วยความระมัดระวังของเจ้าของ

การดูแลสุนัขสายพันธุ์ดุหรือสุนัขที่มีนิสัยดุนั้นมีหลักเกณฑ์สำคัญเพิ่มเติมดังนี้

1) เจ้าของมีความจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลของสุนัขให้ถี่ถ้วน ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด และต้องตระหนักเสมอว่าสุนัขดุคือสุนัขอันตราย ที่จำเป็นต้องมีการควบคุมเป็นพิเศษและได้รับการฝึกฝนทักษะความรู้ในการดูแลสุนัขพันธุ์นั้น ดังนั้นเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาแทนเจ้าของต้องศึกษาอย่างละเอียดถึงขั้นตอนในการดูแลรักษาสุนัขและปฏิบัติตาม เพราะความเสียหายอันเกิดจากสุนัขพันธุ์นั้นส่วนใหญ่มาจากความประมาทเลินเล่อในการควบคุมดูแล รวมไปถึงการเลี้ยงดูโดยปราศจากการฝึกฝนอย่างถูกต้อง

2) สร้าง “กฎของฝูง” เพราะสุนัขมีสัญชาตญาณการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้น สุนัขจะจัดเจ้าของและสมาชิกในบ้านทุกคนไว้ในฝูงของตนเองด้วย โดยจะวิเคราะห์จากสิ่งแวดล้อมและการแสดงออกเพื่อลำดับความสำคัญของฝูง ดังนั้นเจ้าของจึงมีความจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขให้สุนัขรู้ว่าใครคือ “จ่าฝูง” ใครคือ “ลูกน้อง” เพื่อประโยชน์ในการสอนให้สุนัขเรียนรู้ว่าต้องปฏิบัติตามคำสั่งเมื่อมีคำสั่งและทำตามคำสั่งโดยเคร่งครัด

3) เลี้ยงดูด้วยความรักและความเอาใจใส่เป็นพิเศษเพราะสุนัขที่มีความก้าวร้าวมักต้องการความรักมากเป็นพิเศษและเพื่อประโยชน์ในการสร้างความคุ้นเคยระหว่างสุนัขกับผู้เลี้ยง อันจะส่งผลถึงการเรียนรู้คำสั่งของสุนัข

4) เลี้ยงดูด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยห้ามประมาทเด็ดขาด และหากเกิดปัญหาจะต้องควบคุมสติให้ดีและแก้ไขปัญหา

การจำกัดสิทธิในการสละกรรมสิทธิ์ของเจ้าของสัตว์เลี้ยงนั้น มีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจาก หากเจ้าของมีอิสระในการสละกรรมสิทธิ์แล้ว จะสร้างปัญหาให้กับสังคมเป็นอย่างมาก โดยขอยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนี้

1. สุนัขจรจัดนับสิบตัวรวมกัดเด็กชายวัย 8 ขวบชาวกัมพูชา ที่จังหวัดระยอง ได้รับบาดเจ็บอาการสาหัส¹⁹

เหตุเกิดที่ชายหาดบ้านเพ อำเภอเมืองระยอง ขณะที่หนูน้อยเคราะห์ร้ายซึ่งมากับครอบครัวและกำลังจะวิ่งลงไปเล่นน้ำทะเล ซึ่งผู้เห็นเหตุการณ์บอกว่า มีฝูงสุนัขจรจัดในบริเวณนั้น ประมาณ 10 ตัว ตรงเข้าไปรุมกัดหนูน้อยจนล้มลงกับพื้น นักท่องเที่ยวที่เห็นเหตุการณ์ได้ช่วยกันใช้ไม้ไล่ตีก่อนสุนัขจะวิ่งหนีไป และรีบนำเด็กชายเคราะห์ร้ายที่บาดเจ็บ ในสภาพที่ใบหูขาดหนังศีรษะเปิด และตามลำตัวเต็มไปด้วยรอยเขียวช้ำส่งโรงพยาบาลระยอง ซึ่งเบื้องต้นแพทย์ได้ทำการช่วยเหลือทำบาดแผลที่ศีรษะแล้ว และอยู่ในความดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อดูอาการว่าอาจจะมีภาวะติดเชื้อจากน้ำลายสุนัขที่รุมกัดหรือไม่

2. แม่แจ้งจับเจ้าของพิตบูล 3 ตัว รุมขย้ำลูกชายหิวหะหะปางตาย เข็มนกว่า 100 เข็ม²⁰

เมื่อเวลา 14.00 น. วันที่ 25 ก.พ. ผู้สื่อข่าว ช่างสด รายงานว่า นางเบญจรัตน์ เอกไพบูลย์ อายุ 65 ปี อยู่หมู่บ้านสวนไทย ม.4 ต.วิชิต อ.เมือง จ.ภูเก็ต เดินทางเข้าแจ้งความกับ พ.ต.ต.ธานี หนูคง พนักงานสอบสวน สภ.วิชิต อ.เมืองภูเก็ต เพื่อให้ดำเนินคดีกับนายประเสริฐ ไม่ทราบนามสกุล เพื่อนบ้านที่อยู่ตรงข้ามกัน เจ้าของสุนัขพันธุ์พิตบูล 3 ตัว ที่รุมขย้ำนายเชิรศักดิ์ เอกไพบูลย์ บุตรชายวัย 33 ปี อาการสาหัส หลังจากเมื่อวันที่เมื่อวันที่ 6 ก.พ. ที่ผ่านมา ได้เดินทางมาแจ้งความไว้เป็นหลักฐานแล้วครั้งหนึ่งแต่ครั้งนี้แจ้งความเพื่อเอาผิดตามกฎหมายอาญา ในข้อหาปล่อยปละละเลยสัตว์ร้ายให้ไปโดยลำพัง ทำร้ายผู้อื่นจนได้รับบาดเจ็บสาหัสทั้งทางกายและจิตใจต่อไป

นางเบญจรัตน์ มารดานายเชิรศักดิ์ เอกไพบูลย์ หนุมวัย 33 ปี ที่ถูกสุนัขพันธุ์พิตบูล ขย้ำอาการสาหัส กล่าวว่า ก่อนเกิดเหตุเมื่อวันที่ 6 ก.พ. ที่ผ่านมา ขณะที่ลูกชายของตนเปิดประตูบ้านเหมือนประจำตามปกติทุกวัน แต่วันนั้นเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้นเมื่อลูกชายเปิดประตูปรากฏว่า ได้มีสุนัขพันธุ์พิตบูล ของนายประเสริฐ ไม่ทราบนามสกุล ที่อยู่บ้านฝั่งตรงข้ามบ้านของตน จำนวน 3 ตัว ได้รุมขย้ำลูกชายของตน ล้มลงกองกับพื้น ลูกชายพยายามที่จะวิ่งหลบหนีเพื่อให้รอดพ้นคมเขี้ยวของสุนัขพันธุ์ดังกล่าว แต่ก็ไม่สามารถที่จะหลบหนีได้ ลูกชายถูกกัดนอนกองกับพื้น จากนั้น สุนัขนิสัยดุทั้ง 3 ตัว ได้รุมขย้ำแบบไม่ปราณี

¹⁹ ครอบครัวข่าว 3. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://www.krobkruakao.com/%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7/72311/%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%87>

²⁰ ช่างสดออนไลน์. (2556, 25 กุมภาพันธ์). แม่แจ้งจับเจ้าของพิตบูล 3 ตัว รุมขย้ำลูกชายหิวหะหะปางตาย เข็มนกว่า 100 เข็ม. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=TVRNmk1UYzVOemcxTVE9PQ==

ในระหว่างนั้นลูกชายของตนตะโกนให้ชาวบ้านช่วยเหลือ ก็ได้มีชาวบ้านในหมู่บ้านดังกล่าวเห็นก็ได้ใช้ไม้ไล่สุนัขจำนวนดังกล่าว จนวิ่งหลบหนีไป หลังจากที่สุนัขได้วิ่งหลบหนีไปตรวจสอบพบว่าลูกชายถูกคมเขี้ยวของสุนัขพันธุ์คูปิตบูล กัดเข้าที่บริเวณขาทั้ง 2 ข้าง หน้าอก ได้ตาแขนด้านซ้ายถูกสุนัขกัดจนเป็นแผลฉกรรจ์ ถูกนำตัวส่งรักษาที่โรงพยาบาลกรุงเทพภูเก็ต แพทย์เย็บกว่า 100 เข็ม ขณะนี้ยังมีอาการหวาดผวาและอาการยังไม่ดีขึ้น ยังคงนอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลดังกล่าว

แม่ของเหยื่อเขี้ยวพิตบูล กล่าวต่อว่า ตั้งแต่วันที่เกิดเหตุจนถึงขณะนี้ลูกชายได้เข้ามารักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลกรุงเทพภูเก็ตเป็นเวลา 19 วัน ค่ารักษาพยาบาลเกือบ 800,000 บาท ซึ่งบางส่วนนายประเสริฐ ได้เป็นคนจ่ายค่าพยาบาลให้ แต่ขณะนี้ลูกชายยังได้รับบาดเจ็บยังคงต้องนอนรักษาตัวอยู่ แต่นายประเสริฐ ก็จะทำให้ตนย้ายลูกชายออกจากโรงพยาบาลดังกล่าวไปรักษาที่โรงพยาบาล จ.ภูเก็ต ตนไม่ยอมและเจรจาตกลงกันไม่ได้ จึงมาแจ้งความเอาผิดดำเนินคดีกับเจ้าของหมาดังกล่าว

ด้าน พ.ต.ต.ธานีช หนูคง พงส.เจ้าของคดี กล่าวว่า เมื่อวันที่ 6 ก.พ. นี้ แม่ของผู้เสียหายได้มาแจ้งความกับตนแล้ว แต่ครั้งนั้นขอแจ้งเพื่อลงประจำวันไว้เป็นหลักฐาน ระหว่างนั้นทั้ง 2 ฝ่ายก็ได้เดินทางมาที่ สภ.วิชิต เพื่อตกลงเจรจาค่าเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ มีการตบโต๊ะและพุดจา บาดหมางกัน ในครั้งนั้นไม่สามารถที่จะเจรจาดังปัญหาได้ ทั้ง 2 ฝ่ายก็แยกย้ายกันกลับไป จนกระทั่งวันนี้ฝ่ายแม่ นายเชิรศักดิ์ ก็มาแจ้งความเพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีตามกฎหมายกับฝ่ายเจ้าของสุนัข เจ้าหน้าที่ที่รับแจ้งเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

เมื่อมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นการจำกัดสิทธิของเจ้าของสัตว์เพื่อมิให้เลี้ยงสัตว์ได้อย่างอิสระแล้ว เจ้าของสัตว์ก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์หากสัตว์เลี้ยงของตนไปสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น โดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

2.3 หลักแนวคิดทฤษฎีทางแพ่ง

ละเมิด (Torts) เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายล่วงสิทธิ์ของผู้อื่น โดยปราศจากอำนาจหรือเกินกว่าอำนาจที่ตนมีอยู่ ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายต่อสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง

เมื่อมีความมุ่งหมายของกฎหมายละเมิดอยู่ที่การชดใช้เยียวยาความเสียหายการที่จะถือว่าเป็นละเมิดจึงมิได้อยู่ที่ว่ามีบทกฎหมายกำหนดว่าอะไรเป็นละเมิดหรือไม่อย่างกฎหมายอาญหากแต่การอยู่ที่หลักเกณฑ์ที่ว่าต้องมีความเสียหายอันเป็นผลจากการกระทำล่วงละเมิดหรือมีการกระทำโดยไม่มีอำนาจทำให้เกิดขึ้น จึงจะมีการเรียกให้ผู้ก่อความเสียหายรับผิดชอบชดใช้ได้ ข้อนี้

ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ยังคงถือว่าการจะเป็นละเมิดต้องมีกฎหมายกำหนดเป็นเรื่องๆ ไปเหมือนความผิดอาญา เช่น กฎหมายจารีตประเพณี ถือว่าความตายของผู้กระทำการละเมิดทำให้ผู้อื่นเสียหายนั้นสิทธิ์ฟ้องร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายระงับสิ้นไป²¹

หลักละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 กำหนดว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” กล่าวคือ บุคคลจะต้องรับผิดชอบตาม มาตรา 420 เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น อันเป็นความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้กระทำโดยจงใจหรือประมาท

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ให้นิยามของการละเมิด คือ การกระทำหรือละเว้นอันเป็นผิดต่อหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งมีได้เกิดจากสัญญาหรือจากความรับผิดชอบตามหลักความเป็นธรรมทางกฎหมายหรือที่เรียกว่า “เอ็ลควิตี้” (Equity) เป็นหลักกฎหมายที่เดิมแยกออกจากคอมมอนลอว์มีขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของคอมมอนลอว์แต่ปัจจุบันนับว่ารวมอยู่ใน คอมมอนลอว์ เพราะมีการรวมศาลเอ็ลควิตี้เข้ากับศาลคอมมอน ลอว์ หลักเอ็ลควิตี้จึงกลายเป็นหลักที่ประกอบเป็นส่วนหนึ่งของคอมมอนลอว์ หลักกฎหมายนี้เป็นหลักกฎหมายที่พัฒนาในอังกฤษและเวลส์ในยุคกลางเพื่อเยียวยาผู้ความในกรณีที่กฎหมายคอมมอนลอว์ไม่สามารถให้การเยียวยาได้เท่าที่ควร ตัวอย่างเช่นเดิม การฟ้องคดีส่วนมากจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีการออกหมาย (Writ) อนุญาตให้ฟ้องซึ่งมักเป็นการใช้ภาษาทางกฎหมายที่ซับซ้อนหากมีการใช้ภาษาผิดไปก็ทำให้การฟ้องเสียไปทั้งหมดจึงต้องไปฟ้องใหม่ที่ศาลพิเศษของพระเจ้าแผ่นดิน อีกประการหนึ่งการเยียวยาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มีแต่การได้รับค่าสินไหมทดแทนศาลไม่อาจกำหนดเกี่ยวกับ การกระทำของจำเลย เช่น การโอนทรัพย์สินให้ตลอดจนการงควั่นของจำเลย เช่น การไม่ก่อความรำคาญให้ได้

ผู้เสียหายที่ไม่ได้รับความพึงพอใจจึงเลือกไปร้องขอต่อกษัตริย์ให้ช่วยเมื่อเกิดความไม่ยุติธรรมซึ่งกษัตริย์ก็มีหน้าที่ต้องช่วยเพราะศาลคอมมอนลอว์ ซึ่งเกิดจากการใช้อำนาจปกครองของกษัตริย์ปกติมีขุนนาง ตำแหน่งลอร์ดชานเซลเลอร์ (Lord Chancellor) คอยดูแลคำร้องที่ยื่นต่อกษัตริย์ คำตัดสินของชานเซลเลอร์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมดังกล่าวเวลานี้เข้าก็พัฒนาเป็นหลักเอ็ลควิตี้ (Equity) กฎใหม่ในทางเอ็ลควิตี้ถูกนำไปใช้ในศาลพิเศษแห่งหนึ่ง คือ ศาลของชานเซลเลอร์ (The Chancellor's Court) ซึ่งบางที่เรียกว่า “ศาลชานเซอร์รี่” (Court of Chancery)

²¹ สุขุม สุกนิตย์. (2543). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด. หน้า 7.

โดยเฉพาะการกระทำหรือละเว้นนั้นล่วงละเมิดสิทธิของผู้ใดผู้หนึ่ง โดยปราศจากข้อยกเว้น เป็นเหตุให้เขาได้รับความเสียหาย ซึ่งกฎหมายยอมให้ฟ้องร้องกันได้ในทางแพ่ง²²

ศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร ให้นิยามของการละเมิด คือ กรณีที่มีการกระทำ อันทำให้เกิดความเสียหายแก่เอกชน เป็นเหตุให้ผู้กระทำถูกบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ นอกขอบเขตการกระทำที่เนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามหนี้ในสัญญา

ศาสตราจารย์ ดร.วาริ นาสกุล ให้นิยามของการละเมิด คือ การกระทำหรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ละเมิดเป็นบ่อเกิดแห่งหนึ่งอย่างหนึ่งคือ ก่อนมีการละเมิดยังไม่มีหนี้เกิดขึ้น เมื่อมีการละเมิดแล้วจึงมีหนี้เกิดขึ้น ดังที่เรียกกันว่าเป็นหนี้ที่เกิดโดยผลของกฎหมายมิใช่ โดยเจตนาก่อนนี้²³

อาจารย์จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย ให้นิยามของการละเมิด คือ การอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งบุคคลหนึ่งได้ก่อให้เกิดขึ้นเป็นที่เสียหายแก่อีกบุคคลหนึ่งและเป็นมูลเหตุให้เกิดหนี้ผูกพันระหว่างกัน²⁴

บุคคลอาจมีความผิดในลักษณะละเมิดได้หลายประการ กล่าวคือ

1) อาจต้องรับผิดเพราะการที่ตนเองไปกระทำการละเมิดต่อบุคคลอื่นโดยตรง ตัวอย่างเช่น นาย ก. ทำร้ายร่างกายนาย ข. โดยจงใจ นาย ก. มีความรับผิดฐานละเมิดต่อร่างกาย นาย ข. หรือ นาย ก. กล่าวคือต่อหน้าบุคคลหลายคนว่า “ข้าราชการทุกคนในแผนกนี้เลวมาก” ถือว่า นาย ก. ทำละเมิดต่อข้าราชการทุกคนในแผนกนั้น

2) อาจต้องรับผิดเพราะบุคคลบางคนซึ่งมีความผูกพันอยู่กับตนไปกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น ตัวอย่างเช่น นายคำเป็นลูกจ้างขับรถยนต์ของนายเขียว นายเขียวใช้ให้นายคำขับรถไปส่งตนยังสถานที่ทำงาน ระหว่างทางนายคำขับรถโดยประมาทเลินเล่อชนนายแดงบาดเจ็บ นอกจาก ถือว่า นายคำทำละเมิดต่อร่างกายนายแดงและนายคำรับผิดชอบนายแดงแล้ว กฎหมาย ยังถือว่านายเขียวเองก็ต้องรับผิดในการทำละเมิดของนายคำอีกด้วย

3) อาจต้องรับผิดเพราะสัตว์ที่อยู่ในความดูแลของตนไปทำความเสียหายแก่บุคคลอื่น ตัวอย่างเช่น นาย ก. เลี้ยงสุนัขคุไว้วัวตัวหนึ่ง วันหนึ่งสุนัขของนาย ก. กัดนาย ข. บาดเจ็บ นาย ก. ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับ นาย ข. โดยถือเสมือนว่านาย ก. ทำละเมิด คือ นาย ข. โดยตรง

²² เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ก (2479). *กฎหมายอังกฤษว่าด้วยสัญญาละเมิด*. หน้า 134-135.

²³ วาริ นาสกุล. (2548). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ตามสมควรได้*. หน้า 4.

²⁴ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. (2528). “ค่าเสียหายอันเป็นโทษในคดีละเมิด.” *วารสารนิติศาสตร์*, 15 (4). หน้า 153.

4) อาจต้องรับผิดชอบเพราะทรัพย์สินของตนหรือที่อยู่ในครอบครองดูแลรักษาของตนได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ตัวอย่างเช่น นายดำซึ่งเป็นผู้อยู่ในบ้านนำกระถางต้นไม้ไปไว้บนระเบียงบ้าน วันหนึ่งกระถางต้นไม้ตกลงมาโดนศีรษะนายขาวซึ่งกำลังเดินผ่านหน้าบ้าน นายดำ เช่นนี้ นายดำต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่นายขาวคือเสมือนนายดำเช่นนี้ นายดำต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่นายขาวคือเสมือนนายดำทำละเมิดต่อนายขาว²⁵

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางละเมิดนั้น สามารถแบ่งย่อยได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 ทฤษฎีรับภัย (Theorie du risque)

ทฤษฎีรับภัย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทฤษฎีรับภัยที่สร้างขึ้น (Theorie du risquere) โดยนักนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศสถือว่าเมื่อมนุษย์ได้กระทำการใดๆ แล้วย่อมเป็นการเสี่ยงภัย คืออาจมีผลดีหรือผลร้ายก็ได้ ผู้กระทำก็ต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น ถ้ามีภัยหรือความเสียหายเกิดขึ้นซึ่งเป็นการนำเอาหลักความผิด (La Fault) ออกจากหลักเกณฑ์ละเมิด กล่าวคือ นอกจากไม่ต้องด้วยวัตถุประสงค์แห่งการเยียวยาตามกฎหมายแพ่งและไม่มีขอบเขตกำหนดโดยกฎหมายแล้วยังไม่เปิดโอกาสให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาความรับผิดชอบด้วยความยุติธรรมอันเป็นเกณฑ์พื้นฐานของความรับผิดชอบอีกด้วย ทฤษฎีนี้มีส่วนดีในเรื่องการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยมีเหตุผลทางทฤษฎีมาสนับสนุนดังนี้คือ

เพื่อผลแห่งความรับผิดชอบทางละเมิดคือถูกบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันไม่โชครุ่งกลงโทษอย่างผลความรับผิดชอบทางอาญา ฉะนั้นกฎเกณฑ์ละเมิดก็ควรจะให้เข้ารอยกับผลของการละเมิดเหมือนกัน คือไม่จำเป็นต้องมีความผิด อันกรณีที่จะยกเรื่องความผิดมาพิจารณาด้วยนั้น หมายถึงว่า เราจะลงโทษเขาด้วยเราแต่เราไม่ได้ลงโทษเขา เราเพียงให้เขาใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเท่านั้น ทำไมจึงต้องมีหลักเกณฑ์ว่าเขาต้องผิด เพียงแต่เป็นผู้ก่อความเสียหายก็ควรถือเป็นละเมิดแล้ว การที่เอาความผิดเข้ามาในหลักเกณฑ์ละเมิดทำให้หลักกฎหมายเขวไป ทำให้เนื้ออยู่เสมอว่าผลแห่งความรับผิดชอบทางละเมิดเป็นการลงโทษ²⁶

เหตุผลทางกฎหมาย ผลแห่งความรับผิดชอบทางละเมิดคือการบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายมิใช่เป็นการลงโทษ เช่นเดียวกับความรับผิดชอบทางอาญา ดังนั้น กฎเกณฑ์เรื่องละเมิดไม่ควรคำนึงถึงความผิดเช่นเดียวกับกฎเกณฑ์ทางอาญา เพียงแต่เป็นผู้ก่อความเสียหายก็ควรถือเป็นการละเมิดแล้ว เพื่อเหตุผลทางพฤติการณ์ ในทางพฤติการณ์ผู้ถือทฤษฎีรับภัยได้อ้างไว้ 2 ข้อคือ

²⁵ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. จ (2527). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้*. หน้า 611.

²⁶ จิต เศรษฐบุตร. (2550). *กฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด*. หน้า 107.

1) เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นและหาผู้ผิดมิได้ โศกได้ชี้ให้เจ้าทุกข์เป็นผู้รับภัย ซึ่งไม่เป็นธรรมโดยยังมีบุคคลอีกผู้หนึ่งซึ่งน่าจะรับเคราะห์ ผู้นั้นคือผู้ก่อความเสียหาย (L'auteur du dommage) เป็นความยุติธรรมที่จะให้ผลแห่งการกระทำหรือกรรมตกอยู่กับผู้ก่อการกระทำนั้น เจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายนั้นไม่ได้ก่อ เป็นแต่ถูกรรรมนั้น ทำไมเขาจะต้องรับภัยนั้นๆ เพราะความเสียหายจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็แล้วแต่การกระทำของผู้อื่น เจ้าทุกข์ไม่มีอำนาจกีดกันความเสียหายนั้นได้เลย ฉะนั้นการที่ถือหลักความผิดในเรื่องละเมิดนั้นเท่ากับให้ผู้ที่อยู่เฉยๆ (Passif) ได้รับความเสียหาย แต่หากถือทฤษฎีรับภัย คือให้ผู้ก่อภัยรับภัยเองแล้วก็จะตรงกับความยุติธรรม

2) ในเรื่องของการหาผู้ต้องรับภัยก็เป็นของไม่ยาก คงมีแต่วิเคราะห์ว่าภัยนั้นเป็นผลเพราะเหตุใด และเหตุนี้ใครเป็นผู้ก่อ ผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ส่วนในเรื่องการหาผู้ผิดตาม หลักเก่า จะต้องพิเคราะห์ถึงว่าการกระทำใดเป็นผิด ซึ่งเป็นสิ่งที่ยาก สิ่งใดผิดหรือไม่ผิดเป็นปัญหาที่สูง เปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่ท้องถิ่นและสมัยต่างกับการหาเหตุของความเสียหายซึ่งยอมใช้ได้ทุกท้องถิ่น และทุกสมัย ตามนัยนี้เองจึงมีบางคนเรียกทฤษฎีรับภัยว่า "Theorie objective" และเรียกความคิดเห็นว่าความรับผิดชอบละเมิดจำเป็นต้องมีความผิดเป็นหลัก นั้นว่า "Theorie subjective"²⁷

เหตุผลทางพฤตินัย ความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้จะหาผู้รับผิดชอบได้ก็ไม่ควรจะให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับเคราะห์โดยที่ความเสียหายมิได้เกิดจากการกระทำของเขา เพียงแต่พิเคราะห์ว่าภัยนั้นเป็นผลเพราะเหตุใด และเหตุนี้ใครเป็นผู้ก่อผู้นั้นต้องเป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

แม้ว่าทฤษฎีรับภัยจะมีการดำเนินการพิจารณาความรับผิดชอบด้วยความยุติธรรมอันเป็นเกณฑ์พื้นฐานของความผิด แต่สำหรับในสังคมปัจจุบันซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้กรรมวิธีการผลิตซับซ้อนยิ่งขึ้นและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หลักการของทฤษฎีนี้จึงเหมาะสมในการที่จะนำมาใช้เพื่อเยียวยาความรับผิดชอบทางแพ่งในคดีที่เกี่ยวกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ความมุ่งหวังของทฤษฎีรับภัยก็คือ เอาความผิดออกจากหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบละเมิด แต่จะได้เอาหลักเกณฑ์อื่นใส่แทนที่หรือไม่นั้น ผู้ถือทฤษฎีรับภัยยังมีความเห็นไม่สอดคล้องกันซึ่งได้แบ่งหลักเกณฑ์ได้ ดังนี้

²⁷ แหล่งเดิม.

1) Saleilles ผู้ให้กำเนิดทฤษฎีรับภัยนั้น ถือว่าไม่จำเป็นจะต้องเอาหลักเกณฑ์ใดใ้รวมที่แทนหลักเกณฑ์ความผิดเลย ฉะนั้นหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางละเมิดคงมีอยู่สองอย่างเท่านั้น คือ ความเสียหายและความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่างความเสียหายกับการกระทำของผู้ต้องหาเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่ง การหาผู้ละเมิดก็คือ หาผู้ที่ก่อความเสียหายนั้นเพราะผู้ก่อละเมิด เป็นทฤษฎีรับภัยชนิดแท้ที่สุดถือว่าผู้ใดกระทำผู้หนึ่งรับภัยแห่งการกระทำนั้นด้วย (Quiconque agit doit subir les risqué de son active) แต่จะเห็น ได้ว่าทฤษฎีรับภัยชนิดแท้ที่ฝืนต่อหลักกฎหมายมาก ข้อมเห็นอยู่เสมอว่าการกระทำของมนุษย์ที่กระทำโดยเขามีสิทธิกระทำแม้จะมีความเสียหาย เขาก็ต้องไม่รับผิดชอบนั้นแล้วจะเรียกว่าเขามีสิทธิกระทำอย่างไรได้

2) หลักเกณฑ์การกระทำที่ผิดปกติ (Act abnormal) เป็นความคิดเห็น Georges Ripert ท่านได้กล่าวเรื่องทฤษฎีรับภัยโดยถือหลักเกณฑ์ “การกระทำที่ผิดปกติ” ไว้เมื่อท่าน ได้วินิจฉัยเรื่องความรับผิดชอบระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียง มีผู้เข้าใจกันว่า เจ้าของที่ดินอาจจะรับผิดชอบทางละเมิดเนื่องจากทำความเสียหายต่อเพื่อนบ้าน โดยเขาไม่มีความผิดเมื่อการกระทำของผู้ถือกรรมสิทธิ์อันก่อให้เกิดความเสียหายนั้น เป็นการกระทำที่ผิดปกติ (Abnormal) ท่าน Ripert เข้าใจว่าการที่เอาหลักเกณฑ์การกระทำที่ผิดปกติใ้แทนความผิดนี้ ใ้ใช้เฉพาะในเรื่องความผิดระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงเท่านั้นก็หาไม่ แท้จริงควรใ้หลักเกณฑ์นี้ในทางรับผิดชอบทางละเมิดโดยทั่วๆ ไป ไม่ว่ากรณีใด ฉะนั้นในกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบทางละเมิดจึงไม่จำเป็นจะต้องมีความผิด แต่ทั้งนี้ใ้ความหมายว่าการใ้สิทธิใดๆ ก็ตามหากมีความเสียหายขึ้นใ้ใช้ว่าผู้ใ้สิทธิจะไม่รับผิดชอบต่อผลแห่งการใ้สิทธิก็หาไม่ได้ยังต้องพิเคราะห์ดูอีกว่าการใ้สิทธินั้นเป็นไปตามปกติธรรมดาหรือไม่ ถ้าเป็นไปตามปกติธรรมาคือหมายความว่าผู้อยู่ในฐานะอย่างเขาจะทำเช่นนั้นอยู่แล้ว ผู้ใ้สิทธิ ก็จะไม่ต้องรับผิดชอบแต่ถ้าการใ้สิทธิหาเป็นไปตามปกติธรรมดาไม่ได้ใ้สิทธิ นอกแนวทางที่ผู้อื่นเขากระทำกันก็ถือว่าผู้ใ้สินละเมิดจำต้องใ้ค่าสินไหมทดแทนตามได้

3) หลักเกณฑ์การเอาประโยชน์ (Profiter) เรียกทฤษฎีนี้ว่า Theorie du risqué-profit คือถือว่าเมื่อบุคคลใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อเอาประโยชน์แห่งการกระทำนั้น หากว่าการกระทำกลับทำให้ผลร้ายมีภัยเกิดขึ้น บุคคลผู้กระทำนี้ก็จำต้องรับภัยนั้น ไม่ควรใ้ผู้อื่นได้รับเคราะห์

การเอาประโยชน์ (Profiter) นั้น ตามธรรมดาข้อมมีความหมายที่กว้างมาก แต่ถ้าเป็นเช่นนี้ Theorie du risqué profit หรือ “ทฤษฎีรับภัยที่ถือหลักเกณฑ์การเอาประโยชน์” ก็ไม่แตกต่างอะไรกับทฤษฎีรับภัยชนิดแท้ดังกล่าวข้างต้น เพราะว่าบุคคลการกระทำการใดๆ ก็ข้อมมุ่งหวังถึงผลประโยชน์แห่งการกระทำนั้นๆ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น เขาก็ต้องเป็นละเมิดทุกกรณีไป จึงถือว่า “Profiter” การเอาประโยชน์ ต้องหมายความว่าอย่างแคบว่าเป็นการกระทำประกอบการที่หาทำไร “Faire

l' exploitation” เป็นการแสวงหากำไรทางเศรษฐกิจ “Speculer economiquement” อยู่ในคำพูดของท่าน Louis Josserand ว่า ผู้ใดสร้าง ความคุม และจัดองค์การใดองค์การหนึ่งซึ่งการดำเนินขององค์การนั้น สามารถจะทำความเสียหายให้ผู้อื่นย่อมรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำขององค์การนั้น ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นจะต้องมีปัญหาความผิดจากผู้รับผิดชอบแต่อย่างใด เป็นภัยอาชีพ Risqué professional ซึ่งผู้ใดก่อ ผู้หนึ่งก็ต้องรับผิดชอบจะให้พัวไปกับผู้อื่น ไม่ได้ภัยนี้ต้องตกอยู่ในรายจ่ายของผู้อื่นก่อน²⁸

2.3.2 ทฤษฎีความผิด (Fault Theory)

ทฤษฎีความผิดสามารถแยกได้เป็น 2 หลักย่อยๆ คือ

1) หลักความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของความผิดหรือหลักความผิดที่ต้องมีการพิสูจน์ความผิด (Liability base on Fault)

การกระทำที่ถือว่าเป็น ความผิด (Fault) หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลอื่น โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยใช้ความผิดเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยความรับผิดทางละเมิด ซึ่งการกระทำผิดถือว่าเป็นการกระทำชั่ว เมื่อก่อให้เกิดความเสียหายถือว่าเป็นละเมิด ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Compensation)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการฟ้องคดีสำหรับความประมาทเลินเล่อมีอยู่ว่า คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอันเป็นมูลพิพาทขึ้นมาฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบ (He who asserts a matter must prove it) ซึ่งหลักดังกล่าวมาจากหลักกฎหมายโรมันที่ว่า “ภาระการพิสูจน์ตกแก่คู่ความซึ่งกล่าวอ้างหาได้ตกแก่ผู้ปฏิเสธไม่” (ei incumbit probatio qui dicit, non qui negat) ดังนั้นภาระการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อ (Negligence) และความเสียหาย (Damage) จึงตกอยู่แก่โจทก์ผู้ฟ้องคดีละเมิด กล่าวคือ โจทก์ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายและความเสียหายของตนเกิดจากการกระทำของจำเลย จำเลยเป็นฝ่ายผิด คือจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

การพิสูจน์ว่าการกระทำของผู้กระทำเป็นความผิดทำให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลอื่นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ เป็นเรื่องที่ได้รับเสียหายจะต้องนำสืบพิสูจน์โดยผู้เสียหายต้องนำสืบพิสูจน์องค์ประกอบของความผิดให้ครบทั้ง 2 องค์ประกอบคือ

- (1) องค์ประกอบทางการกระทำ คือ การกระทำโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย
- (2) องค์ประกอบทางจิตใจ คือการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

²⁸ แหล่งเดิม.

ดังนั้น หากการกระทำของผู้ทำละเมิดทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นเป็นการกระทำโดยสุจริต แม้จะไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่น ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ถือการกระทำนั้นไม่เป็นละเมิด

2) หลักความรับผิดตามข้อสันนิษฐานความผิด (Liability base on Presumption of Fault)

แต่เดิมการกำหนดความรับผิดของบุคคล จะต้องปรากฏว่าผู้กระทำต้องมี “ความผิด” (Never any liability without fault) อันเป็นหลักเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดทางละเมิดกล่าวคือ ผู้ที่จะรับผิดทางละเมิดได้ต้องปรากฏว่า ผู้นั้นกระทำ หรือละเว้นการกระทำการใดประการหนึ่งโดยจงใจ (Wrongful Intention) หรือประมาทเลินเล่อ (Negligence) และสามารถพิสูจน์ได้ว่า ผู้นั้นเป็นผู้กระทำเช่นนั้นจริง แต่อย่างไรก็ตาม ขอบเขตและหลักเกณฑ์ทางละเมิดดั้งเดิม ยังไม่กว้างขวางพอที่จะครอบคลุมถึงความรับผิดชอบ โดยเฉพาะการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งหากพิจารณาตามหลักความรับผิดแบบดั้งเดิมแล้วจะมีผลว่าภาระการพิสูจน์ดังกล่าวจะเป็นภาระแก่ผู้เสียหาย หากผู้เสียหายไม่อาจนำสืบพิสูจน์ได้ ผู้ถูกกล่าวหาถือว่าไม่มีความผิด (No Fault) และไม่ต้องมีความรับผิด (No Liability) ในความเสียหายที่เกิดขึ้น²⁹

ทฤษฎีความผิดยอมรับหลักเกณฑ์ที่ว่า ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อการกระทำของตนเป็นความผิด ซึ่งถือหลัก “ไม่มีความรับผิดถ้าปราศจากความผิด” (Liability as a result of fault) ตามหลักกฎหมายโรมันที่ถือว่าความรับผิดทางละเมิดนั้นอยู่บนพื้นฐานของ “ความผิด” (Fault) ซึ่งหมายถึงการจงใจหรือประมาทเลินเล่อล่วงสิทธิของบุคคลอื่น แนวความคิดนี้ได้รับการยึดถือ เรื่อยมาจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้รับบาดเจ็บอยู่เสมอจากการทำงานของเครื่องจักรกล และอุบัติเหตุจาก ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรก็ก่อให้เกิดความเสียหายในสังคมมากขึ้น หากยังยึดแนวความคิดที่ว่า ผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการกระทำอันเป็นความผิด ผู้เสียหาย ก็มักจะไม่ได้รับการเยียวยา

ดังนั้นจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ศาลและฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปพยายามที่จะลดความแข็งแกร่งของหลักความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของ “ความผิด” ลง ทำให้ทฤษฎีรับภัย (Theory of risk) กลับมามีบทบาทอีกครั้งหนึ่ง โดยมีชื่อเรียกต่างๆ

²⁹ วีรศักดิ์ วรดิตถานนท์. (2551). ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง: ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา. หน้า 22-23.

กัน เช่น ความรับผิดโดยไม่มีความผิด (Liability without fault) หรือความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability as imposed by the laws) หรือความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)³⁰

2.3.3 ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability)

ทฤษฎีนี้มีชื่อเรียกต่างๆ กัน ความรับผิดโดยไม่มีความผิด (Liability without fault) ความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability as imposed by the law) ความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute liability) ซึ่ง หมายถึง ความรับผิดที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดทั้งที่ไม่มี ความผิด กรณีที่จะถือเป็นความรับผิดเด็ดขาดต่อเมื่อมิใช่กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำโดยมิเจตนาดี หรือเจตนาร้าย และไม่ว่าผู้กระทำจะรู้หรือไม่รู้ถึงการกระทำนั้นหรือไม่ก็ตาม ผู้กระทำก็ ไม่พ้นความรับผิด

รากฐานแห่งแนวคิดเริ่มมาจาก การที่จำเลยก่อให้เกิดความเสียหายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต่อสมาชิกในสังคม

หลักเกณฑ์ความรับผิดเด็ดขาดในประเทศต่างๆ พอสรุปลักษณะของความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) ได้ดังนี้

1) บุคคลผู้จะต้องรับผิด การที่บุคคลต้องรับผิดก็เพราะสถานะของบุคคลนั้น คือสถานะที่เป็นผู้ดูแล หรือเป็นเจ้าของ เป็นต้น การพิจารณาว่าบุคคลในสถานะใดจะต้องรับผิดนั้นขึ้นอยู่กับว่า ในสถานะนั้นเขาเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่นั้น หากสถานะนั้นถือว่าเขาเองเป็นผู้ก่อให้เกิดภัย เขาก็ต้องรับผิด เพราะความรับผิดเด็ดขาดนั้นขึ้นอยู่กับว่าความเสียหายนั้นควรเกิดขึ้นจากภัยของใคร ด้วยเหตุนี้ บุคคลจึงต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะเขาอยู่ในสถานะของผู้ก่อภัยไม่ว่าความรับผิดของเขาเกิดขึ้นจากความผิดแต่ประการใด ความเสียหายเกิดขึ้นแม้ว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องจะได้รับความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ซึ่งหากใช้ความรับผิด โดยความผิดแล้วก็จะทำให้ผู้เสียหายได้รับบาปเคราะห์ โดยไม่ได้รับการทดแทนความเสียหาย

2) ทรัพย์สินที่ต้องรับผิด กฎหมายของบางประเทศได้กำหนดถึงประเภท ชนิดและคุณสมบัติของสิ่งของเขาไว้ ทั้งนี้เพราะการกำหนดถึงลักษณะของสิ่งของดังกล่าว ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการจำกัดขอบเขตไม่ให้มีการใช้หลักความรับผิดเด็ดขาดกว้างมากเกินไป เพราะมีฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นว่า หลักความรับผิดเด็ดขาดเป็นหลักทั่วไปของความรับผิดนั่นเอง ประโยชน์อีกประการหนึ่งของการกำหนดลักษณะของสิ่งของก็เพื่อให้มีความชัดเจนในการตีความ

3) ข้อยกเว้นความรับผิด ถึงแม้ว่าความรับผิดเด็ดขาดจะมีความหมายไปในทางที่ว่า เป็นความรับผิดโดยไม่มีข้อยกเว้นก็ตาม แต่ความจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายได้

³⁰ สายสุตา นิงสานนท์. (2525). ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด. หน้า 41.

กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดโดยเด็ดขาดไว้ ซึ่งข้อยกเว้นความรับผิด จะมีความแตกต่างไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศ โดยข้อยกเว้นความรับผิดที่สำคัญคือเหตุสุดวิสัย (Force Majeure)

ภาระการพิสูจน์ โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้น เกิดจากการกระทำของบุคคลใดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อผู้เสียหายเพียงแต่พิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายและความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ใดเท่านั้น ประโยชน์ที่โจทก์จะได้รับ คือ ภาระการพิสูจน์ถูกผลักไปยังจำเลยทันที โจทก์จึงไม่มีภาระยุ่งยากในการพิสูจน์คดี จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ให้เห็นพินิจโดย ยกข้อต่อสู้ว่าเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง หากจำเลยพิสูจน์ไม่ได้จำเลย ก็ต้องรับผิดต่อโจทก์³¹

หลักความรับผิดเด็ดขาดของประเทศไทยปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ที่กำหนดให้มีความรับผิดแม้ไม่มีการกระทำที่ถือว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อได้แก่บทบัญญัติ มาตราที่ 433 ถึง มาตรา 437 ซึ่งกล่าวถึงความรับผิดกรณีที่ไม่มีการกระทำละเมิดของบุคคล แต่กฎหมายสันนิษฐานความรับผิดไว้ว่าผู้ใดต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงเรียกความรับผิดในลักษณะนี้ว่าบทสันนิษฐานความรับผิด โดยปราศจากความผิด ซึ่งมีทั้ง บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด คือ มาตรา 433 มาตรา 434 มาตรา 435 และมาตรา 437 ในบทบัญญัติ มาตรา 433 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหาย อยางใด อันเกิดแต่สัตว์นั้นเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวัง อันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษา ตามชนิดและวิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่นหรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

อนึ่ง บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบดังกล่าวมานั้น จะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลผู้ที่เร้าหรือยั่วสัตว์นั้นโดยละเมิดหรือเอาแก่เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้นๆ ก็ได้”³²

ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาว่า สุนัขในบ้านจำเลยออกจากบ้านไปกัดโจทก์ ภริยาจำเลยรับว่าเป็นเจ้าของ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ต้องสันนิษฐานว่าสุนัขเป็นสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 จำเลยจึงเป็นเจ้าของสุนัขด้วย สุนัขหลบหนีออกไปได้ขณะจำเลยเปิดประตู สุนัขจึงออกไปกัดโจทก์ได้แสดงว่าจำเลยมิได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการเลี้ยงดูสุนัขจำเลยต้องชดใช้ค่าเสียหายให้โจทก์รวมทั้งทดแทนความตกใจและทุกข์ทรมานด้วย³³

³¹ วีรศักดิ์ วรรณิตานนท์. เล่มเดิม. หน้า 20-21.

³² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 433.

³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2488/2523.

ดังนั้นหากผู้ได้รับความเสียหายฟ้องจำเลยโดยอาศัยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตราข้างต้นแล้ว ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายจะน้อยกว่าการฟ้องคดี ตามความผิดฐานละเมิดทั่วไป เนื่องจากโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าจำเลยตามมาตราดังกล่าวนั้น จงใจหรือประมาทเลินเล่อในการก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ โจทก์เพียงแต่พิสูจน์ว่า ความเสียหายเกิดจากวัตถุแห่งเหตุนั้นๆ เช่น ของตกหล่นหรือทิ้งขว้าง ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล ทรัพย์สินอันตราย

บทบัญญัติความรับผิดชอบเด็ดขาด มิได้มีอยู่ในทางแพ่งเท่านั้น แต่มีปรากฏอยู่ในทางอาญาด้วย เช่น ความรับผิดชอบต่อการตาย และการรับอันตรายสาหัส ในขณะที่มีการชดเชยต่อผู้ของผู้บุคคล เข้าร่วมในการชดเชยต่อผู้ เป็นต้น

2.3.4 ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข (Theory of constraints or Conditional Theory)

ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข มีหลักอยู่ว่าผลอันหนึ่งอาจเกิดจากเหตุได้หลายๆ เหตุ ถ้าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุหนึ่งที่เกิดผลอันนั้น จำเลยต้องรับผิดชอบหรือ อาจกล่าวในรูปเงื่อนไขได้ว่า การกระทำของจำเลยเป็นเงื่อนไขให้เกิดผลขึ้น ซึ่งถ้าไม่มีการกระทำของจำเลยผลนั้นก็จะไม่เกิดขึ้นแสดงว่าผลนั้นเกิดขึ้นเพราะการกระทำของจำเลย จำเลยจึงต้องรับผิดชอบ

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีนี้ยึดหลักเกณฑ์ในเรื่องกฎธรรมชาติเป็นข้อใหญ่ ซึ่งน่าจะให้ความยุติธรรมกับผู้เสียหายอย่างดีที่สุด ซึ่งข้อดีของทฤษฎีเงื่อนไขก็คือเป็นหลักตรงกับความจริงตามธรรมชาติทำให้เป็นการง่ายที่จะวินิจฉัยว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นได้จากการกระทำนั้นๆ หรือไม่ และข้อเสียของทฤษฎีนี้ก็คือ จำเลยอาจต้องรับผิดชอบในผลอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งๆ ผลอาจกลับไปที่เหตุ คือการกระทำของจำเลยได้ ซึ่งทำให้จำเลยรับผิดชอบมากเกินไป³⁴

ตัวอย่าง เจ้าของสุนัขพาสุนัขไปเดินเล่นตามถนนในเมือง โดยปล่อยให้สุนัขเดินเล่นไปตามหลัง ไม่ควบคุมตามสมควร สุนัขเข้าไปใกล้เด็ก เด็กเงื้อมมือขึ้นไล่สุนัข สุนัขตกใจวิ่งไปบนถนนพอดีมีรถคันหนึ่งแล่นมาโดยเร็วเกินอัตราที่กำหนด ผู้ขับรถหักหลบสุนัขไปชนเอาคนซึ่งกำลังข้ามถนนซึ่งไม่ใช่ทางข้ามคนข้ามถนนได้รับบาดเจ็บและต่อมาได้ถึงแก่ความตาย ที่โรงพยาบาลเพราะบาดแผลเป็นพิษ เนื่องจากแพทย์ทำบาดแผลไม่ดี ในกรณีเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าการกระทำของเจ้าของสุนัขเป็นเหตุ (เงื่อนไข) แห่งความตายของคนข้ามถนน เพราะหากเขาจูงสุนัขไว้หรือควบคุม

³⁴ วาริ นาสกุล. เล่มเดิม. หน้า 83.

ตามสมควรให้ถูกต้องตาม พระราชบัญญัติกฎหมายจราจรทางบก พ.ศ. 2477 มาตรา 59³⁵ สุนัขก็จะลงไปทีถนนไม่ได้ ผู้ขับรถก็จะต้องหักหลบสุนัขไปชนคนข้ามถนนที่เพิ่งจะ เริ่มเดินลงมาเพื่อจะข้ามถนนจากฝั่งตรงข้าม แม้จะมีข้อโต้แย้งได้ว่าการกระทำของคนอื่นในเรื่องนี้ก็มีเป็นเหตุทำให้คนข้ามถนนตายด้วย คือการกระทำของเด็ก ของผู้ขับรถ ของผู้ข้ามถนนเอง และของแพทย์ก็ไม่ใช่สิ่งสำคัญเพราะการกระทำต่างๆ ที่มารวมกันจนเกิดผลขึ้นนี้แต่ละอย่างต่างก็เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดผลขึ้นถ้าขาดการกระทำอันใดอันหนึ่งไป ความตายก็ไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นจึงถือว่าการกระทำทุกอย่างเป็นเหตุให้เกิดผลได้เท่าเทียมกัน³⁶

ในทฤษฎีเงื่อนไขอาจมาใช้ในกฎหมายอาญาได้ เพราะตามกฎหมายอาญาโดยปกติ จำเลยจะรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยเจตนา ฉะนั้น แม้จะฟังว่าผลเกิดจากการกระทำของจำเลย แต่ถ้าจำเลยไม่ได้ประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผล จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาเว้นแต่จะ ได้กระทำโดยประมาท อย่างไรก็ดีโดยที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 63 ใช้ทฤษฎีผลธรรมดาสำหรับเหตุเพิ่มโทษให้หนักขึ้น ฉะนั้น การที่จะนำทฤษฎีเงื่อนไขมาใช้ในทางอาญา จึงนำมาใช้ได้ในฐานะที่เป็นข้อยกเว้นเท่านั้น เช่นในความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา³⁷

2.3.5 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Theory of Adequate Cause)

ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมีหลักอยู่ว่า แม้เหตุหลายเหตุจะก่อให้เกิดผลอันใดอันหนึ่งขึ้นได้ก็ตาม เหตุที่ว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบคือ เหตุที่ตามธรรมดาย่อมทำให้เกิดผลเช่นนั้นได้เท่านั้น กล่าวคือ จะต้องนำเหตุกับผลมาพิจารณาคู่ควบกันไปว่าตามธรรมดาเหมาะสมกันหรือไม่ที่จะเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน ตัวอย่าง นางอ้อยรีบไปทำธุระเมื่อเปิดประตูบ้านเพื่อออกไปนอกบ้าน เป็นเหตุให้สุนัขพันธ์บางแก้วที่เลี้ยงไว้ในบ้านวิ่งออกไปกัดนางตาคนกวาดถนนที่กำลังกวาดถนนอยู่หน้าบ้านนางอ้อย ทำให้นางตาได้รับบาดเจ็บ เห็นว่านางอ้อยทราบดีว่าสุนัขอยู่ในบ้าน การเปิดประตูเข้าออกจะต้องระมัดระวังป้องกันมิให้สุนัขหนีออกไปนอกบ้านได้ ซึ่งนางอ้อยสามารถกระทำได้ การที่สุนัขหลบหนีออกไปได้ขณะนางอ้อยเปิดประตูแสดงว่านางอ้อยมิได้ใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านั้น สุนัขจึงออกไปกัดนางตาได้ ฟังได้ว่านางอ้อยมิได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการเลี้ยงดูสุนัข นางอ้อยจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่นางตา

³⁵ พระราชบัญญัติกฎหมายจราจร พ.ศ. 2477, มาตรา 59 ปัจจุบันแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2522, มาตรา 111 กำหนดว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดขี่ จูง ไล่ต้อน หรือปล่อยสัตว์บนทางในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจรและไม่มีผู้ควบคุมเพียงพอ.”

³⁶ วิชา มหาคุณ. (2516). *ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง*. หน้า 165.

³⁷ วารี นาสกุล. เล่มเดิม. หน้า 83.

ตามตัวอย่าง ข้อดีของทฤษฎีนี้คือเป็นทฤษฎีที่ตรงกับหลักวินัยของความประมาท เลินเล่อของจำเลยตามพฤติการณ์ ข้อเสียคือ เป็นการจำกัดผลที่ผู้ต้องรับผิดชอบแสดงอยู่ในวงที่ ผู้กระทำได้คาดเห็นเท่านั้นอันทำให้บางกรณีขัดกับความเป็นจริง³⁸

2.3.6 ความรับผิดชอบละเมิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์

ในสังคมดั้งเดิม (Primitive) ทรัพย์สินที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่าทรัพย์สินประเภทอื่นน่าจะเป็นสัตว์ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการควบคุมดูแลตามสภาพแห่งทรัพย์สินนั้นๆ ตัวทรัพย์สินเองไม่ได้ทำอะไรละเมิด³⁹ มีแต่ก่อให้เกิดความเสียหายกฎหมายต้องการให้มีคนรับผิดชอบในความเสียหายนั้น ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบก็คือเจ้าของหรือผู้ดูแล หรือบางกรณีอาจจะเป็นเรื่องที่คนใช้ทรัพย์สิน เป็นเครื่องมือในการทำละเมิดก็ได้ ดังนั้นความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สิน จะอยู่บนพื้นฐานความผิด (Fault) หรือความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability หรือ No Fault Liability) จึงอยู่กับสภาพแห่งทรัพย์สินและการใช้ทรัพย์สินนั้นว่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นอย่างไร

ความเสียหายอันเกิดจากสัตว์

ตามสภาพธรรมชาติของสัตว์นั้น อาจมีทั้งพวกดุร้าย พวกที่เชื่อง ในทางกฎหมายจึงได้ กำหนดความรับผิดชอบจากความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ที่ต่างกัน

1) ระบบ Common Law แยกสัตว์ออกเป็น 2 ประเภทแต่ละประเภทใช้หลักเกณฑ์ พื้นฐานความรับผิดชอบที่ต่างกันคือ

(1) สัตว์ดุร้าย สัตว์อันตราย (Dangerous Animals) อังกฤษและอเมริกาใช้หลัก เดียวกันคือ ความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability)

(2) สัตว์ทั่วไป อังกฤษและอเมริกาใช้หลักเดียวกันคือ หลักความผิด (Fault Liability)

แต่เดิมตาม Common Law ของอังกฤษเจ้าของปศุสัตว์ (Livestock) หรือสัตว์อื่นต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เหล่านั้นเขาไปก่อให้เกิดขึ้นในที่ดินของผู้อื่นถึงแม้เจ้าของสัตว์นั้น จะระมัดระวังอย่างที่สุด (Utmost Care) แล้วก็ตาม⁴⁰ คือไม่มีข้อแก้ตัวรับผิดชอบแบบ Strict Liability นั้นเอง ต่อมาจึงมีการแยกเป็นสัตว์ 2 ประเภทและรับผิดชอบต่างกัดังกล่าวข้างต้น

³⁸ กรกช ม่วงกล้า. (2553). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุม ดูแลสัตว์เลี้ยง: ศึกษาเฉพาะกรณีสุนัข*. หน้า 32-42.

³⁹ พิมพ์ใจ สระทองอุ่น. (2547). *ความรับผิดชอบในทางละเมิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สิน* (ใน เอกสารประกอบคำบรรยายกระบวนวิชาหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์). หน้า 88.

⁴⁰ Steven L. Emanuel. (1984). *Torts Casebook Edition Keyed to Prosser, Wade & Schwartz, Torts*, p. 257.

2) ระบบ Civil Law ทั้งในฝรั่งเศสและเยอรมันไม่มีการแบ่งประเภทสัตว์และใช้หลักพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) ทั้งหมด⁴¹

จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1908 เยอรมันจึงได้แก้ไขแบ่งสัตว์ออกเป็น 2 ประเภท

(1) สัตว์เลี้ยง (Domestic Animal) ใช้หลักพิสูจน์ความผิด (Proven Fault) คือเจ้าของหรือผู้ดูแลจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความผิดของตนเอง

(2) สัตว์อื่น เยอรมันยังคงใช้หลักเกณฑ์เหมือนเดิมคือ ความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability)

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ไม่มีการแบ่งประเภทสัตว์ไว้ เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส และเยอรมัน ก่อน ค.ศ.1908⁴² และไม่ได้ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) แต่ใช้หลักความผิด (Fault liability) และใช้ระบบสันนิษฐานความผิด (Presumed Fault) คือ เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาต้องพิสูจน์ให้ได้เป็นอย่างดีดังต่อไปนี้⁴³

1) ได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาตามชนิดและวินัยของสัตว์ หรือพฤติการณ์อย่างอื่น

คำว่า “พฤติการณ์อย่างอื่น” (Other Circumstances) นั้น ท่านอาจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์ ได้ให้ความเห็นน่าสนใจว่า ตามพฤติการณ์อย่างอื่นมีผู้เข้าใจว่าหมายถึง ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาตามพฤติการณ์อย่างอื่น ซึ่งถ้าหากแปลความดังนี้ ลองยกอุทาหรณ์ให้ดูจะเห็นได้ชัด เช่น เจ้าของร้านค้าเลี้ยงสุนัขขู่ไว้หน้าร้าน เพราะไม่มีใครที่จะเลี้ยงหลังร้าน ผูกมัดโซ่ไว้อย่างแข็งแรง แต่สุนัขก็ยังกัดทำร้ายลูกค้าที่มาติดต่อร้านได้ อย่างนี้ย่อมเรียกว่า ได้เลี้ยงสุนัขตามพฤติการณ์ หรือเลี้ยงสุนัข อดๆ อยากๆ เพราะไม่มีเงินซื้ออาหารให้กินสุนัขจึงเที่ยวขโมยของเขากิน ย่อมถือว่าเป็นการเลี้ยงสุนัขตามพฤติการณ์ แต่กรณีดังกล่าว จะให้เจ้าของร้านหรือผู้เลี้ยงสุนัขพ้นความรับผิดหรือ โดยมาตรา 433 นี้มีที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 718 ซึ่งบัญญัติมีใจความว่า ถ้าได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลตามควรแก่ชนิดและนิสัยของสัตว์ก็ไม่ต้องรับผิด แต่ไม่ได้กล่าวถึงพฤติการณ์อย่างกฎหมายสวิสจากประมวลกฎหมายลักษณะหนี้ มาตรา 56 ซึ่งบัญญัติมีใจความตอนหนึ่งว่า ถ้าใช้ความระมัดระวังตามพฤติการณ์ก็ไม่ต้องรับผิด โดยไม่ได้กล่าวถึงชนิดและนิสัยของสัตว์อย่างกฎหมายญี่ปุ่นไว้ด้วย

⁴¹ พิมพีใจ สระทองอุ่น. เล่มเดิม. หน้า 89.

⁴² แต่กฎหมายอายุของไทยได้แบ่งสัตว์ไว้ 2 ประเภท ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 “ผู้ใดควบคุมสัตว์ดุหรือสัตว์ร้าย ปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเที่ยวไปโดยลำพัง ในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน ต้องระวางโทษ...”

⁴³ พิมพีใจ สระทองอุ่น. เล่มเดิม. หน้า 90.

ดังนั้น เมื่อเอากฎหมายญี่ปุ่นและกฎหมายสวิสเซอร์แลนด์มาผสมกันเป็นตัวบทมาตรา 433 จึงอาจมีข้อความที่ทำให้หลงเข้าใจผิดไปกันได้⁴⁴

ตัวอย่างการไม่ระมัดระวังอันสมควร (Proper Care) แก่การเลี้ยงการรักษาตามชนิดและวิสัยสัตว์หรือพฤติกรรมอื่น เช่น จำเลยเลี้ยงกระบือคู่ไว้โดยผูกเชือก เชือกขาดเพราะกระบือคืบกระบือจึงไล่ขวิดบุตรจำเลย จำเลยไล่ตีกระบือ กระบือจึงหนีเข้าสวน โจทก์และขวิดโจทก์บาดเจ็บ ดังนี้ถือว่าจำเลยมิได้ใช้ความระมัดระวังติดตามเอากระบือกลับมา จึงต้องรับผิด⁴⁵

2) ความเสียหายย่อมจะต้องเกิดขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น⁴⁶

ผู้ที่ต้องรับผิดในทางละเมิดจากสัตว์ก็คือ เจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรักษาคนใดคนหนึ่ง ไม่ใช่ทั้งสองคน ดังนั้น ถ้ามีผู้รับเลี้ยงรักษาแทนเจ้าของแล้ว เจ้าของสัตว์ไม่ต้องรับผิด⁴⁷

2.4 แนวคิดทฤษฎีในทางอาญา

วิธีการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในสมัยก่อนนั้น แตกต่างจากปัจจุบันมากด้วยเหตุว่ากิจการตำรวจ ซึ่งถือเป็นกองกำลังที่จะคอยดูแลทุกข์สุขของประชาชนและป้องกันอาชญากรรมยังไม่เกิดขึ้น และความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดก็ยังล่าหลังการป้องกันอาชญากรรมในสมัยนั้นคือ การประหารชีวิตผู้กระทำผิดเสีย เพราะคนในสมัยนั้นเชื่อว่ากฎแห่งความรุนแรงโหดร้ายอย่างที่สุด (Maximum Severity) เป็นวิธีการที่ดีกว่า อาจกล่าวได้ว่าจุดประสงค์ของการลงโทษในสมัยนั้นมิใช่เพื่อความยุติธรรม แต่เพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเท่านั้น ดังนั้นวิธีการจึงไม่เป็นข้อพิจารณาเท่าใดนักแต่จุดประสงค์นั้นที่สำคัญกล่าวคือไม่ว่าจะใช้วิธีการเช่นไรก็ตาม แต่ถ้าจุดมุ่งหมายนั้นเพื่อการปราบปรามอาชญากรรมแล้ววิธีการนั้นย่อมถูกต้องเสมอ⁴⁸

แต่เมื่อมีการวิวัฒนาการทฤษฎีกฎหมายอาญามากขึ้น โดยในประเทศอังกฤษได้มี เจริม เบนธัม นักปรัชญาเมธีนิติศาสตร์ ได้เสนอการปฏิรูปการลงโทษเสียใหม่ เบนธัมได้เสนอร่างกฎหมายอาญาที่สามารถจะใช้เป็นแบบอย่างได้ทั่วโลกและยังได้ออกแบบเรือนจำที่เขาเห็นว่าดีที่สุดในอีกด้วย

⁴⁴ ไพจิตร ปุณฺณพันธ์. (2522). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด. หน้า 109-110.

⁴⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 264/2474.

⁴⁶ จี๊ด เศรษฐบุตร. (2520). คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะทั่วไปแห่งหนึ่ง. หน้า 44-49.

⁴⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 973/2479.

⁴⁸ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2548). ทฤษฎีอาญา. หน้า 31.

2.4.1 ทฤษฎีการจำกัด (Limiting Principles)

หลักเกณฑ์แรกที่ว่าด้วยการจำกัดนี้ มีแนวคิดหลักว่าการใช้โทษทางอาญานั้น ต้องมีข้อจำกัด ดังนั้น จึงไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้เพื่อวัตถุประสงค์บางประการหรือ ในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสมหลักเกณฑ์เช่นนี้มีวิวัฒนาการทั้งในเนื้อหาและรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้⁴⁹

- 1) กฎหมายอาญานั้นไม่ควรรวมเอาไว้ซึ่งข้อห้ามที่มีจุดประสงค์เพียงเพื่อให้บุคคลเชื่อฟัง
- 2) ไม่ควรที่จะนำกฎหมายอาญามาใช้เพื่อลงโทษพฤติกรรมที่ปราศจากพิษภัย
- 3) ไม่ควรใช้กฎหมายอาญาเพื่อเป็นวิธีการที่นำไปสู่จุดประสงค์ที่สามารถทำให้บรรลุถึงซึ่งจุดประสงค์เช่นเดียวกันนั้น ด้วยวิธีการอื่นที่ทำให้เกิดความทุกข์เวทนาน้อยกว่า
- 4) ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้ เมื่อผลร้ายที่เกิดจากการกระทำผิดนั้นน้อยกว่าผลร้ายที่เกิดจากการลงโทษ
- 5) ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้ เพื่อจุดประสงค์ที่จะบังคับให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่จะนำไปให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเอง
- 6) กฎหมายอาญาไม่ควรรวมไว้ซึ่งข้อห้ามที่ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากมติมหาชน
- 7) กฎหมายอาญาไม่ควรรวมเอาไว้ซึ่งข้อห้ามที่บังคับใช้ไม่ได้
- 8) กฎหมายอาญาไม่ควรรวมเอาไว้ซึ่งข้อห้ามบางประการ ซึ่งเมื่อมีการละเมิดข้อห้ามนั้นแล้วไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นจึงไม่เป็นการเหมาะสมที่จะนำเอาโทษทางอาญามาบังคับใช้ในการควบคุมการเลี้ยงสุนัขที่เป็นสุนัขจรจัดหรือเหตุที่เกิดจากสุนัขจรจัดด้านเหตุที่ว่าผลจากการลงโทษนั้นอาจร้ายแรงกว่าผลจากการกระทำความผิด แต่ในขณะเดียวกันนั้น ในส่วนของสุนัขอันตรายที่สามารถทำร้ายมนุษย์จนถึงแก่ความตายได้ ควรมีการนำกฎหมายอาญาเข้ามาบังคับใช้เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อฟังซึ่งในกรณีนี้ขัดกับหลักการข้างต้น เพราะเนื่องจากสุนัขอันตรายสามารถก่อให้เกิดความเสียหายที่ร้ายแรงกว่าสุนัขโดยทั่วไป ดังนั้น เพื่อให้เกิดความปกติสุข อีกทั้งป้องกันมิให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนในเรื่องมาตรการควบคุมสุนัขอันตรายนั้น จึงมีเหตุผลเพียงพอที่จะนำกฎหมายอาญาเข้ามาบังคับใช้

⁴⁹ แหล่งเดิม. หน้า 54.

2.4.2 ทฤษฎีการป้องปราม (Deterrence)

ทฤษฎีว่าด้วยการป้องปรามนี้เป็นองค์มติที่มีมาแต่ดั้งเดิมเช่นเดียวกันกับการแก้แค้นตอบแทน แต่องค์มติในปัจจุบันนี้มีได้มีความหมายเดียวกันกับของเดิมทั้งหมด โดยอาจพอสรุปได้ว่าการที่ลงโทษผู้กระทำผิดด้วยโทษอันรุนแรงเพื่อที่จะป้องปรามผู้นั้น หรือบุคคลอื่นมิให้ประพฤติปฏิบัติเอาเยี่ยงอย่างนั้น เป็นวิธีการหนึ่งของกฎหมายอาญา⁵⁰ การป้องปรามอาจมีผลได้ถ้านำมาใช้โดยคำนึงถึงความกลัวของผู้ที่จะกระทำผิดต่อการที่สังคมจะไม่ยอมรับบุคคล ผู้จะทำความผิดนั้นเอาไว้ร่วมสังคมด้วยและความกลัวต่อการที่จะถูกจับได้เพื่อนำไปลงโทษ แทนที่จะใช้ความกลัวต่อตัวโทษนั่นเองเป็นหลักสำคัญ ดังนี้พอที่จะเห็นได้ว่า องค์มติของกฎหมายอาญาในปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยดั้งเดิมในสาระสำคัญพอสมควร จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีที่มีมาแต่ดั้งเดิมได้ถูกขยายถูกดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ในปัจจุบัน⁵¹

2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีนี้มีหลักเกณฑ์สำคัญว่า “สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิต ความเป็นอยู่ของมนุษย์ และบุคคลแต่ละคนเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะสงวนรักษาและควบคุมคุณภาพของสิ่งแวดล้อมเพื่อความสุขสบายของตนเองได้ เมื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมถูกคุกคาม เนื่องจากมลพิษก็สามารถบังคับตามวัตถุประสงค์นี้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่า ได้เกิดความเสียหายขึ้นกับชีวิต ทรัพย์สินและสุขภาพอนามัยของผู้นั้นมากน้อยเพียงใดหรือไม่” ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ได้รับการรับรองยืนยันให้ปรากฏในรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา

ทฤษฎีสิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิที่พัฒนาจากสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ซึ่งความมุ่งหมายที่แท้จริงของเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ก็เพื่อจำกัดอำนาจของรัฐหรือผู้มีอำนาจปกครองและเพื่อโต้แย้งการใช้อำนาจปกครองและเพื่อโต้แย้งการใช้อำนาจของรัฐไม่ให้รัฐหรือผู้ใช้อำนาจในการปกครองใช้อำนาจอย่างไม่มีขอบเขตและในเวลาต่อมาได้ขยายสิทธิเรียกร้องต่อรัฐให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อยังให้ประชาชนมีหลักประกันขั้นต่ำสุดที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความผาสุก สิทธิมนุษยชนจึงครอบคลุมไปถึงสิทธิใหม่บางประการ เช่น สิทธิที่จะมีงานทำ สิทธิที่จะมีการพักผ่อนหย่อนใจ และรวมถึงสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี หรือที่เรียกในที่นี้ว่า สิทธิในสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นพันธกรณีของรัฐที่จะต้องรับภาระดำเนินการจัดให้มีหลักประกัน

⁵⁰ แหล่งเดิม. หน้า 94.

⁵¹ แหล่งเดิม. หน้า 95.

ดังกล่าวแก่ประชาชนพลเมืองของรัฐ และการที่จะให้หลักประกันที่ดีแก่ประชาชนก็คือ การที่จะต้องมีการกฎหมายบัญญัติคุ้มครองและรับรองสิทธิเหล่านี้แก่ประชาชนและขณะเดียวกันบทบัญญัติกฎหมายนี้ก็จะเป็นพันธกรณีที่รัฐจะต้องดำเนินการต่อไป⁵²

2.5.1 แนวคิดเรื่องผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pay Principle)

ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ หลักผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่ายนี้เป็นหลักที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Co-operation and Development--OECD) จำนวน 24 ประเทศ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 1972 ที่ประชุมนี้ได้ชี้แนะให้ประเทศสมาชิกใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ซึ่งหมายถึงผู้ก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมจะต้องรับผิดชอบจ่ายค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายในการป้องกันและการควบคุมมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมตลอดจนการทำให้กลับสู่สภาพเดิม ซึ่งเป็นการนำหลักการเศรษฐศาสตร์มาใช้กับสิ่งแวดล้อม⁵³ จะต้องรับผิดชอบจ่ายค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายในการป้องกันและการควบคุมมลพิษสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการทำให้กลับสู่สภาวะปกติ⁵⁴ ดังนั้น เมื่อเกิดเหตุความเสียหายขึ้นผู้ที่ก่อให้เกิดมลพิษต้องเป็นผู้จ่ายค่าเสียหายในการระงับเหตุความเสียหายนั้น

2.5.2 หลักการตีความและการอุดช่องว่างของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁵⁵

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 บัญญัติว่า “กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบท บัญญัติใดๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมาย ของบทบัญญัตินั้นๆ เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตาม จารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ให้วินิจฉัย คดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งและถ้าบทกฎหมาย เช่นนั้นก็ไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

⁵² สุรัสวดี นนทะโชติ. (2550). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมเหตุเดือดร้อนรำคาญจากสุนัขที่มีเจ้าของ*. หน้า 12.

⁵³ สุณีษ์ มัลลิกะมาลย์. (2539, มกราคม – มีนาคม). “ทางเลือกหนึ่งในการเยียวยาผู้เสียหายจากปัญหา มลพิษ.” *ศุลพาห*, 1 (42). หน้า 104.

⁵⁴ ณรงค์ ใจหาญ. (2548, กุมภาพันธ์). *กฎหมายสิ่งแวดล้อม: หลักกฎหมายและการบังคับใช้* (เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ) ศูนย์วิจัยและอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

⁵⁵ Oknation. (2550, กันยายน). หลักการใช้ การตีความและการอุดช่องว่างของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=109574>

การอุดช่องว่างของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 วรรคที่สอง บัญญัติว่า “เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งและถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่มีด้วยให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

จากบทบัญญัติข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าสิ่งที่จะนำมาใช้ในการอุดช่องว่างของกฎหมายก็คือ จารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น บทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งและหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งการจะนำมาใช้นั้น ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอนไม่ควรที่จะเลือกใช้ตามอำเภอใจ คือ ถ้าไม่มีกฎหมายใดที่จะมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงได้ อันดับแรกก็ให้นำจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นนั้นมาปรับใช้ก่อน และถ้าหาก ไม่มีจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นที่จะมาปรับใช้กับเรื่องนั้นๆ ได้ ก็อาศัยบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาปรับใช้และสุดท้ายหากไม่มีบทกฎหมายที่ใกล้เคียงพอจะนำมาปรับใช้ได้จึงให้นำหลักกฎหมายทั่วไปมาใช้ปรับเข้ากับข้อเท็จจริงนั้น

1. จารีตประเพณี คือ ระเบียบแบบแผนหรือแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดกันมาช้านานและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ซึ่งแต่เดิมนั้นกฎหมายก็มีที่มาหรือได้รับแนวทางจากจารีตประเพณีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่จารีตประเพณีที่จะนำมาอุดช่องว่างของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 นั้น ต้องมีสาระสำคัญคือ ต้องเป็นจารีตประเพณีที่เป็นที่ยอมรับและถือปฏิบัติของคนในสังคม และไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองหรือศีลธรรมอันดีทั้งหลายของคนในสังคมและต้องเป็นจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ซึ่งความหมายของจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น หมายถึง จารีตประเพณีของประเทศไทยนั้นๆ

2. บทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง คือ การนำข้อเท็จจริงใดที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ไปเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงที่มีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วดูว่ามีความใกล้เคียงกันหรือคล้ายคลึงกันหรือไม่ ถ้ามีความใกล้เคียงกันถึงขนาดหรือก็คือมีความใกล้เคียงกันอย่างมาก ก็ให้นำบทบัญญัตินั้นมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ได้ ซึ่งหลักการใช้บทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งนี้มาจากหลักที่ว่า “สิ่งที่เหมือนกันควรจะได้รับ การปฏิบัติอย่างเดียวกันหรือเท่าเทียมกัน”

การเทียบเคียงกฎหมายนั้นนอกจากจะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่ใกล้เคียงกันแล้ว อาจต้องพิจารณาไปถึงเนื้อหาหรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย หรือแม้กระทั่งถึงตำแหน่งหรือหมวดหมู่ของกฎหมายด้วย ฯลฯ ซึ่งจากที่ได้ลองศึกษาดูแล้วนักกฎหมายแต่ละคนจะมีหลักเกณฑ์การเทียบเคียงที่แตกต่างกัน แต่อยู่บนหลักที่ว่าข้อเท็จจริงทั้งสองเรื่องที่จะนำมาเปรียบเทียบกันต้องมีความใกล้เคียงกันอย่างมากเป็นพื้นฐาน

3. หลักกฎหมายทั่วไป เป็นการอุดช่องว่างกฎหมายที่จะนำมาใช้ในลำดับสุดท้าย ในกรณีที่ไม่มีทั้งจารีตประเพณีและบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งนำมาปรับใช้ได้ หลักกฎหมายทั่วไปนั้นโดยแท้จริงแล้วไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นหลักความยุติธรรมต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลทางกฎหมาย ไม่ใช่หลักกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นหลักที่เป็นการสากลและนานาประเทศนำไปใช้เป็นหลักหรือแนวทางของกฎหมาย อาจจะเป็นหลักการที่อยู่ในระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษรหรือไม่ใช่ลายลักษณ์อักษรก็ได้ หรืออาจมาจากแนวคิดในทางนิติปรัชญาก็ได้ ฯลฯ แต่ต้องเป็นหลักที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

หลักกฎหมายทั่วไปอาจมีลักษณะคล้ายคลึงกับจารีตประเพณีหรือศีลธรรม แต่ในส่วนของหลักกฎหมายทั่วไปจะมีเหตุผลหรือหลักการทางกฎหมายมารองรับด้วย เช่น หลักทั่วไปที่ว่า “ผู้รับโอนย่อมไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” หลักการดังกล่าวนั้นก็ถือเป็นหลักทั่วไปของบทบัญญัติกฎหมายอันเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ หรือหลักทั่วไปที่ว่า “ความยินยอมไม่เป็นละเมิด” ก็ถือเป็นหลักทั่วไปของบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเรื่องละเมิดเช่นเดียวกัน ฯลฯ

2.6 หลักความผูกพันระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยง

แม้ว่าสัตว์เลี้ยงจะเป็นทรัพย์สินหนึ่งซึ่งในทางกฎหมายเหมือนทรัพย์สินทั่วไป แต่เมื่อสัตว์เลี้ยงเป็นสิ่งมีชีวิตที่เคลื่อนไหวได้ด้วยตนเอง และมีสัญชาตญาณในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ จึงทำให้สัตว์เลี้ยงกับเจ้าของสัตว์เลี้ยง มีความผูกพันกันมากกว่าทรัพย์สินอื่น ซึ่งการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ นั้นเจ้าของจะต้องมีความรักและเอาใจใส่ในสัตว์เลี้ยงของตนเหมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวก็ได้ โดยสามารถที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงได้ดังนี้

2.6.1 วิวัฒนาการความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์เลี้ยง

มนุษย์มีวิวัฒนาการในการเลี้ยงสัตว์มาโดยตลอดจากสมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน มนุษย์รู้จักการคัดเลือกพันธุ์สัตว์ การผสมพันธุ์สัตว์ การขยายพันธุ์สัตว์ การให้อาหารสัตว์และการดูแลสัตว์จนกระทั่งปัจจุบัน มนุษย์ทำการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพ สร้างรายได้ให้กับผู้เลี้ยงได้เป็นอย่างมาก ซึ่งความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์แบ่งออกได้ดังนี้

2.6.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโค กระบือ

จากการสันนิษฐานเชื่อว่า มนุษย์เริ่มรู้จักทำให้โค กระบือมีความเชื่อได้ในยุคนีโอลิติกหรือประมาณ 18,000 ปีล่วงมาแล้วมนุษย์สมัยโบราณใช้โค กระบือเพื่อเป็นแรงงาน ใช้เนื้อเป็นอาหาร และรีดนมบริโภคนอกจากนั้น โค กระบือยังใช้เป็นเครื่องชี้ถึงความมั่งคั่งร่ำรวยของมนุษย์ในยุคนั้นด้วย การบันทึกต่างๆ เกี่ยวกับโค กระบือเริ่มมีมาประมาณ 4,000 ปีล่วงมาแล้ว โดยเฉพาะเกี่ยวกับพันธุ์ต่างๆ ของโค กระบือ การคัดเลือกและการผสมข้ามพันธุ์ของโค กระบือ

เพื่อวัตถุประสงค์แตกต่างกันของผู้เลี้ยง ถือเป็นารเริ่มต้นของการบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเกษตร ซึ่งเกิดขึ้นในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 14 มาแล้ว การคัดเลือกและการผสมพันธุ์โค กระบือในยุคดังกล่าวมีผลต่อการปรับปรุงและการพัฒนาพันธุ์สัตว์เป็นอย่างมากในสมัยต่อมา

2.6.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสุกร

การใช้สุกรเพื่อเป็นอาหารของมนุษย์เริ่มมีมาตั้งแต่ ยุคนีโอลิทิกเป็นต้นมา โดยชาวจีนเป็นมนุษย์กลุ่มแรกที่ทำให้สุกรเชื่อง มีการบันทึกไว้ว่าเกิดขึ้นมาเมื่อราว 5,500 ปีก่อนพุทธศักราช นอกจากนั้นการอ้างอิงในคัมภีร์ของศาสนาคริสต์เกี่ยวกับสุกรเริ่มปรากฏในราว 2,100 ปีก่อนพุทธศักราชและการเลี้ยงสุกรในประเทศอังกฤษเริ่มมีการกล่าวถึงในราว 1,400 ปีก่อนพุทธศักราช

2.6.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ปีก

ถึงแม้ว่าเนื้อสัตว์ปีกและไข่มีการนำมาใช้เป็นอาหารมาตั้งแต่โบราณ แต่การเลี้ยงสัตว์ปีกที่กลายเป็นกิจการค้าเริ่มจะมีมาไม่นานมานี้เอง ในอดีตการเลี้ยงสัตว์ปีกส่วนใหญ่กระทำกันมาในแต่ละครัวเรือนเท่านั้น ไก่เริ่มเลี้ยงโดยชาวจีนมาประมาณ 2,000 ปีก่อนพุทธศักราช นอกจากนั้น ไก่ยังรู้จักทั่วไปในอียิปต์โบราณด้วยเช่นกัน สัตว์ปีกเริ่มมีการนำมาเลี้ยงให้ปรับตัวเข้ากับมนุษย์ได้ในประเทศอินเดียราว 1,600 ปีก่อนพุทธศักราช ไก่ป่าสีแดง (Gallus Gallus) ในประเทศอินเดียเป็นบรรพบุรุษของไก่ที่เลี้ยงในปัจจุบัน และอาจจะมีสายพันธุ์อื่นๆ จากป่าที่นำมาใช้ในการปรับปรุงพันธุ์ไก่ด้วย ห่านเริ่มเลี้ยงให้เชื่อหลังการเลี้ยงไก่เล็กน้อยในสมัยอียิปต์ประมาณ 4,000 ปีก่อนห่านได้รับการยกย่องให้เป็นนกศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา นอกจากนั้นได้มีการแพร่กระจายการเลี้ยงห่านไปทั่วทวีปยุโรปเมื่อประมาณ 2,000 ปีล่วงมาแล้ว

2.6.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์อื่นๆ

สัตว์อื่นๆ ที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือ แพะและแกะ เพียงสองชนิดเท่านั้น แกะเป็นหนึ่งในสัตว์จำพวกแรกที่เลี้ยงให้เชื่อโดยมนุษย์ระหว่างต้นยุคนีโอลิทิก จะพบรูปแกะในรูปปั้นทางศิลปะของชาวอียิปต์โบราณยุคต้นๆ ราว 4,600 ปีก่อนพุทธศักราช นอกจากนั้นยังมีการกล่าวถึงแกะในข้อความของคัมภีร์ไบเบิล และมีการพบกระดูกแกะในถ้ำและบ่อน้ำของชาวยุโรปยุคต่างๆ เส้นใยจำพวกขนแกะมีการพบอยู่กับซากปรักหักพังในหมู่บ้านหนึ่งอยู่ในทะเลสาบ ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งเมื่อคำนวณอายุแล้วจะมีอายุประมาณ 10,000 – 20,000 ปีล่วงมาแล้วชาวบาบิโลเนียน (Babylonians) ใช้ขนแกะเป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเมื่อราว 4,600 ปีก่อนพุทธศักราช ผูกแกะนับว่ามีความสำคัญในประเทศสเปนและประเทศอังกฤษ ประเทศทั้งสองเป็นแหล่งสำคัญที่มีพื้นที่การเลี้ยงสัตว์จำพวกแกะจำนวนมาก เราไม่สามารถทราบบรรพบุรุษของแกะได้แน่นอนเหมือนสัตว์อื่นๆ เพราะแกะมีจำนวนมากมายกกว่า 200 พันธุ์ทั่วโลก ทุกพันธุ์มีนิสัยว่าง่าย เชื้อฟังผู้เลี้ยงและไม่ทำร้ายหรือเป็นอันตรายต่อมนุษย์ คุณสมบัตินี้เองที่เป็นผลทำให้มีการคัดเลือกพันธุ์เพื่อให้แกะ

อยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ในเวลาต่อมา ส่วนแพะในยุคนี้โอลิธิกเริ่มเชื่องแล้ว เป็นสัตว์ชนิดแรกที่เลี้ยงให้เชื่องได้ พบได้ทั้งในทวีปเอเชียและทวีปอื่นๆ บรรพบุรุษของแพะปัจจุบันมาจากแพะป่าพวกมาร์คฮอร์ (Markhors) และทาร์ค (Taksr)⁵⁶

โดยสรุปแล้วความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ต่างๆ ล้วนมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ตั้งแต่ยุคนีโอลิธิกเป็นต้นมา มีการนำสัตว์ป่าพวกโค กระบือ สุกร แพะและแกะ มาเลี้ยงให้เชื่องและปรับตัวเข้ากับมนุษย์ได้ในเวลาต่อมา กลายเป็นสัตว์เลี้ยงของมนุษย์มาจนถึงปัจจุบันเช่นเดียวกับสุนัขที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์มาเป็นเวลานาน ต้นกำเนิดของสุนัขมาจากสุนัขป่า โดยมนุษย์แถบขั้วโลกเหนือนำมาเลี้ยงเมื่อ 12,000 ปีมาแล้ว เชื่อกันว่าสุนัขป่าตัวแรกเกิดขึ้นเมื่อ 100 ล้านปีที่แล้ว สมัยแรกเริ่มลักษณะหน้าตาไม่เหมือนสุนัขในปัจจุบัน ต้นกำเนิดของสุนัขอาจประกอบด้วยสุนัขป่าทั้งหมด สุนัขป่าโบราณและสุนัขจิ้งจอก ซึ่งปัจจุบันสามารถแบ่งสุนัขทั่วโลกออกเป็น 13 สกุล และ 37 ชนิด (Species) จำนวนสุนัขบางชนิด เช่น สุนัขจิ้งจอกสีแดง ซึ่งสามารถปรับตัวเข้ากับการขยายตัวของเมืองได้ดี ก็จะพบเห็นในทั่วไป สุนัขเลี้ยงทุกชนิดมีพัฒนาการมาจากสุนัขป่าสีเทาและยังคงมีสัญชาตญาณของสุนัขป่าอยู่ เป็นต้นว่าการที่สุนัขเลี้ยงแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ต่อเจ้าของ จัดว่าเป็นสัญชาตญาณทางสังคมอย่างหนึ่งของสุนัขป่า หรือสุนัขเฝ้ายามมีสัญชาตญาณหวงแหวนเขตแดน หรือสัญชาตญาณในการล่าสัตว์ของสุนัขล่าเนื้อ สุนัขที่ใช้ในการกีฬาล่าสัตว์และ สุนัขเทอเรียร์ สุนัขป่าสีเทามีสัญชาตญาณในการต้อนฝูงสัตว์โดยสามารถแยกเหยื่อออกจากฝูงได้ ซึ่งเป็นทักษะที่มีอยู่ในสุนัขต้อนฝูงแกะนั่นเอง

2.6.2 บทความเกี่ยวกับมนุษย์กับสัตว์เลี้ยง

2.6.2.1 บทความเกี่ยวกับการบำบัดทุกข์ด้วยการเลี้ยงสัตว์⁵⁷

ในปัจจุบันคงปฏิเสธไม่ได้ว่าสัตว์เลี้ยงได้เขามามีส่วนสำคัญกับชีวิตของคนเรามากขึ้น เนื่องจากว่าสภาพสังคมของเรานั้นได้เปลี่ยนแปลงไป จากครอบครัวใหญ่ที่มีสมาชิกหลายคนมาเป็นครอบครัวเดี่ยว จากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปจากเดิมจึงทำให้มีผลต่อสภาพจิตใจของคน เกิดความเหงา ความเครียดขึ้นมาได้ สิ่งหนึ่งที่จะเข้ามาทดแทนและดูแลจิตใจได้ดีที่สุดก็น่าจะเป็นสัตว์เลี้ยงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สุนัข แมว ปลา มนุษย์รู้จักนำสุนัขมาเป็นสัตว์เลี้ยงในครอบครัวเมื่อประมาณ 12,000 ปีมาแล้ว ส่วนแมวได้เริ่มเขามามีชีวิตในบ้าน เมื่อ 5,000 ปีมานี้เอง นักจิตวิทยามักจะถามว่า เหตุใดคนเราจึงนิยมมีสัตว์เลี้ยงคำตอบหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับคือ

⁵⁶ สมชาย ศรีพูล. (2549). หลักการเลี้ยงสัตว์. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2550, จาก

http://www.nsruc.ac.th/e-learning/animals/lesson1_1/php

⁵⁷ Kapook. (ม.ป.ป.). ทุกข์บำบัดได้ด้วยสัตว์เลี้ยง. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม

2556, จาก <http://pet.kapook.com/view12935.html>

ว่า การมีสัตว์เลี้ยงเป็นการต่อยอดความรู้สึกร่วมตามธรรมชาติของคนว่ามีความรักและหวังดีต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในรัชสมัยของพระนางวิกตอเรีย รัฐบาลอังกฤษ ได้เคยออกกฎหมายคุ้มครองสัตว์เลี้ยงให้รอดพ้นจากการถูกเขี่ยขึ้นตี ก่อนที่จะมีกฎหมายคุ้มครองเด็กเสียอีก

ทั้งนี้ สถิติการสำรวจในอเมริกาพบว่า คนอเมริกันเลี้ยงสุนัข 60 ล้านตัว แมว 55 ล้านตัว ประธานาธิบดี Bush เลี้ยงสุนัข Clinton เลี้ยงแมว และถึงแม้สัตว์เลี้ยงเหล่านี้จะสร้างความรำคาญและนำโทษมาให้เป็นครั้งคราว เช่น พยาธิ Psittacosis ซึ่งทำให้เกิดอาการไข้หวัดก็มักจะมาจากนก พยาธิตัวกลมมักจะมาจากอุจจาระแมว แต่คนที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ก็ต้องยอมทน เพราะเขาได้รับมิตรภาพอันอบอุ่นจากสัตว์เลี้ยงเป็นสิ่งตอบแทน

ปัจจุบันนี้มีงานวิจัยหลายชิ้นที่กำลังแสดงให้เห็นว่า สัตว์เลี้ยงนอกจากให้ความเป็นเพื่อนแก่คนเลี้ยงแล้ว มันยังอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ อีก เช่น E. Friedmann แห่ง City University of New York พบว่า คนไข้โรคหัวใจที่มีสัตว์เลี้ยงมีโอกาสเสียชีวิตน้อยกว่าคนที่ไม่เลี้ยงอะไรเลยถึง 3% เขาพบว่า สัตว์เลี้ยงช่วยลดความดันโลหิตให้กับเจ้าของ

นักจิตวิทยาชาวอังกฤษผู้หนึ่งพบว่า คนที่เลี้ยงแมวหรือสุนัข มักจะไม่ใช่โรค ปวดหัว หรือปวดหลัง และคนที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงจะมีโคเลสเตอรอลในเลือดน้อยกว่าคนที่ไม่มี นั่นก็หมายความว่าหมา และแมวทำให้เจ้าของมีโอกาสเป็นโรคหัวใจน้อย เหตุที่เป็นเช่นนี้ นักจิตวิทยา J.Serpell อธิบายว่า คงเป็น เพราะคนที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงจะต้องพามันออกกำลังกาย เขาจึงต้องเดินออกกำลังกายไปด้วย สุขภาพร่างกายโดยทั่วไป ของเจ้าของจึงดี

นอกจากนี้ นักจิตวิทยาเชื่อว่า สัตว์เลี้ยงมีบทบาทช่วยในการเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ให้กับผู้เลี้ยง เพราะถึงแม้มันจะพูดไม่ได้ มันก็ไม่เคยโกหก ไม่เคยวิพากษ์วิจารณ์เจ้าของ มันนั่งฟัง มันเข้าใจ มันไม่ถาม ไม่สงสัย มันซื่อสัตย์ มันจึงเป็น “เพื่อน” ที่จำเป็นมากสำหรับคนบางคน นักจิตวิทยาหลายคนกำลังใช้วิธีหาหมาหรือแมวให้กับคนไข้ที่ป่วยทางจิตใจ เพราะหมาหรือแมวเหล่านี้แสดงความเป็นเพื่อนกับคนได้มากกว่าสัตว์เลี้ยงชนิดอื่น มันรู้จักเคล้าแข้ง เคล้าขา มันนั่งเฝ้าระวัง ขโมยและมันเชื่อฟังมากเสียจนทำให้คนเลี้ยงรู้สึกได้ว่า ตัวเองเป็นที่น่ายกย่อง เป็นที่ชื่นชมและเป็นที่ต้องการ ในแง่นี้สัตว์เลี้ยงจึงทำหน้าที่เติมความมั่นใจในตนเองให้กับผู้เลี้ยง ทำให้เขามีความรู้สึกที่ดี รู้สึกผูกพันกับความภาคภูมิใจภายนอก

ในเมื่อสัตว์เลี้ยงดีถึงปานนี้แล้ว เหตุใดคนบ้านทุกบ้านจึงไม่มีสัตว์เลี้ยงด้วยเล่า สำหรับเรื่องนี้นักจิตวิทยาพบว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กมักจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของชีวิตในวัยผู้ใหญ่ เด็กใดที่ได้รับการเลี้ยงดูมากับสัตว์เลี้ยง เวลาโตขึ้นเขาก็มักจะนิยมนำสัตว์เลี้ยง เด็กคนใดที่พ่อแม่ไม่เคยเลี้ยงอะไรเลย เวลาเติบโตขึ้นก็มักจะไม่มีเลี้ยงอะไรเลยเหมือนกัน นักจิตวิทยายังตั้งข้อสังเกตอีก

ว่า คนใดที่มีสัตว์เลี้ยงตามปกติแล้วก็มักจะมีจิตใจที่สงสารและเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดล้อมต่อสัตว์และเพื่อนมนุษย์ด้วยกันมากกว่าคนที่ไม่มีสัตว์เลี้ยง

ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องจริงที่สุดเพราะสำหรับผู้เขียนเองนั้น ไม่ได้รับการปลูกฝังให้เลี้ยงสัตว์มาตั้งแต่เด็กๆ จึงไม่มีความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงมากนัก ถามว่ารักมั้ย ชอบมั้ย ตอบได้ว่า ก็รักนะ ไม่ได้เกลียด แต่คงจะไม่มากพอเท่ากับคนที่ได้เลี้ยงมาตั้งแต่เด็กๆ พอมาเลี้ยงดูด้วยความที่เราไม่มีสัตว์เลี้ยงในครอบครัว ลูกก็จะเหมือนกับเราก็คือ จะไม่มีความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงเอาซะเลย บางครั้งจะกลัวเสียด้วยซ้ำ เมื่อเห็นสุนัขหรือแมว ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ดีเอาซะเลย ทำให้กลับมาคิดว่าทำไมนะ เราถึงไม่ปลูกฝังให้เค้าเป็นคนที่รักสัตว์แทนที่จะกลัวอย่างนี้ ทั้งๆ ที่สัตว์เลี้ยงมีประโยชน์ตั้งหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจ ทำให้จิตใจอ่อนโยน มีเมตตา หรือในด้านร่างกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรงได้ออกกำลังกายในการพาเค้าวิ่งเล่น ประโยชน์มากมายขนาดนี้ ใครที่ยังห่างไกลจากสัตว์เลี้ยงก็ลองหาโอกาสได้ใกล้ชิดซะแล้วจะได้รู้ว่า ของเค้าดีจริง

2. บทบาทเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์เป็นการฝึกฝนเด็ก⁵⁸

ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสุนัขเป็นความผูกพันที่มีประวัติมายาวนาน สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุดและเป็นเพื่อนที่ดีที่สุดของมนุษย์ หรืออาจจะเรียกได้ว่าสุนัขคือหนึ่งในสมาชิกของครอบครัวเลยทีเดียว ความผูกพันระหว่างสุนัขกับมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ว่าเหตุใดมนุษย์จึงผูกพันใกล้ชิดกันกับสุนัขมากกว่าสัตว์เลี้ยงชนิดอื่น

รศ.น.สพ.ดร.สุคตสร สิริวิทย์พงศ์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อธิบายว่า ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสุนัขได้มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในระยะแรกมนุษย์ได้นำสุนัขป่ามาเลี้ยง ใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการล่าสัตว์ และช่วยในการปกป้องมนุษย์ เช่น ช่วยในการล่าสัตว์ เฝ้าทรัพย์สินสมบัติบางอย่าง หรือ เฝ้าฝูงสัตว์เลี้ยงที่มนุษย์เลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหาร โดยมนุษย์ให้อาหารกับสุนัขเป็นสิ่งตอบแทน ต่อมามนุษย์ได้นำสัตว์ต่างๆ มาเลี้ยงเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากสภาพสังคมและวิถีชีวิตมีการแข่งขันกันมากขึ้น วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงสุนัขจึงเปลี่ยนไป กลายมาเป็นเลี้ยงสุนัขเพื่อประโยชน์อื่นๆ เช่น เลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อนแก้เหงา เป็นต้น

การเลี้ยงสุนัขได้รับความนิยมนำไปทั่วโลก เพราะไม่ว่าสถานที่แห่งนั้นจะมีบริเวณไม่มากนัก หรือเป็นสถานที่ที่มีบริเวณกว้างขวาง ก็สามารถจะนำสุนัขมาเลี้ยงได้ ถ้าเจ้าของ

⁵⁸ มูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลนในพระบรมราชินูปถัมภ์ (ม.น.ช.) . (2535). ความผูกพันระหว่าง สุนัขกับมนุษย์. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://knowledgesharing.thaiportal.net/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1/tabid/93/articleType/ArticleView/articleId/41/-.aspx>

รู้สึกภาพของตนเองว่าจะเลี้ยงสุนัขพันธุ์ใดและเลี้ยงเพื่ออะไร บางคนหรือคนส่วนใหญ่มีความผูกพันกับสุนัขที่เลี้ยงเป็นอย่างมากจนถือว่าสุนัขเป็นสมาชิกในครอบครัว โดยให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว บางครั้งเราอาจจะนึกไม่ถึงว่าความผูกพันระหว่างคนกับสุนัขนั้นก่อให้เกิดประโยชน์กับเจ้าของสุนัขอย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างเช่น หากเด็กๆ ได้เลี้ยงและดูแลสุนัขด้วยตัวเอง สิ่งที่ได้จะได้ประโยชน์โดยไม่รู้ตัวคือ ความรับผิดชอบต่อนิ่งชีวิตที่อยู่ในการดูแลของตน และการการปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ต่างๆ เนื่องจากในการเลี้ยงสุนัขต้องให้อาหารเป็นเวลา ต้องมีการพาสุนัขไปออกกำลังกายหรือพาออกไปจับถ่าย ดังนั้นเด็กๆ ก็จะได้เรียนรู้ถึงความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตนในการเลี้ยงสุนัข ซึ่งในที่สุด เด็กๆ ก็จะซึมซับสิ่งต่างๆ เข้าไปโดยไม่รู้ตัว

3. บทความเกี่ยวกับการให้สัตว์เลี้ยงเป็นเหมือนสมาชิกในบ้าน⁵⁹

ในปัจจุบันสำหรับคนรักสุนัข น้องหมาไม่ได้เป็นเพียงแค่สัตว์เลี้ยงอีกต่อไป หลายๆ ครอบครัวให้ความรักความสำคัญกับน้องหมามากถึงขั้นยกระดับให้กลายเป็นหนึ่งในสมาชิกของครอบครัว และพร้อมที่จะหาสิ่งที่ดีที่สุดให้กับเขา

ในหลายๆ ครั้งเรามักจะพบว่าผู้เลี้ยงน้องหมา มักจะมีอาการวิตกกังวลเกี่ยวกับความรู้สึกของน้องหมาที่มากเกินไป เช่น เวลากินอาหารอะไรก็มักจะแบ่งให้น้องหมากินด้วยเสมอ เพราะกลัวว่าถ้าไม่ให้กินน้องหมาจะงอน หรือเวลาน้องหมาทำอะไรผิดก็มักจะไม่กล้าดุเพราะกลัวน้องหมาจะน้อยใจและไม่รัก ... ด้วยความรักที่มีให้น้องหมามาก (จนเกินไป) บวกกับการใช้แนวคิดจิตวิทยาแบบของคนไปตัดสิน และคิดแทนความรู้สึกของน้องหมา ทำให้ในหลายๆ ครั้งเจ้าของอาจจะตีความหมายของพฤติกรรมและความรู้สึกของน้องหมาไปในทางที่ผิด การเข้าใจผิดคิดว่าน้องหมาคิด หรือรู้สึกเหมือนกับเรามักเกิดจากการคิดหรือตีความ ไปเองว่าน้องหมาเรามีนิสัยแบบนั้น แบบนี้ หรือคาดหวังไปต่างๆ นานาว่าถ้าเลี้ยงน้องหมาสักตัว เขาควรจะต้องเป็นน้องหมาที่มีพฤติกรรมแบบไหน พอเขาไม่เป็นอย่างที่คิดก็ผิดหวัง แล้วเมื่อแก้ปัญหาไม่ได้ก็ปล่อยปะละเลย หรือแก้ปัญหาด้วยการยกน้องหมาให้คนอื่นเลี้ยง ซึ่งแน่นอนว่าการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเช่นนี้ย่อมส่งผลเสียต่อพฤติกรรมและความรู้สึกของน้องหมาอย่างแน่นอน

ดังนั้นสิ่งที่เราควรจะทำก็คือ การสังเกต โดยการมองเขาเหมือนเป็นสัตว์ตัวหนึ่งที่เรารู้จักแล้วเข้ามาอยู่ในบ้าน จึงต้องคอยสอดส่องพฤติกรรมที่เขาเป็น ไม่ตีความไปตามความคิดมูมมอง หรือประสบการณ์ของคนและนอกจากการสังเกตแล้ว เรายังต้องพยายามศึกษาและทำความเข้าใจ

⁵⁹ Dogilike. ถึงเวลาทำความเข้าใจ “ความรู้สึกน้องหมา” อย่างถูกต้อง. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก

เข้าใจถึงสาเหตุที่มาที่ไปของพฤติกรรมดังกล่าว รวมไปถึงเข้าใจความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ ของน้องหมาด้วย

โดยในบทความนี้พริกจะมาช่วยไขข้อสงสัยเรื่องที่เราเข้าใจผิดๆ และที่ยังไม่เข้าใจดีเกี่ยวกับน้องหมาให้เพื่อนๆ ได้รู้ ทั้งเรื่องการทำความเข้าใจของภาษากายและเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ในรูปแบบต่างๆ ของน้องหมา ซึ่งเรามักคิดไปเองว่าเขารู้สึกอย่างไร น่าจะเป็นอย่างนั้น แล้วทำไมถึงมีพฤติกรรมแบบนั้นได้ โอ๊ย ปวดหัวไม่เข้าใจจริงๆ ... มาดูกันค่ะว่ามีอะไรบ้าง ที่เราต้องปรับมุมมอง มมองมุมใหม่ เพื่อเข้าใจความรู้สึกของน้องหมาสุดรัก

เข้าใจว่า ... การมองตาสำหรับน้องหมาไม่ใช่การเปิดหน้าต่างของหัวใจ

ตามปกติแล้วเวลาเราพบเจอใครก็จะรู้จัก หรือไม่รู้จัก ก็จะทักทายด้วยการมองตา ยิ้มให้เล็กน้อย แสดงถึงความจริงใจใช่ไหมคะ แล้วเวลาที่เราเจอน้องหมาไม่ว่าจะหน้าเก่า หน้าใหม่ น่ารัก หรือหน้าโหดก็จะใช้วิธีเดียวกัน ก็คือการจ้องลงไปดวงตา มองเขาอย่างรักใคร่ ซึ่งเราก็มักจะคาดหวังว่าน้องหมาจะมีพฤติกรรมแสดงตอบกลับมาอย่างเป็นมิตร แต่ในความเป็นจริงแล้วบางครั้งน้องหมาอาจจะแสดงพฤติกรรมตอบกลับมาโดยการหลบสายตา หรืออาจจะเริ่มแยกเขี้ยว ชูใส่ ซึ่งเมื่อน้องหมาที่มีพฤติกรรมแบบนี้เราก็จะรู้สึกได้ว่า “เอ๊ะ! ทำไมน้องหมาไม่เป็นมิตรเลยนะ”

แน่นอนค่ะว่าน้องหมาจะต้องแสดงอาการไม่เป็นมิตรใต้อยู่แล้ว เพราะแท้จริงแล้วในความหมายทางภาษากายของน้องหมา การมองตา หรือการสบตานั้น หมายถึงการ “ทำท่าย” ไม่ใช่ “ทักทาย” อย่างที่เราเข้าใจค่ะ

ถ้าเพื่อนๆ ลองสังเกตให้ดี เวลาที่น้องหมาสองตัวเจอกันแล้วแสดงอาการจ้องตานั้นมองหน้ากันไม่ขยับเขยื้อน เราจะเริ่มรู้สึกถึงความอึดครึ้ม และเต็มไปด้วยอารมณ์ความขัดแย้ง แล้วสักพักก็จะมีเสียงขู่ เสียงข่ม ทำท่ายให้เกิดการต่อสู้ ถ้าตัวไหนหลบตาก่อนแสดงว่ากำลังพ่ายแพ้ การที่เราจ้องตาน้องหมา แล้วน้องหมาหลบตาเรา เป็นการบอกผ่านภาษากายให้รู้ว่า เขากำลังรู้สึกหวาดหวั่น หวาดกลัว รู้สึกไม่มั่นคงและยอมแพ้ แต่ในทางกลับกันถ้าน้องหมาเริ่มส่งเสียงขู่ในคอ แสดงว่าเขาพร้อมที่จะเปิดศึกกับเราแล้วละค่ะ

สำหรับน้องหมาที่เราเลี้ยงเอง การที่ผู้เลี้ยงจ้องตาน้องหมาจะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยวัดความเป็นจำฝูงในตัวผู้เลี้ยง โดยสังเกตง่ายๆ ก็คือ ถ้าหากผู้เลี้ยงจ้องตาแล้วน้องหมามีอาการหลบสายตาหรือก้มต่ำ แสดงว่าผู้เลี้ยงมีอำนาจอยู่นอกว้าน้องหมาและเขายอมรับในอำนาจความเป็นจำฝูงของผู้เลี้ยง

ทั้งนี้ในการจ้องตาระหว่างผู้เลี้ยงกับน้องมานั้น การที่น้องหมาไม่ทำร้ายเจ้าของนั้นเป็นเพราะว่าน้องหมาเองก็กำลังศึกษาภาษากายของผู้เลี้ยงด้วยการมองตานั่นไม่ใช่การทำท่าย แต่เป็นการสื่อสารความรู้สึกในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยการใช้วิธีการสื่อสารด้วยการต้องตาน้องมานั้น

ผู้เลี้ยงจะต้องรู้จักวิธีจ้องตาน้องหมาอย่างถูกต้องเพื่อไม่ทำให้น้องหมาอึดอัด การจ้องตาน้องหมาเพื่อเป็นการทักทายนั้น ทำได้โดยการเบี่ยงหน้าไปด้านข้างเล็กน้อย หรือมองด้วยหางตา พยายามไม่มองเขาตรงๆ อย่างน้อยพวกเขาก็รู้สึกผ่อนคลาย ไม่เครียดหรือรู้สึกว่าคุณกดดันค่ะ

เข้าใจว่า.....การ โน้มตัวเข้าหา สำหรับน้องหมาคือการจู่โจม

หลายคนอาจไม่เข้าใจว่าการ โน้มตัวเข้าหาน้องหมาจะเป็นปัญหาได้อย่างไร เพราะเราค่อยๆ โน้มตัวลงไปเพื่อแสดงความรักให้น้องหมา ไม่ว่าจะกอด หรือจ๊ีบ แต่สำหรับน้องหมาแล้ว การ โน้มตัวเข้าหา โดยเฉพาะจากตำแหน่งที่สูงกว่า แคมจ้องตาเขม็ง เป็นลักษณะที่ไม่น่าไว้อย่างยิ่ง เพราะความหมายทางภาษากายของน้องหมา การ โน้มตัวเข้าหา หรือการ โผล่เข้าหา เป็นการสื่อสารว่าจะเข้าจู่โจม! เมื่อมีใครมาทำพฤติกรรมแบบนี้ใส่ พวกเขาจึงรู้สึกว่าคุณคุกคามและเมื่อน้องหมาารู้สึกว่าคุณจู่โจม เขาก็จะผงะถอยหนีหรือไม่ก็กระโจนเข้าใส่ก่อนทันหันที เพื่อเป็นการป้องกันตัว

ดังนั้นถ้าเพื่อนๆ คนไหนกำลังคิดจะกระชับมิตรกับน้องหมาแปลกหน้าต้องเป็นน้องหมาที่เรามั่นใจว่าเขาจะไม่ทำอันตรายกับเรา ควรนั่งลงให้ตัวเรา และสายตาอยู่ในระดับเดียวกับเขา แล้วจึงปล่อยน้องหมาเริ่มทำความรู้จักเราในแบบของเขา นั่นคือปล่อยให้เขาค่อยๆ เดินมาหาและดมกลิ่นทำความรู้จักคุ้นเคย ซึ่งวิธีนี้เป็นการแสดงถึงการเคารพในพื้นที่ส่วนตัวของเขา และเขาจะให้การเคารพต่อเราตอบแทนกลับมา ^^

เข้าใจว่า.....น้องหมาไม่ได้ใช้มือ (เหมือนเรา) เพื่อการทักทาย

ไม่ว่าจะวัฒนธรรมไหนๆ คนเราจะใช้มือเป็นการทักทาย และไม่ว่าจะหยิบ จะจับ เราก็จะใช้มือเป็นหลัก แม้กระทั่งเมื่อเราเจอน้องหมาที่น่ารัก น่าเอ็นดู ก็จะเอื้อมมือไปหาทันที จ้องมองตาน้องหมาด้วยความรัก พร้อมกับเสียงสูงปรี๊ด “อู๊ย น้องหมาน่ารักจังเลยยย!” และแล้วก็ถูกจับที่มือแบบไม่ทันตั้งตัว.....อ้าวเป็นงั้นไป!

ทั้งนี้จากสถิติคนที่ถูกหมากัดส่วนใหญ่มักถูกกัดที่มือมากที่สุด ที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะว่าโดยธรรมชาติของคนแล้วเราใช้มือในการแสดงความรักและทักทายนั่นเอง แต่โดยธรรมชาติน้องหมา พวกเขาไม่ได้ใช้มือหรือขาหน้าในการทักทาย แต่ใช้จมูกและปากค่ะ ซึ่งการสื่อสารโดยใช้มือหรือ ขาหน้า สำหรับน้องหมาเป็นการชวนเล่น ต่อสู้ หรือใช้ยื่นขึ้นคร่อมเพื่อจะผสมพันธุ์เท่านั้นค่ะ

นอกจากเรื่องของการสื่อสารแล้ว ตำแหน่งของมือมีส่วนที่ทำให้น้องหมาตกใจกลัว เนื่องจากเราตัวใหญ่กว่าเขา ยืนอยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่า พอ โน้มตัวลงมา เอื้อมมือเข้าหา ทั้งตัวและมือของเราจะใหญ่มากๆ จึงทำให้เขาหวาดกลัว ไม่ว่างใจ และเขาจะปกป้องตัวเองทันทีละ ดังนั้นถ้าเพื่อนๆ อยากทำความรู้จักกับพวกเขาควรนั่งอยู่ในระดับเดียวกัน จะดีมากกว่านั่งข้างลำตัวน้องหมาไม่ประจันหน้า ยื่นมือเข้าหาในตำแหน่งที่ต่ำกว่าสายตา หลีกเลี่ยงการจับที่บริเวณใต้อกใกล้กับท้อง

บริเวณท้อง ขาหลัง หรือหางคะ เพราะเป็นตำแหน่งที่เขารู้สึกอ่อนไหวง่าย ส่วนตำแหน่งที่เหมาะสมในการจับเพื่อทำการทักทายทำความรู้จักกับน้องหมาก็คือ ตำแหน่งหัวไหล่และหลังปลอดภัยที่สุดคะ

เข้าใจว่า.....ความเหงาส่งผลต่อจิตใจน้องหมาอย่างรุนแรง

น้องหมาเป็นสัตว์สังคม มีความผูกพันเหนียวแน่นกับฝูงของตัวเอง ไม่ว่าจะฝูงใน ความหมายของเขาจะเป็นสุนัขด้วยกัน หรือจะเป็นคนหรือครอบครัวที่เขาอยู่อาศัยด้วยก็ตาม ถ้าเขา ขอมรับว่านี่คือฝูงหรือครอบครัวของเขา เขาก็จะผูกติด ผูกพัน ไปจนวันตาย ซึ่งความผูกพันที่ หนาแน่นมากๆ นี้ทำให้เขาเศร้า เสียใจ หดหู่ง่าย เมื่อถูกทิ้งอยู่ตัวเดียวเป็นเวลานาน

หลายคนมีความจำเป็นที่จะต้องทิ้งน้องหมาให้อยู่บ้านทั้งวัน เพราะต้องออกไปทำงาน หรือทำธุระต่างๆ เมื่อกลับมาถึงจะพบว่า บ้านอยู่ในสภาพเหมือนโจรปล้น โขพาโดนกัด ฟูกขาด กระชวย มุ้งลวดขาดกระเจาย.....พวกเขาจึงถูกโทษทุกวัน โดยไม่ได้รับความเข้าใจอย่างถูกต้องว่า ที่เขาทำแบบนั้นเพราะเขารู้สึกเหงา ซึ่งความเหงาของน้องหมา เป็นภาวะอารมณ์ที่รุนแรงมาก เพราะมันจะมาพร้อมกับวิตกกังวล กระวนกระวายใจ พวกเขาจะรู้สึกว่าคุณทิ้ง โดยไม่รู้ว่าคนทำผิด อะไร พลังงานในร่างกายแปรปรวนขาดสมดุล ก็เลยระบายความกังวล เรียกร้องความสนใจ โดยการกัดแทะข้าวของ และเพื่อแสดงให้เห็นว่าไม่พอใจนะ ซึ่งอาการดังกล่าว เป็นลักษณะอาการ เดียวกับเวลาที่เขาต้องถูกแยกจากแม่และจากฝูงนั่นเอง

อีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจมากๆ เกี่ยวกับอารมณ์ความเหงาของน้องหมาจากงานวิจัยของ มหาวิทยาลัย UCLA ประเทศสหรัฐอเมริกาก็คือ อารมณ์และร่างกายของพวกเขามีความเชื่อมโยงต่อกัน มากที่จะแยกออกจากกัน อีกทั้งความผูกพันที่มีต่อฝูง ที่ฝังรากลึกอยู่ในสมองซึ่งควบคุมระบบ ประสาท จึงส่งผลให้เวลาที่พวกเขาถูกทิ้งให้อยู่ลำพังจะรู้สึกกระวนกระวายใจ เพราะพวกเขาไม่ได้ แคลร์ู้สึกเหงาเท่านั้น แต่ความเหงาส่งผลต่อความเจ็บปวดภายในร่างกายอีกด้วย ดังนั้นสิ่งที่จะช่วย พวกเขาได้ ก็คือการฝึกวินัย การพาไปออกกำลังกาย การฝึกให้พวกเขาเคยชินกับการอยู่คนเดียวคะ (อ่านเพิ่มเติมได้ในบทความ ฝึกไม่ให้น้องหมาตามเราคะ)

เข้าใจว่า.....ความอิจฉาแบบหมาๆ แตกต่างจากคน

เวลาให้อาหารหรือขนมน้องหมาเพื่อนๆ คงเคยคิดหนักหรือกังวลบ้างว่าถ้าให้ตัวเล็ก ซึ้นเล็ก ตัวใหญ่ซึ้นใหญ่ เขาจะเข้าใจถึงความยุติธรรมหรือเปล่า เวลาแบ่งขนมถ้าให้ไม่เท่ากันเขาจะ อิจฉากันไหม น้องหมาจะรู้สึกอิจฉาเป็นหรือเปล่า?

เมื่อไม่นานมานี้มีงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเวียนนาใน ออสเตรีย ได้ทำการทดลอง เกี่ยวกับความอิจฉาของน้องหมาพบว่า น้องหมาจะไม่เกิดการอิจฉาหากได้อาหารที่แตกต่างจากอีกตัว เพราะเขาสนใจแค่สิ่งที่เขาได้รับ แต่ถ้าให้ตัวอื่นแต่ไม่ให้เขา เขาจะเริ่มลังเลและหยุดการให้มือเพื่อ

ແຕกัບรวงวัล พวกเขาจะไม่มีอาการเรียกร้องความยุติธรรมหรือทวงสิทธิ์เหมือนอย่างคน แต่จะนั่งนิ่งหน้าห้องด้วยความรู้สึกเสียใจ

อย่างที่บอกตั้งแต่ต้นว่า น้องหมาอยู่รวมกันเป็นฝูง มีพฤติกรรมหมู่ ดังนั้นถ้าตัวอื่นได้ แล้วเขาไม่ได้รับ ก็จะเกิดความรู้สึกว่าตัวเองทำผิดอะไร รู้สึกแปลกแยกจากฝูง เมื่อไม่ได้จึงไม่ได้ตอบโต้ด้วยความโมโห หรือก้าวร้าว น้องหมาจะรู้สึกว่ “...ฉันถูกปฏิเสธ มันเจ็บปวดเหลือเกิน” ถ้าเพื่อนๆ คนไหนที่ชอบแกล้งน้องหมาให้ร้องนมก้อ ทำท่าเหมือรจะให้ๆ แต่เอาไปให้ตัวอื่น เพื่อให้เขาโมโหเล่น ต้องคอยเตือนตัวเองไว้วันะคะว่า...เรากำลังทำร้ายความรู้สึกเขาอย่างแรง!

เข้าใจว่า.....การมีส่วนร่วมและร่วมแบ่งปันมีความสำคัญต่อน้องหมาสุดๆ

น้องหมาเป็นสัตว์ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นฝูง สื่อสารกันด้วยพลังงานเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ถ้าใครในฝูงเกิดความหวาดกลัวก็จะทำให้ตัวอื่นๆ ในฝูงรับรู้ความรู้สึกนั้นไปด้วย แม้กระทั่งการอยู่กับคน หากเรามีความสุข เขาก็จะสุขด้วย แต่ถ้าหากเรามีความทุกข์ เขาก็สามารถรับรู้และพร้อมจะอยู่เคียงข้าง ร่วมแบ่งปันความรู้สึกนั้นไปพร้อมกับเรา ซึ่งสิ่งที่เขาต้องการจากเราก็ไม่ต่างกันค่ะ พวกเขาต้องการมีพื้นที่ร่วมแชร์กับคนในครอบครัว อย่างเวลาเรานั่งดูโทรทัศน์กับคนในครอบครัว น้องหมาก็จะมาขอแทรกนั่งดูด้วย นั่นก็เพราะเขาอยากมีส่วนร่วมเพื่อแสดงว่าเป็นหนึ่งเดียวกับฝูง หรือคนในครอบครัวนั่นเอง แต่ถ้าทิ้งเขาเอาไว้โดดเดี่ยว ไม่ใส่ใจ เขาก็จะรู้สึกแปลกแยก ไม่มั่นใจในตัวเอง อารมณ์ไม่มั่นคง แล้วก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมต่างๆ ในเวลาต่อมา

ดังนั้นการหาโอกาสให้พวกเขาทำกิจกรรมและออกกำลังกายร่วมกับครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้พวกเขารู้สึกดีมีความสุข เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับผู้เลี้ยงมากๆ เพราะเขาจะรู้สึกมั่นคง ได้รับการยอมรับ มั่นใจในตัวเอง พลังงานสมดุล และอารมณ์ดีสุดๆ เลยละค่ะ

การเข้าใจโลกของน้องหมาซึ่งแตกต่างจากเรา เป็นสิ่งที่จำเป็นมากๆ สำหรับการสื่อสารกับน้องหมาณะคะ ซึ่งเราไม่ควรจะมองข้าม เพราะหลายครั้งที่เรามักจะคิดและตัดสินใจพฤติกรรมความรู้สึกของน้องหมา จากมุมมองของคน ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและเกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นมามากมาย การทำความเข้าใจน้องหมาด้วยมุมมองของน้องหมาเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นมากๆ เพื่อให้เราได้อยู่ร่วมกับเขาอย่างเกื้อหนุน เข้าใจ ใจกันและกัน และไม่ทำร้ายเขาโดยไม่รู้เท่าทัน เพราะฉะนั้น ถ้าทำให้เขาผูกพันแล้วก็อย่าทำให้เขาเสียใจนะคะ

4. บทความเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบันเป็นแพชั่น⁶⁰

รศ.ดร.สพญ.สุณิรัตน์ เอี่ยมละมัย คณบดีคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กล่าวว่า ปัจจุบันเราพบปัญหาการทอดทิ้งสัตว์เลี้ยง ทั้งสุนัข แมว และ สัตว์เลี้ยงอื่นๆ โดยปล่อยให้เร่ร่อนหรือนำไปทิ้งไว้ตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งกำลังกลายเป็นปัญหาที่เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ เพราะสัตว์เลี้ยงเหล่านี้จะไปก่อปัญหาการรบกวน เป็นอันตรายและที่สำคัญยิ่งคือ ก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ และเมื่อมีปัญหาการค้าสัตว์เลี้ยงอย่างผิดกฎหมายจำนวนมาก ส่งออกนำไปบริโภคยังก่อปัญหาภาระในการควบคุมติดตาม ซึ่งล้วนเป็นภาระทางสังคมที่ควรรีบแก้ไข

“การจัดการปัญหาในต่างประเทศ คือ กำกับดูแลอย่างจริงจัง มีกฎหมายในการควบคุมการเลี้ยงสัตว์ มีการกำหนดทะเบียนสัตว์ การตรวจโรค การควบคุมการนำเข้าสัตว์ และข้อกำหนดอื่นๆ เพื่อให้ผู้ที่เลี้ยงสัตว์ได้ไตร่ตรองถึงความพร้อมของตนเองในการดูแลสัตว์เลี้ยง สำหรับในประเทศไทยอาจยังไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากนัก แต่สิ่งที่เรากำลังพยายามและสร้างความตระหนักสู่ประชาชน คือ การรณรงค์ให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงสัตว์ไปพร้อมๆ กับความรักความใส่ใจต่อสัตว์เลี้ยงอย่างจริงจัง โดยให้ประเมินตนเองถึงศักยภาพความพร้อมในด้านต่างๆ ที่จะดูแลสัตว์ เนื่องจากสัตว์มีชีวิตต้องการการเอาใจใส่ ฝึกลิสัย ต้องการอาหารที่เพียงพอ มีการออกกำลังกาย และต้องการการดูแลด้านสุขภาพ ซึ่งสัตว์แต่ละชนิด หรือต่างสายพันธุ์ก็จะมี ความแตกต่างกันออกไป จึงควรตระหนักให้มาก” รศ.ดร.สพญ.สุณิรัตน์กล่าว

คณบดีคณะสัตวแพทยศาสตร์ กล่าวต่ออีกว่า ในกรณีสุนัขเร่ร่อนที่มีอยู่จำนวนมาก จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างของสายพันธุ์มากขึ้น ทั้งนี้เกิดจากสุนัขเลี้ยงของประชาชนที่ปล่อยปะละเลย โดยนำมาเลี้ยงตอนเป็นลูกสุนัขที่ตัวเล็กน่ารัก แต่เมื่อสุนัขตัวโตขึ้นมาความน่ารักลดลง ตัวโตใช้พื้นที่ดูแลมากขึ้น ประกอบกับความใส่ใจของผู้เลี้ยงลดลงเพราะไม่ได้รักการเลี้ยงสัตว์จริงๆ ก็ปล่อยออกไปนอกร้าน ซึ่งลูกผสมบางสายพันธุ์อ่อนแอติดเชื้อโรคง่าย หรือ ขนผิวหนังสกปรกติดเชื้อโรค มีการขยายพันธุ์ไป เรื่อย ก่อให้เกิดการแพร่กระจายโรคแล้วยังมีกรณีการถูกจับไปขายต่อ เป็นปัญหาที่ไม่จบสิ้น

“นอกจากนี้ยังรวมถึงสัตว์เลี้ยงแปลกที่เลี้ยงกันแบบแพชั่น แม้แต่สัตว์เทศกาลอย่างกระต่าย ที่ให้กัน เทศกาลปีใหม่ที่ผ่านมา โดยเชื่อเป็นโชคลาภนั้น ผู้ที่ได้รับอาจไม่พร้อมจะดูแล ซึ่งก็

⁶⁰ ผู้จัดการออนไลน์. (2555, 20 มกราคม). สัตวแพทย์ มข. ชี้ปัญหาสัตว์เลี้ยงเร่ร่อนเกิดจากความไม่ใส่ใจ และขาดความรู้ของประชาชน แนะนำมาตรการของรัฐควบคุม พร้อมปลูกจิตสำนึกรักสัตว์เลี้ยง ก่อนปัญหา ลุกถามสร้างภาระสังคม. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก

พบว่าที่สวนสัตว์ต่างๆ ต้องมารับภาระอุปการะสัตว์ทอดทิ้งหรือวัดที่ต้องหาอาหารมาดูแลจำนวนมาก จึงอยากให้มีการปลูกฝังสำนึกความรัก ความรับผิดชอบสัตว์เลี้ยงกันในครอบครัว”

5. บทความเกี่ยวกับสุนัขยอดกตัญญู ฮาจิ ของประเทศญี่ปุ่น⁶¹

ถ้าเดินผ่านแถว ชิบูยะ ในประเทศญี่ปุ่นแล้วไม่รู้จักรูปหล่อสุนัขอันโด่งดัง ชื่อ ฮาจิโกะ หรือฮาจิ ก็จะมีรู้สึกแปลกสักหน่อย เพราะกลายเป็นสัญลักษณ์ที่นี้หรือจุดนัดพบที่สำคัญซะแล้ว ยิ่งได้อ่านประวัติความเป็นมาแล้ว จะซาบซึ้งมาก มารู้จักเจ้าตัวนี้กันสักหน่อยดีกว่า

“สิ่งที่ยังคงอยู่เหลืออยู่ใน ปัจจุบันนี้คือ ความกตัญญูต่อเจ้าของ ซึ่งเป็นตัวแทนให้ระลึกถึงความซื่อสัตย์ โดยการเฝ้าการกลับมาของเจ้านายอยู่เสมอ” น่าจะเป็นคำพูดที่กล่าวถึงเจ้าฮาจิโกะ ได้ดี

ฮาจิโกะเป็นสุนัขสายพันธุ์อา กิตะ ซึ่งลืมหามาจากโลกเมื่อ 10 พฤศจิกายน 1923 ในจังหวัดอาคิตะ โดยเมื่ออายุได้เพียง 2 เดือนเจ้าฮาจิโกะถูกส่งตัวไปอยู่กรุงโตเกียวกับเจ้านายของมันคือ เอซะบุโร อุเอะ โนะ (Hidesamuroh Ueno) ศาสตราจารย์ประจำคณะเกษตรศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยอิมพีเรียล (มหาวิทยาลัยโตเกียวในปัจจุบัน) ซึ่งศาสตราจารย์รู้สึกภาคภูมิใจกับเจ้าฮาจิโกะเป็นอย่างมาก เนื่องจากมันเป็นสุนัขอาคิตะสายพันธุ์แท้ซึ่งหาได้ยากในสมัยนั้น

ในวันที่นายต้องไปสอนหนังสือ ฮาจิโกะจะคอยส่งเจ้านายถึงประตูหน้าบ้าน โดย อุเอะ โนะ ต้องไปขึ้นรถไฟที่สถานีชิบูยะ จากนั้นเมื่อถึงเวลา 15.00 น. ซึ่งเป็นเวลาเลิกงานแล้ว เจ้าฮาจิโกะจะมากระดิกหางรอพบเจ้านายของมันที่สถานีรถไฟอยู่เสมอ แต่แล้ววันหนึ่งในวันที่ 21 เดือน พฤษภาคม 1925 ศาสตราจารย์ อุเอะ โนะ เกิดอาการเส้นโลหิตในสมองแตก และเสียชีวิตขณะอยู่ที่มหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม ในวันที่นั้น ฮาจิโกะยังคงมารอเจ้านายของมันที่สถานีรถไฟ โดยไม่มีทางรู้ได้เลยว่า มันจะไม่ได้พบกับเจ้านายของมันอีกแล้วเนื่องจากเขาได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับ

หลังจากที่ศาสตราจารย์ อุเอะ โนะ เสียชีวิต ภรรยาของเขาได้ย้ายบ้านไปและนำเจ้าฮาจิโกะไปให้กับญาติของศาสตราจารย์ที่อยู่ห่างออกไปจากสถานีรถไฟหลายกิโลเมตร แต่ว่าเจ้าสุนัขพันธุ์อาคิตะผู้ซื่อสัตย์กลับไม่ยอมอยู่กับเจ้านายใหม่ของมัน เพราะทันทีที่มันหนีหลุดออกมาได้ มันวิ่งตรงไปที่บ้านเก่าของมันแต่เมื่อไม่เจอใคร มันจึงกลับไปรอที่สถานีรถไฟเหมือนเมื่อครั้งที่เจ้านายของมันยังมีชีวิตอยู่ โดย คิคุซะบุโร โคโนบายาชิ อดีตคนสวนของศาสตราจารย์ซึ่งอาศัยอยู่ใกล้กับสถานีรถไฟเป็นคนคอยดูแลเจ้าฮาจิโกะแทน

⁶¹ Dek-d. (ม.ป.ป.). ฮาจิโกะ! สุนัขผู้ซื่อสัตย์ รอเจ้านายจนลมหายใจสุดท้าย. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม

ทุกวันเมื่อถึงเวลา 15.00 น. เจ้าฮาจิโกะจะวิ่งไปรอเจ้านายของมันที่สถานีรถไฟไมเคซุซาดา ทุกครั้งที่รถไฟเข้า มันก็จะชูคอชะเง้อมองหานายของมัน ทำแบบนี้ตรงเวลา เหมือนเดิมเช่นทุกๆ วัน ปฏิบัติแบบนี้ตลอดระยะเวลา 10 ปี บางคนก็ให้อาหารบ้าง และสงสัยว่า อาจจะเป็นเพราะหิวอาหารจึงมาทุกวัน แต่เมื่อดูพฤติกรรมอย่างถ่องแท้แล้ว มันจะมาเฉพาะช่วงตอนเย็นเท่านั้น โดยเฉพาะการชะเง้อมองรถไฟขบวน เวลา 15.00 น. เมื่อเข้าจอด ซึ่งไม่ใช่มาเพื่อหาอาหารกิน ทำให้เรื่องราวความซื่อสัตย์ของมัน เริ่มเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะเมื่อเรื่องราวของมันถูกตีพิมพ์ลงบนหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่ของ ญี่ปุ่น ในปี 1932 ทำให้ผู้คนทั่วสารทิศเดินทางมาดูมาเล่นกับเจ้าฮาจิโกะ นอกจากนั้น ชาวญี่ปุ่นยังได้ยกให้เจ้าฮาจิโกะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็กๆ อีกด้วย

ชื่อเสียงความภักดีของฮาจิโกะได้รู้ไปถึงพระราชินีญี่ปุ่น พระองค์จึงได้ทรงให้ช่างหล่อรูปทองแดง ฮาจิโกะ สร้างขึ้น ในเดือนเมษายน 1934 โดย อันโตะ เทระรุ ศิลปินชื่อดัง เพื่อยกย่องและนำไปตั้งไว้ที่สถานีรถไฟชิบูยะ อย่างไรก็ตาม วันที่ 8 มีนาคม 1935 ฮาจิโกะก็ได้กลับไปพบกับเจ้านายของมันอีกครั้ง โดยมีคนพบว่าฮาจิโกะนอนตายยังจุดที่มันคอยมารอเจ้านายของมัน ที่ทำมาทุกวันมานานกว่า 10 ปี ซึ่งข่าวการตายของฮาจิโกะนั้นถือว่าเป็นข่าวใหญ่มาก จนถูกตีพิมพ์ลงบนหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ญี่ปุ่น สำหรับร่างของฮาจิโกะนั้นถูกนำไปเก็บรักษาเอาไว้ที่พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ แห่งชาติ ในกรุงโตเกียว

แม้ว่าฮาจิโกะจะจากไปแล้วแต่เรื่องที่น่า สนใจจากฮาจิโกะยังคงไม่จบ เนื่องจากในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นจำเป็นต้องใช้เหล็กและโลหะเป็นอย่างมาก จนถึงกับต้องเอารูปหล่อของเจ้าฮาจิโกะมาหลอมเลยก็เคียว กระนั้นความซื่อสัตย์ของฮาจิโกะยังคงไม่เคยถูกลืมไปจากใจชาวญี่ปุ่น เพราะในเวลาต่อมาได้มีการจัดทำรูปหล่อของฮาจิโกะขึ้นมาอีกครั้งในเดือน สิงหาคม 1947 และศิลปินผู้รับหน้าที่นี้ก็คือ อันโตะ ทะเคะชิ ลูกชายของ อันโตะ เทระรุ ผู้ที่ทำหน้าที่สร้างรูปหล่อฮาจิโกะเมื่อครั้งแรกนั่นเอง ซึ่งปัจจุบันจุดที่รูปหล่อฮาจิโกะตั้งอยู่นั้นได้กลายเป็นจุดนัดพบยอดนิยมของย่านชิบูยะ

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปว่าในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับของนานาชาติแล้วว่า บุคคลย่อมมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและสิทธิดังกล่าวนี้ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากรัฐ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลย่อมปลอดจากการแทรกแซงของอำนาจรัฐ เว้นแต่จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) คือ ประโยชน์สำหรับประชาชนส่วนรวมและเป็นผลดีแก่คนทั่วไป ซึ่งจะกระทำได้อต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้นและรัฐต้องจ่ายค่าชดเชยที่เป็นธรรมแก่เจ้าของกรรมสิทธิ์ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่มักจะหมายถึงที่ดินอันเป็นทรัพย์สินที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การรับรองและคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญจึงมักจะเป็นการคุ้มครองทรัพย์สิน

ทุกประเภท โดยไม่กล่าวเฉพาะเจาะจงลงไปว่าเป็นทรัพย์สิน แต่สัตว์เลี้ยงแม้จะเป็นทรัพย์สินก็ตาม แต่เจ้าของกับสัตว์เลี้ยงนั้น มีความผูกพันกันมากกว่าสิทธิทางกฎหมายที่บัญญัติไว้ ความผูกพันดังกล่าว ทำให้เจ้าของนั้นต้องมีสิทธิและหน้าที่ในการรับผิดชอบสัตว์เลี้ยงของตนมากกว่าทรัพย์สินทั่วไป

จากการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดหลักการและทฤษฎีในการควบคุมจัดการเพื่อมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของพร้อมทั้งหลักความผูกพันระหว่างสัตว์เลี้ยงกับเจ้าของแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า การที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงยังสามารถหาสัตว์เลี้ยงมาเป็นเจ้าของได้อย่างอิสระ โดยไม่มีมาตรการควบคุมที่ชัดเจน การเลี้ยงสัตว์ยังเป็นการเลี้ยงตามแฟชั่นอยู่ ก็จะทำให้มีสัตว์เลี้ยงต้องตกเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของมากมายและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หากยังไม่มีมาตรการมาควบคุมและจัดการปลุกจิตสำนึกให้กับเจ้าของสัตว์ที่จะไม่ละการครอบครองในสัตว์เลี้ยงของตนเพื่อผลกระทบให้กับสังคม ซึ่งจะได้ศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายในการหามาตรการมาควบคุมและจัดการปัญหาเจ้าของสัตว์เลี้ยงละการครอบครองทำให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของโดยจะศึกษาทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเพื่อหาหลักเกณฑ์ที่จะนำมาปรับใช้โดยจะอธิบายในบทต่อไป

บทที่ 3

หลักเกณฑ์กฎหมายในการควบคุมจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ระหว่างกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

การที่บุคคลใดได้รับความเสียหายจากผู้อื่นนั้น ผู้นั้นต้องได้รับการชดเชยค่าเสียหาย เนื่องจากกฎหมายถือว่าผู้นั้นเป็นผู้เสียหายจากการถูกละเมิดซึ่งผิดกฎหมาย แม้ความเสียหายนั้น จะเกิดขึ้นจากสัตว์ก็ตาม แต่กฎหมายก็ได้บัญญัติให้ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงดูแลเป็นผู้รับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายหากสัตว์ของตนไปก่อความเสียหายให้กับผู้อื่น แต่ปัญหาจะเกิดขึ้นหากสัตว์นั้น ไม่เคยมีเจ้าของหรือเคยมีเจ้าของแต่เจ้าของได้สละกรรมสิทธิ์หรือนำไปปล่อยตามที่สาธารณะแล้ว ผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบชดเชยในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ไม่มีเจ้าของนั้น ซึ่งหากพิจารณาแล้ว แม้ว่าสัตว์จะเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง แต่หากจะนำบทบัญญัติเรื่องทรัพย์สินมาปรับใช้ทั้งหมด ก็อาจทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสังคมได้ เนื่องจากสัตว์สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ด้วยตนเอง และเจ้าของจะต้องมีความผูกพันในสัตว์เลี้ยงมากกว่าทรัพย์สินชนิดอื่น ดังนั้น จึงต้องมีมาตรการควบคุมและจัดการมิให้ สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของนั้น โดยนำหลักความผูกพันระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยงมาปรับใช้ กับกฎหมายในการจำกัดสิทธิของเจ้าของสัตว์โดยจะนำมาเปรียบเทียบกับมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับกฎหมายของต่างประเทศที่มีการควบคุมจัดการกับสัตว์เลี้ยงโดยกล่าวสรุป ได้ดังนี้

3.1 หลักความผูกพันระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยง

สัตว์เลี้ยงเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งเจ้าของมีสิทธิในการใช้สอย จำหน่าย จ่าย โอน หรือ สละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้อย่างอิสระ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่ง กำหนดว่า ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สิน มีสิทธิใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามเอาคืน ซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มี สิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วย กฎหมาย ดังนั้น ประชาชนทั่วไปจึงสามารถที่จะเลี้ยงสัตว์ได้อย่างอิสระและมีสิทธิป้องกันมิให้ผู้อื่น มายุ่งกับสัตว์เลี้ยงของตนเองได้

แต่สัตว์มีความแตกต่างกับทรัพย์สินชนิดอื่นๆ ตรงที่ สัตว์สามารถเคลื่อนไหวได้และมีการ เจริญเติบโต มีการแสดงกิริยาท่าทางได้เหมือนมนุษย์ จึงทำให้การเลี้ยงสัตว์เป็นการสร้างความผูกพัน

ที่มากกว่าการเป็นเจ้าของทรัพย์สินเท่านั้น จนอาจเทียบได้ว่า สัตว์เลี้ยงถือว่าเป็นหนึ่งในสมาชิกในครอบครัวก็เป็นได้

การเลี้ยงสัตว์นั้นแม้ว่าจะเจ้าของสัตว์จะมีสิทธิในสัตว์เลี้ยงของตนเองแล้ว แต่เนื่องจากสัตว์สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ด้วยตนเอง กฎหมายจึงต้องกำหนดหน้าที่ให้กับเจ้าของสัตว์เลี้ยงในการควบคุมดูแลไม่ให้สัตว์เลี้ยงของตนเองไปสร้างความเสียหายหรือเดือดร้อนให้กับผู้อื่นหรือการเลี้ยงสัตว์ต้องไปเป็นภาระให้กับสังคม โดยเจ้าของจะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงสัตว์ดังต่อไปนี้

3.1.1 กำหนดหน้าที่ให้กับเจ้าของสัตว์เลี้ยงในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2545 ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้ข้อบัญญัติฉบับนี้เป็นการสมควรกำหนดเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์เพื่อประโยชน์ในการรักษาภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน ป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ และอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ ตลอดจนกำหนดมาตรการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวต้องตราเป็นข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการกำจัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งตาม มาตรา 29 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกอบด้วยมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 จึงจำเป็นต้องตราข้อบัญญัตินี้ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 119 ตอนพิเศษ 29 ลงวันที่ 26 มีนาคม 2545) มีสาระสำคัญดังนี้คือ กำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อย สุนัข แมว ช้าง โค กระบือ สัตว์ป่าตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าซึ่งได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้และห้ามทำการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ที่ต้องคอยควบคุมในที่หรือทางสาธารณะในเขตกรุงเทพ โดยเด็ดขาด เว้นแต่เพื่อการรักษาโรคเจ็บป่วยหรือสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของสัตว์ การย้ายถิ่นของเจ้าของสัตว์หรือเพื่อกิจกรรมใดๆ ที่กรุงเทพมหานครประกาศกำหนดพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดให้เลี้ยงโดยมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนเป็นการเฉพาะหรือเป็นการปล่อยสัตว์เพื่อการกุศลหรือจารีตประเพณี โดยได้รับอนุญาตจากกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีอำนาจออกประกาศกำหนดเขตพื้นที่เลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ที่ต้องควบคุมโดยอาจกำหนดจำนวน ประเภท ชนิดของสัตว์

นอกจากการเลี้ยงสัตว์ตามปกติวิสัย ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2545 ข้อ 8 กำหนดให้เจ้าของสัตว์มีหน้าที่ต้องจัดให้มีสถานที่เลี้ยงสัตว์

ที่ความมั่นคงแข็งแรงตามความเหมาะสมแก่ประเภทและชนิดของสัตว์โดยมีขนาดเพียงพอแก่การดำรงชีวิตของสัตว์ มีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เพียงพอ มีระบบการระบายน้ำและกำจัดสิ่งปฏิกูลให้ถูกสุขลักษณะ และการรักษาสถานที่ที่เลี้ยงสัตว์ให้สะอาดอยู่เสมอโดยไม่ปล่อยให้เป็นที่สะสมหมักหมมจนเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงและหากสัตว์ตายลงต้องกำจัดซากสัตว์และมูลสัตว์ให้ถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกันมิให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงหรือสัตว์นำโรค ทั้งนี้จะกำจัดโดยวิธีที่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากกลิ่น ควันและการปนเปื้อนในแหล่งน้ำไม่ได้ นอกจากนี้เจ้าของสัตว์จะต้องเลี้ยงสัตว์ภายในที่ที่เลี้ยงสัตว์ของตน ในกรณีที่เป็นสัตว์ร้ายจะต้องเลี้ยงในสถานที่หรือกรงที่บุคคลภายนอกเข้าไปไม่ถึงตัวสัตว์และมีป้ายเตือนให้ระมัดระวังโดยเป็นที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ข้อบัญญัติดังกล่าวเพียงกำหนดให้สุนัขอยู่ในประเภทสัตว์เลี้ยงที่ต้องควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อย แต่ไม่ได้ให้นิยามว่าสุนัข คือ สัตว์คู่หรือสัตว์ร้าย

เพื่อประโยชน์ในการรักษาภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนเป็นการป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญอันเกิดจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ อาศัยอำนาจตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2545 ข้อ 10 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 30 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่พบสัตว์ในที่หรือทางสาธารณะในเขตห้ามเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์อันเป็นการฝ่าฝืนข้อบัญญัตินี้โดยไม่ปรากฏเจ้าของสัตว์ มีอำนาจกักสัตว์ดังกล่าวได้เป็นเวลาอย่างน้อย 30 วัน เมื่อพ้นกำหนดแล้ว ยังไม่มีผู้ใดมาแสดงหลักฐานการเป็นเจ้าของเพื่อรับสัตว์คืน ให้สัตว์ตกเป็นของราชการท้องถิ่น แต่ถ้ามารับสัตว์ไว้ก่อนก่อให้เกิดอันตรายแก่สัตว์นั้นหรือสัตว์อื่น หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินสมควร เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะจัดการขายหรือขายทอดตลาดสัตว์นั้นตามควรแก่กรณีก่อนถึงกำหนดเวลาดังกล่าวได้ เจ้าของสัตว์ที่มารับสัตว์คืนต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงดูสัตว์ให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นตามจำนวนที่จ่ายจริง ปัญหาในการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูสุนัขจรจัดที่ไม่มีผู้ใดต้องการนำไปเลี้ยงจึงตกอยู่กับราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

ในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงสุนัขหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 ได้ให้นิยามของเจ้าของสุนัข หมายความว่ารวมถึงผู้ครอบครองสุนัขหรือผู้ให้อาหารสุนัขเป็นประจำตัวและได้บัญญัติถึงหน้าที่ของเจ้าของสุนัขไว้ในข้อ 26 เป็นการบัญญัติถึงข้อปฏิบัติในการเลี้ยงสุนัข โดยเจ้าของสุนัขต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติอย่างเคร่งครัดเพื่อมิให้เกิดการกระทำผิดต่อกฎหมายโดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) ต้องมีสถานที่เลี้ยงโดยสถานที่เลี้ยง หมายความว่า กรง ที่ขังหรือที่เลี้ยงอื่นที่มีการควบคุมของเจ้าของสุนัขและต้องจัดสถานที่เลี้ยงตามความเหมาะสมของสุนัข โดยมีขนาดเพียงพอแก่การดำรงชีวิตของสุนัขมีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เพียงพอ มีระบบการระบายน้ำและ

กำจัดสิ่งปฏิกูลให้ถูกสุขลักษณะกรณีเป็นสุนัขควบคุมพิเศษจะต้อง เลี้ยงในสถานที่หรือกรงที่สุนัขไม่สามารถเข้าถึงบุคคลภายนอกและมีป้ายเตือนให้ระมัดระวังโดยสังเกตได้อย่างชัดเจน

2) ควบคุมสุนัขมิให้ออกนอกสถานที่เลี้ยงโดยปราศจากการควบคุม
3) ควบคุมดูแลสุนัขมิให้ก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ เช่น ก่อให้เกิดเสียงดังติดต่อกันเป็นระยะเวลานานๆ เป็นต้น

4) สิ่งปฏิกูล หมายความว่า อุจจาระหรือปัสสาวะและให้หมายรวมถึงสิ่งอื่นใด ซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น ดังนั้น ต้องรักษาสถานที่เลี้ยงสุนัขให้สะอาดอยู่เสมอ จัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้ถูกสุขลักษณะเป็นประจำ ไม่ปล่อยให้เป็นที่สะสมหมักหมมจนเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

5) ต้องรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของสุนัข เช่น เรื่องอาหาร ความสะอาด เป็นต้น ถ้าเจ้าของสุนัขไม่สามารถเลี้ยงดูสุนัขได้เป็นการชั่วคราว จะต้องจัดให้มีผู้ดูแลความเป็นอยู่ของสุนัขให้เป็นปกติสุข

6) เมื่อสุนัขตาย เจ้าของสุนัขจะต้องกำจัดซากสุนัขให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันมิให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงหรือสัตว์นำโรค ทั้งนี้ โดยวิธีที่ไม่ก่อเหตุรำคาญและไม่เป็นเหตุให้เกิดการปนเปื้อนของแหล่งน้ำ

7) จัดให้มีการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในสุนัข เพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสุนัขมาสู่คน

8) ในกรณีที่มีเหตุควรสงสัยว่า สุนัขที่เลี้ยงเป็น โรคอันอาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของประชาชน ให้เจ้าของสุนัขแยกกักสุนัขนั้นไว้ต่างหากและแจ้งให้หน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กำหนดทราบ และต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของสัตวแพทย์

9) ปฏิบัติการอื่นใดตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น ในขณะที่เจ้าของสุนัขนำสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยงหากสุนัขมีการถ่ายสิ่งปฏิกูลภายในที่สาธารณะเจ้าของสุนัขมีหน้าที่กำจัดสิ่งปฏิกูลอันเกิดจากสุนัขในที่หรือทางสาธารณะหรือในที่อื่นใดในเขตกรุงเทพมหานครโดยทันที

ห้ามมิให้ผู้ใดเลี้ยงสุนัขในที่หรือทางสาธารณะ¹ หรือในที่ของบุคคลอื่นโดยปราศจากความยินยอม (ข้อ 17) หากประชาชนทุกคนร่วมกันปฏิบัติจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

¹ ที่หรือทางสาธารณะ หมายความว่า สถานที่หรือทางซึ่งมิใช่เป็นของเอกชน และประชาชนสามารถใช้ประโยชน์หรือสัญจรได้เพื่อความเป็นระเบียบ.

และเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาสุนัขจรจัด อีกทั้งห้ามมิให้ผู้ใดปล่อย² สุนัขในที่หรือทางสาธารณะ หรือในที่อื่นใดในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเด็ดขาด

หากเจ้าของสุนัขไม่ประสงค์จะเลี้ยงดูสุนัขอีกต่อไป ต้องมอบสุนัขพร้อมบัตรประจำตัว สุนัขให้กับบุคคลอื่น และเจ้าของใหม่จะต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ กองสัตวแพทย์ สาธารณสุข สำนักอนามัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดภายใน สามสิบวันนับแต่วันรับมอบสุนัขหากเจ้าของสุนัขไม่สามารถหาเจ้าของใหม่ได้ จะต้องมอบสุนัขให้ กรุงเทพมหานครดูแล โดยเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาสุนัขจรจัด กรุงเทพมหานครจึงได้จัดหน่วยงานเพื่อเลี้ยงสุนัข ในกรณีที่ เจ้าของไม่พึงประสงค์จะเลี้ยงสุนัขต่อไป โดยเจ้าของสุนัขต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลสุนัขนั้นด้วย (ข้อ 19)

ส่วนบุคคลที่เลี้ยงสุนัขมาก่อนวันที่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ใช้จะอยู่ที่บตเฉพาะ กาลโดยเจ้าของสุนัขที่เลี้ยงสุนัขไว้ก่อนวันที่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้มีผลใช้บังคับต้อง จดทะเบียนสุนัขให้แล้วเสร็จภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้มีผล ใช้บังคับ (ข้อ 27) และหากเจ้าของสุนัขไม่ประสงค์จะเลี้ยงสุนัขอีกต่อไป อาจมอบสุนัขให้ กรุงเทพมหานครภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้มีผลใช้บังคับ และให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาสุนัขจรจัดที่เกิดจาก ผลกระทบของการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายนี้ จึงกำหนดให้กรุงเทพมหานครรับสุนัข ที่เจ้าของไม่ประสงค์เลี้ยง โดยเจ้าของสุนัขต้องเลี้ยงสุนัขมาก่อน มีการประกาศใช้ข้อบัญญัตินี้ ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดปัญหาสุนัขจรจัดขึ้นประชาชนทุกคนจึงควรปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยเคร่งครัดและต้องมีความรับผิดชอบต่อสุนัขที่ตนเลี้ยง โดยข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการควบคุมการเลี้ยงสุนัขหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 ได้มีการบัญญัติถึงมาตรการป้องกันปัญหา สุนัขจรจัด ในกรณีที่ผู้เลี้ยงสุนัขไม่ประสงค์ที่จะเลี้ยงสุนัขต่อ โดยผู้เลี้ยงสุนัขสามารถนำสุนัขมอบให้ กรุงเทพมหานครเป็นผู้เลี้ยงดูได้ (ข้อ 28)

3.1.1.1 การขึ้นทะเบียนสุนัข

เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและปลอดภัยแก่ประชาชน จึงมีการบัญญัติการขึ้นทะเบียน สุนัขขึ้นซึ่งการขึ้นทะเบียนดังกล่าว เป็นการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดได้เช่นเดียวกันและการปฏิบัติ ตามข้อบัญญัติในการควบคุมการเลี้ยงสุนัขเป็นการทำให้รัฐทราบถึง ข้อมูล จำนวน พันธุ์สุนัขที่ ประชาชนเลี้ยงเพื่อที่รัฐจะได้จัดหามาตรการต่างๆ ขึ้นมาป้องกัน เช่น จัดหา บุคลากร งบประมาณ

² การปล่อยสุนัข หมายความว่า การสละการครอบครองสุนัข หรือปล่อยให้ผู้อยู่นอกสถานที่เลี้ยง โดย ปราศจากการควบคุม.

ในการควบคุมตามกฎหมายโดยเจ้าของสุนัขต้องนำสุนัขหรือใบรับรอง³ แล้วแต่กรณี ไปจดทะเบียน⁴ ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ตามข้อ 10 ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่สุนัขเกิดหรือภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นำสุนัขมาเลี้ยงในเขตกรุงเทพมหานครด้วยตนเอง หรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นไปทำการแทนก็ได้ เพื่อให้เกิดการจดทะเบียนสุนัขและเพื่อความสะดวกของเจ้าของสุนัข (ข้อ 9) โดยการจดทะเบียนสุนัขที่สำนักงานเขตพื้นที่ หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดให้นำใบรับรองมาแสดงโดยไม่ต้องนำสุนัขมาด้วยหรือจดทะเบียนสุนัขที่กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด จะนำสุนัขหรือใบรับรองอย่างหนึ่งอย่างใดมาจดทะเบียนก็ได้ และแบบใบรับรองและคำขอจดทะเบียนสุนัข ให้เป็นไปตามแบบที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด สาเหตุที่ไม่ต้องนำสุนัขมาจดทะเบียนด้วยเพราะมิให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในการจดทะเบียนสุนัขจึงกำหนดให้นำใบรับรองมาแสดงแทนการนำตัวสุนัขมาแสดงเพื่อขอจดทะเบียน และหากมีการนำสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยง ต้องปฏิบัติโดยการพกบัตรประจำตัวสุนัขและต้องแสดงบัตรประจำตัวสุนัขเมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น⁵ เจ้าพนักงานสาธารณสุข⁶ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่⁷ เรียกตรวจ

3.1.1.2 เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ ดังนั้น การควบคุมการเลี้ยงสุนัขจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและรัดกุม เพราะปัจจุบันปัญหาที่เกี่ยวกับสุนัขนั้นเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งในเรื่องปัญหาสุนัขจรจัด ปัญหาสุนัขทำร้ายมนุษย์ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นผลเสียที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อภาพพจน์ของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิด

³ ใบรับรอง หมายความว่า ใบรับรองรูปพรรณสัณฐานสุนัขและการจัดทำเครื่องหมายระบุตัวสุนัขอย่างถาวร ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การฝังไมโครชิป เป็นต้น ซึ่งออกโดยสถานพยาบาลสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลสัตว์.

⁴ การจดทะเบียนสุนัข หมายความว่า การนำสุนัขหรือใบรับรองไปแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อบันทึกรายละเอียดรูปพรรณสัณฐานของสุนัขและรหัสไมโครชิป พร้อมจัดทำบัตรประจำตัวสุนัข.

⁵ เจ้าพนักงานท้องถิ่น หมายความว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร.

⁶ เจ้าพนักงานสาธารณสุข หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535.

⁷ พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายความว่า ข้าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นและมีอำนาจตามมาตรา 44 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535.

ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายนั้น ซึ่งในเรื่องหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่มีดังต่อไปนี้

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ พบสุนัขในที่หรือทางสาธารณะ ในเขตห้ามเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข อันเป็นการฝ่าฝืนข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ โดยไม่ปรากฏเจ้าของ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่กักสัตว์ดังกล่าวไว้ และให้ดำเนินการตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เพื่อให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายโดยถูกต้องเจ้าของสุนัขต้องอำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข เจ้าของสุนัขต้องแสดงข้อมูลหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับสุนัขเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย (ข้อ 22-24)

ในกรณีที่มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัข พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร้องเรียน และเจ้าของสุนัขต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานเจ้าหน้าที่ คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขเพื่อความเป็นส่วนตัวในการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร้องเรียน อีกทั้งเพื่อความปลอดภัยของผู้ร้องเรียนด้วย (ข้อ 25) และต้องเป็นผู้ควบคุมการกระทำ ความผิดของผู้เลี้ยงสุนัขมิให้กระทำการฝ่าฝืนข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องโทษ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยผู้กระทำการฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมายจะต้องรับโทษส่วนใหญ่แล้วจะเป็นโทษในทางแพ่งมากกว่าโดยการปรับ (ข้อ 26)

3.1.2 ห้ามเลี้ยงสัตว์โดยฝ่าฝืนตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดไว้ว่า การเลี้ยงสัตว์ที่ถูกต้องตามกฎหมายกล่าวคือ เป็นการเลี้ยงสัตว์ที่ไม่ฝ่าฝืนข้อ กำหนดที่ออกมาตามหมวด 6 การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ หรือหมวด 7 เรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพแล้วแต่กรณี แต่การเลี้ยงสัตว์ตาม ข้อ (2) ดังกล่าวนั้นยังไม่มีผลบังคับในท้องถิ่นต่างๆ อย่างครอบคลุม ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 32 ได้กำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดท้องถิ่นประเภทของกิจการตาม มาตรา 31 บางกิจการหรือทุกกิจการ ให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น ซึ่งหมายความว่า กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพที่รัฐมนตรีประกาศนั้น จะมีผลบังคับใช้ในท้องถิ่นใด ราชการส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องออกข้อกำหนดของท้องถิ่นนั้นเสียก่อนและไม่จำเป็นต้องประกาศทุกกิจการก็ได้ แต่เน้นกิจการที่เป็นปัญหาสำหรับท้องถิ่นตนเองเท่านั้น

การเลี้ยงสุนัขในที่หรือโดยวิธีใด หรือจำนวนเกินสมควรจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงให้ถือเป็นเหตุรำคาญตาม มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 การเลี้ยงสุนัข

เพื่อการค้ายังถือเป็นการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามหมวด 7 คือกิจการใดที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพโดยห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการดังกล่าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเช่น นาย ก. ได้เพาะพันธุ์สุนัขเพื่อขายที่กรุงเทพคอนโดมิเนียมอันเป็นที่พักของตนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร การประกอบกิจการดังกล่าวเป็นการประกอบกิจการเลี้ยงสัตว์บกคือสุนัขพันธุ์ต่างๆ ในลักษณะที่เป็นการค้าซึ่งเป็นกิจการที่เป็นที่รังเกียจและอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงและเป็นเหตุรำคาญอันเป็นกิจการที่ต้องควบคุมตามประกาศกระทรวงและข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 5 และมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุขได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ 5/2538 เรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2538 ข้อ 1 (1) กำหนดให้กิจการเลี้ยงสัตว์บกเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 54 มาตรา 56 มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการกำจัดการจัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งตาม มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกอบกับ มาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 กรุงเทพมหานครโดยความเห็นชอบของสภากรุงเทพ มหานครได้ตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2544 ข้อ 5.1.1 กำหนดให้กิจการการเลี้ยงสัตว์บกเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพซึ่งกำหนดให้ควบคุมตาม มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ นาย ก. ได้ประกอบกิจการดังกล่าวโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานท้องถิ่นอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายคือ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 25 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 71 ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ 5/2538 เรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2538 ข้อ 1 (1) ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ข้อ 5.1.1

การกำหนดห้ามมิให้เลี้ยงสัตว์โดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ตามที่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 นั้น เป็นเพียงการกำหนดหลักเกณฑ์กว้างๆ ในการป้องกันมิให้มีการเลี้ยงสัตว์จำนวนมากเกินไปซึ่งอาจจะทำให้เดือดร้อนรำคาญหรือสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ และเป็นเพียงการกำหนดเขตการเลี้ยงสัตว์ที่อาจจะมีผลกระทบด้านมลพิษไม่ให้อยู่ใกล้กับบริเวณชุมชนซึ่งจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มิได้กำหนดว่า หากมีสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของหรือสัตว์จรจัดเกิดขึ้นมาแล้วและไปสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นจะให้ผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบ

3.1.3 ห้ามสร้างมลภาวะทางเสียงหรือกลิ่นให้กับสังคม ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

(1) ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2540) เรื่อง กำหนดมาตรฐานระดับเสียงโดยทั่วไป

ข้อ 2 ให้กำหนดมาตรฐานระดับเสียงโดยทั่วไป ไว้ดังต่อไปนี้

ก. ค่าระดับเสียงสูงสุด ไม่เกิน 115 เดซิเบลเอ

ข. ค่าระดับเสียงเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ไม่เกิน 70 เดซิเบลเอ

โดยจะเห็นได้ว่าประกาศฯ ดังกล่าวได้กำหนดระดับเสียงโดยทั่วไปไว้เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าระดับเสียงระดับใดเป็นเสียงระดับปกติ เพื่อที่จะได้เปรียบเทียบได้ถึงระดับเสียงรบกวนที่ชัดเจน หากว่ามีเสียงของสัตว์ดังเกินกว่าระดับเสียงที่ระบุไว้ตามประกาศฯ นี้ ก็ถือว่าระดับเสียงนั้นเป็นระดับเสียงที่ดังรบกวน ตามที่ระบุไว้ดังประกาศฯ ฉบับต่อมา คือ

(2) ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 29 (พ.ศ. 2550) เรื่องค่าระดับเสียงรบกวน

ข้อ 2 ให้กำหนดระดับเสียงรบกวนเท่ากับ 10 เดซิเบลเอ

หากระดับการรบกวนที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าระดับเสียงรบกวนตามวรรคแรกให้ถือว่าเป็นเสียงรบกวน

จะเห็นได้ว่าประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ที่กล่าวอ้างมานั้น เป็นเพียงการกำหนดเรื่องสุขอนามัยของประชาชนทั่วไปเท่านั้น โดยกำหนดเป็นมาตรฐานของระดับเสียงไว้ว่าห้ามมิให้เกินเท่าไร ซึ่งก็ไม่สามารถนำมาปรับใช้กับสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของได้ เนื่องจากเมื่อสัตว์ดังกล่าวส่งเสียงดังรบกวนเกินที่ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติกำหนดแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะไปดำเนินการปรับหรือลงโทษกับผู้ใดได้ เนื่องจากสัตว์ดังกล่าวไม่มีเจ้าของ

3.1.4 ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยที่อาจเป็นโรคระบาดออกนอกพื้นที่

เนื่องจากพระราชบัญญัติโรคระบาดปศุสัตว์และสัตว์พาหนะเท่าที่ใช้อยู่มีหลายฉบับด้วยกันไม่สะดวกแก่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และเป็นการยากแก่ราษฎรที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย จึงเห็นสมควรรวบรวมไว้ในฉบับเดียวกันให้เหมาะสมและสอดคล้องแก่เหตุการณ์และวิวัฒนาการของประเทศ จึงมีการออกพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ขึ้นมาเพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาดอย่างมีประสิทธิภาพ

ในกรณีที่มีสัตว์ป่วยหรือตายโดยรู้ว่าเป็นโรคระบาด หรือมีสัตว์ป่วยหรือตายโดยปัจจุบันอันไม่อาจคิดเห็นได้ว่าป่วยหรือตายโดยเหตุใด หรือในหมู่บ้านเดียวกัน หรือในบริเวณใกล้เคียงกัน มีสัตว์ตั้งแต่สองตัวขึ้นไปป่วยหรือตาย มีอาการคล้ายคลึงกันในระยะเวลาห่างกัน

ไม่เกินเจ็ดวันให้เจ้าของสัตว์ดังกล่าวมีหน้าที่ตามมาตรา 8 คือแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สारวตร หรือสัตว์แพทย์ท้องที่ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่สัตว์ป่วยหรือตายในกรณีที่สัตว์ป่วย และให้เจ้าของควบคุมสัตว์ป่วยทั้งหมดไว้ภายในบริเวณที่สัตว์อยู่ และห้ามมิให้เจ้าของหรือบุคคลอื่นใดเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยไปจากบริเวณนั้น ในกรณีที่สัตว์ตายให้เจ้าของควบคุมซากสัตว์นั้น ให้คงอยู่ ณ ที่ที่สัตว์นั้นตาย และห้ามมิให้เจ้าของหรือบุคคลอื่นใดเคลื่อนย้าย ซ้ำแผละ หรือกระทำการอย่างใด แก่ซากสัตว์นั้น ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ สारวตร หรือสัตว์แพทย์ไม่อาจมาตรวจซากสัตว์นั้นภายใน เวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่สัตว์นั้นตาย ให้เจ้าของฝังซากสัตว์นั้นได้ระดับผิวดิน ไม่น้อยกว่า ห้าสิบเซนติเมตร สำหรับซากสัตว์ใหญ่ให้พูนดินกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่าห้าสิบ เซนติเมตรอีกด้วย และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือสารวตร มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือ ให้เจ้าของ จัดการดังต่อไปนี้

(1) ให้กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ป่วย หรือสงสัยว่าป่วยไว้ในเขตและตามวิธีการที่ กำหนดให้

(2) ให้ฝัง หรือเผาซากสัตว์นั้น ณ ที่ที่กำหนดให้ ถ้าการฝังหรือเผาไม่อาจทำได้ให้ สั่งทำลายโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควร หรือ

(3) ให้กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ที่อยู่ร่วมฝูง หรือเคยอยู่ร่วมฝูงกับสัตว์ที่ป่วย

นอกจากนี้ในกรณีตรวจพบหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าสัตว์ป่วยหรือตายโดยโรคระบาด กฎหมายให้อำนาจเฉพาะสัตว์แพทย์มีอำนาจ เข้าตรวจสัตว์หรือซากสัตว์นั้นและให้มีอำนาจ ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของจัดการดังต่อไปนี้

(1) ให้กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ป่วย หรือสงสัยว่าป่วยไว้ในเขตและตามวิธีการที่ กำหนดให้ หรือให้ได้รับการรักษาตามที่เห็นสมควร

(2) ให้ฝัง หรือเผาซากสัตว์นั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ณ ที่ที่กำหนดให้ ถ้าการฝัง หรือเผาไม่อาจทำได้ ก็ให้ทำลายโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควร

(3) ให้กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ที่อยู่ร่วมฝูง หรือเคยอยู่ร่วมฝูงกับสัตว์ที่ป่วยหรือสงสัย ว่าป่วย หรือตาย ไว้ภายในเขตและตามวิธีการที่กำหนดให้ หรือให้ได้รับการป้องกัน โรคระบาด ตามที่เห็นสมควร

(4) ให้ทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด หรือสัตว์ หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี ในการนี้ให้เจ้าของได้รับค่าชดใช้ตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของราคาสัตว์ ซึ่งอาจขายได้ในตลาดท้องที่ก่อนเกิดโรคระบาด เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าของได้แจ้งใจกระทำความผิดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

(5) ให้กำจัดเชื้อโรคที่อาหารสัตว์ หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด ตามวิธีการที่กำหนดให้ หรือ

(6) ให้ทำความสะอาด และทำลายเชื้อโรคระบาด หรือพาหะของโรคระบาดในที่ดิน อาคาร ยานพาหนะ หรือสิ่งของ ตามวิธีการที่กำหนดให้

เมื่อมีโรคระบาดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีโรคระบาดเกิดขึ้นให้รัฐมนตรี มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดท้องที่นั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วน เป็นเขตปลอด โรคระบาด โดยประกาศนี้จะต้องระบุชนิดของสัตว์และโรคระบาดไว้ด้วยและห้ามมิให้ผู้ใดเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เข้าในหรือผ่านเขตนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีที่เขตท้องที่จังหวัดที่ตนรับผิดชอบมี หรือสงสัยว่ามีโรคระบาดเกิดขึ้นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจประกาศกำหนดเขตท้องที่จังหวัดนั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเป็นเขต โรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาดแล้วแต่กรณี

ภายหลังมีประกาศกำหนดเขตโรคระบาด หรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาดตามหรือประกาศกำหนดเขตโรคระบาดชั่วคราวแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในเขตนั้น หรือเคลื่อนย้ายสัตว์ หรือซากสัตว์ เข้าในหรือออกนอกเขตนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์⁸

3.1.5 ห้ามมิให้มีการเลี้ยงสัตว์ในที่สาธารณะ ในตำบลคอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว

ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2548 ออกตามความในมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และมาตรา 29 ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยข้อบัญญัตินี้ ใช้บังคับในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และใช้สำหรับการควบคุมการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์หลายประเภท ซึ่งจะแตกต่างจากข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 ซึ่งใช้กับสัตว์ประเภทสุนัข เท่านั้น

สาระสำคัญของข้อบัญญัตินี้ ก็คือ การห้ามเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ประเภทข้าง ม้า วัว ควาย แพะ แกะ ล่อ ลา สุนัข แมว ในเขตพื้นที่ถนนสาธารณะทุกสาย ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้วผู้รับผิดชอบดูแล (ข้อ 4) โดยผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับตามชนิดของสัตว์ กล่าวคือ ข้างปรับไม่เกินเชือกละ 300 บาท ม้า โค กระบือ ปรับไม่เกินตัวละ 100 บาท สุกร แพะ แกะ ปรับไม่เกิน

⁸ กรกข ม่วงกล้า. เล่มเดิม. หน้า 64-66.

ตัวละ 50 บาท สุนัขปรับไม่เกินตัวละ 30 บาท แมวปรับไม่เกินตัวละ 20 บาท (ข้อ 9) ซึ่งหากเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้มีคำสั่งให้ดำเนินการแก้ไขแล้ว ยังไม่ปฏิบัติตาม เจ้าพนักงานมีอำนาจจับสัตว์และนำสัตว์ไปกักไว้ในที่สำหรับกักสัตว์ได้ (ข้อ 10) นอกจากนี้ เจ้าของสัตว์ยังต้องปฏิบัติตามข้อปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์อีกด้วย เช่น เจ้าของสัตว์ต้องรักษาสถานที่เลี้ยงสัตว์ให้สะอาดอยู่เสมอ จัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้ถูกสุขลักษณะเป็นประจำไม่ปล่อยให้เป็นที่สะสมหมักหมมจนเกิดกลิ่นเหม็นรบกวน ผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง (ข้อ 7 (2)) เจ้าของสัตว์ต้องไม่ปล่อยให้สัตว์อยู่นอกสถานที่เลี้ยงสัตว์โดยปราศจากการควบคุมและหากเป็นสัตว์ร้ายจะต้องเลี้ยงในสถานที่หรือกรงที่บุคคลภายนอกเข้าไปไม่ถึงตัวสัตว์และมีป้ายเตือนให้ระมัดระวัง โดยสังเกตได้อย่างชัดเจน (ข้อ 7 (5)) เจ้าของสัตว์ต้องควบคุมดูแลสัตว์ของตนมิให้ก่ออันตรายหรือเหตุรำคาญแก่ผู้อื่น (ข้อ 7(7)) เป็นต้น ซึ่ง “เจ้าของสัตว์” ซึ่งมีหน้าที่ตามข้อบัญญัตินั้น หมายความรวมถึงผู้ครอบครองสัตว์ด้วย (ข้อ 3) ซึ่งหากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของท้องถิ่นซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 จะต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท ตามมาตรา 73 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ดังนั้น การที่กฎหมายให้สิทธิในการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงกับเจ้าของ แต่ก็ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับเจ้าของสัตว์เลี้ยงในการปฏิบัติตามด้วย เจ้าของหาสิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินได้อย่างเต็มที่เหมือนทรัพย์สินชนิดอื่นไม่ เนื่องจากการใช้สิทธิต่างๆ ของตนเองจะต้องไม่ไปกระทบสิทธิของผู้อื่นหรือมีผลกระทบต่อสังคม

3.2 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการระบอความเป็นเจ้าของ⁹

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ระบุอำนาจกรรมสิทธิ์ไว้ว่า ภายในบังคับแห่งกฎหมายเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลของทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย บทบัญญัติมาตรานี้ ได้ระบุอำนาจของเจ้าของไว้ทำนองเดียวกับกฎหมายโรมัน แต่ไม่ตรงกันทีเดียวในกฎหมายโรมันนั้น เจ้าของมีสิทธิครอบครอง (Jus Possidendi) สิทธิใช้สอย (Jus utendi) สิทธิที่จะได้ดอกผล (Jus fruendi) กับสิทธิที่จะจำหน่ายทำลายทรัพย์สิน (Jus abutendi) จะเห็นได้ว่าสำหรับสิทธิใช้สอยและได้ซึ่งดอกผลนั้นตรงกัน ส่วนสิทธิจำนวนหน่ายทำลายกฎหมายโรมัน ก็อันเดียวกับ

⁹ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ค (2479). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน. หน้า 180 – 189.

สิทธิจำหน่ายในมาตรา 1336 แต่สำหรับสิทธิติดตามเอาคืนกับสิทธิที่จะขัดขวางต่อการเกี่ยวของอันมิชอบในมาตรา 1339 นั้น ที่จริงก็อันเดียวกับสิทธิครอบครองในกฎหมายโรมันนั่นเอง เพราะผู้มีสิทธิครอบครองในกฎหมายโรมันมีอำนาจที่จะเอาคืนจากผู้แย่งครอบครองและขัดขวางการแย่งครอบครองได้ หากแต่สมัยนั้น ครอบครองยังมีได้แยกเป็นสิทธิอีกอย่างหนึ่งต่างหากจากกรรมสิทธิ์เหมือนเดิมนี่ และมีอำนาจแคบกว้างกว่ากันด้วย ซึ่งข้อนี้จะได้ศึกษากันต่อไปเมื่อว่าลักษณะครอบครอง อย่างไรก็ตาม ต่อเมื่อมีสิทธิทั้งหลายเหล่านี้ทุกอย่างประชุมอยู่ด้วยกันแล้ว จึงจะได้ชื่อว่าเป็นกรรมสิทธิ์ ซึ่งถ้าได้กรรมสิทธิ์มาแล้วเช่นนั้น แม้ภายหลังจะได้จำกัดตัดทอนแบ่งภาคโอนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดในกรรมสิทธิ์ให้ใครไป เช่น โอนสิทธิเก็บกินซึ่งเป็นการตัดอำนาจครอบครองใช้และถือเอาประโยชน์ของคนให้คนอื่นไป ก็เป็นแต่กรณีที่เจ้ากรรมสิทธิ์โอนให้ที่เหลืออยู่ยังเป็นกรรมสิทธิ์อยู่ได้ แต่โดยที่มีทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ก่อให้เกิดขึ้นไว้ นั้นจำกัดตัดทอนอยู่เท่านั้น

บังคับแห่งกฎหมาย ในเบื้องต้นต้องสังเกตว่า แม้กรรมสิทธิ์จะเป็นทรัพย์สินชนิดที่เด็ดขาดมีอำนาจมากที่สุด ก็ยังต้องอยู่ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เป็นธรรมดาอยู่เองสำหรับสิ่งใดๆ ในโลกนี้ หรือจักวาลนี้ ที่จะไม่มีขีดขั้นเขตจำกัดอะไรเสียเลยหาไม่ สิทธิ อำนาจ หรือเสรีภาพอะไรอื่นทั้งหลาย ย่อมเหมือนกันหมดในข้อที่จะต้องมีขีดขั้นอยู่ภายในบังคับแห่งกฎหมายเห็นผลได้ง่ายๆ เช่น การที่เราเป็นเจ้าของไม้พลองนั้นมิได้ให้สิทธิอย่างใดอันไม่จำกัด จนถึงแก่เราจะเอาไม้สั้นไปตีศีรษะใครได้ ข้อจำกัดตามหลักที่ว่า ไปเห็นได้จากมาตร 5,421 จึงมีว่า การใช้สิทธิของตน จะต้องไม่ทำให้เสียหายแก่ผู้อื่น (Sic utere tuo ut alienum laedas) เนื่องจากหลักข้อจำกัดที่ว่า ไป เช่นนี้ จึงได้เกิดมีบังคับแห่งกฎหมายขึ้นด้วยประการต่างๆ บางทีก็เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนบ้านใกล้เคียงกันโดยเฉพาะ บางทีก็เพื่อประชาชนแก่ประชาชนทั่วไป เมื่อพิจารณาถึงอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1336 แต่ละอย่าง ต่อไปจะได้ว่าถึงข้อจำกัดอันเป็นบังคับแห่งกฎหมายประกอบกันไปบ้าง แต่ในที่นี้มีข้อที่พึงสังเกตได้ทั่วไปว่า บังคับแห่งกฎหมายตามที่ว่าไว้ในมาตรา 1336 นี้ อาจเกิดด้วยกฎหมายกำหนดขึ้นไว้ โดยเจ้าของมิได้เกี่ยวข้องสมัครใจก็ได้ หรืออาจเกิดจากนิติกรรมสัญญา ที่เจ้าของยอมจำกัดสิทธิของตนเองด้วยความสมัครใจก็ได้ แม้จะเป็นข้อจำกัดที่เกิดแต่นิติกรรมสัญญาที่ได้ทำขึ้นโดยชอบ ก็เป็นบังคับแห่งกฎหมายตามที่ว่าไว้ในมาตรา 1336 นี้เหมือนกัน เช่น ข้อจำกัดที่ห้ามมิให้เจ้าของใช้ปุ๋ยเน่าบำรุงสวนผัก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากกฎหมาย โดยถึงแม้ว่าเจ้าของจะมีได้สมัครใจในให้เป็นเช่นนั้นก็ตาม แต่ถ้าวเจ้าของเอาสวนผักของตนให้คนอื่นเช่าไป ก็ย่อมจะถูกจำกัดโดยสัญญาที่ตนสมัครใจทำไว้ มิให้เข้าไปใช้ถือเอาประโยชน์ในระหว่างเช่าเท่านั้น

แยกประเภทข้อจำกัดอำนาจกรรมสิทธิ์ ข้อจำกัดอันเกิดจากตัวบทกฎหมายในส่วนที่กำหนดไว้เพื่อสาธารณประโยชน์นั้น อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทหาร เพื่อป้องกันการรุกรานจากภายนอก หรือการจลาจลภายใน หรืออาจเป็นเรื่องที่กำหนดไว้เพื่อความปลอดภัยภายใน โดยเฉพาะ เช่น กฎหมายกฏข้อบังคับที่ห้ามมิให้มุ่งหลังคาบ้านด้วยจากหรือวัตถุอื่นที่เป็นเชื้อเพลิง อาจทำให้ไฟไหม้ลุกลามติดต่อไปได้ง่ายประการหนึ่ง หรืออาจเกี่ยวด้วยการสุขอนามัย เช่น กฎข้อบังคับที่ห้ามมิให้ใช้ปุ๋ยเน่า ห้ามขายอาหาร โดยไม่มีเครื่องปกปิดกันแมลงวันในฤดูที่อหิวาตกโรคกำลังระบาด รวมตลอดทั้งเทศบัญญัติที่จะได้กำหนดขึ้น วางระเบียบข้อบังคับเพื่อผดุงการสุขาของพลเมืองต่อไปประการหนึ่ง หรืออาจเป็นข้อกำหนดชัดเจนเพื่อรักษาศิลธรรมของประชาชน เช่น กฎหมายกฏข้อบังคับที่จำกัดห้ามมิให้เจ้าของ โรงพิมพ์ใช้เครื่องพิมพ์ภาพหรือเรื่องราวลามกอนาจารเป็นการข่มขู่เกาภิเลส ออกจำหน่ายประการหนึ่ง หรืออาจเป็นข้อจำกัดที่จะสงวนไว้ซึ่งศิลปะของชาติมิให้เสื่อมสูญสิ้นไป เช่น ข้อห้ามมิให้จำหน่ายโบราณวัตถุของเก่าออกนอกประเทศ เป็นต้น เหล่านี้และด้วยเหตุผลอื่นๆ อันมีบทกฎหมายข้อบังคับอยู่แล้วและที่อาจมีได้ต่อไป อาจศึกษาได้จากตัวบทกฎหมายและกฏข้อบังคับนั้นๆ ในส่วนที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ของเอกชน เช่น เพื่อนบ้านใกล้เคียงกันมีบัญญัติไว้ในบรรพ 4 มาตรา 1339 ถึง 1355 เป็นต้น ซึ่งบางบทอาจเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ด้วยก็ได้ เช่น ในมาตรา 1355 ข้อสำคัญที่ต่างกันก็คือ ข้อจำกัดสิทธิแห่งเจ้าของซึ่งกฎหมายยอมบัญญัติไว้ นั้น ถ้ามิได้กำหนดไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ ย่อมเพิกถอนแก้ไขเสียได้ภายในบังคับแห่งมาตรา 1338 วรรค 2 แต่ถ้ากำหนดไว้เพื่อสาธารณประโยชน์แล้ว ตามมาตรา 1338 วรรค 3 ท่านว่าจะถอนหรือแก้ไขให้ย้อนลงมิได้เลย ข้อจำกัดเกิดจากสัญญาไม่มีปัญหาภายในบังคับแห่งหลักทั่วไปในมาตรา 112 ถึง 116 จะกำหนดขึ้นไว้ได้อย่างใดก็ได้ แล้วแต่ใจสมัครที่ควรสังเกตก็คือ บังคับแห่งกฎหมายตามที่ไว้ในมาตรา 1336 นี้ หมายความว่าเฉพาะที่จำกัดตัดทอนสิทธิหรืออำนาจในทรัพย์สินเท่านั้น ไม่หมายความว่าถึงข้อจำกัดในทางเนื้อตัวร่างกายหรือหนี้สิน เช่น ที่ชายฉกรรจ์จะต้องเป็นทหาร หรือพลเมืองจะต้องเสียภาษี เหล่านี้ หาใช่ข้อจำกัดบังคับแห่งกฎหมายตามความหมายแห่งมาตรา 1336 ไม่ และอีกประการหนึ่ง บังคับแห่งกฎหมาย ในที่นี้หมายความว่าถึง ข้อจำกัดที่ยังยอมรับเคารพต่อกรรมสิทธิ์ของเจ้าของอยู่ หากแต่จำกัดการให้หรือจำหน่าย หรืออำนาจอย่างอื่นไว้บางสิ่งบางอย่าง เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวแล้ว ถ้าเป็นเรื่องเพิกถอนเอาคืนซึ่งกรรมสิทธิ์ เช่น บังคับเวนคืนที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์เพื่อประโยชน์ในการทำถนน ทำเรือ หรือสาธารณประโยชน์อย่างอื่น ผลย่อมเป็นการเพิกถอนกรรมสิทธิ์เอาคืนไปเสียทั้งหมดทีเดียว หาใช่แต่เพียงจำกัดตัดทอน โดยสงวนกรรมสิทธิ์ไว้แก่เจ้าของ ตามความหมายในมาตรา 1336 ไม่ ภายในบังคับแห่งกฎหมายตามความหมายที่ว่ามานี้ เจ้าของย่อมมีสิทธิและอำนาจดังระบุไว้ในมาตรา 1336 ซึ่งจะได้พิจารณาโดยลำดับต่อไป

สิทธิใช้สอย ประการแรก เจ้าของมีสิทธิใช้สอย ซึ่งตรงกับ *Jus atendi* ในกฎหมายโรมันสิทธิใช้สอยนี้ หมายความว่าถึงอำนาจที่จะทำประโยชน์ได้ประโยชน์จากทรัพย์สินตามความต้องการ โดยไม่เป็นการทำลายภาวะแห่งทรัพย์สินนั้น เช่น เจ้าของม้าเอามาขี่เอาเสื่อใส่ ใช้บ้านเอาที่ดินทำสวน ทำนา ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ถ้าการใช้เป็นการทำลายภาวะของทรัพย์สิน เช่น ใช้ข้าวกินหรือเอาเงินจำหน่ายใช้ซื้อของหมดไป ต้องจัดอยู่ในสิทธิ (*Jus abutendi*) ดังจะได้ศึกษาต่อไป อำนาจของเจ้าของที่จะใช้ทรัพย์สินอาจถูกจำกัดด้วยสัญญาที่ทำไว้กับผู้อื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 294/2483) เช่น ให้เขาเช่าทรัพย์สินของตนไป ทือให้เขาขี่ม้าใช้คงรูป เจ้าของจะใช้เองไม่ได้ในระหว่างนั้น (มาตรา 537, 640) หรืออาจเป็นการที่ถูกจำกัดตัดทอนด้วยทรัพย์สินของผู้อื่นก็ได้ เช่น ถ้ามีคนอื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยกัน เจ้าของรวมคนหนึ่งคนใดจะใช้ทรัพย์สินให้ขัดต่อสิทธิของเจ้าของรวมคนอื่นไม่ได้ (มาตรา 1360) หรืออาจเป็นเรื่องที่ถูกจำกัดด้วยทรัพย์สินของผู้อื่นที่จำกัดตัดทอนกรรมสิทธิ์ เช่น โดยที่คนอื่นมีภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ภาระคิดพันในอสังหาริมทรัพย์ แต่ละอย่างเหล่านี้ อาจเป็นผลจำกัดตัดทอนการใช้สอยของเจ้าของผู้มกรรมสิทธิ์ได้ทั้งนั้น ในที่สุด การใช้อำนาจถูกตัดทอนโดยข้อจำกัดกรรมสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 1339 ถึง 1355 ก็ได้ เช่น โดยที่ด้อยยอมให้เขาเดินข้ามที่ดินตามมาตรา 1349 เป็นต้น

สิทธิจำหน่าย ประการที่สอง เจ้าของมีอำนาจจำหน่ายทรัพย์สินของตน คำว่าจำหน่ายนี้ ในคำแปลภาษาอังกฤษใช้คำว่า *dispose of* ซึ่งมีได้หมายความว่าจำกัดเฉพาะจำหน่ายโอนขายในคนอื่นไปเท่านั้น ยังกินความตลอดถึงการจำหน่ายทำลายภาวะด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 644/2489, ที่ 874/2490) เช่น ใช้ข้าวกินสิ้นภาวะไป หรือม้าขี่ไม่ดีฆ่าเสียให้ตาย ที่ดินมีอยู่ขุดพังลงน้ำเสีย เหล่านี้ก็เป็นกรจำหน่ายได้ด้วย ซึ่งที่จริงก็ตรงกับ *jus abutendi* ในกฎหมายโรมันนั่นเอง ยิ่งกว่านั้น ยังมีความหมายรวมตลอดถึงการเปลี่ยนแปลงภาวะของทรัพย์สินให้เป็นอื่น เช่น เอาข้าวมาหมักทำเป็นเหล้า มีทองจัดทำเป็นสายสร้อย มีอิฐปูนกระเบื้องไม้เอาจัดทำสร้างเป็นตึก เหล่านี้ ก็จัดว่าเป็นการใช้อำนาจจำหน่ายได้เหมือนกัน อีกนัยหนึ่ง การกระทำใดๆ ของเจ้าของที่เปลี่ยนแปลงภาวะของทรัพย์สิน หรือใช้สิ้นสูญภาวะไป หรือทำลายเสีย หรือโอนกรรมสิทธิ์นั่นเอง หรือแบ่งแยกโอนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดในกรรมสิทธิ์นั้นไป เช่น เอาแหวนจํานำเขาไว้ หรือโอนสิทธิเก็บกินในที่ดินให้คนอื่น เหล่านี้ นับได้ว่าเป็นการใช้สิทธิจำหน่ายได้ทั้งสิ้น ต่างกับการใช้สิทธิใช้สอย ซึ่งสงวนภาวะของทรัพย์สินและสิทธิในทรัพย์สินไว้ และต่างกับสิทธิได้ดอกผล ที่เก็บเกี่ยวเอาผลจากสิ่งที่ยังออกอกเพิ่มขึ้นจากแม่ทรัพย์สินดังจะได้ศึกษากันต่อไป สิทธิจำหน่ายทำลายนี้ จะจำหน่ายหรือทำลายเสียทั้งหมด หรือบางส่วนก็ได้ สิทธิจำหน่ายเป็นสิทธิโดยเฉพาะของผู้มกรรมสิทธิ์คนอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของ หรือตัวแทนโดยชอบของเขา ห้ามมีอำนาจจำหน่ายทำลายไม่เว้นแต่จะเป็นไปตามบังคับแห่งกฎหมายพิเศษบางอย่าง เช่น โดยผลแห่งมาตรา 1299 วรรค 2 ตอนท้าย และมาตรา 1329 ถึง 1332 นั้น

ข้อจำกัดอำนาจจำหน่าย การใช้สิทธิจำหน่ายทำลายทรัพย์สิน อาจอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายด้วยประการต่างๆ เช่น จะฆ่าสัตว์ที่เป็นของตน ต้องไม่ทำให้ตายด้วยทรมาน จะเผาบ้านของตนต้องไม่ทำลุกลามไปไหม้บ้านคนอื่น (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 220) หรือถ้าจะจำหน่ายโอนทรัพย์สินของตนไป ก็ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อจะฉ้อเจ้าหนี้ หรือผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้อง (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 358 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ถึงประมวลแพ่งฯ มาตรา 237 ถึง 240) ทรัพย์บางอย่างโอนไม่ได้ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 106, 1304, 1305 ที่ได้ศึกษากันมาแล้ว บัดนี้ในประมวลแพ่งฯ บรรพ 6 มาตรา 1700 ถึง 1702 มีวิธีที่กำหนดห้ามมิให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนได้ โอนทรัพย์สินของตนนั้นได้ชั่วคราว 30 ปี หรือตลอดชีวิตของผู้เป็นเจ้าของนั้น โดยทั่วๆ ไปแล้ว กฎหมายไม่ประสงค์จะให้มีการจำกัดการใช้จำหน่ายของเจ้าของทรัพย์ ต้องการให้ทรัพย์สินซื้อขายคล่องเสมอ เพราะถ้าเป็นเจ้าของ แต่ถูกจำกัดในการใช้ ไม่มีอำนาจจำหน่าย ก็จะได้เป็นเจ้าของมีกรรมสิทธิ์แต่ในนาม จะใช้เองก็ไม่ได้ จะขายไปก็ไม่ได้ หรือไม่มีใครอยากซื้อ แต่ในเวลาเดียวกัน ต้องเคารพต่ออำนาจของผู้เป็นเจ้าของอยู่ก่อนที่เขาจะโอนให้ ซึ่งแม้เขาจะไม่ให้ เอาไปทำลายเสียก็ได้ ถ้าเขาจะให้โดยมีข้อห้ามเงื่อนไขอย่างใด ก็ควรจะยอมให้เป็นไปได้ตามเจตนาของเขา เท่าที่จะไม่เกิดความเสียหายเกิดไป เช่น พ่อจะตาย ต้องการให้ลูกชายได้ทรัพย์มรดก แต่เห็นว่าเป็นคนสุรุษสุรายและยังอยู่ในวัยคะนองที่ชอบแต่จะเอาทรัพย์ไปจำหน่ายหาความสุข เมื่อเช่นนี้อาจทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้ แต่กำหนดห้ามโอนเสียได้ภายใน 30 ปี พอดีเวลาที่จะแก่ตัวสิ้นสนุก ได้สติสำหรับจะสงวนทรัพย์ไว้เป็นประโยชน์แก่ครอบครัวต่อไปได้ ถ้าเหลือของจริงๆ จะเลยห้ามมิให้โอนตลอดชีวิตก็ได้ ข้อกำหนดห้ามโอนเช่นนี้ ถ้าได้ทำขึ้น และกำหนดไว้ถูกต้อง ก็อาจเป็นข้อจำกัดกรรมสิทธิ์ของผู้รับโอนได้ อย่างหนึ่ง แต่ใช้ได้เฉพาะสำหรับอสังหาริมทรัพย์กับสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนได้ คือ เรือบางชนิด แพ สัตว์พาหนะตามมาตรา 1302 เท่านั้น ที่จริงถ้าดูทางผู้รับโอนเป็นข้อจำกัดกรรมสิทธิ์ก็จริง แต่ถ้าดูทางผู้โอนที่มีอำนาจกำหนดห้ามถึงเช่นนั้นได้ กลับจะสนับสนุนแสดงอำนาจของอำนาจโอนเสียด้วยซ้ำ โดยผลที่ความต้องการของคนตายอาจเห็นยั้งบังคับมิให้คนเป็นขายตัวเองได้ และเท่าที่มิให้จำกัดอำนาจจำหน่ายของรับโอนนานเกินไป ก็นับว่าเป็นบทกฎหมายที่เดินสายกลางพอเหมาะพอควร ข้อกำหนดห้ามโอนนี้ จะกำหนดห้ามทำไว้ด้วยพินัยกรรม หรือด้วยนิติกรรมที่มีผลในระหว่างชีวิต ก็ได้

สิทธิได้ดอกผล ประการที่สาม เจ้าของมีสิทธิที่จะได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินของตน (คำพิพากษาฎีกา ที่ 276/2507 2507 คำพิพากษาฎีกา ที่ 499) ทั้งนี้กินความทั้งดอกผลธรรมดาและดอกผลนิตินัยตามความหมายในมาตรา 111 เช่น เจ้าของโค ชอบที่จะได้น้ำนมและลูกของโคนั้น เจ้าของสวน ชอบที่จะได้ผลไม้ในสวนอันเป็นดอกผลธรรมดา หรือถ้าเอาโคหรือสวนนั้นให้เช่า

หรือเอาเงินให้เขายืมไป ค่าเช่าและดอกเบี้ยที่ได้แต่การนั้นก็เป็นดอกผลนับได้เป็นสิทธิแก่เจ้าของด้วย สิทธิได้ซึ่งดอกผลโดยทั่วไปเป็นสิทธิของเจ้าของตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1336 ทรัพย์สินอย่างอื่นอาจไม่มีสิทธิได้ดอกผลเสียเลยหรือมีได้แต่โดยจำกัดก็ได้ เช่น ผู้ที่มีสิทธิเดินขำมที่ดินของเราเป็นภาระจำยอม ไม่มีสิทธิที่จะเก็บผลไม้นั้นที่ดินของเรา จะเอาทางเดินนั้นให้เช่าเอาค่าเช่าก็ไม่ได้ ผู้ทรงสิทธิอาศัยจะเก็บได้ก็แต่ดอกผลธรรมดาภายในบังคับแห่งมาตรา 1406 เท่านั้น แต่สิทธิเก็บกินที่เกิดอำนาจได้ครอบครอง ใช้หรือถือเอาประโยชน์แห่งอสังหาริมทรัพย์โดยไม่จำกัดนั้น ย่อมทำให้เกิดสิทธิที่จะได้ดอกผลในตัว สิทธิเหนือพื้นดินตามมาตรา 1410 นั้น ถ้าได้เป็นเจ้าของสิ่งเพาะปลูกหรือต้นไม้ ก็ย่อมจะได้ดอกผลของต้นไม้ด้วย ส่วนภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 1429 ถ้าเป็นการให้ชำระหนี้จากดอกผลที่เกิดจากอสังหาริมทรัพย์หรือเป็นการให้เช่าใช้ได้ดอกผลในอสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะตามที่ระบุไว้ ก็เกิดอำนาจที่จะได้ดอกผลด้วย เหล่านี้ เป็นข้อจำกัดสิทธิได้ดอกผลของเจ้าของไปในตัว สำหรับสิทธิยึดหน่วง จำนอง จำน่าเท่าที่เกี่ยวกับดอกผล มีบัญญัติไว้ในมาตรา 245, 721, 761 โดยลำดับ นอกจากนั้น อาจถูกจำกัดโดยสัญญา เช่น ให้คนอื่นเช่าถือส่วนก็ได้ (มาตรา 537) ว่าโดยเคร่งครัดแล้วเจ้าของเท่านั้น ที่มีสิทธิได้ดอกผล กรณีอื่น เช่น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 415, 1376 ไม่ใช่เป็นเรื่องมีสิทธิได้ดอกผล แต่เป็นเรื่องที่ไม่จำต้องคืนดอกผลแก่เจ้าของ แต่ในมาตรา 111 (1) ว่าไว้กว้างๆ ถึงผู้ใช้ ทำให้เข้าใจว่า ผู้ใดที่มีสิทธิใช้ทรัพย์สินก็ชอบที่จะได้ดอกผลด้วย เฉพาะอนุมาตรา 2 ในมาตรา 111 จำกัดเฉพาะผู้ที่เป็นเจ้าของเท่านั้น บางทีมีข้อสันนิษฐานเพื่อระงับความสงสัย เช่น ในมาตรา 1348 แต่ก็ไม่ใช่บทกำหนดสิทธิได้ดอกผล เป็นแต่ข้อสันนิษฐานที่อาจพิสูจน์หักล้างได้ สิทธิได้ดอกผลนี้ตรงกับ Jus fruendi ในกฎหมายโรมัน

สิทธิติดตามเอาคืน ประการที่สี่ เจ้าของมีสิทธิติดตามและเอาคืน ซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้โดยไม่ต้องอาศัยสิทธิแต่อย่างใด (คำพิพากษาฎีกา ที่ 643/2480, 156, 157/2484) แต่ไม่หมายความเลยไปถึงเรียกให้ใช้ราคา ถ้าไม่มีการละเมิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 1275/2493 2493 คำพิพากษาฎีกา ที่ 1322) ที่กล่าวถึงสิทธิติดตามและเอาคืนนั้น (Right to follow and recover) ไม่เห็นจะมีความหมายแตกต่างกันได้อย่างไร เพราะผลที่สุดก็เพื่อที่จะได้คืนจากผู้ที่ไม่มีสิทธิจะเอาไว้ได้เท่านั้นเอง ถ้าจะสมมติตัวอย่างเช่นสัตว์เลี้ยงหลุดหนีเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น เจ้าของติดตามไปจับเอามาได้ขังขวางจะว่าเป็นการใช้สิทธิติดตามในความหมายของมาตรา 1336 ก็ไม่ได้ เพราะไม่มีใครมาขัดขืนยึดถือไว้โดยไม่มีสิทธิ หากว่าเจ้าของที่ดินนั้นจับเอาไว้โดยไม่มีสิทธิ ตามมาตรา 452 ก็จะเป็นเรื่องที่เจ้าของจะเอาคืนได้อยู่แล้ว ถ้าจะเขียนแต่เพียงว่ามีสิทธิเอาคืนจากผู้ที่ไม่มีสิทธิจะเอาไว้ได้ เท่านั้นก็จะพอ และไม่เห็นจะเสียผลอะไร อย่งไรก็ตาม เจ้าของจะเอาคืนได้จากผู้ที่ไม่มีสิทธิเท่านั้น เช่น มีคนลักขโมยเอาไปจำนำไว้ เจ้าของอาจเอาคืนได้

โดยไม่ต้องเสียค่าไถ่ ดังมีคำพิพากษาฎีกาเป็นบรรทัดฐานอ้างอิงไว้ข้างต้นเกี่ยวกับมาตรา 1303 แล้ว หรือเป็นเรื่องของนาย เจ้าของไปขอรับเอกไถ่ภายในบังคับแห่งมาตรา 1325 ถ้าเขามีสิทธิที่จะเอาไว้ได้ โดยอาศัยทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว เจ้าของจะเอาคืนจากเขาในระหว่าง ที่เขายังมีสิทธิอยู่นั้น ไม่ได้ เช่น มอบทรัพย์สินเป็นจำนำไว้กับเขา หรือให้เขาเช่าทรัพย์สินของตนไป จะไป เอาคืนระหว่างที่ยังไม่ได้ชำระหนี้ หรืออยู่ในระหว่างอายุสัญญาเช่นนั้นไม่ได้ กรณีเหล่านี้เป็นเรื่องที่ เขามีสิทธิอยู่ มอบที่สวนตีใช้หนี้แล้ว เป็นบุคคลสิทธิที่ผูกพันกันจะเรียกสวนคืน ไม่ได้ (คำพิพากษา ฎีกา ที่ 984/2486) มอบที่ดินตามสัญญาจะขายเอาคืนไม่ได้ในระหว่างที่สัญญายังมีผลผูกพันอยู่ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 329/2491) ข้อจำกัดสิทธิติดตามของเจ้าของที่แท้จริงมิได้ตามกรณีที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 1329 ถึง 1332 เช่น ขโมยลักแหวนของเราไปขายในตลาดเปิดเผย มีคนรับซื้อไว้โดย สุจริต แม้เขาจะได้รับซื้อจากผู้ที่ไม่มียานาจะโอนให้ได้ มาตรา 1332 ก็ยังจำกัดมิให้เจ้าของเอาคืน ไปจากเขาได้จนกว่าจะใช้ราคาให้เขา การเอาคืนไม่ใช่เฉพาะสังหาริมทรัพย์เท่านั้น แม้ที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ก็อาจใช้สิทธิเอาคืนกันได้ เช่น มีคนเข้ามาแย่งอยู่ในที่ดินบ้านเรือนของเรา หรือ อยู่โดยไม่มีสิทธิ เราจะใช้สิทธิเอาคืนจากเขาก็ได้ ที่สำคัญก็คือถ้าเพียงแต่มีสิทธิครอบครอง ไม่ใช่เจ้าของมีกรรมสิทธิ์แล้ว การฟ้องเอาคืนซึ่งครอบครองที่ถูกเขาแย่งตามมาตรา 1375 มีอายุ ความเพียง 1 ปีเท่านั้น แต่สิทธิติดตามเอาคืนของผู้มีกรรมสิทธิ์ในมาตรา 1336 นี้ ไม่มีกฎหมาย กำหนดอายุความไว้เป็นพิเศษ ฉะนั้น ก็เอาคืนได้เสมอจนกว่าจะหมดกรรมสิทธิ์ แต่โดยวินิจฉัยแล้ว เรียกทรัพย์จำนำคืนต้องเรียกใน 10 ปีนับตั้งแต่ชำระหนี้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 602/2490) เว้นแต่จะ ฟ้องคดีเป็นละเมิด ซึ่งตามมาตรา 448 มีอายุความ 1 ปี หรือ 10 ปี แล้วแต่กรณี

จะใช้สิทธิติดตามเอาเองโดยผลการได้หรือไม่ เป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งว่า สิทธิติดตาม เอาคืนตามมาตรา 1336 นี้ เจ้าของจะใช้เอาเองโดยผลการ ไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาลได้หรือไม่ เช่น เขาแย่งที่ดินของเราไปโดยไม่มีสิทธิแล้ว หรือเขาเช่าบ้านเราอยู่ ฟ้นกำหนดการเช่า หรือผิดสัญญา ไม่มีสิทธิจะอยู่ได้ต่อไปแล้ว หรือขโมยลักของของเราไปได้แล้ว เหล่านี้ เราจะแย่งคืนเอาที่ดิน ทรัพย์สินสิ่งของนั้นๆ ได้เองหรือไม่ เห็นได้ว่า โดยสภาพของสิทธิเอาคืนนี้ จะใช้ได้ก็แต่โดยการ ฟ้องร้องเอาคืนกันในศาลเท่านั้น ไม่เหมือนกับสิทธิขัดขวางต่อการเกี่ยวข้อง โดยมีขอบดังบัญญัติ ไว้ต่อไปในมาตรา 1336 ซึ่งถ้าจะให้ใช้ได้แต่โดยทางฟ้องร้องต่อศาลแล้ว จะไม่สำเร็จได้เลย เช่น ถ้าเขาจะมาแย่งเอาทรัพย์สินของเราไป ถ้าจะขัดขวาง ก็ขัดขวางกันได้เฉพาะแต่ในเวลานั้น ใช้กำลังป้องกันตามสมควรมิให้เขาเอาไปได้ หากไม่ให้ทำกฎหมายเอาเองเพื่อขัดขวางเสียในเวลานั้น ต้องไปฟ้องกันที่ศาล ก็จะไม่ใช้การขัดขวาง กลายเป็นการฟ้องเอาคืนจากผู้ที่ไม่มียานา จะเอาไว้ได้ ฉะนั้น โดยสภาพของสิทธิขัดขวาง จึงชอบที่จะใช้ได้โดยผลการ ไม่ต้องฟ้องร้องต่อ ศาล ซึ่งแท้ที่จริงก็เป็นเรื่องป้องกันทรัพย์สินหรือสิทธิในทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68

และประมวลแพ่งฯ มาตรา 449, 451 นั้นเอง ต่างกับสิทธิเอาคืน ซึ่งโดยสภาพในตัวเองเป็นเรื่องที่เขาเอาทรัพย์ไปได้แล้ว การเอาคืนชอบที่จะทำได้แต่โดยวิธีฟ้องร้องต่อศาลเท่านั้น ถ้าไม่มีอะไรบัญญัติไว้เป็นพิเศษ หรือจะต้องเป็นไปตามสภาพของสิทธิเป็นพิเศษแล้ว กฎหมายไม่ประสงค์จะให้ใครทำกฎหมายเอาเองเลย การใช้สิทธิทำกฎหมายเอาเอง เป็นเรื่องที่กฎหมายในบ้านเมืองที่มีข้อมีแปดต้องการจะปราบปรามกดไว้เสมอ กรณีนี้จะทำกฎหมายเอาเองได้ ต้องมีกฎหมายว่าไว้ชัดแจ้ง ตัวอย่างอาจหาศึกษาได้จากบรรทัดฐาน คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับการป้องกันทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ผลตามบรรทัดฐานเหล่านั้นก็คือ ถ้าเขายังเอาทรัพย์ไปจากเราไม่ได้ เราใช้สิทธิป้องกันได้ แต่ถ้าเขาเอาไปได้แล้ว การที่เราไปเอาคืนมาและกระทำร้ายหรือทำความผิดอย่างอื่นขึ้นในกรณีนั้น ไม่ถือว่าต้องด้วยลักษณะป้องกันตามมาตรา 68

ข้อที่เหลื่อมล้ำในระหว่างการใช้สิทธิติดตามกับขัดขวาง ผลในเรื่องใช้สิทธิดังกล่าวข้างต้นมีได้ดังนี้ เช่น เราเป็นเจ้าของที่ดิน บ้าน ช่างหรือเจ้าของแหวนทองอะไรก็ตาม ถ้ามีใครที่ไม่มีอำนาจจะทำได้ บุกรุกเข้ามาจะแย่งที่ดินบ้านช่องของเรา หรือจะแย่งเอาสิ่งของของเราไป เราอาจป้องกันไม่ให้เขาเอาไปได้โดยผลการ การกระทำเช่นนี้เป็นเรื่องใช้สิทธิขัดขวาง แต่ถ้าสู้เขาไม่ได้ เขาแย่งเอาไปได้สำเร็จเด็ดขาดแล้ว เราได้แต่จะฟ้องเอาคืนทางโรงศาล จะเข้าใช้กำลังหรือเส็ดลอดไปเอาคืนมาไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ที่เขาเข้ามาแย่งครอบครองที่ดินบ้านช่องของเรานั้นก็ดี หรือแม้แต่ที่เขาเป็นขโมยมาลักทรัพย์ของเราไปก็ดี ต่อไปเมื่อได้ศึกษาถึงลักษณะครอบครองจะเห็นว่าแม้จะเป็นละเมิด ก็ยังเกิดสิทธิครอบครองแก่เขา ตามมาตรา 1367 ฉะนั้น การที่เราจะไปเอาคืนจากเขาเอง ไม่ว่าโดยใช้กำลังหรือด้วยความสงบนั้น ย่อมเป็นการฝ่าฝืนสิทธิที่เขาได้ไว้แล้ว การกระทำของเรากลายเป็นการละเมิดสิทธิของเขา ไม่ใช่การใช้สิทธิติดตามเอาคืนของเราไปเสียแล้ว จึงไม่มีอำนาจที่จะทำได้โดยผลการ จะใช้สิทธิได้โดยชอบก็แต่โดยฟ้องร้องเอาคืนในศาลเท่านั้น ถ้าความจริงเรามีกรรมสิทธิ์ฟ้องร้องพิสูจน์กันได้ ศาลก็สั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีบังคับเอาคืนมาให้เราเอง จะทำกฎหมายเอาคืนมาเองหาชอบไม่ นัยที่ว่านี้มีคำพิพากษาคำพิพากษาฎีกาที่ 947/2476, 65/2478 เป็นบรรทัดฐาน คดีสองเรื่องนี้ เป็นเรื่องและผู้เช่าอสังหาริมทรัพย์ผิดสัญญาไม่ชอบที่จะอยู่ต่อไป แม้กระนั้น ก็วินิจฉัยว่าผู้ให้เช่าไม่มีอำนาจที่จะหลุดลากใช้กำลังขับไล่เอาเองได้ได้แต่จะฟ้องขับไล่กันในศาลเท่านั้น โดยผลของคำพิพากษาสองเรื่องที่ได้ตัดสินในภายหลังนี้ คำพิพากษาคำพิพากษาฎีกา ที่ 195/2470 จะใช้บรรทัดฐานไม่ได้ต่อไปในเรื่องนั้น เจ๊กเช่าห้องแถวผิดสัญญาเจ้าของไล่เท่าไรก็ไม่ยอมออกจากห้องเช่าเหมือนกัน ในที่สุดเจ้าของและพวกฟ้องไปช่วยกันหลุดลากเอาตัวออกจากห้อง แต่ในขณะนั้น มีเตาไฟจุดไว้ทำงานซึ่งได้ยกออกไปด้วยศาลอุทธรณ์ตัดสินเสียใจไปว่า ถ้าไม่เอาเตาไฟออกไป ไฟอาจไหม้ห้องจึงเป็นการป้องกันทรัพย์ตามสมควรแก่เหตุ ซึ่งศาลฎีกาตัดสินขึ้น โดยไม่ได้วางหลักอย่างใด แต่ก็ชอบที่จะถามได้ว่า ถ้าไฟจะ

ใหม่ห้องก็ควรจะจำกัดเอาแต่เตาไฟออกไปเท่านั้น ทำไมจึงไปใช้กำลังจุดเอาแจ็กซึ่งมีไฟเตาไฟออกไปด้วย ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ไม่ผิดต่างกับคดีที่ตัดสินภายหลัง ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จะขับไล่ผู้เช่าได้แต่โดยทางฟ้องร้องเท่านั้น การที่ไปใช้กำลังจุดลากตัวเขาออกจากที่เช่า เป็นการละเมิดสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของเขา ไม่ใช่เรื่องใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของเราคืน ผู้เช่าบางคนคือถึงจนน่าเห็นใจผู้ให้เช่าก็จริง แต่การที่จะยอมให้ขับไล่กันเองได้ อาจแอบแฝงถือโอกาสทำร้ายกันมิชอบโดยเหตุผลตามธรรมดาตั้งว่านี่ก็ดี ด้วยหลักกฎหมายก็ดี ไม่ชอบเลยที่จะไล่เขาได้โดยผลการเพราะเมื่อทรัพย์สินอยู่ในความยึดถือของเขา โดยเขามีเจตนาจะยึดถือไว้แล้ว เขายอมได้สิทธิครอบครองตามกฎหมาย (มาตรา 1367) เจ้าของจะเอาคืนได้ก็แต่โดยการฟ้องร้องในศาลเท่านั้น ต่างกับที่เขาเข้ามาขี้อแย้งเอาทรัพย์สินของเรา เราจึงจะมีสิทธิใช้กำลังขัดขวางป้องกันได้ตามสมควรแก่เหตุ ดังจะได้ศึกษากันต่อไป อย่างไรก็ตามก็ไม่วินิจฉัยว่าเจ้าของผู้ยื่นอยากเอาผู้ยื่นคืนจากผู้รับจำนวนไว้จากผู้เช่าผู้ยื่นได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1115/2497 2497 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1004)

สิทธิขัดขวาง ประการที่ห้าและสุดท้าย เจ้าของมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของตนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย สิทธิขัดขวาง (Prevent) นี้ ที่จริงเป็นเรื่องป้องกันโดยนัยอย่างเดียวกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 นั่นเอง เป็นบทบัญญัติทำนองเดียวกับประมวลแพ่งฯ มาตรา 449, 451 ฉะนั้น บรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งหลายเกี่ยวกับกฎหมายบทนั้น ย่อมนำมาทำความเข้าใจในกันได้ แต่ความในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 บัญญัติได้อย่างกว้าง รวมตลอดทั้งการป้องกันชีวิต ร่างกายและชื่อเสียงด้วย ส่วนสิทธิขัดขวางตามประมวลแพ่งฯ มาตรา 1336 จำกัดเฉพาะเรื่องป้องกันทรัพย์สินเท่านั้น ในเบื้องต้น ต้องใช้จำกัดเฉพาะแต่ที่จะเป็นการขัดขวางมิให้เขาเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเขาเข้ามาเกี่ยวข้องกับขี้อแย้งเอาไปได้แล้ว การกระทำใดๆ ภายหลัง จะว่าเป็นการขัดขวางไม่ได้ และต้องเป็นการที่เขาเข้ามาเกี่ยวข้องโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น เข้ามาขี้อแย้งครอบครองอสังหาริมทรัพย์โดยมิชอบ หรือเข้ามาลักขโมยขี้อแย้งทรัพย์สินของโดยมิชอบ ถ้าการเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ผิดกฎหมาย หรือชอบด้วยกฎหมาย ก็จะขัดขวางเขาไม่ได้ เช่น บุรุษไปรษณีย์มาส่งจดหมายตามทางการ หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีเข้ามายึดที่ดินบ้านช่องสิ่งของตามหมายของศาล หาเป็นการเกี่ยวข้องโดยมิชอบด้วยกฎหมายไม่ ผู้ที่เข้ามาค้าขายตามปกติ เช่น แจกขายขนมเข้ามาในบ้านนั้น ถ้าทราบใดเจ้าของบ้านไม่ห้าม การที่เข้ามาก็ไม่ผิดกฎหมาย เท่ากับว่าเจ้าของได้อนุญาตให้เข้ามาโดยปริยาย เช่นเดียวกับแขกที่ไปมาหาสู่กันตามปกติ แต่ถ้าเจ้าของเขาห้ามแล้วยังจะฝ่าฝืนเงินเข้ามาให้ได้ ก็อาจเป็นการเกี่ยวข้องโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่เจ้าของจะขัดขวางได้ ข้อจำกัดการใช้สิทธิขัดขวางนี้ อยู่กับการที่เข้ามาเกี่ยวข้องโดยชอบหรือไม่อยู่ในตัว เช่น ที่เขาเข้ามาใช้สิทธิเดินข้ามที่ดินของเรา

โดยอาศัยมาตรา 1349 หรือ 1387 นั้น จะว่าเป็นข้อจำกัดสิทธิขัดขวางของเราก็ได้ หรือจะว่าเพราะ เขาเข้ามาโดยชอบเราจึงใช้สิทธิขัดขวางไม่ได้ ก็ได้เหมือนกัน

ข้อจำกัดอำนาจขัดขวาง ข้อจำกัดที่สำคัญในสิทธิขัดขวาง ถ้าจะเรียกว่าข้อจำกัดได้ ก็เห็นจะมีอยู่ในหลักป้องกันตามสมควรแก่เหตุ โดยนัยเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 6869 และประมวลแพ่งฯ มาตรา 415 กล่าวคือ จะใช้สิทธิขัดขวางได้ก็แต่ในกรณีที่ต้อง ขัดขวาง และต้องใช้แต่โดยสมควรแก่เหตุ ซึ่งถ้าไม่จำเป็นถึงแก่จะต้องป้องกันขัดขวาง หรือแม้จะ จำเป็น แต่ใช้สิทธิเกินไป ก็จะเป็นการแอบอ้างอาศัยนามแห่งสิทธิ ถือโอกาสละเมิดสิทธิของเขาไป เสียแล้ว จะว่าเป็นการใช้สิทธิขัดขวางไม่ได้ เช่น รู้ว่าขโมยคนนั้นคนนี้จะเข้ามาลักทรัพย์ในบ้าน แต่ยังไม่ทันปีนป่ายเข้ามาในรั้วเขตของบ้านกลับเอาไม้พลองออกไปทุบตีเขาเข้า เช่นนี้ก็จะได้ว่า ได้ทำไปโดยยังไม่มีเจตนาเป็นอย่างไร แต่แม้ขโมยจะได้ปีนรั้วเข้ามาในห้องหรือหยิบเอาทรัพย์ไป เกิดความจำเป็นที่จะป้องกันได้แล้วก็ตาม ถ้าขโมยตัวคนเดียว ไม่มีอาวุธอะไร ทรัพย์ที่เอาไปราคา ก็ไม่มากมายนัก กลับเอาไม้พลองอันใหญ่ๆ ตีเสียปางตายหรือเอาปืนยิงตาย ก็ยังเป็นการเกินสมควร แก่เหตุไป จะว่าเป็นการขัดขวางไม่ได้ เพราะถ้าเพียงแต่ชกเสียที่สองที หรือร้องอะอะขึ้น ช่วยกัน จับไว้ ก็จะได้ของคืนแล้ว เมื่อไรพฤติการณ์จึงจะเกิดความจำเป็นให้ขัดขวางได้ หรือพฤติการณ์ ใดๆจะเป็นการเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่ต้องแล้วแต่ข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไป เอาแน่นอนไม่ได้ โดยทั่วๆ ไป ถ้าฝ่ายเขาใช้กำลังเราก็ใช้ได้ หรือถ้าฝ่ายเขามีอาวุธใช้ทำร้าย หรืออาจใช้ทำร้ายเรา เราก็ชอบที่จะใช้อาวุธเท่าเทียมกันทำร้ายเอาได้เหมือนกัน แต่ต้องพอดีๆ กัน เขามีมีดพับเล่มนิค เดียว เราจะใช้ปืนยิงเขาไม่ได้ ข้อสำคัญ กฎหมายไม่จำกัดให้ใช้สิทธิได้แต่ในทางรับเท่านั้น (Passive defence) จะใช้ในทางรุก (Active defence) ด้วยก็ได้ ถ้าจำเป็นและสมควรแก่เหตุ เช่น ผู้ร้ายถือปืน เข้ามาลักทรัพย์ โดยอาการอันพึงคาดหมายได้ว่า ถ้าเราขัดขวางมิให้เขาเอาทรัพย์ไป เขาจะใช้อาวุธ ปืนทำร้ายเราตาย เราจะใช้อาวุธปืนของเรายิงเขาตายเสียก่อนก็ได้ ภูมิประเทศที่สำคัญอยู่มีขึ้นน้อยใน ชนบทที่มีการปล้นกันบ่อยๆ ถ้าใช้ปืนขัดขวางกันไม่เป็นอะไร แต่จะเอามาใช้ขัดขวางในพระนคร เหมือนกันไม่ได้ ต้องแล้วแต่โอกาสภูมิประเทศสมควร ไม่สมควรหรืออย่างไรแล้วแต่เรื่อง ในกฎหมายอังกฤษมีหลักเกี่ยวกับการขัดขวางการบุกรุกว่า จะต้องทำด้วยมืออันละม่อม (Manus molliter posuit) และคดีเรื่องหนึ่ง มีคนเอาบันไดพาดกำแพง จะเข้าไปทำมิดิมีร้ายในที่ดิน เจ้าของ ที่มาพบเข้า ได้ตรงเข้าจับบันไดเขย่าจนผู้นั้นตกลงมาบอบช้ำมาก จึงฟ้องร้องว่าทำร้ายร่างกาย เจ้าของที่ต่อสู้ว่า ได้เอามือจับบันไดโดยละม่อม และต้นบันไดนั้น โดยละม่อม ทำให้โจทก์ตกลงไป ยังพื้นดินโดยละม่อม ได้รับความเสียหายอย่างน้อยที่สุด ศาลอังกฤษว่าข้อต่อสู้ฟังไม่ได้เลย คดีของ ไทยก็มีคดีเหมือนกัน เจ้าทุกข์เป็นผู้หญิงปากจัดเข้าไปด่าจ่าเลยถึงในบ้าน พุดไล่กันดีๆ ก็ไม่ไป จำเลย จึงใช้เท้าเป็นกำลังขับไล่เข้าให้ทีหนึ่ง ศาลอุทธรณ์ตัดสินว่าเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ

เพราะเจ้าทุกข์เป็นผู้หญิงเพศที่อ่อนแอกว่า จำเลยเป็นผู้ชาย เมื่อไม่ไป จะอุ้มเอาไปเสียข้างนอกบ้าน ก็ได้ ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วยและว่าเท่าที่จำเลยทำไปเป็นการสมควรแก่เหตุอยู่แล้ว น่าสังเกตว่า ถ้าเหตุผลของศาลอุทธรณ์ฟังได้ หากจำเลยเข้าอุ้มเจ้าทุกข์จะเอาไป ก็มีแต่จะชวนให้ค่าเอามากขึ้น หรืออาจไปฟ้องหาว่าปลุกปล้ำทำอนาจารก็เป็นได้ คำลึงปากกับเท่าเท่าเทียมกันเห็นได้ว่าพอสมควรแก่กันแล้ว (คู่มือพิพากษาคำพิพากษาฎีกา ที่ 423/2477) และควรสังเกตด้วยว่า การใช้สิทธิขัดขวางป้องกันนี้ แม้จะโดยเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงก็ไม่เป็นอะไร เช่น เห็นคนย่องเบาเข้ามาในห้องเรียน มีเหตุผลอันควรเข้าใจผิดคิดว่า โมย จึงจับบ้อมเสียดตามสมควร แม้ภายหลังจะปรากฏว่าเขาเข้ามาหา ลูกสาว ก็ไม่ต้องรับผิดชอบหลักทั้งหลายที่ว่ามานี้ มีคำพิพากษาคำพิพากษาฎีกา ที่ ตัดสินเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 เป็นบรรทัดฐานอยู่แล้ว หากศึกษาเอาได้เป็นพิเศษนอกจากนี้

ดังนั้น เจ้าของทรัพย์มีอำนาจในการใช้สอย หรือ ดำเนินการใดๆ กับทรัพย์สิน ซึ่งตนเป็นเจ้าของได้ รวมทั้งสละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวด้วย โดยทำได้โดยเลิกการครอบครอง โดยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ เพียงเท่านี้ ทรัพย์ดังกล่าวก็จะเป็นทรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 แล้ว

3.3 ข้อจำกัดในทางกฎหมายในการสละกรรมสิทธิ์

การสละกรรมสิทธิ์ สามารถกระทำได้โดย เจ้าของเลิกครอบครองทรัพย์ด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ ก็ถือว่า เป็นการสละกรรมสิทธิ์แล้ว ทำให้ทรัพย์นั้นตกเป็นทรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 แต่การที่จะสละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์แต่ละชนิดไม่เหมือนกัน ซึ่งการสละกรรมสิทธิ์สามารถกระทำได้แต่ต้องไม่ไปกระทบต่อสิทธิของผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น หากเป็นเจ้าของสารเคมีร้ายแรงแล้วต้องการจะสละกรรมสิทธิ์ในสารดังกล่าว ก็ไม่สามารถที่จะเลิกครอบครองทรัพย์ดังกล่าว แล้วเอาไปทิ้งได้ เนื่องจากจะเป็นการสร้าง ความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ ดังนั้นการสละกรรมสิทธิ์จะต้องอยู่ภายใต้หลักที่ว่า สละกรรมสิทธิ์แล้ว จะต้องไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย หากการสละกรรมสิทธิ์แล้วทำให้ผู้อื่นเสียหาย เจ้าของเดิมนั้น ยังคงต้องรับผิดชอบใช้ในความเสียหายที่เกิดในหลักละเมิดทั่วไป ถือว่า เล็งเห็นผลหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นได้

3.3.1 ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์โดยตรง

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องละเมิด ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ไว้ ในมาตรา 433 กล่าวคือ

“ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ

อันเกิดแต่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวัง อันสมควร แก่การเลี้ยงการรักษา ตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์ อย่างอื่น หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้น ย่อมจะต้องเกิดขึ้นทั้งที่ ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

อนึ่งบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้นจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลผู้ที่ ไร่หรือยั่วสัตว์นั้น โดยละเมิด หรือเอาแก่ เจ้าของสัตว์อื่นอันมาไร่หรือยั่วสัตว์นั้นๆ ก็ได้”

จะเห็นได้ว่า ผู้ใดความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตาม มาตรา 433 เป็นความรับผิดชอบใน ความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีแนวความคิดมาจากการต้องการให้มีการเยียวยา ชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสัตว์ หรือ ความผิดปกติของตัวสัตว์ที่ก่อให้เกิด ความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งสัตว์ในกฎหมายไทยนั้นหมายถึงสัตว์ทุกชนิดที่มีเจ้าของไม่ว่าจะเป็น สัตว์เลี้ยงตามบ้าน (Domestic animal) หรือสัตว์ป่า (Wild animal) ที่มีเจ้าของ ซึ่งบทบัญญัตินี้มีไว้ใช้ เป็นหลักเมื่อมีความเสียหายอันเกิดจากสัตว์โดยความเสียหายนั้นจะต้องไม่เกิดจากการที่สัตว์ ก่อให้เกิดความเสียหายภายใต้บังคับบัญชาของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

ความเสียหาย (Damage) หมายถึง ความสูญเสียหรือผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน สิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคล ความเสียหายจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่อง บาดเจ็บทางร่างกายเท่านั้น แต่ความเสียหายอันเกิดจากสัตว์นั้นต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ โดยตรง เช่น เจ้าของสุนัขนำสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยงโดยไม่ได้มีการใส่สายจูงทำให้ไม่สามารถ ควบคุมสุนัขได้จนสุนัขไปกัดผู้อื่น เป็นต้น ในเรื่องความเสียหายอันเกิดจากสุนัขนั้นไม่จำเป็นต้องเกิด จากสุนัขกัดเอาเพราะการที่สุนัขเป็นสาเหตุให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญก็ถือว่าความเสียหายนั้น เกิดจากสัตว์เลี้ยงด้วย

เจ้าของ (Owner) หมายถึง เจ้าของกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายนั่นเอง แม้ว่าจะมิได้ยึดถือ ครอบครองสัตว์นั้นอยู่ก็ตาม¹⁰ เช่น เจ้าของสุนัขปล่อยสุนัขไว้ในบ้าน แต่ตนเองออกไปทำงาน หากสุนัขไปกัดบุคคลอื่น เจ้าของก็ต้องรับผิดชอบแม้ว่าจะมิได้อยู่กับสุนัขหรือไม่ได้ยึดถือสุนัขในขณะ เกิดเหตุก็ตาม เพราะอำนาจในการดูแลยังอยู่กับเจ้าของ เป็นต้น

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์นั้นก็ย่อมเป็นไปตามบรรพ 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย เรื่องการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ กล่าวคือ มาตรา 1318 เรื่องการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ใน สัตหามทรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของโดยการเข้าถือเอา มาตรา 1319 เจ้าของสังหาริมทรัพย์อาจเลิกการ ครอบครองด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ และบทบัญญัติในเรื่องสัตว์โดยตรงตามมาตรา 1320 มาตรา 1321 และมาตรา 1322 ว่าด้วยเรื่องสัตว์ที่มีเจ้าของและไม่มีเจ้าของ หากเป็นสัตว์พาหนะ เช่น ช้าง

¹⁰ แหล่งเดิม. หน้า 121.

ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ก็อาจดูได้จากตัวพิมพ์รูปพรรณซึ่งเป็นเอกสารแสดงตำหนิรูปพรรณสัตว์พาหนะว่าบุคคลใดเป็นเจ้าของ หากเป็นสุนัขที่นำไปฝังไมโครชิปและขึ้นทะเบียนสุนัขแล้ว ก็อาจรู้ตัวเจ้าของได้จากทางทะเบียนเช่นเดียวกันเพราะเป็นบันทึกรูปพรรณลักษณะของสุนัขและรหัสไมโครชิป ส่วนกรณีความเป็นเจ้าของทรัพย์สินของสามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรส เมื่อกรณีเป็นที่ต้องสงสัยว่าสัตว์เป็นสินสมรสหรือไม่ ตามกฎหมายต้องสันนิษฐานว่าสัตว์ดังกล่าวเป็นสินสมรสตามมาตรา 1472¹¹ และถือว่าสามีและภยานั้นเป็นเจ้าของสัตว์ร่วมกัน สำหรับกรณีของนักวิทยาศาสตร์หรือแพทย์ที่เลี้ยงสัตว์ เช่น ลิง กระต่าย หนู กบ ไว้ในห้องปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ในการทดลองทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์หรือการทดลองเครื่องสำอาง ก็ถือว่าเป็นเจ้าของสัตว์นั้นเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ หากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงอื่น เจ้าของก็คือผู้ดูแลเลี้ยงดูสัตว์นั้นเอง ใครจึงไปก๊อมนันนิษฐานได้ว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของ¹² ถือเป็นเจ้าของตามพจนานัย¹³

นอกจากเจ้าของจะหมายถึงเจ้าของกรรมสิทธิ์แล้ว มีข้อสังเกตว่าอาจมีกฎหมายพิเศษอื่นๆ ที่กำหนดนิยามขยายความเป็นเจ้าของเอาไว้อีกด้วย เช่น ตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้บัญญัติคำว่า “เจ้าของ” หมายความรวมถึงผู้ครอบครองด้วย หรือในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 ข้อ 5 “เจ้าของสุนัข” หมายความรวมถึง ผู้ครอบครองสุนัข หรือผู้ให้อาหารสุนัขเป็นประจำด้วย หรือในข้อ 5 แห่งเทศบัญญัติเทศบาลนครศรีธรรมราช เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2549 บัญญัติว่า “เจ้าของสุนัข” หมายความรวมถึงผู้ครอบครองสุนัข หรือผู้ให้อาหารและที่อยู่แก่สุนัขเป็นประจำด้วย ซึ่งการกำหนดเช่นนี้ก็ถือเป็นการพิจารณาลักษณะความเป็นเจ้าของโดยทางพจนานัยนั่นเอง ซึ่งเจ้าของก็จะมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กฎหมายนั้นๆ กำหนดด้วย

สำหรับสัตว์ที่มีเจ้าของหรือมีผู้ที่เลี้ยงดูนั้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นสัตว์ที่เลี้ยงโดยขังกรงหรือทำรั้วกันมิดชิดเสมอไป สัตว์ในฟาร์มที่เลี้ยงโดยปล่อยอิสระภายในขอบเขตฟาร์มก็ถือว่าเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของได้เช่นกัน เช่น ฟาร์มเลี้ยงผึ้งที่เจ้าของจะปล่อยผึ้งเป็นอิสระเพื่อให้ไปหาอาหารแล้วผึ้งจะกลับมาสร้างน้ำหวานที่รังของตนเองในภาชนะหรือสถานที่ที่ผู้เลี้ยงสร้างเอาไว้ให้ หรือกรณีของนกนางแอ่นที่มีผู้เลี้ยงไว้เพื่อให้นักมาสร้างรังในสถานที่ของตน เพื่อประโยชน์ในการเก็บรังนกนางแอ่นไปขาย เป็นต้น หากเกิดความเสียหายจากสัตว์ดังกล่าว ผู้เสียหายก็ฟ้องร้องโดยอาศัย

¹¹ คำพิพากษาคำพิพากษาฎีกา ที่ 2488/2523.

¹² เพิ่ง เพิ่งนิติ. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. หน้า 332.

¹³ สนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. (2550). คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวร ได้. หน้า 214.

มาตรา 433 ได้ อย่างไรก็ตาม การจะพิสูจน์ถึงความเป็นเจ้าของหรือการเป็นผู้รับเลี้ยงดูแลสัตว์นั้น ก็อาจจะเกิดความยุ่งยากมากกว่ากรณีของสัตว์ทั่วไปที่เลี้ยงโดยขังกรงไว้

ปัญหาว่ากรณีที่สัตว์หลงทางหรือเฟริดไป จะถือว่าเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของไปแล้วหรือไม่นั้น กรณีนี้ต้องถือว่าเจ้าของสัตว์ยังมีหน้าที่เลี้ยงรักษาอยู่ ความเป็นเจ้าของนั้นจะยังคงอยู่ ตราบเท่าที่เจ้าของสัตว์ยังไม่เลิกครอบครองด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1319¹⁴ ซึ่งหาก สัตว์ไปก่อความเสียหาย เจ้าของก็ยังคงต้องรับผิดชอบ แต่หากเจ้าของได้สละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ดังกล่าวตามมาตรา 1319¹⁵ หรือกรณีสัตว์ป่าที่คนจับได้ ถ้ามันกลับคืนอิสระและเจ้าของไม่ติดตาม โดยพาลหรือเลิกติดตามเสียแล้ว หรือสัตว์ซึ่งเลี้ยงเชื่องแล้ว ถ้ามันทิ้งที่ไปเลย ตามมาตรา 1320¹⁶ ก็จะกลายเป็นสัตว์ป่าหรือสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของได้ เช่น งูเห่าที่เจ้าของทิ้งแล้ว หรือจระเข้ที่หนีน้ำท่วม หลุดจากฟาร์มไปแล้วเจ้าของไม่ติดตามก็เป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ¹⁷ ซึ่งหากสัตว์นั้นไปก่อความเสียหาย ก็อาจจะไม่มีตัวบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบได้ ผู้เสียหายจะมาฟ้องผู้ที่เคยเป็นเจ้าของให้รับผิดชอบตามมาตรา 433 ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหายก็อาจจะฟ้องบุคคลดังกล่าวตามมาตรา 420 ได้ ซึ่งก็ต้องพิจารณา ข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไปด้วย เช่น หากว่า ก เคยเป็นเจ้าของปลาปิรันย่า เกิดปล่อยปลาปิรันย่า ทิ้งลงคลองไปเพราะไม่ประสงค์จะเลี้ยงอีกต่อไป เช่นนี้ ผู้เสียหายอาจฟ้อง ก ให้รับผิดชอบตามมาตรา 420 โดยถือว่า ก กระทำละเมิดเองได้ เนื่องจากการปล่อยปลาประเภทที่คุ้ยลงแม่น้ำลำคลอง ย่อมจะสังเกตเห็นได้อยู่แล้วว่าปลานั้นจะไปทำอันตรายแก่ผู้อื่นที่มาใช้น้ำในแม่น้ำลำคลองดังกล่าว เป็นต้น

ผู้เขียนมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า กรณีการปล่อยปลาสละเลยทิ้งสุนัขให้กลายเป็นสุนัขจรจัดนั้น หากเป็นสุนัขในเขตกรุงเทพมหานครจะอยู่ในบังคับของ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการ ควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 ซึ่งกำหนดให้เจ้าของสุนัขต้องนำสุนัขไปฝังไมโครชิป

¹⁴ วิชา มหาคุณ. (2523). *หลักกฎหมายละเมิดศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา*. หน้า 84.

¹⁵ มาตรา 1319 บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าของสังหาริมทรัพย์เลิกครอบครองทรัพย์สินด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ใสร้ ท่านว่าสังหาริมทรัพย์นั้นไม่มีเจ้าของ.”

¹⁶ มาตรา 1320 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมายเฉพาะและกฎข้อบังคับในเรื่องนั้น ท่านว่าสัตว์ป่า ไม่มีเจ้าของตราบเท่าที่ยังอยู่อิสระ สัตว์ป่าในสวนสัตว์ และปลาในบ่อ หรือในที่น้ำซึ่งเจ้าของกั้นไว้ นั้น ท่านว่า ไม่ใช่สัตว์ไม่มีเจ้าของ

สัตว์ป่าที่คนจับได้นั้น ถ้ามันกลับคืนอิสระและเจ้าของไม่ติดตามโดยพาลหรือเลิกติดตามเสียแล้ว ละนี้ท่านว่าไม่มีเจ้าของ

สัตว์ซึ่งเลี้ยงเชื่องแล้ว ถ้ามันทิ้งที่ไปเลย ท่านว่าไม่มีเจ้าของ.

¹⁷ เพิ่ง เพิ่งนิติ. เล่มเดิม. หน้า 42.

และขึ้นทะเบียนสุนัข และในกรณีที่เจ้าของสุนัขไม่ประสงค์จะเลี้ยงสุนัขอีกต่อไป บทบัญญัติข้อ 19¹⁸ ได้กำหนดว่าเจ้าของจะต้องมอบสุนัขพร้อมบัตรประจำตัวสุนัขให้กับบุคคลอื่น และเจ้าของใหม่นั้นจะต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ และหากเจ้าของสุนัขไม่สามารถหาเจ้าของใหม่ได้ จะต้องมอบสุนัขให้กรุงเทพมหานครดูแล โดยเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูด้วย สำหรับสุนัขในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช ก็จะอยู่ภายใต้ ข้อ 18 แห่งเทศบัญญัติเทศบาลนครศรีธรรมราช เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2549 ซึ่งบัญญัติไว้ในลักษณะเดียวกัน จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าไม่สามารถละทิ้งหรือปล่อยสุนัขที่ขึ้นทะเบียนไว้โดยพลการได้ หากได้ละทิ้งไปก็ยังคงถือว่าเป็นเจ้าของสุนัขนั้นอยู่เช่นเดิมเนื่องจากยังไม่มีเปลี่ยนแปลงหลักฐานทางทะเบียนสุนัขตามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้

ปัญหาว่าหากสัตว์จรจัด หรือสัตว์ที่อยู่ตามธรรมชาติ หรือสัตว์ที่อพยพมาตามฤดูกาล ธรรมชาติ ที่อยู่ตามสถานที่สาธารณะหากไปก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น ผู้เสียหายจะสามารถฟ้องให้หน่วยงานราชการรับผิดชอบได้หรือไม่ ในฐานะที่หน่วยงานไม่ดูแล ปล่อยปละละเลยให้มีสัตว์จรจัดมาทำความเสียหายแก่คนในสังคม ผู้เขียนเห็นว่า หากจะฟ้องตามหลักมาตรา 433 ย่อมไม่สามารถที่จะฟ้องได้ เนื่องจากหน่วยงานของรัฐมิใช่เจ้าของสัตว์หรือเป็นบุคคลผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของซึ่งเป็นบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 433 และหากจะฟ้องตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ก็จะต้องพิจารณาหลักทั่วไปว่าด้วยละเมิดตามมาตรา 420 ประกอบด้วย เนื่องจากต้องนำหลักละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้เท่าที่ไม่ขัดกับพระราชบัญญัติ ซึ่งก็จะต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของหน่วยงานของรัฐด้วยนั่นเอง โดยอาจจะต้องพิสูจน์ว่าหน่วยงานของรัฐนั้น “มีหน้าที่” ที่จะต้องดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยมีหน้าที่ควบคุม หรือกำจัดสัตว์ ตามที่กฎหมายหรือพระราชบัญญัติใดได้กำหนดไว้ แต่ได้ละเลยละเว้นกระทำการดังกล่าวจนเกิดความเสียหาย จึงจะฟ้องให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบได้ แต่กฎหมายปัจจุบันนี้เท่าที่ผู้เขียนได้ลองค้นคว้ายังไม่พบว่ามีกฎหมายใดที่กำหนดหน้าที่อย่างชัดเจนให้เจ้าหน้าที่ต้องออกไปจับหรือควบคุมสัตว์จรจัดโดยตรง มีแต่เพียงกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่เข้าไประงับหรือป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญในกรณีที่พบเหตุหรือมีบุคคลใด

¹⁸ ข้อ 19 แห่งข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 บัญญัติว่า “หากเจ้าของสุนัขไม่ประสงค์จะเลี้ยงสุนัขอีกต่อไป ต้องมอบสุนัขพร้อมบัตรประจำตัวสุนัขให้กับบุคคลอื่น และเจ้าของใหม่จะต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ กองสัตว์แพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด ภายในสามสิบวันนับแต่วันรับมอบสุนัข

หากเจ้าของสุนัขไม่สามารถหาเจ้าของใหม่ได้ จะต้องมอบสุนัขให้กรุงเทพมหานครดูแล โดยเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด.”

แจ้งหรือร้องเรียนเข้ามา หรือหากพบสัตว์ที่ไม่ปรากฏเจ้าของในที่สาธารณะ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ กักสัตว์หรือทำลายสัตว์นั้นเสียได้หากว่าสัตว์นั้นเป็น โรคติดต่ออันอาจเป็นอันตรายต่อประชาชน ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หรือตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 ในมาตรา 9 กำหนดว่า ในที่สาธารณะ ถ้าพบสุนัขที่ไม่มีเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ว่าได้รับวัคซีน ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามาแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจจับสุนัขนั้น เพื่อกักขังไว้ และถ้าไม่มีเจ้าของมาขอรับคืน ก็มีอำนาจทำลายสุนัขนั้นได้ สำหรับข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานครเรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 ซึ่งออกตามความใน พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 นั้น มีข้อ 22 บัญญัติไว้ในลักษณะเดียวกันว่า “ในกรณีที่ พนักงานเจ้าหน้าที่พบสุนัขในที่หรือทางสาธารณะ ในเขตห้ามเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข อันเป็นการฝ่าฝืน ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ โดยไม่ปรากฏเจ้าของให้พนักงานเจ้าหน้าที่กักสัตว์ดังกล่าวไว้ และ ให้ดำเนินการตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535” จากข้อบัญญัติดังกล่าว หากผู้ใดพบเห็นสุนัขจรจัดก็อาจแจ้งให้เจ้าหน้าที่มาจัดการได้ หรือหากเจ้าหน้าที่พบสุนัขจรจัด ด้วยตนเองก็ให้เจ้าหน้าที่กักสัตว์นั้นไว้เพื่อรอเจ้าของมารับคืน แต่จากแนวปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่เหล่านั้นก็ยังไม่เห็นหน้าที่ในเชิงรุกในการออกไปจับสุนัขแต่อย่างใด ดังนั้น หากบุคคลใด ถูกสุนัขจรจัดทำร้ายก็คงจะไม่สามารถฟ้องเจ้าหน้าที่ในฐานะละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการจับสัตว์ จรจัดอันเป็นการละเมิดได้

สำหรับผู้ที่ให้อาหารสัตว์จรจัดหรือสัตว์ที่อยู่ตามธรรมชาติ เช่น นกพิราบตามท้อง สนามหลวง หรือสุนัขหรือแมวจรจัด หากสัตว์นั้นไปก่อความเสียหายขึ้น บุคคลที่ให้อาหารสัตว์ จะมีความรับผิดชอบใดๆหรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่า กรณีที่ให้อาหารเป็นครั้งคราว หากจะฟ้องให้ บุคคลนั้นรับผิดชอบในฐานะที่เป็นเจ้าของสัตว์ก็คงจะมีได้ เพราะเขามีใช้เจ้าของกรรมสิทธิ์ และคงมิได้ ประสงค์จะเข้าถือเอาและยึดถือสัตว์นั้นเพื่อตน ตามมาตรา 1318 เพียงแต่อาจเกิดความสงสัยจึงให้อาหารเลี้ยงดูเป็นครั้งคราวเท่านั้น และก็คงจะมีใช้บุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์ไว้แทนเจ้าของ เช่นเดียวกัน เพราะสัตว์นั้นไม่มีเจ้าของ และบุคคลนั้นเองก็คงมิได้ประสงค์ที่จะรับเลี้ยงรับรักษาไว้ แทนผู้ใด

อย่างไรก็ตาม ปัญหาอาจเกิดกับบุคคลที่ให้ที่อยู่อาศัยหรือให้อาหารสัตว์อยู่เป็นประจำ ซึ่งจะมีความรับผิดชอบใดๆหรือไม่นั้น อาจจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไป ที่พบเห็น ได้บ่อยก็เช่น กรณีสัตว์จรจัดที่อยู่ตามวัดแล้วทางวัดได้เลี้ยงดูให้อาหาร ให้ที่อยู่กินโดยมิได้ขังไว้ หรือกรณีสัตว์จรจัดที่อาศัยอยู่ตามสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานราชการ เป็นต้น หากว่าสัตว์นั้นไปก่อความเสียหายแก่บุคคลที่เข้ามาในสถานที่ดังกล่าว ผู้ที่เลี้ยงดูให้อาหารสัตว์จรจัดเหล่านั้น จะต้องรับผิดชอบหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าหากเป็นกรณีของบุคคลที่เก็บเอาสัตว์ไม่มีเจ้าของแล้วนำมาเลี้ยง

ดูให้ทั้งที่อยู่อาศัยและให้อาหาร ก็ถือว่าเป็นเจ้าของสัตว์นั้นในทางพฤตินัย และมีความรับผิดชอบตาม มาตรา 433 ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่เพียงแต่นำอาหารไปเลี้ยงสัตว์จรจัดในที่ต่างๆ เช่น ในหมู่บ้าน หรือในมหาวิทยาลัย ผู้ที่นำอาหารไปให้นั้นคงมิได้ประสงค์จะเข้าถือเอาสัตว์โดยมีเจตนายึดถือเพื่อตน โดยอาจจะเพียงแต่เมตตากลัวสัตว์จะอดอยาก หรือเพียงแต่ต้องการทำบุญทำทานตามหลักความเชื่อ ในทางศาสนา แต่ก็มีได้นำสัตว์เหล่านั้นเข้าไปเลี้ยงดูในชายคาบ้านของตน บุคคลเหล่านี้ก็มีใช่ เจ้าของ จึงไม่ควรต้องมารับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์ที่เขานำเข้ามาป้อนอาหารมาให้¹⁹ ส่วนปัญหาว่าผู้เป็นเจ้าของสถานที่หรือหัวหน้าหน่วยงานที่สัตว์เข้าไปอาศัยอยู่นั้นจะมีความรับผิดชอบ ได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า สัตว์เหล่านั้นเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ และผู้เป็นเจ้าของสถานที่ก็มีได้มี เจตนาจะเลี้ยงไว้อย่างเป็นทางการ ทั้งอาจจะไม่รู้ว่สัตว์ดังกล่าวเข้ามาอยู่ในสถานที่ของตนอีกด้วย จึงไม่อาจฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามมาตรา 433 ได้เช่นเดียวกัน ส่วนความรับผิดจะเป็นเช่นไร ก็ต้องไป พิจารณาตามมาตรา 420 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าก็ต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป แล้วแต่ข้อเท็จจริงและการ นำสืบของผู้เสียหายด้วยว่าบุคคลเหล่านั้นได้กระทำให้โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างไรหรือไม่ สำหรับกรณีของสัตว์ที่พลัดหลงเข้ามา เช่น สุนัขจรจัดหรือผู้ที่เข้ามาหลบอยู่ในสถานที่ราชการโดย ไม่มีผู้ใดทราบแล้วเกิดไปกัดคนที่มาติดต่อราชการ เช่นนี้ หากจะไปฟ้องร้องผู้ดูแลสถานที่ตาม มาตรา 420 ก็คงจะมีได้ เพราะเขาได้กระทำให้โดยประมาทเลินเล่ออย่างไร ไม่ทราบหรือมีอาจ คาดหมายได้ว่าได้มีสุนัขหรือจิ้งจอกเข้ามาแล้วจะไปกัดบุคคลอื่นเข้า จึงไม่อาจที่จะป้องกันได้ แต่หาก เป็นกรณีที่สุนัขจรจัดนั้นได้เข้ามาอาศัยกินอยู่หลับนอนอยู่ในสถานที่นั้นอยู่เป็นประจำทุกวัน โดย บุคคลในหน่วยงานเองก็รับทราบดี กรณีเช่นนี้ ผู้เสียหายอาจพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ดูแลสถานที่ได้ เช่น สุนัขมีลักษณะท่าทางดุร้าย คอยไล่เห่าและไล่ทำร้ายคนที่มาติดต่อราชการอยู่ เป็นประจำ แต่ทางหน่วยงานก็มิได้จัดการไล่ออกไปหรือแจ้งให้เจ้าหน้าที่เขตมาจัดการ จึงอาจเป็นที่ คาดหมายได้อยู่แล้วว่าสุนัขตัวนั้นอาจจะไปทำร้ายบุคคลอื่นได้สักวันหนึ่ง เป็นต้น

สำหรับกรณีสัตว์ในวัดที่มีคนมาปล่อยทิ้งไว้ หรือสัตว์จรจัดที่มาอาศัยวัดอยู่ โดยทางวัด ก็มีได้ขับไล่ออกไป ทั้งยังมีพระลูกวัดหรือผู้ที่มาทำบุญคอยให้อาหารสัตว์อยู่เป็นประจำ กรณีนี้ จะถือว่าทางวัดเลี้ยงดูให้ที่อยู่อาศัยสัตว์เหล่านั้น และจะถือว่าเป็นเจ้าของสัตว์ซึ่งอาจมีความรับผิดชอบ หรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ก็ไม่น่าจะถือว่าวัด เจ้าอาวาส พระลูกวัดหรือผู้ที่มาทำบุญนั้นเป็นเจ้าของ สัตว์ เพราะมิได้มีเจตนาเข้าถือเอาและมีได้หวงกันสัตว์นั้นแต่อย่างใด สัตว์เหล่านั้นจะเข้าออก หรือ จะเจ็บป่วยไม่สบายอย่างไรหรือไม่ บางครั้งก็ไม่มีผู้ใดสนใจดูแลรักษา อีกทั้งอาหารนั้นก็มักจะเป็น อาหารที่เหลือจากพระฉันหรือเหลือจากบ้านเรือน การให้อาหารหรือการที่มีได้ทำการขับไล่จึงเป็น

¹⁹ สนันทกรณ โสทธิพันธุ์. เล่มเดิม. หน้า 215.

เรื่องของการอนุญาตหรือการให้ทานในทางศาสนา เสมือนเป็นเพียงการเลี้ยงให้อาหารแต่ไม่ได้เลี้ยงแบบ
 ดูแลรักษา จึงมิได้ถือว่าวัดเป็นเจ้าของสัตว์เหล่านั้น และไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 433 อย่างไรก็ตาม
 ผู้เสียหายก็อาจเลือกที่จะฟ้องวัดโดยอาศัยมาตรา 420 ตามที่กล่าวไปแล้วได้ โดยถือว่าวัดประมาท
 เลินเล่อไม่จัดการกับสุนัขนั้น แต่ก็ต้องพึงสังเกตด้วยว่า หากว่ามีข้อเท็จจริงประการอื่นเพิ่มเติมที่
 แสดงถึงความเป็นเจ้าของของวัด เช่น ได้มีการสร้างที่อยู่ ทำคอก ทำทรงให้ มีการใส่ปลอกคอ
 ดึงชื่อแสดงความเป็นเจ้าของ เป็นต้น กรณีเช่นนี้ก็ถือว่าทางวัดเป็นเจ้าของซึ่งจะต้องรับผิดชอบ
 มาตรา 433 ได้ หรือกรณีที่วัดมีบ่อปลา โดยจะมีผู้นำปลาไปปล่อยเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์
 และมีผู้ที่มาทำบุญที่วัดได้ทำทานให้อาหารปลา กรณีเช่นนี้ทางวัดก็ถือเป็นเจ้าของปลาในบ่อปลา
 ของวัดได้ ซึ่งตามมาตรา 1320 ก็บัญญัติว่ากรณีปลาในบ่อ หรือในที่น้ำซึ่งเจ้าของกินไว้แล้ว ทานว่า
 ไม่ใช่สัตว์ไม่มีเจ้าของ ดังนั้น หากวัดได้แสดงความหวงกินปลาในบ่อ เช่น ติดป้ายห้ามจับปลา
 ก็ถือว่าวัดเป็นเจ้าของปลานั้นได้ หากมีผู้ใดมาจับปลานั้นไปก็ถือเป็นการลักทรัพย์ และเช่นเดียวกัน
 หากมีความเสียหายที่เกิดจากปลานั้น ผู้เสียหายก็อาจฟ้องวัดตามมาตรา 433 ได้

อย่างไรก็ตาม กรณีบุคคลที่ให้อาหารสัตว์อยู่เป็นประจำนั้น มีกรณีที่จะต้องพิจารณา
 เป็นพิเศษ กล่าวคือ แม้จะไม่ถือว่าเป็นเจ้าของสัตว์ตามหลักกรรมสิทธิ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พินัยกรรมก็ตาม แต่ก็อาจจะตกอยู่ในบังคับของบทบัญญัติอื่นได้ เช่น หากสัตว์นั้นเป็น “สุนัขในเขต
 กรุงเทพมหานคร” ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อย
 สุนัข พ.ศ. 2548 และระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยเรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข
 พ.ศ. 2550 โดยใน ข้อ 5 ของข้อบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า “เจ้าของสุนัข” หมายความรวมถึง
 ผู้ครอบครองสุนัข หรือผู้ให้อาหารสุนัขเป็นประจำด้วย หรือกรณีเป็น “สุนัขในเขตเทศบาล
 นครศรีธรรมราช” ซึ่งอยู่ภายใต้เทศบัญญัติเทศบาลนครศรีธรรมราช เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือ
 ปล่อยสุนัข พ.ศ. 2549 ซึ่งในข้อ 5 บัญญัติว่า “เจ้าของสุนัข” หมายความรวมถึงผู้ครอบครองสุนัข
 หรือผู้ให้อาหารและที่อยู่แก่สุนัขเป็นประจำด้วย ดังนั้น ผู้ที่ให้อาหารสุนัขซึ่งไม่มีเจ้าของที่อยู่ใน
 มหาวิทยาลัย ในหน่วยงานราชการ หรือในวัดในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่เป็นประจำ หรือผู้ที่
 ให้อาหารและที่อยู่แก่สุนัขในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชอยู่เป็นประจำ จะถือว่าเป็นเจ้าของสุนัข
 ตามความในกฎหมายดังกล่าว และมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กฎหมายนั้นๆ กำหนด เช่น
 เจ้าของต้องนำสุนัขไปฝังไมโครชิปและนำไปจดทะเบียนสุนัขพร้อมทั้งจัดทำบัตรประจำตัวสุนัข
 ภายใน 120 วันนับแต่วันที่สุนัขเกิด หรือภายใน 30 วันนับแต่วันที่นำสุนัขมาเลี้ยงในเขต
 กรุงเทพมหานครหรือเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช ซึ่งหากไม่มีผู้รับผิดชอบ ทางกรุงเทพมหานคร
 ก็อาจจะมาจัดการสุนัขนั้นเพื่อส่งให้บ้านอุปถัมภ์หรือที่สถานอื่น ๆ ที่เหมาะสมต่อไป นอกจากนี้
 เจ้าของยังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงสุนัขตามหมวด 3 อีกด้วย

เช่น จะต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดเสียงดังก่อความรำคาญ ต้องมีสถานที่เลี้ยงที่เหมาะสม ต้องรักษาความสะอาด ห้ามปล่อยให้สุนัขถ่ายอุจจาระเรี่ยราด เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่ให้อาหารแก่สุนัขเหล่านั้นเป็นประจำก็จะถือเป็นเจ้าของสุนัข และมีหน้าที่ตามที่ข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัตินั้นกำหนด หากฝ่าฝืนก็จะถือว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท ทั้งนี้หากสุนัขถูกจับและตรวจพบว่าไม่มีการขึ้นทะเบียนหรือไม่มีเจ้าของรับผิดชอบ สุนัขตัวดังกล่าวจะถูกกรุงเทพมหานครจับไปขังไว้ ณ สถานกักสัตว์เขตประเวศ ทั้งนี้การจับปรับดังกล่าวจะมีผลตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป นอกจากนี้สำหรับผู้ที่ให้อาหารสุนัขซึ่งปล่อยให้เศษอาหารเลอะเทอะในที่สาธารณะก็อาจจะต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 โดยจะถูกปรับไม่เกิน 2,000 บาท ได้อีกด้วย

กรณีของสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ตามธรรมชาติย่อมถือเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ จึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 433 เช่น กรณีที่นักอนุรักษ์คุ้มครองสัตว์ป่านำสัตว์ป่า (ควาย) ซึ่งไม่มีเจ้าของที่ได้รับบาดเจ็บมารักษา เมื่อรักษาเสร็จก็นำกลับไปปล่อยคืนสู่ป่าตามเดิม จะเห็นได้ว่านักอนุรักษ์ไม่มีเจตนาเข้าถือเอาสัตว์นั้นเพื่อเป็นเจ้าของ จึงไม่ได้กระทำความผิดตามมาตรา 1318 หากสัตว์นั้นทำความเสียหายแก่บุคคลอื่นในระหว่างรักษา นักอนุรักษ์ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 433 เพราะเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ อย่างไรก็ตามในระหว่างที่นำมารักษา แม้จะเป็นเพียงชั่วคราวก็น่าจะถือว่านักอนุรักษ์เป็นผู้ครอบครองอันอาจต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพตามมาตรา 437 วรรคสอง

ส่วนกรณีสัตว์เลี้ยงซึ่งไม่ใช่สัตว์ป่า เช่น สุนัข แมว นั้น อาจจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ได้ ซึ่งหากเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ แล้วไปก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้เสียหายก็ต้องรับบาปเคราะห์นั้นไปโดยจะไปเรียกร้องเอาจากใครก็ได้ เนื่องจากไม่มีตัวบุคคลซึ่งจะต้องรับผิดชอบนั่นเอง

เจ้าของสัตว์ต้องพิจารณาในแง่ที่เป็นผู้มีกรรมสิทธิ์นั้นด้วย เป็นผู้ที่อยู่อาศัยและให้อาหารแก่สัตว์นั้นด้วย ถ้ายอมให้สัตว์เข้ามาอาศัยได้ในบ้านหรือชายคาบ้าน แต่มิได้ให้อาหารมันกินคงไม่เป็นเจ้าของตามนัยนี้ หรือกลับกัน เห็นสุนัขเดินผ่านไปข้างบ้านนิกสงสาร จึงเอาเศษอาหารให้มันกิน โดยมีได้ตั้งใจให้มันอยู่อาศัยที่บ้านด้วย กรณีนี้คงไม่ถือเป็นเจ้าของสุนัขนั้น²⁰

กรณีที่ไม่มีผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของสัตว์ แต่สัตว์นั้นหลงทางหรือเพริดหลุดไปจะถือว่าเจ้าของสัตว์มิได้เลี้ยงดูรักษาสัตว์นั้นก็หาไม่ เพราะสังหาริมทรัพย์จะกลายเป็นทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ ก็ต่อเมื่อเจ้าของสังหาริมทรัพย์เลิกครอบครองทรัพย์สินด้วยเจตนา สละกรรมสิทธิ์เท่านั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319) ตราบใดที่เจ้าของสัตว์ยังไม่เลิกครอบครองด้วย

²⁰ แสมพร พรหมหิตาธร. (2546). *กฎหมายว่าด้วยละเมิด*. หน้า 103.

เจตนาสละกรรมสิทธิ์แล้ว สัตว์นั้นก็ยังเป็นสัตว์มีเจ้าของอยู่ ดังนั้น จึงย่อมถือว่าอยู่ในระหว่างการเลี้ยงการรักษาของเจ้าของสัตว์นั่นเอง แต่ถ้าสัตว์ก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นแล้ว เจ้าของเลิกครอบครองด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ กลายเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ ผู้สละกรรมสิทธิ์ก็ย่อมต้องรับผิดชอบนั่นเอง เพราะขณะสัตว์ก่อความเสียหายนั้นยังเป็นสัตว์ที่มีเจ้าของอยู่²¹

ผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของ (Who under take to keep the animal on behalf of the owner) หมายถึงผู้รับเลี้ยงรับรักษาแทนเจ้าของในขณะที่เจ้าของไม่สามารถดูแลได้โดย มีหน้าที่หรือสัญญาหรือโดยข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง

ผู้ซึ่งดูแลรักษาสัตว์นั้นอยู่ในขณะเกิดเหตุ อาจรับดูแลรักษาโดยสัญญา คือ พกรับจ้างเลี้ยงสัตว์หรือพกรักษาสัตว์แพทย์สถานพยาบาลเกี่ยวกับสัตว์ ช่วงที่เอาไปเลี้ยงเอาไปรักษาตามสัญญา เกิดไปกัคนใครเข้าคนที่รับเลี้ยงรับรักษาก็ต้องรับผิดชอบ หรืออาจจะรับเลี้ยงรับรักษา โดยข้อเท็จจริงก็ได้ เช่น เพื่อนบ้านไม่อยู่อาจจะไปต่างประเทศ เห็นสุนัขขออาหาร ไม่มีใครดูแล ก็เอามาดูแลเสียเอง มาให้อาหารหรือให้มาอาศัยอยู่ในบ้านดูแลแทน ในระหว่างดูแลเกิดไปกัคนใครเข้า คนที่รับไปดูแลก็ต้องรับผิดชอบ ผู้เช่าหรือยืมสัตว์ถือว่าเป็นผู้ดูแลรักษา ผู้ขนส่งสัตว์อย่างที่เราเห็นบนรถบรรทุก วัว ควาย มากๆ ระหว่างทางเกิดหลุดลงมาไปก่อความเสียหาย ผู้ที่รับขนส่งถือว่าเป็นผู้ดูแลรักษา สัตว์ คำว่า ผู้รับเลี้ยงรับรักษานี้หมายถึงคนที่รับเลี้ยงรับรักษาจากเจ้าของ มิได้หมายถึงการช่วยเหลือช่วยรักษา เช่น คนใช้หรือคนในบ้านช่วยให้อาหารสัตว์ช่วยอาบน้ำ ไม่เป็นผู้รับเลี้ยงรับรักษา การรับเลี้ยงรับรักษานี้จะต้องเป็นการทำแทนเจ้าของ อาจทำแทนในฐานะตัวแทน หรืออาจจะทำแทนแบบจัดการงานนอกสั่ง เช่น เพื่อนบ้านที่มีอริยาศยช่วยนำสุนัขมาเลี้ยงช่วงที่เจ้าของไม่อยู่ ดังกล่าวข้างต้น ที่ว่ารับเลี้ยงรับรักษาแทนเจ้าของอาจทำให้ฐานะตัวการตัวแทน หรืออาจทำแทนแบบที่มีใช้กิจการที่จะทำกับบุคคลที่ 3 ที่ไม่ใช่ตัวการตัวแทนก็ได้ ขโมยที่ลักสัตว์ไปจากเจ้าของ ถือว่าเป็นผู้รับเลี้ยงรับรักษาในระหว่างนั้นแทนเจ้าของ²²

ผู้รับผิดชอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 หมายถึง เจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของ (The owner or the person) เพราะกฎหมายใช้คำว่า “หรือ” ไม่ใช่ “และ” จึงหมายถึงคนใดคนหนึ่ง โดยพิจารณาถึงว่าขณะสัตว์ก่อให้เกิดความเสียหาย สัตว์อยู่ในความดูแลของเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของในกรณีที่มีผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์โดยเจ้าของไม่ได้เกี่ยวข้องด้วย ผู้รับเลี้ยงรับรักษาจะต้องรับผิดชอบแต่ผู้เดียวเจ้าของไม่ต้องรับผิดชอบ

²¹ ไพจิตร บุญญพันธ์. (2538). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ละเมิด. หน้า 109.

²² เพิ่ง เพิ่งนิติ ข. (2549). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. หน้า 334.

ความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ไม่ได้หมายความว่าสัตว์กระทำละเมิดต่อผู้เสียหายแต่เป็นเรื่องที่สัตว์ที่มีเจ้าของก่อความเสียหายขึ้นและกฎหมายบัญญัติให้เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของต้องรับผิดชอบตามหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) โดยที่ผู้ต้องรับผิดชอบไม่จำเป็นต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

ข้อยกเว้นในความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ในวรรคแรก มีสองกรณี คือ

กรณีแรก เจ้าของหรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาดูตามชนิดและนิสัยของสัตว์ (Species and nature)

ชนิด (Species) หมายความว่า ประเภทของสัตว์

นิสัย (Nature) หมายความว่า พิสัยสันดานตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดนั้น

การเลี้ยงการรักษาสัตว์ต้องคำนึงถึงชนิดและนิสัยของสัตว์ที่เลี้ยงเป็นสำคัญ กล่าวคือ สัตว์ประเภทหนึ่งมีนิสัยความเป็นอยู่อย่างหนึ่ง การรักษาดูแลต้องเป็นอย่างหนึ่ง จึงอาศัยมาตรฐานในการเลี้ยงดูและการรักษาอย่างเดียวกันไม่ได้ ดังนั้นถ้าสุนัขที่มีนิสัยดุร้าย หรือมีความก้าวร้าวกว่าสุนัขทั่วไป จึงต้องใช้ความระมัดระวังในการเลี้ยงดูและรักษามากขึ้นเป็นพิเศษ เพราะนิสัยของสุนัขดุร้าย หรือก้าวร้าวย่อมจะเป็นอันตรายต่อคนทั่วไปได้มากกว่าสุนัขบ้านทั่วไป แต่ถ้าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่การเลี้ยงดูตามชนิดและนิสัยของสัตว์นั้นๆ แล้วสัตว์นั้นยังก่อความเสียหายขึ้นแล้ว เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาหาต้องรับผิดชอบไม่

กรณีที่สอง เจ้าของหรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้นหมายความว่า แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังดีแล้วตามชนิดนิสัยหรือพฤติกรรมอย่างอื่น²³ แต่ความเสียหายนั้นย่อมเกิดขึ้นอยู่ดีโดยเจตนาหรือประมาทของกฎหมายนี้ต้องการให้เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับเลี้ยงรักษาใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ในการควบคุมดูแลรักษาสัตว์ตามชนิด (Species) และนิสัย (Nature) ตามธรรมชาติของสัตว์นั้น เพราะไม่ใช่สัตว์แต่ละตัวจะมีนิสัยแตกต่างกันแม้จะเป็นชนิดหรือประเภทเดียวกัน

กฎหมายให้สิทธิไล่เบียดแต่เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์ที่จะเรียกเอาจากบุคคลภายนอกซึ่งได้เร้าหรือยั่วสัตว์ หรือบุคคลภายนอกซึ่งเป็นเจ้าของสัตว์ที่เร้าหรือยั่วสัตว์

การเร้า (Excitement) หมายถึง การกระตุ้น

การยั่ว (Provocation) หมายถึง ยั่วทำให้โกรธ

²³ สักดิ์ สนองชาติ. (2546). คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. หน้า 157.

การเร้าหรือยั่วที่จะใช้สิทธิไล่เบียดได้ต้องเป็นการเร้าหรือยั่วโดยมิชอบด้วยกฎหมายแต่หากได้มีการเร้าหรือยั่วสัตว์จริงแล้ว ตัวเจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์ ที่ก่อความเสียหายก็อาจจะไม่ต้องรับผิด โดยเขาย่อมจะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังแล้วอย่างไรก็ตาม หากจะมีการไล่เบียดกันจริงๆ แล้ว น่าจะต้องปรากฏว่าเจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรับรักษา ก็ขาดความระมัดระวังเช่นกัน เขาก็มีความผิดอยู่ด้วย ดังนั้นจึงทำให้เข้าใจว่าการไล่เบียดเอาจากบุคคลภายนอกน่าจะเรียกเอาได้ไม่เต็มจำนวนเท่าที่ตนถูกบังคับให้ใช้กำลังใหม่ทดแทนความเสียหาย

นิรโทษกรรมคือ การกระทำอันเป็นการละเมิดที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นไม่ต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้น้อยกว่าความเสียหายจริง

นิรโทษกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุนัขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 452 ให้อำนาจผู้ครอบครองสัตว์ที่ชอบที่จะจับสัตว์ของผู้อื่นอันเข้ามาทำความเสียหายในอสังหาริมทรัพย์นั้นและยึดไว้เป็นประกันค่าสินไหมทดแทนอันจะพึงต้องใช้แก่ตนได้และถ้าเป็นการจำเป็นโดยพฤติการณ์ แม้จะฆ่าสัตว์นั้นเสียก็ชอบที่จะทำได้ แต่ที่ผู้ต้องหาต้องบอกกล่าวแก่เจ้าของสัตว์โดยไม่ชักช้า ถ้าและหาตัวเจ้าของสัตว์ไม่พบ ผู้ที่จับสัตว์ไว้ต้องจัดการตามสมควรเพื่อสืบหาตัวเจ้าของ

ถ้ากรณีสุนัขเข้าไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่เพื่อป้องกันมิให้เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสุนัขปฏิบัติเสาะความรับผิดชอบจึงให้สิทธิยึดสุนัขไว้เพื่อเป็นหลักประกันในการเรียกค่าสินไหมทดแทน แต่ไม่ให้สิทธิที่จะฆ่าสุนัขดังกล่าวนั้น การจะฆ่าสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 452 ต้องมีการจำเป็นโดยพฤติการณ์จึงจะฆ่าได้ กล่าวคือมีความจำเป็นที่ไม่สามารถจะจับหรือยึดสัตว์นั้นไว้เป็นประกันค่าสินไหมทดแทนได้ หรือการจับหรือยึดสัตว์นั้นอาจจะก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่นการที่สุกรบ้านเข้าไปกินผลไม้ในไร่เสียหาย สุกรบ้านจัดเป็นสัตว์ไม่คู่ร้ายการจับโดยละม่อมย่อมทำได้จึงไม่มีความจำเป็นโดยพฤติการณ์ที่ต้องฆ่าสุกรนั้น การที่เจ้าของไร่ยิงสุกรจึงไม่เป็นนิรโทษกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 452 สุนัขพันธุ์คัลเมเชียน เข้าไปกัดทำลายข้าวของในบ้านของเพื่อนบ้าน การจะจับสุนัข เพื่อยึดไว้เป็นประกันค่าสินไหมทดแทนย่อมกระทำได้ จึงไม่จำเป็นต้องฆ่า

3.3.2 ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ทางอ้อม

ความเสียหายเกิดจากสัตว์นั้นต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากสัตว์โดยตรง แต่ความเสียหายบางอย่างถ้ามองเผินๆ อาจคิดว่ามาจากสัตว์ เช่น กลิ่นเหม็นจากมูลสัตว์เลี้ยงประเภท สุกร วัว ควาย ที่ขังไว้ในคอก เมื่อกองทับถมไว้มากๆ ก็ส่งกลิ่นเหม็นจนคนข้างเคียงทนไม่ได้ กรณีนี้จะเป็นความเสียหายสัตว์หรือไม่ เห็นว่าความเสียหายจากกลิ่นเหม็นดังกล่าว แม้จะเกิดจากสัตว์ก็ยังไม่ใช่สัตว์

ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรงเพราะธรรมชาติของ วัว ควาย มักจะถ่ายมูลไม่เป็นที่ เป็นทาง ไม่ทับถม หมักหมมจนกลิ่นเหม็นอบอวลเหมือนของสุกร หรือ วัว ควาย ที่เจ้าของเอาขังคอกไว้กว่า 1 ตัว ขึ้นไป ดังนั้นการที่คนเลี้ยงเอาสุกร หรือ วัว ควาย ขังคอกไว้หลายตัวทุกคืนติดต่อกันทำให้มันถูกบังคับให้ต้องถ่ายมูลไว้ในคอกทับถมกันจนส่งกลิ่นเหม็นรบกวนคนข้างเคียง กลิ่นเหม็นดังกล่าวจึงเกิดจากเจ้าของไปบังคับมันเอง ทำให้มันต้องถ่ายมูลอย่างผิดธรรมชาติของมันกลิ่นเหม็น ในกรณีนี้จึงไม่เกิดจากสัตว์โดยตรง แต่เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์เหล่านั้น ก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่นที่ต้องทุกข์ทรมานกับกลิ่นเหม็นนั้น ซึ่งจะใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 บังคับไม่ได้เพราะไม่ใช่ความเสียหายเกิดจากสัตว์ที่น่าบังคับได้ก็จะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1337²⁴

การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 421 เป็นการใช้สิทธิเกินขอบเขตแห่งความชอบธรรมที่กฎหมายให้สิทธินั้นไว้ เรียกว่า การใช้สิทธิเกินส่วน ซึ่งการใช้สิทธิตาม มาตรา 421 นั้นถือเป็นการใช้สิทธิตามปกติที่มีอยู่ตามกฎหมายไปในทางเสียหายแก่ผู้อื่น แต่หากเป็นการกระทำโดยไม่มีสิทธิก็จะเป็นละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 จึงอาจกล่าวได้ว่าการใช้สิทธิเกินส่วนที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนเกินกว่าที่ควรคิดหรือคาดหมายได้ตาม มาตรา 421 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1337 จะต้องมีลักษณะเป็นการใช้สิทธิโดยเจตนาถั่นแถ้ง คือจงใจหรือประสงค์ต่อผลที่จะให้บุคคลอื่นเสียหาย

บุคคลผู้ได้รับความคุ้มครองตาม มาตรา 1337 จำกัดเฉพาะแต่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้ครอบครองที่ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินที่ควรคิดหรือคาดหมายได้เท่านั้น ส่วนปัญหาว่าการกระทำขนาดไหนหรือเพียงใดเป็นเหตุให้ได้รับความเดือดร้อนรำคาญและได้รับความเดือดร้อนเป็นพิเศษ เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏโดยคำนึงถึงสภาพและตำแหน่งที่อยู่แห่งทรัพย์สินนั้นมาค่านึงประกอบ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1337 แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 คือเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินกว่าที่คาดคิดหรือคาดหมายได้เป็นไปตามปกติและเหตุอันควรในเมื่อเอาสภาพและตำแหน่งที่อยู่แห่งทรัพย์สินมาค่านึงประกอบ มีสิทธิจะปฏิบัติการเพื่อยังความเสียหายหรือเดือดร้อนให้สิ้นไปได้และอาจเรียกเอาค่าทดแทนได้ แตกต่างจากกฎหมายละเมิดต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทและมีความเสียหายเกิดขึ้นชัดเจนตาม มาตรา 420 หรือมีเจตนาถั่นแถ้งประมวลกฎหมายแพ่งและ

²⁴ สมพร พรหมพิตร. เล่มเดิม. หน้า 102.

พาณิชย์ตาม มาตรา 421 ดังนั้นการใช้สิทธิของตนแม้ไม่เป็นการละเมิดก็อาจต้องห้ามตาม มาตรา 1337

ความเสียหายในเรื่องละเมิดต้องเป็นความเสียหายดังที่ระบุไว้ในบทบัญญัติชัดเจน ซึ่งจะต่างจาก มาตรา 1337 ที่ว่าความเดือดร้อนหรือเสียหายมิได้ระบุโดยชัดเจนและมีลักษณะเป็น ความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินกว่าที่คาดคิดหรือคาดหมายได้ว่าเป็นไปตามปกติ ซึ่งมีความหมาย กว้างและครอบคลุมมากกว่ากฎหมายละเมิด เช่น ความเสียหายด้านจิตใจ

ในกฎหมายละเมิดมีลักษณะความรับผิดชอบคือให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นหลัก ส่วน มาตรา 1337 จะให้อำนาจเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ผู้ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนดำเนินการ อย่างไรก็ดี เพื่อให้ความเสียหายหรือเดือดร้อนสิ้นไป การให้อำนาจดำเนินการอย่างไรก็ดี โดยไม่ขัดต่อ กฎหมายตาม มาตรา 1337 จึงมีลักษณะเป็นการขยายอำนาจของเจ้าของกรรมสิทธิ์ออกไปให้มี อำนาจที่จะปฏิบัติการเพื่อยังความเสียหายหรือเดือดร้อนรำคาญให้สิ้นไป แม้การขยายอำนาจนี้ น่าจะจำกัดอยู่เฉพาะตัวทรัพย์สินที่มีกรรมสิทธิ์นั่นเอง แต่ก็มีประโยชน์ต่อผู้ได้รับความเสียหายหรือ เดือดร้อนอย่างพอสมควร มาตรา 1337 ยังไม่ตัดสิทธิในเรียกค่าทดแทนด้วย แต่มาตรานี้คุ้มครอง เฉพาะเจ้าของอสังหาริมทรัพย์หรือผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์นั้นเท่านั้น ดังนั้น หากเป็น บุคคลอื่นนอกจากที่ระบุใน มาตรา 1337 แม้จะได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากเสียงเห่าหอน กลิ่นเหม็นเน่าจากการขับถ่ายของสุนัข ก็ไม่อาจฟ้องร้องดำเนินคดีตาม มาตรา 1337 ได้

แม้ว่าบทบัญญัตินี้จะกำหนดให้เจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้น อันเป็นบทเฉพาะกฎหมายว่าด้วยการละเมิด อันความเสียหายเกิดขึ้นจากสัตว์ แต่การที่เจ้าของสัตว์ มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลสัตว์เลี้ยงของตน การที่ตนเองมีหน้าที่แต่กลับ เจตนาปล่อยสัตว์ดังกล่าวในที่สาธารณะ ซึ่งคาดหมายได้อยู่แล้วว่าสัตว์ดังกล่าวจะต้องเคลื่อนไหว ไปยังที่ต่างๆ และสามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ จึงยังคงต้องรับผิดชอบในหลักกฎหมาย ละเมิดในส่วนของบริษัททั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420²⁵

เมื่อบุคคลใดทำให้บุคคลอื่นเสียหาย ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ จึงควรทำความเข้าใจ ณ ที่นี้ ว่าความรับผิดชอบมีความหมายอย่างไร โดยทั่วไป ความรับผิดชอบคือพันธะของบุคคลที่จะต้องได้รับโทษ หรือผลร้ายอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือจะต้องซ่อมแซมความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนได้ ก่อให้เกิดขึ้น เพราะได้กระทำการแตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย เป็นเหตุให้เกิดความ ไม่สงบสุขในสังคม หรือได้กระทำให้เพื่อนบ้านได้รับความเสียหายโดยที่ตนไม่มีอำนาจกระทำได้ ความรับผิดชอบนี้อาจเป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมหรือความรับผิดชอบทางกฎหมายก็ได้

²⁵ วาริ นาสกุล. (ม.ป.ป.). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด. หน้า 87 – 88.

ความรับผิดชอบศีลธรรม หมายความว่า ผู้กระทำผิดได้รับโทษทางจิตใจเกิดขึ้นภายในตนเอง ไม่เกี่ยวกับโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย เช่น คำทำร้ายร่างกายแดง แม้ว่า จะยังไม่ถูกกฎหมายบ้านเมืองลงโทษ แต่คำก็เกิดความไม่สงบสุขรู้ว่าสิ่งที่ตนทำไม่ถูกหรือเกิดความหวาดกลัวว่าวันหนึ่งตนอาจถูกแดงฟ้องร้องได้

การที่เจ้าของสัตว์ปล่อยสัตว์เลี้ยงของตนออกมาในที่สาธารณะโดยสละความเป็นเจ้าของแล้วนั้น ก็อาจต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ทำละเมิดต่อผู้อื่น เนื่องจากการที่เจ้าของนำสัตว์ไปปล่อยนั้น อาจเป็นการกระทำโดยประมาท ซึ่งอาจอธิบายได้ดังนี้

ประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำโดยมิได้ตั้งใจ แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลที่อยู่ในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่ ซึ่งการที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงอยู่แล้วว่าการที่ปล่อยสัตว์เลี้ยงของตนออกไป แม้ไม่ได้เจตนาจะให้สัตว์เลี้ยงของตนไปสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น แต่การที่เจ้าของปราศจากความระมัดระวังโดยไม่หาวิธีในการจัดการกับสัตว์เลี้ยงของตนเองแทนที่จะนำสัตว์ไปปล่อย ซึ่งตามวิสัยและพฤติการณ์ดังกล่าว คือ มิได้มีผู้ใดมาบังคับให้ทำการทิ้งสัตว์เลี้ยง เจ้าของก็มีสิทธิในการนำสัตว์เลี้ยงไปให้ผู้อื่น หรือ ไปฝากมูลนิธิเลี้ยง โดยเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู แต่เจ้าของกลับเลือกทางที่สะดวกกับตนเองที่สุด ซึ่งคนทั่วไปย่อมคาดหมายได้ว่า สัตว์เลี้ยงดังกล่าวอาจจะสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ โดยนำทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมาปรับใช้ได้ ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำนี้ ถือเป็นหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบละเมิดที่สำคัญประการหนึ่ง ถึงแม้ถ้อยคำในคำตอบจะมีได้ระบุให้ชัดเจนเหมือนหลักเกณฑ์ข้ออื่นๆ ก็ตาม ซึ่งในการวินิจฉัยว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลตามหลักเกณฑ์ข้อนี้หรือไม่นั้น ควรจะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ขั้นตอน กล่าวคือ 1. มีความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและผลต่อกันระหว่างการกระทำโดยไม่ชอบของจำเลยกับผู้เสียหายที่โจทก์ได้รับอยู่จริงหรือไม่ และ 2. ความเสียหายที่เป็นผลมาจากการกระทำของจำเลยนั้น ไกลเกินกว่าเหตุที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบหรือไม่

ซึ่งหากพิจารณาจากสิ่งที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงกระทำนั้น หากเจ้าของสัตว์เลี้ยงไม่ปล่อยสัตว์เลี้ยงของตนในที่สาธารณะ สัตว์เลี้ยงก็ยังไม่ไปสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของเจ้าของสัตว์กับผลในความเสียหายของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสัตว์ จึงมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น เจ้าของสัตว์ยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์เลี้ยงของตนเองอยู่ แม้ว่าเจ้าของจะได้สละกรรมสิทธิ์ไปแล้วก็ตาม แต่เป็นการรับผิดชอบตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งภาระการพิสูจน์จะแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ซึ่งภาระการพิสูจน์ความเสียหายจะตกอยู่กับเจ้าของ

สัตว์เลี้ยง ดังนั้น การที่ผู้ที่ได้รับความเสียหายยังคงเรียกร้องให้เจ้าของเดิมของสัตว์เลี้ยงดังกล่าวรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้ แต่จะมีความยากลำบากตรงที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการนำสืบพยานทั้งหมด ซึ่งต่างจากเจตนารมณ์ของหลักความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายมีหน้าที่พิสูจน์เพียงแค่ว่าสัตว์ดังกล่าวเป็นของเจ้าของและตนได้รับบาดเจ็บจากสัตว์ดังกล่าวเท่านั้น หน้าที่นำสืบต่างๆ จะตกอยู่กับฝ่ายเจ้าของในการนำสืบแก้ต่างคดี

3.4 หลักเกณฑ์กฎหมายในการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ

3.4.1 สิทธิในการเลี้ยงสัตว์ตามรัฐธรรมนูญ

การเลี้ยงสัตว์ถือเป็นการใช้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้สิทธิแก่ประชาชนทั่วไป สามารถเลี้ยงสัตว์ได้โดยอิสระแต่ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้อื่น โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ปีพ.ศ. 2550 กำหนดให้เป็นหลักทั่วไปว่า สิทธิและเสรีภาพของเอกชนแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็ นสิทธิต่างๆ เช่น สิทธิในทางทรัพย์สิน ร่างกาย การชุมนุม การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ล้วนได้รับการคุ้มครอง แต่ในขณะเดียวกัน ในกฎหมายรัฐธรรมนูญนี้เอง ก็บัญญัติให้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวบางอย่างอาจถูกจำกัดได้โดยกฎหมาย ซึ่งเท่ากับว่ากฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพนี้เป็นกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพบางอย่างเช่นเดียวกัน ดังนั้น คำกล่าวที่ว่าสิทธิเสรีภาพของบุคคลสามารถทำอะไรก็ได้หากรัฐธรรมนูญรับรอง แม้จะกระทบสิทธิของคนอื่นหรือทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง และหากเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีกับผู้ใช้สิทธิเสรีภาพ การบังคับใช้กฎหมายของรัฐย่อมเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ คำกล่าวเช่นนี้ไม่ถูกต้องเสมอไป โดยเหตุผลจากแนวคิดในทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพที่ออกโดยกฎหมายก็ได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน เพราะรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้อำนาจไว้ในการออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลบางอย่าง กฎหมายดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้ หากกฎหมายนั้นกำหนดไว้เท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2550 มาตรา 29 วรรคแรก เหตุที่รัฐธรรมนูญให้ออกกฎหมายยกเว้นไว้โดยให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลบางประการ ก็เพื่อรับรองหรือคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เป็นการยืนยันว่าประโยชน์ของสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมย่อมมาก่อนหรือสำคัญกว่าสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนแต่ละคน เพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย มีความมั่นคง หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน เป็นต้น

3.4.1.1 สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 41 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550) มาตรา 41 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

3.4.1.2 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยรัฐธรรมนูญเองหรือกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจ

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวมาในข้อ 2 ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในแต่ละมาตราดังกล่าวแล้ว หรือแม้แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับก่อนๆ บางฉบับก็ให้การรับรองและคุ้มครองเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามสิทธิและเสรีภาพนี้ก็ทำให้สามารถใช้โดยไม่มีขอบเขตไม่ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเองหรือกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้ ได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพเช่นนี้ในบางอย่าง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32, 33, 34, 41, 42, 43, 45, 56 และ 63 นั้นเองต่างก็บัญญัติข้อยกเว้นเอาไว้ว่าให้จำกัดสิทธิและเสรีภาพบางอย่างได้ดังจะกล่าวในตัวอย่างดังต่อไปนี้

กรณีสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 41 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550)

ในกรณีนี้มีข้อยกเว้นในมาตรา 41 วรรคแรก บัญญัติว่าขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิในเรื่องนี้ให้ทำได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น กรณีดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง ในเรื่องของการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินของตนเอง โดยห้ามบุคคลใดใช้สิทธิของตนเป็นเหตุให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินที่ควรคิดหรือคาดหมายได้ว่าจะจะเป็นไปตามปกติและเหตุอันควรในเมื่อเอาสภาพและตำแหน่งที่อยู่แห่งทรัพย์สินนั้นมาค้ำประกันประกอบ เจ้าของอสังหาริมทรัพย์มีสิทธิจะปฏิบัติการเพื่อยังความเสียหายหรือเดือดร้อนนั้นให้สิ้นไป ทั้งนี้ไม่ลบล้างสิทธิที่จะเรียกเอาค่าทดแทน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1337 อันเป็นข้อยกเว้นตามกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้

ตัวอย่าง การจำกัดสิทธิทางทรัพย์สินของบุคคลโดยอาจเสียดังกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือบ้านหากถูกผู้อื่นครอบครองปรปักษ์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1382 อันเป็นข้อยกเว้นตามกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้

ตัวอย่าง การจำกัดสิทธิทางทรัพย์สินของบุคคลโดยให้เจ้าของอาวุธปืนต้องไปขอและได้รับอนุญาตให้มีหรือใช้อาวุธปืน ตาม พระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯลฯ พ.ศ. 2490 อันเป็นข้อยกเว้นตามกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้

3.5 หลักกฎหมายในการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของตามกฎหมายอื่น

3.5.1 ห้ามมิให้ปล่อยปละละเลยสัตว์คู่โดยลำพัง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 ผู้ใดควบคุมสัตว์คู่หรือสัตว์ร้ายปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเที่ยวไปโดยลำพังในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สัตว์คู่คือ สัตว์ซึ่งตามธรรมชาติไม่ใช่สัตว์ร้าย แต่มีนิสัยดุเป็นบางตัว เช่น สุนัขบางตัวดูบางตัวไม่ดุ

สัตว์ร้ายคือ สัตว์ซึ่งดุโดยธรรมชาติเช่น เสือ จระเข้ งูพิษ

การปล่อยปละละเลยคือ ไม่ดูแลการที่สัตว์นั้นเที่ยวไปตามลำพังปราศจากผู้ควบคุมพาสัตว์นั้นไป²⁶

สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงแต่อาจเป็นสัตว์คู่ได้ ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากพฤติการณ์ของสุนัขแต่ละตัว กฎหมายอาญาไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนถึงความหมายของสัตว์คู่ จึงอาจเกิดปัญหาในการพิจารณาว่าสุนัขที่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นสัตว์คู่หรือไม่ เช่น ขณะที่นาย ก. ได้ขับจี้รถ จักรยานยนต์ผ่านบริเวณซอยบ้านนาย ข. ได้มีสุนัขของนาย ข. วิ่งไล่รถจักรยานยนต์ของนาย ก. และเมื่อนาย ก. จอดรถ สุนัขได้วิ่งเข้ามากัดที่แข้งของนาย ก. สุนัขของนาย ก. ปกติจะวิ่งไล่เห่าคนแปลกหน้าซึ่งเป็นนิสัยทั่วไปและกัดบุคคลบางครั้งเท่านั้น จึงฟังไม่ได้ว่าสุนัขตัวดังกล่าวเป็นสุนัขคู่ตามความหมายประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 จึงขาดองค์ประกอบความผิด นาย ก. ไม่ใช่ผู้ควบคุมสัตว์คู่ที่ปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเที่ยวไปตามลำพังในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน แต่หากเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดในกรุงเทพมหานครจะต้องนำข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2548 ข้อ 5 นิยามคำว่า การปล่อยสุนัขและสุนัขควบคุมพิเศษมาพิจารณา สุนัขที่มีประวัติทำร้ายคนหรือพยายามทำร้ายคนซึ่งเป็นสุนัขควบคุมพิเศษตามข้อบัญญัติดังกล่าวถือเป็นสุนัขคู่ นาย ก. ต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 นั้นกล่าวถึงการห้ามมิให้มีการปล่อยปะสัตว์ร้ายตามลำพัง แต่หากเป็นสัตว์ที่ไม่ดุร้าย ก็จะไม่เข้าข่ายความผิดของมาตรานี้ ซึ่งการนำแมวหรือสุนัขไปปล่อยตามวัดหรือที่สาธารณะต่างๆ ก็จะไม่ผิดตามมาตรานี้ เนื่องจาก สุนัขและแมวไม่ใช่สัตว์ร้าย จึงไม่สามารถใช้มาตรานี้ในการป้องกันมิให้มีการปล่อยปละละเลยสัตว์เลี้ยงได้

²⁶ จิตติ ดิงศภัทย์. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ตอนที่ 2 และ ภาค 3. หน้า 2821.

3.5.2 ห้ามมิให้ปล่อยสุนัขในที่สาธารณะโดยลำพังในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามเทศบัญญัติเทศบาลนครศรีธรรมราช

เทศบัญญัติเทศบาลนครศรีธรรมราช เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2549 นี้ ออกตามความในมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มีสาระสำคัญทำนองเดียวกับข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 โดยเหตุผลในการร่างเทศบัญญัตินี้ก็เพื่อประโยชน์ในการรักษาภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน ป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญอันตรายจากสัตว์เลี้ยงสุนัข เช่น สุนัขกัดคนแล้ว ไม่มีเจ้าของแสดงความรับผิดชอบ ตลอดจนอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสุนัขโดยใช้บังคับกับสุนัขเลี้ยงที่อยู่ในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช โดยให้ถือว่าเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชเป็นเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข (ข้อ 7) และห้ามมิให้ผู้ใดปล่อยสุนัขในที่หรือทางสาธารณะหรือในที่อื่นใดในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชโดยเด็ดขาด (ข้อ 8)

ตามข้อ 5 “เจ้าของสุนัข” หมายความว่ารวมถึงผู้ครอบครองสุนัข หรือ ผู้ได้อาหารและที่อยู่แก่สุนัขเป็นประจำด้วย โดยเจ้าของสุนัขจะต้องนำสุนัขหรือใบรับรองสุนัขไปจดทะเบียน (ข้อ 9) และต้องมีการแจ้งเพิ่มเติมเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลเกี่ยวกับสุนัข ไม่ว่าจะเป็นการย้ายสถานที่อยู่ บัตรประจำตัวสุนัขสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด หรือกรณีที่สุนัขทำร้ายหรือพยายามทำร้ายคน หรือสุนัขตาย หรือประสงค์จะเปลี่ยนเจ้าของ กรณีเหล่านี้ต้องแจ้งให้หน่วยงานทราบด้วย (ข้อ 12-14) นอกจากนี้ เจ้าของสุนัขต้องปฏิบัติตามหมวด 3 ว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงสุนัข เช่น ควบคุมสุนัขมิให้ออกนอกสถานที่เลี้ยงโดยปราศจากการควบคุม หรือควบคุมดูแลสุนัขมิให้ก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ เช่น ก่อให้เกิดเสียงดังติดต่อกันเป็นระยะเวลาานานๆ หรือจัดเก็บสิ่งปฏิกูลไม่ปล่อยให้เป็นที่สะสมหมักหมมจนเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง (ข้อ 16) ส่วนการนำสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยงนั้น เจ้าของทุกบัตรประจำตัวสุนัขตลอดเวลา และต้องผูกสายลากจูงสุนัขและจับสายลากจูงสุนัขตลอดเวลา และในกรณีที่สุนัขควบคุมพิเศษจะต้องใส่อุปกรณ์ครอบปากเพิ่มด้วย (ข้อ 20) และห้ามบุคคลอายุต่ำกว่าสิบห้าปี หรือเกินกว่าหกสิบห้าปี นำสุนัขควบคุมพิเศษออกนอกสถานที่เลี้ยง (ข้อ 21) หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติเหล่านี้จะมีบทลงโทษตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท ทั้งนี้ ผู้ที่พบเห็นการฝ่าฝืนโดยมีหลักฐานบ่งชี้ชัดเจน เช่น รูปถ่าย สามารถแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ดำเนินการปรับได้ทันที²⁷

²⁷ ธนพร เกิดผล. เล่มเดิม. หน้า 103-104.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในการห้ามมิให้เจ้าของสัตว์ปล่อยสัตว์ไปในที่สาธารณะโดยลำพัง แต่เป็นการกำหนดที่ไม่ครอบคลุม โดยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 ก็มีเพียงการกำหนดไว้เฉพาะเพียงแต่สัตว์คู่ร้าย เท่านั้น แต่ไม่รวมถึงสัตว์เลี้ยงทั่วไป และในส่วนของข้อบัญญัติเทศบาลนครศรีธรรมราชนั้น ก็บังคับเฉพาะสุนัขในพื้นที่เขตนครศรีธรรมราชเท่านั้น มิได้มีการครอบคลุมไปถึงในที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ทำให้ข้อบัญญัติดังกล่าวไม่เป็นที่แพร่หลายในสังคม และไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงทำให้ข้อบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่สามารถบังคับใช้ได้มีประสิทธิภาพ

3.6 หลักกฎหมายในการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของของต่างประเทศ

มาตรการในการควบคุมดูแลสัตว์เลี้ยงของต่างประเทศนั้น มีการกำหนดรูปแบบ และหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการเลี้ยงสัตว์ไว้อย่างชัดเจน รวมถึง มีมาตรการในการจัดการหากสัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของอย่างเด็ดขาด ซึ่งทำให้การบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะขอยกตัวอย่างประเทศดังต่อไปนี้

3.6.1 มาตรการควบคุมสุนัขจรจัดในประเทศญี่ปุ่น

ปัญหาสุนัขจรจัด เนื่องจากสุนัขจรจัดเป็นพาหะของโรคร้ายต่างๆ เช่น โรคพิษสุนัขบ้า มาสู่มนุษย์ และก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินไปจนกระทั่งถึงชีวิต ดังนั้นที่ประเทศญี่ปุ่นจึงมีวิธีกำจัดสุนัขจรจัดขึ้น เมื่อพบเจอสุนัขที่ไม่มีเจ้าของ เจ้าหน้าที่เทศบาลจะทำการกักขังควบคุมไว้ที่เทศบาลของเขตนั้นๆ เป็นระยะเวลา 3 วัน - 1 สัปดาห์ โดยในระหว่างที่คุมขัง เจ้าหน้าที่จะทำการปิดประกาศแจ้งให้ทราบว่ามีสุนัขลักษณะใดบ้างที่ถูกคุมขังอยู่เพื่อหาเจ้าของ หรือ หาผู้อุปถัมภ์ต่อไป แต่หากถึงกำหนดเวลาแล้วยังไม่มีเจ้าของมาแสดงตนหรือไม่มีผู้ใดประสงค์รับไปอุปถัมภ์ เจ้าหน้าที่จะทำการรณรงค์สารถบอบได้ออกไซค์ ตามพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า

แนวทางการป้องกันปัญหาสุนัขจรจัดของประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่นมีการออกกฎหมายการละทิ้งสัตว์เลี้ยงที่ครอบครองเป็นที่ชัดเจนคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์เลี้ยง มาตรา 44 วรรค 3 กล่าวว่า การละทิ้งสัตว์เลี้ยงถือเป็นอาชญากรรม ระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 เยน นอกเหนือจากนี้แล้ว ประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้ผู้ที่ครอบครองสัตว์เลี้ยงต้องนำสัตว์เลี้ยงไปฝังไมโครชิพไว้ใต้ผิวหนังเพื่อชี้ชัดและระบุความเป็นเจ้าของได้อย่างแท้จริงแม้ในกรณีที่สัตว์เลี้ยงสูญหายก็ตาม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ในประเทศญี่ปุ่นมีการจัดการสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของอย่างเด็ดขาดโดยหากพบสัตว์เลี้ยงตามที่สาธารณะจะทำการจับสัตว์เลี้ยงนั้นไปกักเพื่อรอเจ้าของมารับและกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้เจ้าของสุนัขจะต้องนำสุนัขของตนไปฝังไมโครชิพเพื่อติดตามหาเจ้าของซึ่งเป็นการ

แก้ปัญหาสัตว์เร่ร่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากนำมาใช้กับประเทศไทยอาจไม่เป็นที่ยอมรับ เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ การกำจัดสัตว์นั้นไม่สามารถเป็นที่ยอมรับต่อสังคมได้ จึงทำให้ ปัญหาในส่วนของสัตว์จรจัดในประเทศไทยยังมีปริมาณมากและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต

3.6.2 มาตรการควบคุมสุนัขในประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีรูปแบบรัฐบาลเป็นสหพันธรัฐ (federal) แบ่งออกเป็น 6 รัฐ ได้แก่ รัฐ New South Wales รัฐ Queensland รัฐ South Australia รัฐ Tasmania รัฐ Victoria และรัฐ Western Australia และ 2 เขตการปกครอง ได้แก่ Northern Territory และ Australian Capital Territory ซึ่งเป็นเขตเมืองหลวง โดยที่แต่ละรัฐและเขตการปกครองนั้นจะมีสถานิติบัญญัติเป็นของตัวเอง สามารถออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในรัฐของตนเอง ดังนั้น กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ ในแต่ละรัฐและเขตการปกครองจะมีกฎหมายที่ใช้บังคับในเขตพื้นที่ของตนเอง

ในส่วนของรัฐบาลกลางจะมีหน่วยงาน Department of Agriculture, Fisheries and Forestry²⁸ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับภารกิจบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองหรือจัดการสัตว์ภายในประเทศ แต่มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับการส่งออกและนำเข้าสัตว์ ในหน่วยงานดังกล่าวจะมีคณะกรรมการที่ปรึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับสวัสดิภาพของสัตว์ (National Consultative Committee on Animal Welfare: NCCAW)²⁹ มีหน้าที่เกี่ยวกับ

1. ให้คำแนะนำต่อรัฐบาลกลางเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายในระดับชาติเกี่ยวกับสัตว์
2. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความเหมาะสมและประสิทธิผลของมาตรฐานการปฏิบัติ (Codes of practice), นโยบาย (Policies), แนวทางปฏิบัติ (Guidelines) และกฎหมาย (Legislation) ในระดับชาติ เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสวัสดิภาพของสัตว์ และปกป้องผลประโยชน์ของชาติ
3. ประสานงานกับคณะทำงานกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. ทำหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุนัข คณะกรรมการดังกล่าวได้ออก แนวทางปฏิบัติสำหรับการควบคุมสุนัขและการเลี้ยงสุนัขด้วยความรับผิดชอบ (Guidelines for the control and responsible

²⁸ Department of Agriculture, Fisheries and Forestry Australian Government, Retrieved January 13, 2013, from <http://www.daff.gov.au/>

²⁹ National Consultative Committee on Animal Welfare, Department of Agriculture, Fisheries and Forestry Australian Government. Retrieved January 13, from <http://www.daff.gov.au/animal-plant-health/welfare/nccaw>

ownership of dogs)³⁰ โดยกำหนดให้กฎหมายที่กำกับดูแลการควบคุมและการเลี้ยงสุนัขจะต้องสนับสนุนการเลี้ยงสุนัขด้วยความรับผิดชอบ และจัดการกับปัญหาที่เกิดจากสุนัขที่ถูกเลี้ยงดูโดยปราศจากความรับผิดชอบ สุนัขจรจัด สุนัขที่ก่อความรำคาญ และสุนัขดุร้าย ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. ต้องให้ความสำคัญกับการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกควบคู่ไปกับการใช้กฎหมาย ตัวกฎหมายจะต้องกำหนดประเด็นปัญหาให้ชัดเจนและมีแนวทางแก้ไขตามความเป็นจริงและจะต้องจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและเหมาะสม

2. ต้องพิจารณาถึงการจดทะเบียนสุนัข และการระบุตัวสุนัขและเจ้าของ

3. สำหรับสุนัขจรจัดนั้นจะต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าสถานการณ์ไหนบ้างที่จะถือได้ว่าสุนัขนั้นเป็นสุนัขเร่ร่อน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะรวมถึงการที่สุนัขอยู่นอกสถานที่ของผู้เลี้ยงโดยปราศจากการควบคุม

4. นอกจากการกำหนดสุนัขอยู่ในสถานที่ของผู้เลี้ยงแล้ว จะต้องกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการที่สุนัขเร่ร่อนอยู่ในสถานที่บางแห่ง เช่น ฟาร์ม พื้นที่สงวน โรงเรียน พื้นที่ค้าขาย หรือชายหาด เป็นต้น

5. ที่ก่อความรำคาญให้รวมถึง สุนัขที่เห่าไม่หยุด และส่งเสียงรบกวนความสงบของผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งหน่วยงานที่ออกกฎหมายจะต้องได้รับอำนาจในการจัดการกับสุนัขเหล่านี้ และควรกำหนดให้ผู้เลี้ยงสุนัขเก็บมูลของสุนัขตามท้องถนนด้วย

6. มีการกำหนดความหมายของสุนัขอันตรายให้ชัดเจน โดยใช้พฤติกรรมสุนัขเป็นพื้นฐาน ไม่ใช่ดูจากสายพันธุ์เป็นหลัก และผู้เป็นเจ้าของสุนัขอันตรายจะต้องดูแลให้สุนัขอยู่ในพื้นที่ไม่ให้หลุดออกมาได้ หากมีการบ่งชี้ได้ว่าสุนัขตัวใดเป็นสุนัขอันตราย จะต้องมีการสวมปลอกคอตามสีที่กำหนด และต้องอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวดและสวมครอบปาก เวลาที่ออกมานอกสถานที่เลี้ยง

7. กฎหมายจะต้องกำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายและบาดเจ็บจะต้องได้รับการชดเชยเต็มจำนวน

8. กฎหมายจะต้องมีข้อยกเว้นสำหรับสุนัขที่ใช้ในราชการ และคำนึงถึงบทบาทของสุนัขนำทางและช่วยเหลือ คนหูหนวกและตาบอด

³⁰ “Guidelines for the control and responsible ownership of dog.” Department of Agriculture,

Fisheries and Forestry Australian Government. Retrieved January 13, 2013, from

<http://www.daff.gov.au/animal-plant-health/welfare/nocaw>

9. การเพาะพันธุ์สุนัขเพื่อการค้าควรมีการควบคุมให้มีมาตรฐานที่เหมาะสมควร กำหนดให้ผู้ขายลูกสุนัขให้ข้อมูลการจัดการกับสุนัขที่จู่ขายด้วย นอกจากนี้ควรห้ามการส่งเสริม การซื้อสุนัขและลูกสุนัขโดยไม่มีวางแผนล่วงหน้า

10. ต้องมีการฝึกอบรมให้กับผู้ที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการ ควบคุมสุนัข โดยเฉพาะทักษะในการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก ต่อสาธารณะ

11. การให้รางวัลแก่ผู้เลี้ยงสุนัขด้วยความรับผิดชอบ ด้วยการลดค่าธรรมเนียมการ จดทะเบียนสุนัขในกรณีที่ได้นำสุนัขไปทำหมัน ไปฝึก หรือทำให้สามารถบ่งชี้สุนัขได้โดยถาวร

12. จะต้องกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติเกี่ยวกับสุนัขรักษาความปลอดภัย ในเรื่องของการ มีไว้เพื่อการค้า การฝึกและการใช้

การจัดการปัญหาสุนัขจรจัดในออสเตรเลียนั้น ไม่ได้เกี่ยวกับสุนัขจรจัดแต่เพียงอย่าง เดียว แต่เกี่ยวกับการจัดการสุนัขเลี้ยงและบริหารชุมชน โดยรวม และปัญหาสุนัขจรจัดสะท้อนให้ เห็นถึงการบริหารจัดการสุนัขที่ไม่ดีพอ³¹ จากสถิติของสมาคมสงเคราะห์สัตว์ (The Royal Society for the Prevention for Cruelty to Animals: RSPCA)³² แสดงให้เห็นว่าในปี 2007-2008 ได้รับสุนัขที่ ถูกทอดทิ้งไว้เป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 70,514 ตัว โดยมีสุนัขที่สามารถกลับคืนสู่เจ้าของได้จำนวน 22,161 ตัว สุนัขที่ไปอยู่บ้านใหม่จำนวน 19,276 ตัว และสุนัขถูกทำลายจำนวน 22,723 ตัว ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนที่สุนัขที่ถูกทำลายมีจำนวนสูงกว่าจำนวนสุนัขที่สามารถกลับคืนสู่เจ้าของได้ หน่วยงานทางปกครองและองค์การสงเคราะห์ได้ร่วมมือกันใช้มาตรการต่างๆ เพื่อลดจำนวนสุนัข เร่ร่อนที่ต้องไปอยู่ในสถานเคราะห์สัตว์ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เลี้ยงสุนัขมีความรับผิดชอบ
2. ช่วยทำให้สุนัขที่พลัดหลงกลับคืนสู่เจ้าของ
3. หาที่อยู่ใหม่ให้สุนัข

โดยมีการให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เลี้ยงสุนัขรวมทั้งการ ปฏิบัติเมื่อสุนัขหาย กฎหมายที่กำหนดให้มีการจดทะเบียนสุนัข การระบุตัวสุนัขและเจ้าของ และการทำหมัน

³¹ Dick Murray, "Stray Dog Management for Island Nations and Other Countries in the Australasia/ Oceania Region, p. 9.

³² The Royal Society for the Prevention for Cruelty to Animals Australia, Retrieved January 13, from <http://www.rspca.org.au>

3.6.2.1 มาตรการกฎหมายในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดของประเทศออสเตรเลีย จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่ารัฐแต่ละรัฐของออสเตรเลียมีอำนาจที่จะออกกฎหมายเพื่อจัดการปัญหาสุนัขจรจัดได้ในแต่ละรัฐเอง และจากการศึกษาพบว่า การจัดการปัญหาสุนัขจรจัดของรัฐ Tasmania มีมาตรการจัดการปัญหาสุนัขที่น่าสนใจ ดังนั้นในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะนำเสนอมาตรการในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดของรัฐ Tasmania เป็นหลัก และจะเพิ่มมาตรการอื่นๆ ในการจัดการปัญหาของรัฐอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางศึกษาต่อการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดของประเทศไทยต่อไป

โดยกฎหมายของรัฐ Tasmania ได้มีมาตรการต่างๆ ตาม The Dog Control Act 2000 ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่รวมทั้งกำหนดหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ควบคุมสุนัขเพื่อควบคุมสุนัขในความดูแลของคน ดังนี้

3.6.2.2 การจดทะเบียนและการฝังไมโครชิป

ผู้เลี้ยงสุนัขที่มีสุนัขอายุเกินกว่า 6 เดือน ต้องนำสุนัขไปจดทะเบียนต่อหน่วยงานปกครองท้องถิ่น³³ โดยจะไม่มีค่าธรรมเนียมฝังไมโครชิปเว้นแต่เป็นสุนัขอันตราย³⁴ การปิดบังหรือนำสุนัขไปปล่อยเพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินการดังกล่าวมีโทษปรับ³⁵ ข้อมูลที่ต้องจัดเก็บไว้ที่หน่วยงานปกครองท้องถิ่น ได้แก่ ชื่อสุนัข อายุ เพศ และความสามารถในการขยายพันธุ์

1. สายพันธุ์สุนัข ถ้าสามารถระบุได้
2. ลักษณะที่โดดเด่น
3. เป็นสุนัขอันตรายหรือไม่
4. ชื่อและที่อยู่ของเจ้าของสุนัข
5. เลขทะเบียนของสุนัข
6. ข้อมูลอื่นที่เห็นว่าเกี่ยวข้อง³⁶

ซึ่งหากมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบภายใน 14 วัน ได้แก่ กรณีเปลี่ยนเจ้าของ³⁷ หรือเจ้าของย้ายที่อยู่³⁸ สุนัขตาย หายหรือย้ายที่อยู่³⁹ การจดทะเบียนสุนัข

³³ The Dog Control Act 2000, Section 8 (1).

³⁴ The Dog Control Act 2000, Section 29 (2).

³⁵ The Dog Control Act 2000, Section 8 (2).

³⁶ The Dog Control Act 2000, Section 15).

³⁷ The Dog Control Act 2000, Section 13).

³⁸ The Dog Control Act 2000, Section 14).

³⁹ The Dog Control Act 2000, Section 12 (1).

จะยกเลิกในกรณีที่สุนัขตาย หรือหาย⁴⁰ ในขณะที่รัฐ Victoria นั้นมีการบังคับให้นำสุนัขอายุเกินกว่า 3 เดือน ไปจดทะเบียน⁴¹ และให้อำนาจหน่วยงานปกครองท้องถิ่นที่จะรับจดทะเบียนเฉพาะสุนัขที่ทำหมัน⁴² และฝังไมโครชิปแล้ว⁴³ ส่วนรัฐ Queensland มีการบังคับจดทะเบียนสุนัขภายใน 14 วัน นับแต่วันที่เริ่มเลี้ยงดูนั้น⁴⁴ ด้วยการฝังไมโครชิปให้แก่สุนัขก่อนอายุ 12 สัปดาห์ ถ้าไม่เข้ากรณีที่ได้รับยกเว้น⁴⁵

⁴⁰ The Dog Control Act 2000, Section 12 (2) (a).

⁴¹ The Domestic (Feral and Nuisance) Animals Act 1994, Section 10 Section 10 Requirement to apply for registration (1) The owner of a dog or cat must register that dog or cat with the Council of the municipal district the dog or cat is kept, if the animal is over 3 months old. penalty; 10 penalty units. (2) The owner of a dog or cat which is registered must apply for renewal of the registration of that dog or cat with the Council of the municipal district in which the dog or cat is kept, before the expiration of the current registration. penalty; 10 penalty units. (3) If a person is making an application under subsection (1) in relation to a dog, that person must include with application a declaration as to whether or not the dog in respect of which the application is made is a restricted breed dog. Penalty: 10 penalty units.

⁴² The Domestic (Feral and Nuisance) Animals Act 1994, Section 10 A(1) Section 10 A Council may refuse to register dogs and cats unless desexed (1) A Council may resolve that it will not, after a specified future date, register or renew the registration of a dog or cat unless the dog or cat ___ (a) is desexed; or (b) is exempted under this Act from any requirement to be desexed.

⁴³ The Domestic (Feral and Nuisance) Animals Act 1994, Section 10 c(3) Section 10c Refusal of registration for dog and cats unless permanently identified (3) A Council may resolve that it will not, after a specified future date, renew the registration for any dog or cat unless the dog or cat ___ (a) has been implanted with a prescribed permanent identification device; or (b) is exempted under this Act from any requirement to be implanted with such a device.

⁴⁴ The Animal Management (Cats and Dogs) Act 2008, Section 44 Section 44 Registration obligation (1) An owner of a cat or dog must comply with section 46 to register the cat or dog in the relevant local government's area within 14 days after starting to keep the cat or dog in the area unless the person has a reasonable excuse. Maximum penalty---20 penalty units. Note---See section 216 (Cat or dog not registered at commencement) for circumstances in which an owner of a cat or dog does not contravene subsection (1). (2) A person who becomes an owner of a cat or dog must comply with section 46 to register the cat or dog in the relevant local government's area within 14 days unless the person has a reasonable excuse. Maximum penalty---20 penalty units. Note---See section 216 (Cat or dog not registered at commencement) for circumstances in which an owner of a cat or dog does not contravene subsection (2). (3) It is a defence to a prosecution for an offence against subsection (1) of (2) for the defendant to prove the cat or dog is---(a) a government entity dog :

3.6.2.3 การควบคุมมิให้สุนัขเร่ร่อน

เจ้าของสุนัขหรือผู้ควบคุมสุนัขจะต้องควบคุมมิให้สุนัขอยู่ในสภาพเร่ร่อนหากฝ่าฝืน มีโทษ⁴⁶ โดยสุนัขในสภาพเร่ร่อน หมายถึง สุนัขที่ไม่ได้ถูกควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพในที่สาธารณะ หรือสถานที่ของผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอม⁴⁷ หรือเป็นกรณีที่สุนัขอันตรายอยู่ในที่สาธารณะ โดยมีได้มีการใส่ที่ครอบปากหรือไม่มีสายจูงหรือไม่มีปลอกคอหรือสุนัขอันตรายนั้นถูกควบคุม โดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี⁴⁸

ในกรณีที่พบสุนัขเร่ร่อน เจ้าพนักงานมีอำนาจจับและกักขังสุนัขเร่ร่อนนั้นได้⁴⁹ ซึ่งหากสุนัขที่ถูกจับนั้นสามารถระบุตัวเจ้าของได้⁵⁰ เจ้าพนักงานจะแจ้งให้เจ้าของมารับสุนัขคืน ภายในห้าวันทำการ หากไม่มีผู้ใดมารับสุนัขคืน เจ้าพนักงานสามารถขาย ทำลายหรือจัดการด้วยวิธี อื่นใดกับสุนัขตัวนั้น⁵¹ ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวเจ้าของได้ภายในสามวันทำการ เจ้าพนักงาน

or (d) a working dog : or (c) another class of cat or dog prescribed under a regulation. (4) In subsection (1)---cat or dog does not include a cat or dog that is less than 12 weeks old.).

⁴⁵ The Animal Management (Cats and Dogs) Act 2008, Section 14 Section 14 Owner must ensure cat or dog is implanted (1) A Person who is or becomes an owner of a cat or dog that is not implanted with a PPID must ensure the cat or dog is implanted with a PPID before it is 12 weeks old unless the person has a reasonable excuse. Maximum penalty 20 penalty units. Note---A cat or dog that is more than 12 weeks old on the commencement of this section need not be implanted with a PPID unless it is supplied. See section 13 (Supplier must ensure cat or dog is implanted). (2) It is a defence to a prosecution for an offence against subsection(1) for the defence to prove--- (a) there is a signed veterinary surgeon's certificate cat or dog stating that implanting it with a PPID is likely to be a serious risk to the health of the cat or dog; (b) for a dog, the ownership is to use it as--- (i) a government entity dog; or (iii) another class of dog prescribed under a regulation. (It is a defence to a prosecution for an offence against subsection(1) or(2) for the defendant to prove the cat or dog is--- (a) a government entity dog; or (b) a working dog; or (c) another class or dog prescribed under a regulation. (4) In subsection(1)___ cat or dog does not include a cat or dog that is less than 12 weeks old.

⁴⁶ The Dog Control Act 2000, Section 16 (1).

⁴⁷ The Dog Control Act 2000, Section 5a).

⁴⁸ The Dog Control Act 2000, Section 5b).

⁴⁹ The Dog Control Act 2000, Section 35 (1).

⁵⁰ The Dog Control Act 2000, Section 35 (2).

⁵¹ The Dog Control Act 2000, Section 35 (3).

มีอำนาจขายทำลายหรือจัดการด้วยวิธีอื่นใดกับสุนัขตัวนั้น และหากสุนัขที่สามารถไม่ระบุเจ้าของได้นั้นเป็นสุนัขอันตราย เจ้าพนักงานจะต้องทำลายสุนัขนั้น⁵²

3.6.2.4 การควบคุมสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยง

ในการควบคุมสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยงไปในที่สาธารณะนั้น เจ้าของหรือผู้ควบคุมสุนัขจะต้องจัดให้สุนัขมีการสวมปลอกคอที่มีแผ่นป้ายทะเบียนให้สุนัขเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ⁵³ โดยผู้ควบคุมจะต้องควบคุมสุนัขอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการจูงสุนัขโดยใช้สายจูงที่มีความแข็งแรงที่มีความยาวไม่เกินสองเมตร และผู้ที่จูงสุนัขจะต้องมีอายุและมีความแข็งแรงมากที่จะควบคุมสุนัขได้⁵⁴ หรือมีการผูกสุนัขไว้กับวัตถุที่มีความมั่นคงด้วยเชือกจูงที่มีความแข็งแรงยาวไม่เกินสองเมตรนานไม่เกินสามสิบนาที⁵⁵ กรณีหากไม่มีการใช้สายจูงสุนัข สุนัขนั้นจะต้องอยู่ในความควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้ควบคุม และสุนัขนั้นจะต้องเชื่อฟังคำสั่งของผู้ควบคุมอย่างเคร่งครัดจึงจะถือว่าการควบคุมสุนัขที่มีประสิทธิภาพ⁵⁶ นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดการควบคุมสุนัขบนถนนว่า ผู้ควบคุมจะต้องควบคุมการจูงสุนัขด้วยสายจูงที่มีความแข็งแรงยาวไม่เกินสองเมตรและผู้ที่จูงสุนัขนั้นจะต้องมีอายุและมีความแข็งแรงมากพอที่จะควบคุมสุนัขได้ จึงจะถือว่าการควบคุมสุนัขที่มีประสิทธิภาพ⁵⁷ อย่างไรก็ตาม ผู้ควบคุมสุนัขจะต้องไม่สูงสุนัขบนทางเท้ามากกว่าสองตัว⁵⁸ และจะต้องไม่ควบคุมสุนัขมากกว่าสี่ตัวในที่สาธารณะ⁵⁹

ในกรณีที่เป็สุนัขอันตราย เจ้าของหรือผู้ควบคุมจะต้องทำการใส่ตะกร้อครอบปากเพื่อป้องกันมิให้สุนัขสามารถกัดบุคคลหรือสัตว์อื่นได้ และจะต้องมีสายจูงสุนัขที่มีความแข็งแรงยาวไม่เกินสองเมตรและผู้จูงสุนัขจะต้องมีอายุมากกว่าสิบแปดปี นอกจากนี้สุนัขอันตรายจะต้องสวมปลอกคอตลอดเวลาและจะต้องฝังไมโครชิปด้วย โดยสุนัขอันตรายนั้น หมายถึง สุนัขที่ถูกประกาศโดยเจ้าหน้าที่ว่าเป็นสุนัขอันตราย ด้วยเหตุที่สุนัขตัวนั้นกระทำให้นุคคลหรือสัตว์อื่นได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าสุนัขตัวนั้นอาจจะทำอันตรายแก่บุคคลหรือสัตว์อื่น โดยในการประกาศดังกล่าว เจ้าพนักงานจะต้องแจ้งให้เจ้าของทราบถึงเหตุผลและสิทธิในการอุทธรณ์

⁵² The Dog Control Act 2000, Section 35 (4).

⁵³ The Dog Control Act 2000, Section 11.

⁵⁴ The Dog Control Act 2000, Section 4 (1) b.

⁵⁵ The Dog Control Act 2000, Section 4 (1) c.

⁵⁶ The Dog Control Act 2000, Section 4 (1) a.

⁵⁷ The Dog Control Act 2000, Section 4 (2).

⁵⁸ The Dog Control Act 2000, Section 4 (3) a.

⁵⁹ The Dog Control Act 2000, Section 4 (3) b.

ด้วยซึ่งการอุทธรณ์โต้แย้งคำประกาศของเจ้าพนักงาน สามารถทำได้โดยเจ้าของสุนัขที่ถูกประกาศให้เป็นสุนัขอันตราย อาจอุทธรณ์โต้แย้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองภายใน 14 วันหลังจากที่มีประกาศซึ่งเจ้าพนักงานปกครองอาจมีคำสั่งยืนยันตามคำประกาศนั้นหรือมีคำสั่งให้พักผลของคำประกาศนั้น ถ้าเจ้าพนักงานปกครองมีคำสั่งพักผลของคำประกาศเกี่ยวกับสุนัขนั้นไว้ เจ้าหน้าที่อาจมีคำสั่งว่าสุนัขนั้นเป็นสุนัขอันตรายเนื่องจากนิสัยของสุนัขนั้นที่เกิดขึ้นหลังจากมีคำสั่งของพนักงานปกครอง

นอกจากนี้ เจ้าของหรือผู้ควบคุมสุนัขจะต้องควบคุมมิให้สุนัขวิ่งไล่ยานพาหนะหรือจักรยานที่กำลังสัญจร ทั้งยังห้ามมิให้ผู้ใดกระตุ่นหรือช่วยสุนัขให้ทำการวิ่งไล่ยานพาหนะหรือจักรยานที่กำลังสัญจร และผู้ควบคุมสุนัขจะต้องกำจัดสิ่งปฏิกูลที่เกิดจากสุนัขในสถานที่สาธารณะหรือในสถานที่อื่นใดที่มีใช้สถานที่ของตนโดยทันทีด้วย

3.6.2.5 การควบคุมสุนัขในขณะที่อยู่บนยานพาหนะ

ในกรณีที่มีการพาสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยง โดยการให้สุนัขอยู่ในยานพาหนะ เจ้าของหรือผู้ควบคุมสุนัขมีหน้าที่จะต้องควบคุมสุนัขมิให้หลุดออกไปนอกยานพาหนะและจะต้องควบคุมมิให้สุนัขสามารถทำร้ายบุคคลหรือสัตว์อื่นภายนอกยานพาหนะได้⁶⁰

3.6.2.6 การควบคุมมิให้สุนัขทำร้ายบุคคลหรือสัตว์อื่น

เจ้าของหรือผู้ควบคุมสุนัขจะต้องควบคุมมิให้สุนัขทำร้ายบุคคลใดหรือสัตว์อื่น ซึ่งการทำร้ายหมายความรวมถึง การกัด บุกหรือทำให้ตื่นตระหนก⁶¹ หากสุนัขกระทำการดังกล่าวเจ้าของหรือผู้ควบคุมสุนัขมีความผิดแล้วแต่กรณี⁶² โดยไม่จำเป็นจะต้องพิสูจน์ถึงการบาดเจ็บอันเกิดจากการกระทำของสุนัข แต่อย่างใด นอกจากนี้ ในกรณีที่สุนัขทำร้ายบุคคล กฎหมายกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสุนัขจะต้องแจ้งเจ้าพนักงานภายในสี่สิบสี่ชั่วโมง

อย่างไรก็ตาม กรณีที่สุนัขทำร้ายบุคคล หากเจ้าของหรือผู้ควบคุมสุนัขสามารถพิสูจน์ได้ว่าสุนัขได้กระทำไปด้วยเหตุป้องกันบุคคลหรือสถานที่ หรือกระทำไปเพราะถูกขู่หรือเป็นการกระทำของสุนัขที่ทำงานให้ตำรวจเจ้าของหรือผู้ควบคุมไม่มีความผิด ในกรณีที่สุนัขทำร้ายสัตว์อื่น หากเจ้าของหรือผู้ควบคุมสุนัขสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นการกระทำของสุนัขตำรวจ สุนัขในปศุสัตว์หรือสุนัขล่าสัตว์ เจ้าของหรือผู้ควบคุมไม่มีความผิด และเพื่อเป็นการป้องกันอันตรายจากการถูกสุนัขทำร้าย กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลมีอำนาจที่ทำร้ายหรือทำลายสุนัขตัวที่ก่อเหตุได้

⁶⁰ The Dog Control Act 2000, Section 16 (3).

⁶¹ The Dog Control Act 2000, Section 3.

⁶² The Dog Control Act 2000, Section 19 (1) (2).

หากบุคคลนั้นเป็นผู้ถูกสุนัขทำร้ายหรือบุคคลนั้นเห็นสุนัขกำลังทำร้ายบุคคลหรือสัตว์อื่น นอกจากนี้เจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะจับหรือทำลายสุนัขในกรณีดังต่อไปนี้

1) มีเหตุเชื่อว่าสุนัขมีพฤติกรรมจะทำร้ายบุคคลจนได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือทำร้ายสัตว์อื่น

2) สุนัขทำร้ายบุคคลจนได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือทำร้ายสัตว์อื่น

3) สุนัขอยู่ในสภาพทุกขเวทนา

ทั้งนี้ หากจำเป็นที่จะต้องทำลายสุนัข กฎหมายกำหนดว่าจะต้องเป็นการทำลายอย่างรวดเร็วโดยไม่ให้สุนัขได้รับความทรมาน

3.6.2.7 การแยกสุนัขออกจากที่สาธารณะในช่วงที่สุนัขเป็นสัตว์

เจ้าของสุนัขหรือผู้ควบคุมสุนัขออกจากที่สาธารณะในช่วงที่สุนัขเป็นสัตว์เนื่องจากในช่วงการเป็นสัตว์ สุนัขตัวเมียจะปล่อยฟีโรโมนออกไปจากตัวของมันเพื่อส่งสัญญาณให้คู่ของมันทราบว่าตอนนี้มันจะถึงเวลาที่จะสืบพันธุ์แล้ว ทำให้สุนัขตัวผู้วิ่งเวียนเข้ามาใกล้⁶³ ซึ่งบางรายอาจจะเห่าหอน หรือกัดเพื่อแย่งชิงตัวเมีย ทำให้เกิดความรำคาญต่อบุคคลอื่นๆ⁶⁴

3.6.2.8 การควบคุมมิให้สุนัขก่อเหตุเดือนร้อนรำคาญ

เจ้าของสุนัขหรือผู้ควบคุมสุนัขจะต้องควบคุมมิให้สุนัขก่อเหตุเดือนร้อนรำคาญอันได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงออกว่าจะก่อเกิดความเสียหายหรืออันตรายต่อสุขภาพของบุคคลอื่นหรือการส่งเสียงเห่าหอนหรือด้วยการกระทำอื่นใดอันเป็นการรบกวนความสงบสุขของบุคคลหรือในที่สาธารณะอย่างต่อเนื่องในสถานที่สาธารณะและเจ้าของสถานที่ใดๆ จะต้องป้องกันมิให้สุนัขก่อเหตุเดือนร้อนรำคาญในสถานที่ของตนในรัฐ Victoria ผู้ครอบครองที่อยู่อาศัยจะต้องดูแลไม่ให้สุนัขก่อความรำคาญ⁶⁵ โดยการทำให้ผู้อื่นเป็นอันตรายหรือบาดเจ็บ หรือส่งเสียงรบกวนความสงบสุข⁶⁶

⁶³ พัฒนาการของสุนัข. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://www.geocitiles.com/anne47ud/battana.html>

⁶⁴ ยากุมกำเนิด. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก

<http://www.petgan.com/healthy/index.php?Grouq=11&Id=32>

⁶⁵ The Domestic (Feral and Nuisance) Animals Act 1994, Section 32(1) Section 32 Dogs or cats creating a nuisance (1) The occupier of any premises where a dog or cat is kept or permitted to remain must not allow that animal to be a nuisance. Penalty: 1 penalty unit.

⁶⁶ The Domestic (Feral and Nuisance) Animals Act 1994, Section 32(2) Section 32 Dogs or cats creating a nuisance (2) A dog or cat is to be regarded as a nuisance for the purposes of purposes for this section ___(a) if it injures or endangers the health of any person; or (b) if it creates a nuisance, by barking or

3.6.2.9 การจำกัดจำนวนการเลี้ยง

กฎหมายกำหนดให้มีการจำกัดจำนวนการเลี้ยงสุนัข โดยห้ามบุคคลเลี้ยงสุนัขที่มีอายุเกินกว่าหกเดือนเกินกว่าสองตัวในกรณีที่เป็นสุนัขใช้งานห้ามเลี้ยงเกินกว่าสี่ตัวโดยไม่มีใบอนุญาต การร้องขอใบอนุญาต บุคคลอาจยื่นคำขอทำใบอนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งคำขอนั้นต้องทำตามรูปแบบ และต้องเสียค่าธรรมเนียมตามความเหมาะสม⁶⁷ ถ้ามีสิทธิตามที่กำหนดในมาตรา 52 หรือ ถ้าเจ้าหน้าที่เรียกให้ผู้ขอประกาศต่อสาธารณะ คำประกาศนั้นต้องระบุจุดประสงค์ในการขอใบอนุญาตและที่อยู่และรายละเอียด รวมถึงหมายเลขและพันธุ์ของสุนัขที่ยื่นคำขอมานั้น โดยการคัดค้านในการออกใบอนุญาต บุคคลใดๆ ที่อาศัยหรือเป็นเจ้าของที่ดินที่อยู่ในระยะ 200 เมตร จากบริเวณที่ดินที่ขอใบอนุญาต อาจโต้แย้งการออกใบอนุญาตต่อเจ้าพนักงานภายใน 14 วัน หลังจากมีการประกาศออกใบอนุญาตนั้นต่อสาธารณะตามมาตรา 51(3) การโต้แย้งนั้นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องอ้างเหตุผลในการโต้แย้งนั้นด้วย

ในขณะที่ในเขต Australian Capital Territory กฎหมายกำหนดให้เลี้ยงสุนัขได้ไม่เกิน 3 ตัว หากเกินกว่านั้นต้องมีใบอนุญาต เว้นแต่เข้ากรณียกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด⁶⁸ และในรัฐ Westem Australia กฎหมายให้อำนาจหน่วยงานทางปกครองในการกำหนดจำนวนการเลี้ยงสุนัขที่มีอายุเกิน 3 เดือนในแต่ละเขต⁶⁹

otherwise, which persistently occurs or continues to such a degree or extent that it unreasonably interferes with the peace, comfort or convenience of any person in any other premises.

⁶⁷ The Dog Control Act 2000, Section 51 (2) (b).

⁶⁸ The Dog Control Act 2000, Section 18 (1) Section 18 Requirement to be licensed (1) A person must not, other than in accordance with a multiple dog licence, keep 4 or more dogs on 1 residential premises, Maximum penalty: 50 penalty units, imprisonment for 6 months or both. (2) Subsection (1) does not apply to— (a) a dog under 84 days old; or (b) a dog kept by the person for less than 28 days; or (c) a person resident in the ACT for less than 28 days; or (d) a dog that is an assistance animal; or (e) a dog kept on land that is under a lease granted for agricultural or grazing purposes; or (f) a dog kept on land that is under a lease that allows for an animal care facility).

⁶⁹ The Dog Act 1976, Section 26 Section 26 Limitation as to numbers (1) The provisions of this Part shall not operate to prevent the keeping on any premises of 2 dogs over the age of 3 months and the young of those dogs under that age. (2) Subject to subsection (1) a local government, pursuant to local laws, may limit the number of dogs under that age. (2) Subject to subsection (1) a local government, pursuant to local laws, may limit the number of dogs over the age of 3 months, or the number of such dogs of any specified breed or kind, that may be kept on any premises situated in a specified area to which those local laws apply unless

3.6.2.10 การคุมกำเนิดสุนัข

ในรัฐ Tasmania ไม่มีการบังคับทำหมันสุนัข เช่นเดียวกับรัฐ Queensland และรัฐ South Australia ที่ไม่มีการบังคับทำหมันสุนัขเนื่องจากยังไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สนับสนุนว่าการบังคับทำหมันจะลดจำนวนสุนัขที่ไม่เป็นที่ต้องการลงได้⁷⁰ แต่ในรัฐ South Australia หากมีการทำหมันจะได้ส่วนลดในการจดทะเบียนสุนัข⁷¹ ในขณะที่รัฐ Victoria หน่วยงานจะไม่รับจดทะเบียนสุนัขอันตรายที่ไม่มีการทำหมัน⁷² และหน่วยงานจะต้องทำหมันสุนัขที่จับมาก่อนที่จะ

those premises are licensed as an approved kennel establishment or are exempt. (3) Where by a local law under this Act a local government has placed a limit on the keeping of dogs in any specified area but the local government is satisfied in relation to any particular premise that the provisions of this Act relating to approved kennel establishments need not be applied in the circumstances, the local government may grant an exemption in respect of those premises but any such exemption (a) may be made subject to conditions, including a condition, including a condition that it applies only to the dogs specified therein;

(b) shall not operate to authorise the keeping of more than 6 dogs on those premises; and (c) may be revoked or varied at any time (4) Subject to the provisions of subsection (3), a person who keeps on any premises, not being licensed as an approved kennel establishment, dogs over the age of 3 months in numbers exceeding any limit imposed in relation to those dogs by a local law made under subsection (2) commits an offence. Penalty: \$1000 and a daily penalty of \$100 (5) Any person who is aggrieved (a) by the condition imposed in relation to any exemption from the provisions of a local law placing a limitation on the number of dogs that may be kept on any premises; or (b) by the refusal of a local government to grant such an exemption, or by the revocation of an exemption, may apply to the State Administrative Tribunal for a review of the decision. (6) An application under subsection (5) cannot be made later than the expiry of a period of 28 days after the day on which a notice of the decision is served on the person affected by that decision. [Section 26 amended by No. 23 of 1987 s. 22; No. 14 of 1996 s. 4; No. 24 of 1996 s. 16; No. 55 of 2004 s. 256 and 268.]

⁷⁰ Queensland Government. Retrieved January 13, 2013, from <http://www.localgovernment.qld.gov.au/aws/Laws/LocalGovernment/managingCatsandDogs/Frequentlyaskedquestions.aspx>

⁷¹ The Dog and Cat Management Act 1995, Section 26 (7)(a) Section 26 Council responsibility for management of dogs (7) Without limiting the matters that may be taken into account when setting fees to be approved by the Minister, councils must provide for a percentage rebate of the fee that would otherwise be charged for the registration of a dog in the following cases: (a) if the dog is desexed.

⁷² The Domestic (Feral and Nuisance) Animals Act 1994, Section 10A (4) A Council must not register or renew the registration of a dangerous dog or a restricted breed dog unless the dog (a) is desexed; or

ขายไป อย่างไรก็ตามในเขต Australian Capital Territory มีการบังคับทำหมันสุนัข⁷³ เว้นแต่ได้รับอนุญาต⁷⁴ และจะต้องมีการทำคำหน้าที่หูของสุนัขที่ทำหมันแล้ว ซึ่งสัตว์แพทย์ที่ทำหมันนั้นจะต้องออกใบรับรองการทำหมันเป็นหลักฐานไว้ด้วย⁷⁵

3.6.3 มาตรการควบคุมสุนัขในประเทศสาธารณรัฐไอร์แลนด์

กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐไอร์แลนด์ในเรื่องการควบคุมการเลี้ยงสุนัขนั้น ได้มีการบัญญัติครั้งแรกในปี ค.ศ.1986 โดยเป็นกฎหมายที่มีความชัดเจนรัดกุมและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ เพราะในตัวกำหนดมีการกำหนดถึงหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นพนักงานเจ้าหน้าที่และระบุถึงโทษของการกระทำผิดกฎหมายไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นปัญหาเรื่องการควบคุมการเลี้ยงสุนัขของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ จึงสามารถป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม โดยการศึกษากฎหมายว่าด้วยการควบคุมสุนัข ค.ศ.1986 ได้มีการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

- 1) มาตรการเกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัข
- 2) มาตรการเกี่ยวกับสุนัขอันตราย
- 3) มาตรการในการลงโทษ

มาตรการเกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัข

การป้องกันการเลี้ยงสุนัขโดยที่ไม่มีใบอนุญาตในการป้องกันการเลี้ยงสุนัขที่ขาดใบอนุญาตอาศัยตามมาตรา 5 ของกฎหมายดังกล่าวจะเป็นการผิดกฎหมายต่อบุคคลที่กระทำการ ดังนี้

(b) in the case of a dangerous dog that is not also a restricted breed dog, is exempt under section 10 B (1) (c), 10B (1) (d) or 10B (1) (e) from the requirement to be desexed; (c) in the case of a restricted breed dog, is exempt under section 10B (1) (e) from the requirement to be desexed.

⁷³ The Domestic Animals Act 2000, Section 74(1) Section 74 Dogs and cats to be de-sexed if over certain age (1) A person must not keep a dog that has been de-sexed if the person does not hold a permit for the dog. Maximum penalty: 50 penalty units.

⁷⁴ The Domestic Animals Act 2000, Section 75 Section 75 Permits for dogs and cats not de-sexed An individual may apply to the registrar for a permit to keep a dog or cat that is not de-sexed.

⁷⁵ The Domestic Animals Act 2000, Section 80 Section 80 Earmarkings (1) A veterinary surgeon must not, without reasonable excuse, de-sex a dog or cat unless the veterinary surgeon marks an ear of the dog or cat with a tattoo. Maximum penalty: 5 penalty units. (2) A certificate signed by a veterinary surgeon stating that a dog or cat has been de-sexed is evidence that the dog or cat has been de-sexed unless the contrary is proved.

- 1) เลี้ยงสุนัข โดยที่ไม่ได้ถือใบอนุญาตอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้
 - (1) ใบอนุญาตมีสุนัข หรือ
 - (2) ใบอนุญาตมีสุนัขทั่วไป หรือ
 - 2) การแสดงความเป็นเจ้าของ ซึ่งเจ้าของนั้นได้ถือใบอนุญาตมีสุนัขทั่วไปเป็นหลัก ซึ่งได้มีการดำเนินการเปลี่ยนความเป็นเจ้าของก่อนที่ใบอนุญาตมีสุนัขนั้นได้ออกมาหรือการเปลี่ยนความเป็นเจ้าของสุนัขให้กับบุคคลอื่นที่ได้รับใบอนุญาตในการเลี้ยงสุนัขทั่วไป
- การที่มีหลักฐานความเป็นเจ้าของในขณะที่พบสุนัข จุดประสงค์ของกฎหมายนี้ให้เชื่อว่าบุคคลนั้นที่ได้เก็บสุนัขนั้นไว้ให้ถือว่าเป็นเจ้าของ
- การควบคุมสุนัขเจ้าของหรือบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสุนัขจะไม่อนุญาตให้สุนัขเข้าไปในสถานที่ที่อื่นนอกจาก
- 1) สถานที่ของเจ้าของเอง
 - 2) สถานที่อื่นๆ ของบุคคลที่รับผิดชอบในสุนัข หรือ
 - 3) สถานที่อื่นๆ ของบุคคลที่มีความยินยอมจากบุคคลนั้น
- เว้นแต่เจ้าของสุนัขหรือบุคคลอื่นที่ดูแลไปด้วยกันสุนัขและทำให้มันอยู่ภายใต้การควบคุม หมายถึง การที่ห้ามมิให้สุนัขเข้าไปในสถานที่ของบุคคลอื่นโดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของสถานที่นั้นๆ
- หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น⁷⁶ ของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ มีดังต่อไปนี้
- 1) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทุกคนจะว่าจ้างลูกจ้างหนึ่งคนหรือมากกว่าเพื่อมาเป็นผู้ควบคุมสุนัขเพื่อวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัตินี้และลูกจ้างทุกคนจะได้รับใบรับรองในการดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัตินี้และหากบุคคลใดได้รับผลกระทบจากการกระทำสามารถขอคูใบรับรองนั้นได้

⁷⁶ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หมายความว่าถึง

- (1) เจ้าหน้าที่ในกรณีที่อยู่และระบบของเมืองดับลินนอกจากคันแลร์เมืองเล็กของไอร์แลนด์ที่มีการปกครองตนเองเทศบาลเมือง
 - (2) เจ้าหน้าที่ในกรณีที่อยู่และเมืองดับลินแลร์ในความร่วมมือของเมือง
 - (3) เจ้าหน้าที่ในกรณีที่อยู่และเมืองในความร่วมมือของเมือง และ
 - (4) เจ้าหน้าที่ในกรณีที่อยู่และดูแลของจังหวัดต่างๆ สภาของจังหวัดต่างๆ
- และการอ้างอิงถึงพื้นที่ในการทำงานของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น รวมถึงบุคคลอื่นๆ ที่เป็นผู้ได้รับอนุญาตได้กระทำการเตรียมการดำเนินการตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัตินี้

2) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทุกคนจะจัดตั้งและดูแลรักษาที่พักมากกว่าหนึ่งแห่งหรือมากกว่านั้น สำหรับการจับสุนัขหรือกักตัวสุนัขใดๆ ภายใต้พระราชบัญญัตินี้และอาจได้รับความยินยอมจากรัฐมนตรีในการเตรียมบุคคลใดๆ สำหรับการให้บริการและการบำรุงรักษาที่พักดังกล่าวและการดำเนินการ โดยบุคคลดังกล่าวตามเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นภายใต้พระราชบัญญัตินี้ในกรณีการยอมรับการกักตัว จำหน่าย และทำลายสุนัขจรจัดและสุนัขที่ไม่พึงประสงค์

3) ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นสามารถเข้าไปจัดการร่วมกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นอื่นๆ หรือชมรมชาวไอริชเพื่อการป้องกันสัตว์ร้ายหรือยินยอมตามรัฐมนตรี กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสัตว์ เพื่อการดำเนินการปฏิบัติตามหน้าที่และอื่นๆ ภายใต้มาตรา 17 หรือมาตรา 30 ภายใต้พระราชบัญญัตินี้

4) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นอาจช่วยจัดเตรียมบ้านหรือที่พักสำหรับสุนัขจรจัด สุนัขที่ไม่พึงประสงค์ หรือช่วยโดยการที่ให้เงินหรือโดยให้บริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวก (รวมถึงการบริการของพนักงานด้วย) โดยเจตนาโดยชัดแจ้งเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกิดความถูกต้อง และมีประสิทธิภาพจึงได้มีการกำหนดหน้าที่โดยบัญญัติมาตรานี้ขึ้น

อำนาจของผู้ควบคุมสุนัข⁷⁷ โดยผู้ควบคุมสุนัขอาจเป็นบุคคลที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมอบอำนาจเพื่อใช้ในการควบคุมสุนัขซึ่ง

ผู้ควบคุมสุนัขมีอำนาจดังต่อไปนี้

1) หากบุคคลใดๆ มีเหตุผลเพียงพออันน่าเชื่อถือในการกระทำใดๆ อันเป็นการกระทำความผิดภายใต้พระราชบัญญัติ หรือเทศบัญญัติ หรือกฎหมายลูกนั้น มีคำร้องโดยระบุชื่อของบุคคลและที่อยู่ และข้อมูลต่างๆ ที่มีความถูกต้องตามความจริง

2) จับและกักตัวสุนัขนั้นเพื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่ามีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้และได้เข้าไปในสถานที่ใดๆ (นอกเหนือจากเคสสถาน) เพื่อจุดประสงค์ในการยึดและกักกัน

3) เข้าไปในสถานที่ใดๆ (นอกเหนือจากเคสสถาน) เพื่อจุดประสงค์ในการป้องกันหรือการยุติใดๆ โดยเจตนาโดยชัดแจ้งเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ควบคุมสุนัขเกิดความถูกต้องและมีประสิทธิภาพจึงได้มีการกำหนดหน้าที่โดยบัญญัติมาตรานี้ขึ้น

เรื่องการบัญญัติกฎหมายเทศบัญญัติในกรณีที่มีความจำเป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นอาจทำกฎหมายเทศบัญญัติที่เกี่ยวกับการควบคุมสุนัขได้ภายในพื้นที่

⁷⁷ ผู้ควบคุมสุนัข หมายถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งถูกว่าจ้างโดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่เป็นเอกชน.

ในพระราชบัญญัตินี้ “สุนัขจรจัด” รวมถึงสุนัขใดๆ ซึ่งอยู่ลำพังเว้นแต่สุนัขอยู่ในสถานที่ที่มีเจ้าของหรือสถานที่ที่มีการเก็บค่าบริการสุนัขโดยความยินยอมของเจ้าของสถานที่หากรัฐมนตรี โดยระเบียบข้อบังคับอาจเปลี่ยนเวลาที่ระบุไว้ในอนุมาตรา (4) และ (7) ของมาตรานี้ โดยเจตนารมณ์เป็นการบัญญัติถึงนิยามของสุนัขจรจัด ข้อควรปฏิบัติเมื่อมีการพบสุนัขจรจัด มาตรการควบคุมสุนัขจรจัด โดยระบุให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจ การ์ดาร์ โซเนียยาน่าปฏิบัติงานรวมกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

ในกรณีและผู้เลี้ยงสุนัขนั้น ไม่ต้องการเลี้ยงสุนัขอีกต่อไปสุนัขนั้นจะกลายเป็นสุนัขที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งในพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์ในการรองรับเรื่องสุนัขที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างชัดเจนคือ

(1) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจะยินยอมหากผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ที่ได้รับอำนาจจากเจ้าของกรณีสุนัขที่ไม่มีใครประสงค์รับเลี้ยงไว้ตามนัยแห่งอนุมาตรา (2) สามารถที่จะนำออกไปจัดการโดยการทำลายด้วยวิธีอื่นมีมนุษยธรรม

(2) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจะไม่ควบคุมสุนัขตามอนุมาตรา (1) ของมาตรานี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการทดลองสัตว์

(3) ก่อนจำหน่ายสุนัขเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจะต้องทำให้สุนัขปลอดเชื้อ

(4) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นสามารถจัดการ สุนัขได้ภายใต้บังคับมาตรานี้และกับบุคคลใดๆ ก็ตามที่เป็นเจ้าของสุนัข และเจ้าของสุนัขคนก่อนที่ยกเลิก (มาตรา 12) โดยเจตนารมณ์เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาสุนัขจรจัดจึงมีการบัญญัติมาตรการเพื่อมารองรับปัญหานี้

การค้นหาสุนัขจรจัดซึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ควบคุมสุนัขหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ การ์ดาร์ โซเนียยาน่า ได้พบและจะเข้าจับสุนัขจรจัดจะต้อง

1) นำสุนัขไปคืนเจ้าของ หรือ

2) ส่งสุนัขไปให้ผู้ควบคุมสุนัข

3) กักตัวสุนัขโดยแจ้งคำบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับรูปพรรณสุนัข สถานที่ที่สุนัขอยู่ที่คั่นเจอ สถานที่ที่จะกักตัวต่อสถานีตำรวจการ์ดาร์ที่ใกล้ที่สุดของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งพบสุนัขนั้น หรือไม่กักตัวกับผู้ควบคุมสุนัข

โดยเฉพาะการไม่มีอคติตามบทบัญญัติภายใต้อนุมาตรา 1 ของมาตรานี้ ที่ซึ่งบุคคลใดๆ มีเหตุผลเพียงพออันน่าเชื่อถือว่า สุนัขที่พลัดหลงนั้นเป็นที่น่าหนักใจและน่ากังวลอย่างยิ่งต่อปศุสัตว์ บุคคลดังกล่าวอาจยึดสุนัขและส่งต่อผู้ควบคุมสุนัขได้ในทันที

ในกรณีบุคคลใดพบสุนัขจรจัด และมีการครอบครองสุนัขมาเป็นเวลาหนึ่งปีหลังจากวันที่ได้แจ้งไว้ในอนุมาตรา (1) ของมาตรานี้และไม่มีบุคคลใดมาอ้างสิทธิความเป็นเจ้าของสุนัข

บุคคลนั้นจะกลายเป็นเจ้าของสุนัข และชื่อของเจ้าของสุนัขเดิมจะถูกลบทิ้ง อนุมาตรา (3) ของมาตรานี้จะไม่ใช่ ถ้าอยู่ในระยะเวลา 1 ปีที่ระบุไว้ในอนุมาตรานั้น บุคคลใดผู้ซึ่งค้นพบสุนัขต้องสืบให้แน่ใจว่า ใครเป็นเจ้าของสุนัข จากนั้นบุคคลดังกล่าวจะต้องแจ้งให้เจ้าของสุนัขที่อยู่ในความครอบครองของเขาและสุนัขจะต้องถูกเขาเก็บไป

อย่างไรก็ตาม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 2 ของพระราชบัญญัตินี้ บุคคลผู้ซึ่งมิได้มีใบอนุญาตครอบครองสุนัขทั่วไปและกรณีผู้ซึ่งกักขังสุนัขจะจัดตามมาตรานี้ จะไม่ได้รับใบอนุญาตสุนัขที่เกี่ยวข้องกับสุนัขจนกว่าเขาจะมีที่เก็บสุนัขของเขาไว้ในครอบครองเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่ายี่สิบแปดวันและในสถานการณ์ความเป็นไปตามมาตรา 2 ดังกล่าว และมีผลตามนั้น โดยเจตนารมณ์เพื่อเป็นการแก้ปัญหาสุนัขจรจัด จึงได้มีการบัญญัติวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยระบุให้ผู้ค้นพบสุนัขจรจัดนำสุนัขส่งคืนเจ้าของหรือส่งให้ผู้ควบคุมสุนัขแทน

ในประเด็นของบุคคลที่ถูกตัดสิทธิใบอนุญาตครอบครองเพื่อเป็นการป้องกันการทารุณสัตว์ และหากบุคคลที่อาจจะขาดความรับผิดชอบต่อสุนัขที่ต้องเลี้ยงจะต้องมีการควบคุมด้วยโดย

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจะไม่ออกใบอนุญาตเลี้ยงสุนัขให้บุคคลใดๆ ที่

- 1) อายุต่ำกว่า 16 ปี
- 2) การที่ถูกตัดสิทธิเพราะไม่มีคุณสมบัติตามมาตรา 18 ในการเลี้ยงดูสุนัขของพระราชบัญญัติจุดนี้โดยเจตนารมณ์เพื่อควบคุมการเลี้ยงสุนัขโดยบุคคลอายุต่ำกว่าสิบหกปีนั้น อาจขาดความรับผิดชอบในการเลี้ยงสุนัข จึงถูกตัดสิทธิจากใบอนุญาตครอบครองสุนัขได้และป้องกันมิให้เกิดการทารุณสุนัข โดยหากบุคคลใดทารุณสุนัขจะถูกตัดสิทธิจากใบอนุญาตครอบครองสุนัขได้

ข้อบังคับสำหรับสถานที่และสุนัขโดยประเทศสาธารณรัฐไอร์แลนด์ได้มีการกำหนดจำนวนสุนัขที่ผู้เลี้ยงแต่ละสถานที่จะเลี้ยงได้โดยรัฐมนตรีอาจออกคำสั่งบังคับ สำหรับสถานที่มาตรฐานในกรณีที่มีจำนวนสุนัขมากกว่า 5 ตัว และอายุมากกว่า 4 เดือนที่ถูกเก็บไว้ และออกข้อบัญญัติต่างๆ เกี่ยวกับการใช้และควบคุมสุนัขในกรณีที่มีการเก็บสุนัขไว้ในจำนวน 5 ตัวขึ้นไป และอายุมากกว่า 4 เดือนซึ่งสถานที่ดังกล่าวนี้ ไม่ได้ถูกใช้ให้เป็นสถานที่จำหน่ายสุนัขโดยจะต้องยื่นแบบฟอร์มดังนี้

- (1) แบบฟอร์มในการลงทะเบียนของแต่ละสถานที่ภายใต้การดูแลรักษาของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น
- (2) คำร้องขอจะเป็นไปตามแต่ละสถานที่ที่ถูกขอจดทะเบียน
- (3) สภาพแวดล้อมในการจดทะเบียนของแต่ละสถานที่อาจทำให้ถูกปฏิเสธหรือถูกยกเลิกได้

(4) การก่อสร้างและการปฏิบัติการเกี่ยวกับคอกผสมสุนัขของแต่ละสถานที่

(5) บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ที่สามารถตรวจสอบได้

เมื่อทำตามขั้นตอนดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้นจะต้องเตรียมการเกี่ยวกับข้อบังคับสำหรับธุรกิจเกี่ยวกับสุนัขรักษาการณ์ และเตรียมการเกี่ยวกับตะกร้อครอบปากสุนัขตามแต่ละสถานการณื และเพื่อควบคุมสุนัขไว้ และเตรียมการเกี่ยวกับเจ้าของสุนัขแต่ละประเภทให้สุนัขมีปลอกคอและป้ายชื่อโดยมีการลงรายการทันที แม้แต่ป้ายชื่อหรือเครื่องหมายที่ติดไปด้วย พร้อมทั้งจัดเตรียมการหาพาหนะให้สุนัขแต่ละประเภท

และกำหนดให้พาหนะของสุนัขมีการระบุ มีใบอนุญาต ทั้งป้ายชื่อ เครื่องหมายและสิ่งที่ติดกับปลอกคอ หรือพาหนะควบคุมอื่นๆ

มาตรการเกี่ยวกับสุนัขอันตราย

กรณีการควบคุมสุนัขพันธุ์เกรฮาวน์⁷⁸ ซึ่งโดยทั่วไปนิสัยของสุนัขพันธุ์เกรฮาวน์จะเป็นมิตร ร่าเริงแม้จะเป็นสุนัขที่สุภาพ แต่มักชอบไล่กวดแมวหรือสุนัขขนาดเล็ก ดังนั้นถ้าหากปล่อยให้วิ่งโดยอิสระอาจทำให้เกิดความวุ่นวายได้ ดังนั้น สาธารณรัฐไอร์แลนด์จึงได้มีการบัญญัติถึงมาตรการในการควบคุมสุนัขพันธุ์ดังกล่าว โดยไม่อนุญาตให้พาสุนัขพันธุ์เกรฮาวน์เข้าไปในที่สาธารณะเว้นแต่จะมีการล่ามโดยโซ่ที่มีความแข็งแรงหรือมีเชือกผูก และบุคคลจะต้องไม่นำหรือพาหรืออนุญาตให้นำสุนัขพันธุ์เกรฮาวน์มากกว่า 4 ตัวเข้าไปในที่สาธารณะ

โดยเจตนาารมณ์เพราะสุนัขพันธุ์เกรฮาวน์เป็นสุนัขที่ใช้ในการวิ่งแข่งและล่าสัตว์ เนื่องจากสุนัขพันธุ์นี้มีช่วงอกลึกทำให้มีความจุของอากาศในปอดมากและมีรูปร่าง กว้างเนื้อได้สัดส่วนจึงช่วยให้วิ่งได้เร็วมาก โดยวิ่งได้เร็วกว่าสุนัขพันธุ์อื่นและมีความคล่องตัวในการเคลื่อนที่สูงเมื่อมีการนำออกมาในที่สาธารณะเป็นจำนวนมากอาจเกิดการไม่สามารถควบคุมสุนัขได้

ในเรื่องการควบคุมสุนัขอันตรายนั้นพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติไว้ในหมวดของกษัตริย์โดยกษัตริย์ที่ใดก็ตามที่จะเกิดขึ้นผู้เสียหายสามารถร้องเรียนต่อศาลแขวงได้หากว่าเกิดกรณีบุคคลใดบุคคลหนึ่งสนใจในการเลี้ยงดูสุนัขที่อันตรายและไม่ดูแลรักษาสุนัขดังกล่าวในที่ๆ ปลอดกัยควบคุมได้และเหมาะสม

และหากสามารถพิสูจน์การกระทำความผิดเป็นไปภายใต้ตามมาตรา 9 (2) ตามพระราชบัญญัตินี้โดยกรณีการปรากฏต่อศาลว่าสุนัขนั้นอันตรายและไม่ได้มีการควบคุมไว้ในที่

⁷⁸ เกรฮาวน์ หมายรวมถึง สุนัขใดๆ ที่เป็นพันธุ์ผสมระหว่างเกรฮาวน์กับเทรีย หรือข้ามสายพันธุ์ของเกรฮาวน์ หรือสุนัขที่เป็นพันธุ์ผสมระหว่างเกรฮาวน์กับเทรีย.

เหมาะสมศาล ในการลงโทษอื่นๆ ที่อาจกำหนดอาจมีคำสั่งให้ควบคุมสุนัขในที่ๆ เหมาะสมหรืออาจถูกกำจัดทิ้ง

อย่างไรก็ดี ศาลอาจมีคำสั่งให้กำจัดสุนัขตามที่อ้างถึงไว้ในอนุมาตรา (1) ของมาตรานี้ โดยศาลอาจกระทำดังต่อไปนี้

- 1) ส่งสุนัขไปยังผู้ควบคุมสุนัขหรือบุคคลที่เหมาะสมเพื่อที่จะกำจัดและ
- 2) จ่ายค่าใช้จ่ายในการกำจัดสุนัขให้แก่เจ้าของสุนัขด้วย

อย่างไรก็ดี สุนัขที่ถูกส่งให้ผู้ควบคุมสุนัขหรือบุคคลใดๆ ที่เหมาะสมแก่การกำจัดสุนัขตามคำสั่งของศาล ผู้ที่ได้รับสุนัขนั้นต้องกำจัดอย่างเฉกเช่นกระทำกับมนุษย์โดยวิธีที่รวดเร็วและมีมนุษยธรรมเพราะการคำนึงถึงหลักการมนุษยชน โดยหลักการนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ดังนั้นจึงมีการบัญญัติหลักการดังกล่าวในพระราชบัญญัตินี้ด้วย

โดยจำนวนค่าใช้จ่ายที่เจ้าของสุนัขผู้กำจัดตามวิธีของศาลตาม

อนุมาตรา (2) ในมาตรานี้สามารถมีสิทธิเรียกคืนได้ตามสัญญาในการชำระหนี้คืนจากเทศบาลท้องถิ่น โดยตรงผ่านศาลใดๆ ที่มีอำนาจในการควบคุม

ในกรณีได้รับการพิสูจน์ว่าสุนัขนั้นทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลใดๆ หรือได้รับบาดเจ็บในปศุสัตว์ กรณีดังกล่าวนี้จะตกอยู่ภายใต้มาตราที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลสุนัขที่อันตรายให้อยู่ในที่ๆ เหมาะสมเช่นกัน

3. มาตรการในการลงโทษ

ความรับผิดชอบสำหรับความเสียหาย⁷⁹ โดยเจ้าของสุนัขซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ได้มีการรวมเรื่องความรับผิดชอบของเจ้าของสุนัขไว้อย่างชัดเจนทั้งสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะนำบทบัญญัติมาบังคับใช้ได้โดย

เจ้าของสุนัขจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการที่สุนัขต่อสู้กับบุคคลใดๆ และความบาดเจ็บต่อสัตว์ในปศุสัตว์หรืออื่นๆ แต่ไม่รวมถึงการที่มีบุคคลอื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยมิยินยอมขอยุ่แก่สุนัขก่อน หรือเจ้าของสุนัขที่มีนิสัยเช่นนั้นก่อนอยู่แล้ว หรือแสดงถึงวามละเลยของเจ้าของในความบาดเจ็บหรือความเสียหายดังกล่าว

ข้อยกเว้นของความรับผิดชอบจากการที่สุนัขของตนได้ก่อให้เกิดขึ้นโดยหากสัตว์ใดๆ หลงเข้าไปและได้รับบาดเจ็บโดยสุนัขในพื้นที่นั้นหรือเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์แสดงถึงความเป็น

⁷⁹ ความเสียหาย หมายความว่า การตายหรือการได้รับบาดเจ็บกับบุคคลใดก็ตามแต่ (รวมไปถึงคนที่ป่วยหรือบุคคลใดก็ตามแต่ที่เจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ) และรวมไปถึงการบาดเจ็บด้วย หรือได้รับความเสียหายทางทรัพย์สินทั้งบางส่วนหรือทั้งหมด.

เจ้าของ บุคคลนั้นไม่ต้องรับผิดชอบในมาตรานี้ของการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นกับสัตว์ของปศุสัตว์ เว้นแต่ บุคคลนั้นจะเป็นสาเหตุให้สุนัขเข้าไปทำร้ายสัตว์ของปศุสัตว์ โดยบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายใดๆ สำหรับความเสียหายที่เกิดจากสุนัขที่เลี้ยงไว้ในสถานที่ โครงสร้างอาคารต่อ บุคคลที่บุกรุกที่สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบสำหรับความละเลยโดยขาดความระมัดระวังตามสมควร และถ้าความเสียหายใดๆ นั้นหรือการบาดเจ็บที่บุคคลจะรับผิดชอบภายใต้ มาตรานี้จะถือว่าเป็นความผิดภายใต้ความหมายของพระราชบัญญัติความรับผิด ค.ศ.1961 และ บทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับใช้โดยให้นำ มาตรา 11 (2) (เอ) และ 11 (2) (บี) ข้อบังคับที่ถูกระงับ ค.ศ.1957 สามารถนำมาใช้กับความเสียหายดังกล่าวได้

ถ้าสุนัขก่อวินาศกรรมปศุสัตว์ เจ้าของหรือผู้ครอบครองจะต้องรับผิดชอบไม่ว่ากรณีใดเว้นแต่ ปศุสัตว์นั้นมีข้อเท็จจริงว่ามีเหตุจำเป็นและสมควร โดยบุคคลที่กระทำผิดตามอนุมาตรา (2) ในส่วนนี้ จะต้องรับโทษปรับไม่เกิน 500 ปอนด์ หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือตามดุลยพินิจของศาลหรือ ทั้งจำทั้งปรับ

ในส่วนการทำผิดและการลงโทษที่ได้มีการบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้จะต้อง

1) บุคคลใดก็ตามที่มีสุนัขแต่ไม่มีใบอนุญาตเลี้ยงสุนัขตามมาตรา 2 จะถือว่ามีความผิด และต้องชำระค่าปรับโดยการจ่ายค่าปรับไม่เกิน 100 ปอนด์

2) บุคคลใดก็ตามที่เปลี่ยนความเป็นเจ้าของของสุนัขก่อนถึงวันอนุมัติโดยขัดแย้งใน พระราชบัญญัติ มาตรา 2 หรือไม่สามารถที่จะทำตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติ มาตรา 13 (1) หรือ 13 (2) หรือไม่สามารถที่จะออกใบอนุญาตเมื่อมีข้อเรียกร้องถึงภายใต้พระราชบัญญัติมาตรา 16 โดยผู้ดูแลสุนัขหรือการฝ่าฝืนกฎหมายเทศบัญญัติ โดยที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นนั้นเป็นผู้กระทำ ภายใต้มาตรา 17 ของพระราชบัญญัตินี้

หากมีการฝ่าฝืนในกฎระเบียบข้อบังคับที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ มาตรา 19 (2) (ดี) (อี) (เอฟ) หรือ (จี) จะมีความผิดและสมควรรับผิดชอบต่อการกระทำนี้โดยถูกปรับ ไม่เกิน 100 ปอนด์

3) บุคคลใดก็ตามที่ฝ่าฝืนในกฎระเบียบข้อบังคับที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 19 (2) (เอ) (บี) หรือ (ซี) ของพระราชบัญญัตินี้ โดยการที่อนุญาตให้มีการฝังซากศพโดยที่ขัดกับมาตรา 24 ของพระราชบัญญัตินี้ จะถือว่ามีความผิดและจะต้องรับผิดชอบโดยการเสียค่าปรับไม่เกิน 500 ปอนด์

4) บุคคลใดก็ตามที่ฝ่าฝืนตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติ มาตรา 9 (1) หรือฝ่าฝืน ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติ มาตรา 10 (1) ซึ่งคนๆ หนึ่งนำสุนัขพันธุ์เกรฮาวน์ ออกมาในที่ที่ สาธารณะถึงสี่ตัวนั้น ถือว่าขัดต่อพระราชบัญญัติ มาตรา 10 (2) หรือมีสุนัขไว้ในครอบครองใน ขณะที่สุนัขตัวนั้นถูกตัดสิทธิอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ มาตรา 18 จะถือว่ามีความผิดและจะถูกปรับ ไม่เกิน 500 ปอนด์ หรือมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามศาลเห็นสมควร

5) รัฐมนตรีอาจออกข้อบังคับสำหรับเรื่องของจำนวนเงินขึ้นสูงสุดในค่าปรับตามอนุมาตราในพระราชบัญญัติ (1), (2), (3) หรือ (4) หรือตามพระราชบัญญัติ มาตรา 9 หรือตามมาตรา 16

6) ที่ซึ่งกฎข้อบังคับต่างๆ ถูกเสนอภายใต้อนุมาตรา (5) ของมาตรานี้ เอกสารฉบับร่างของกฎข้อบังคับควรที่จะร่างขึ้นมาอย่างเหมาะสมก่อนโดยรัฐสภาแต่ละกลุ่มและกฎข้อบังคับต่างๆ นี้ไม่ควรที่จะถูกจัดตั้งขึ้น หากปราศจากการลงมติอนุมัติแล้วของเอกสารฉบับร่างจากรัฐสภาแต่ละที่

หลักเกณฑ์การดำเนินคดีสำหรับการกระทำความผิด โดยการกระทำความผิดตามมาตราต่างๆ ในพระราชบัญญัตินี้

การกระทำความผิดทางกฎหมายใดๆ ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ อาจถูกดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นอื่นๆ ที่ซึ่งการกระทำความผิดนี้ได้เกิดขึ้นและการดำเนินคดีภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุนัขที่ไม่มีใบอนุญาต ความจริงนี้จะถูกเชื่อว่าเป็นจริงจนกระทั่งผู้ถูกกล่าวหาสามารถนำหลักฐานมาแก้ต่างได้ และ ณ เวลาที่ข้อกล่าวหาการกระทำความผิดได้เริ่มต้นขึ้น ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องนำใบอนุญาตของสุนัขมาแสดงต่อศาล

ในเรื่องมาตรการควบคุมสุนัขจรจัดนั้นกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐไอร์แลนด์คั้นนั้นมิได้มีการแยกบัญญัติเหมือนประเทศสหราชอาณาจักร แต่ได้มีการรวมไว้กับพระราชบัญญัติเดียวกันเพื่อให้เกิดความสะดวกในการบังคับใช้กฎหมาย โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาสุนัขก่อนหากเป็นสุนัขจรจัดจึงจะสามารถจับสุนัขนั้นได้โดย

ผู้ควบคุมสุนัขจะต้องใช้วิจารณญาณในการยึด จับ หรือกักตัว สุนัขที่เขาเห็นว่าเป็นสุนัขจรจัดและเขาสามารถเข้าไปจับได้ (นอกจากที่อยู่อาศัย) เพื่อวัตถุประสงค์ในการจับหรือกักตัวสุนัข

เจ้าหน้าที่ตำรวจการ์ดาร์ โชเมียอาน่า⁸⁰ อาจจับหรือกักตัวสุนัขที่เขาเห็นว่าเป็นสุนัขจรจัด และเขาสามารถเข้าไปจับได้ (นอกจากที่อยู่อาศัย) เพื่อวัตถุประสงค์ในการจับหรือกักตัวสุนัข

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจการ์ดาร์ โชเมียอาน่าจับหรือกักตัวสุนัข ตามอนุมาตรา (2) ของส่วนนี้ เขาอาจส่งสุนัขไปยังเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในท้องที่ที่พบสุนัข

เมื่อใดก็ตามที่สุนัขจรจัดถูกจับ หรือกักตัวตามมาตรานี้โดยผู้ควบคุมสุนัขหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจการ์ดาร์ โชเมียอาน่าเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือแล้วแต่กรณีโดยอาจเป็นผู้กำกับการตำรวจการ์ดาร์ โชเมียอาน่าเพื่อแจ้งให้ทราบไปยังเจ้าของหรือบุคคลอื่นที่สุนัขอยู่ในความดูแลเพื่อเก็บ

⁸⁰ การ์ดาร์ โชเมียอาน่า (Garda Síochána) ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ หน่วยงานคุ้มครองเสรีภาพของไอร์แลนด์.

ค่าปรับและสุนัขอาจถูกฆ่าหรือทำลาย หลังจากห้าวันนับแต่วันที่แจ้งให้ทราบหากสุนัขดังกล่าวไม่มีบุคคลใดมาอ้างสิทธิและจ่ายค่าปรับทั้งหมดที่เกี่ยวกับการจับหรือกักตัวตามแต่กรณี

หากบุคคลใดอ้างสิทธิในสุนัขที่ถูกจับหรือถูกกักตัวตามมาตรานี้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือผู้กำกับการตำรวจคาร์ โซเมียอาน่าจะให้สุนัขแก่บุคคลดังกล่าวหากบุคคลดังกล่าว

1) จ่ายค่าปรับให้แก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือผู้กำกับการตำรวจคาร์ โซเมียอาน่าตามแต่กรณี

2) มีการประกาศเกี่ยวกับการกำหนด การระบุว่าผู้ใดเป็นเจ้าของ หรือเป็นผู้ที่มีอำนาจในการอ้างสิทธิประกันต่อตัวสุนัข และ

3) จ่ายจำนวนเงินซึ่งใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจคาร์ โซเมียอาน่าในกรณีของการจับหรือกักตัวสุนัข

เมื่อใดก็ตามที่สุนัขถูกจับหรือกักตัวตามมาตรานี้ โดยผู้ควบคุมสุนัขหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจคาร์ โซเมียอาน่า เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือแล้วแต่กรณี ผู้กำกับการตำรวจคาร์ โซเมียอาน่าจะต้องถูกทำรายการลงทะเบียนสุนัขเพื่อเก็บไว้ภายใต้มาตรา 14 ของพระราชบัญญัตินี้ โดยห้าวันหลังจากทำรายการลงทะเบียนตามอนุมาตรา (6) ของมาตรานี้หรือ มาตราถัดไปให้แจ้งตามอนุมาตรา (4) ของมาตรานี้ ว่าภายหลังที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือผู้กำกับการตำรวจคาร์ โซเมียอาน่าตามแต่กรณี ไม่มีบุคคลอ้างสิทธิตามอนุมาตรา (5) ของมาตรานี้และจ่ายค่าใช้จ่ายทั้งหมด ที่เกี่ยวกับการจับสุนัขหรือกักตัวสุนัขภายใต้อนุมาตรา (8) ของมาตรานี้ สุนัขจะถูกกำจัด หรือทำลายในลักษณะมนุษยธรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือผู้กำกับการตำรวจคาร์ โซเมียอาน่า ตามแต่กรณี จะไม่ทำลายหรือกำจัดสุนัข ตามอนุมาตรา (7) ของมาตรานี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการทดลองสัตว์

หากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นก่อนที่จะมีการควบคุมสุนัขภายใต้มาตรานี้ จะต้องจัดให้มีการทำให้สุนัขปลอดภัยโดยที่ซึ่งเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือผู้กำกับการตำรวจคาร์ โซเมียอาน่า จัดคุมให้สุนัขอยู่ภายใต้มาตรานี้ บุคคลผู้ซึ่งกลายเป็นเจ้าของสุนัขและชื่อเจ้าของคนก่อนนั้นจะสิ้นสุด

3.6.4 ความรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะละเมิดจากสัตว์ของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เป็นการพยายามกำหนดลักษณะแห่งการกระทำอันถือว่าละเมิดขึ้นไว้เป็นหลักทั่วไปถ้ามีกรณีเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวเมื่อใดถ้าปรับบทได้ว่าเป็นละเมิดและเรียกใช้ชดเชยเยียวยาได้ ดังนั้นละเมิดจึงย้อนไปสมัยแรกเริ่ม คือเน้นความเสียหายไม่เน้นที่ความผิดเรียกว่าทฤษฎีความผิดเด็ดขาด (Strict Liability)

ความรับผิดทางละเมิดกรณีที่ถูกกฎหมายสันนิษฐานว่ามีความผิด ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายดังที่ประมวลกฎหมายฝรั่งเศสได้มีบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 1384-1386⁸¹ (ในที่นี้ขอยกมาตราที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ทำละเมิด)

มาตรา 1385 “เจ้าของสัตว์หรือบุคคลที่ใช้สัตว์ ในระหว่างที่ใช้สัตว์นั้นย่อมรับผิดชอบต่อความเสียหายซึ่งสัตว์นั้นได้ก่อขึ้น จะเป็นด้วยสัตว์นั้นอยู่ในควบคุม หรือหายไปหลุดหนีไปก็ตาม”

จากที่กล่าวมานั้นย่อมเกิดความรับผิดทางละเมิด โดยผู้กล่าวหาไม่ต้องพิสูจน์ความผิดหากปรากฏข้อเท็จจริงได้เข้ากรณีดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายฝรั่งเศส มาตรา 1385 ความผิดที่เกิดจากสัตว์แล้วในขั้นต้นกรณีที่ถูกกฎหมายสันนิษฐานว่า เป็นความผิดโดยผู้กล่าวหาไม่ต้องพิสูจน์ เนื่องจากความรับผิดที่เกิดจากการกระทำของสัตว์ ได้แก่ เจ้าของหรือผู้ใช้สัตว์ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ซึ่งสัตว์ได้ก่อขึ้น เป็นการรับผิดเพื่อสัตว์⁸²

3.6.5 ความรับผิดอันเกิดจากสัตว์ประเภทที่เป็นสัตว์อันตราย ของประเทศอังกฤษ

พระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 (The Animal Acts 1971) ได้มาแทนที่หลัก Common Law Rule แต่เดิม ซึ่งได้แบ่งประเภทของสัตว์ออกเป็นสัตว์ประเภทที่ดุร้ายโดยธรรมชาติ (ferae naturae หรือ wild by nature) กับสัตว์ประเภทที่เชื่อง (mansuetae naturae หรือ tame animals) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อตั้งความรับผิด⁸³ แต่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ก็มีได้ให้นิยามคำว่า “สัตว์” ไว้โดยเฉพาะ แต่โดยทั่วไปก็จะรวมทั้งสัตว์ป่า สัตว์เลื้อยคลาน และแมลง แต่ไม่รวมถึงแบคทีเรีย⁸⁴ โดยได้แบ่งประเภทของสัตว์ออกเป็นสัตว์อันตราย (Dangerous animal) และสัตว์ที่ไม่อันตราย (Non-dangerous animal) ซึ่งหลักของคดีที่มีมาแต่เดิมบางคดีก็ยังสามารถใช้ได้อยู่ อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงบางประการ เช่น สัตว์ที่เชื่องตามหลักคอมมอนลอว์ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นสัตว์ประเภทที่ไม่อันตรายตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น อูฐถือเป็นสัตว์ที่เชื่อง แต่ก็ถือเป็นสัตว์ประเภทที่อันตราย⁸⁵ เป็นต้น

⁸¹ สายสุตา นิงสานนท์. (2525). ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด. หน้า 56-85.

⁸² จี๊ด เศรษฐบุตร. (2514). กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวล. หน้า 110.

⁸³ John Cooke, Law of Tort, 7th ed. (England: Pearson Education Limited, 2005), p.350.

⁸⁴ The Late R.F.V. Heuston, R.A.Buckley. (1996). *Salmond and Heuston on the Law of Torts*, 21st ed. p. 326.

⁸⁵ *Tutin v. Mary Chipperfield Promotions Ltd.* [1990] 130 NLJ 807.

ความรับผิดอันเกิดจากสัตว์ประเภทที่เป็นอันตราย (Dangerous animal)

1. หลักเกณฑ์ความรับผิด

ความรับผิดในกรณีที่สัตว์อันตรายไปก่อความเสียหายนั้นปรากฏอยู่ตามมาตรา 2 (1)⁸⁶ ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดจากสัตว์อันตราย ผู้ดูแลสัตว์นั้นต้องรับผิดในความเสียหายนั้น เว้นแต่กฎหมายนี้กำหนดขึ้นเป็นอย่างอื่น”

แนวความคิดของหลักนี้คือ บุคคลใดที่ครอบครองดูแลสัตว์อันตรายก็ต้องดูแลภายใต้ความเสี่ยงภัยของตนเอง จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความรับผิดในกรณีของความเสียหายอันเกิดจากสัตว์อันตรายนั้นย่อมเป็นความรับผิดในความเสียหายทั้งปวงและเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) เว้นแต่จะเป็นไปตามข้อยกเว้นที่กฎหมายบัญญัติ

2. ความหมายของสัตว์อันตราย

ความหมายของสัตว์อันตรายมีนิยามตามมาตรา 2 (2) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ.1971 กล่าวคือ สัตว์อันตรายคือ สัตว์ที่ปกติไม่ถูกนำมาเลี้ยงในเกาะอังกฤษ และเมื่อโตเต็มวัย มักจะทำอันตรายร้ายแรง หรือความเสียหายที่เกิดจากสัตว์มักจะร้ายแรง เช่น หมาป่า แมวป่า กวางป่า เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังอาจพิจารณาว่าสัตว์ชนิดใดบ้างที่ถือเป็นสัตว์อันตรายได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ป่าอันตราย ค.ศ.1976 (The Dangerous Wild Animal Acts 1976) ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่กำหนดว่าบุคคลใดที่ประสงค์ที่จะเลี้ยงสัตว์ป่าอันตรายจะต้องได้รับใบอนุญาตจากองค์กรส่วนท้องถิ่นภายใต้พระราชบัญญัติสัตว์ป่าอันตราย ค.ศ.1976 นี้เสียก่อน แต่พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช่บังคับกับสัตว์ป่าอันตรายที่เลี้ยงในสวนสัตว์หรือคณะละครสัตว์ที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายเฉพาะในเรื่องนั้นๆ แล้ว อย่างไรก็ตามจึงถือว่าเป็นสัตว์ป่าอันตรายนั้นตามพระราชบัญญัติได้กำหนดรายชื่อชนิดของสัตว์นั้น โดยจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ไว้ด้วย เช่น สัตว์จำพวกช้าง (Elephants) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมตระกูลแมวหน้า (Pinnipedes) ลิงอเมริกาใต้ (Tamarins) เป็นต้น ซึ่งนอกจากผู้เลี้ยงจะต้องได้รับใบอนุญาตจากทางราชการแล้ว ยังได้มีการกำหนดถึงเรื่องการดูแลสัตว์นั้นไว้อีกด้วย ดังนั้น ความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ตามรายชื่อใน The Dangerous Wild Animal 1976 ย่อมอยู่ภายใต้มาตรา 2 (1) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัตว์ ค.ศ. 1971 (The animal Acts 1971) นี้

⁸⁶ Section 2 (1) “Where any damage is caused by an animal which belongs to a dangerous species, any person who is a keeper of the animals is liable for the damage, except as otherwise provided by this Act.”

3. บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบ

ตามมาตรา 2 (1) กำหนดตัวบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบคือ ผู้ดูแลสัตว์ (keeper) สำหรับนิยามของผู้ดูแลสัตว์ มีกำหนดไว้ตามมาตรา 6 (3)⁸⁷ ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้อนุมาตรา 4 แห่งมาตรานี้ผู้ดูแลสัตว์คือ

(a) ผู้เป็นเจ้าของ หรือมีสัตว์อยู่ในความครอบครอง หรือ

(b) เป็นหัวหน้าของครัวเรือนที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปีเป็นเจ้าของหรือครอบครองสัตว์

และถ้าในเวลาใดๆ ที่สัตว์นั้นพ้นจากการถูกเป็นเจ้าของหรือถูกครอบครองของบุคคลนั้น ผู้ที่เป็นผู้ดูแลอยู่ก่อนตามมาตรานี้ยังคงเป็นผู้ดูแลต่อไป จนกว่าจะมีบุคคลอื่นเข้ามาเป็นผู้ดูแลแทนตามมาตรานี้”

ผู้ดูแลสัตว์ตามมาตรานี้จึงค่อนข้างกว้าง ทั้งผู้ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ครอบครองสัตว์ และมาตรา 6 (3) (b) ก็ได้บัญญัติมาเพื่อแก้ปัญหาในกรณีของเด็กเป็นเจ้าของหรือมีสัตว์ไว้ในครอบครอง นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองเดิมยังต้องเข้ามารับผิดชอบในกรณีที่สัตว์ได้ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น แม้ว่าสัตว์นั้นจะพ้นจากการถูกเป็นเจ้าของหรือถูกครอบครองของตนไปแล้วอีกด้วย เช่น สัตว์ที่หลบหนีไป หรือสัตว์ที่ถูกนำไปปล่อย หรือแม้แต่สัตว์ป่าพื้นเมืองที่หันกลับมาใช้ชีวิตอยู่ตามธรรมชาติในป่าแล้วก็ตาม แต่ผู้ดูแลสัตว์ (Keeper) คนเดิมก็จะปลดเปลื้องจากความรับผิดชอบก็ต่อเมื่อนั้นตกไปอยู่ในความเป็นเจ้าของหรือความครอบครองของบุคคลอื่นแล้วเท่านั้น⁸⁸

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า มาตรการต่างๆ ของต่างประเทศจะมีการเขียนไว้อย่างชัดเจนในขั้นตอนการเลี้ยงสัตว์ ตั้งแต่ก่อนที่จะเลี้ยง โดยจะต้องมีการขอใบอนุญาต และจะต้องควบคุมสัตว์เลี้ยงของตนไม่ให้ไปในที่สาธารณะโดยคำพังหรือหากจะออกไปที่สาธารณะจะต้องมีสายจูงและมีเขตพื้นที่ที่ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าไว้อย่างชัดเจนและยังรวมถึงหากเป็นสัตว์ดุร้ายแม้สัตว์จะหลุดหนี

⁸⁷ Section 6 (3) “Subject to subsection (4) of this section, a person is a keeper of an animal if--

(a) he owns the animal or has it in his possession; or

(b) he is the head of a household of which a member under the age of sixteen owns the animal or has it in his possession;

and if at any time an animal ceases to be owned by or to be in the possession of a person, any person who immediately before that time was a keeper thereof by virtue of the preceding provisions of this subsection continues to be a keeper of the animal until another person becomes a keeper thereof by virtue of those provisions.”

⁸⁸ Clerk, John Frederic, Lindsell, William Harry Barber. (2000). *Clerk & Lindsell on torts*, p. 1084.

หายไปแล้ว เจ้าของก็ยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์นั้น ซึ่งหลักเกณฑ์และมาตรการของประเทศต่างๆ สามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้ และจะเป็นการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.7 บทควมสัมพันธ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้เขียนได้สัมภาษณ์ความเห็นเกี่ยวกับกรณีที่มีการนำสัตว์มาเลี้ยงได้อย่างง่ายดายและการไม่มีมาตรการในการป้องกันไม่ให้มีการนำสัตว์มาปล่อยให้เป็นสัตว์จรจัด ซึ่งหลังจากที่ได้มีการปล่อยแล้วภาระในการรับผิดชอบก็จะอยู่กับผู้รับผิดชอบพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งไม่เป็นธรรมอย่างมาก โดยมีบทสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.7.1 เจ้าหน้าที่เขต

ข้าพเจ้าทำงานที่สำนักงานเขตมาประมาณ 8 ปีแล้ว โดยในเรื่องที่ผู้เขียนถามนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมากในปัจจุบัน เนื่องจากบ้านในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งรู้จะติดกัน การที่สุนัขเห่า หรือ สร้างความเดือดร้อนให้กับเพื่อนบ้านย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย และเมื่อมีการร้องเรียนมายังสำนักงานเขต ก็จะส่งเจ้าหน้าที่ไปดำเนินการเจรจา ซึ่งกรณีดังกล่าวจะไม่เหมือนกับกรณีที่เกิดเสียงเดือดร้อนรำคาญจากเครื่องจักร เนื่องจากเป็นการสร้างความเดือดร้อนจากสิ่งที่มีชีวิตไม่สามารถที่จะควบคุมได้ จึงทำได้เพียงเจรจาท่านั้น

แนวทางการแก้ไขที่อยากให้เป็น ก็คือ ควรจะดำเนินการที่ต้นเหตุ คือการควบคุมการเลี้ยงสัตว์ โดยหากใครต้องการเลี้ยงสัตว์ก็ควรที่จะได้รับความยินยอมจากเพื่อนบ้านข้างเคียงเสียก่อนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา หรือควรจะมีมาตรการขึ้นมาเพื่อที่จะทำให้เจ้าของที่ต้องการจะเลี้ยงสัตว์มีหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น เช่น ควรให้มีการเสียภาษีสัตว์เลี้ยง ก็จะทำให้ก่อนที่เจ้าของจะตัดสินใจเลี้ยงสัตว์ก็ต้องคิดมากขึ้นกว่าเดิม

3.7.2 เจ้าอาวาส

อาตมาอยู่ที่วัดแห่งนี้มาหลายปีแล้ว ตั้งแต่ที่มาอยู่วันแรกก็มีสุนัขเร่ร่อนมาอยู่ที่วัดนี้จำนวนหนึ่ง แต่ปัจจุบันจำนวนสุนัขเร่ร่อนในวัดนั้น เพิ่มจำนวนจนน่าตกใจ เนื่องจากมีประชาชนมาปล่อยจำนวนมาก จนมีประมาณเกือบ 1,000 ตัวแล้ว ทั้งๆ ที่ทางวัดได้มีการติดประกาศประชาสัมพันธ์ห้ามนำสัตว์มาปล่อยในที่วัดแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากไม่มีบทลงโทษใดๆ

ค่าใช้จ่ายสำหรับการดูแลรักษาสุนัขในแต่ละเดือนนั้น ตกหลายหมื่นบาท ซึ่งเงินจำนวนดังกล่าวก็ได้จากการบริจาคของญาติโยมที่มาทำบุญที่วัด ถ้าหากไม่มีญาติโยมมาบริจาคเงินจำนวนดังกล่าว ก็คงไม่สามารถดูแลสุนัขเร่ร่อนทั้งหมดได้

ในส่วนของการเห็นของอาตมา ที่มีต่อผู้ที่นำสัตว์เลี้ยงมาปล่อยนั้น อาตมาคิดว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงเหล่านั้นคงมีปัญหาจริงๆ ถึงได้นำสัตว์มาปล่อย แต่อยากให้คิดว่า สัตว์ก็เป็น สิ่งมีชีวิต มีความผูกพันมีความรักต่อเจ้าของ อยากให้เจ้าของสัตว์เหล่านี้ คิดว่าสัตว์ที่ตนเลี้ยง เป็นมนุษย์ เพราะสัตว์เหล่านี้ก็มีหัวใจ มีความรัก ความผูกพันต่อเจ้าของ อย่าคิดกับสัตว์เลี้ยงพวกนี้ ว่าเป็นเพียงสัตว์ แต่ให้คิดว่าเป็นมนุษย์ที่พูดไม่ได้เท่านั้น ก็จะทำให้เจ้าของมีความรับผิดชอบต่อ สัตว์เลี้ยงเหล่านี้มากขึ้น โดยก่อนที่จะตัดสินใจนำสัตว์เหล่านี้มาเลี้ยงก็จะคิดว่าต้องมีความ รับผิดชอบเลี้ยงสัตว์เหล่านี้จนกว่าจะตายจากกันไป ไม่สามารถที่จะนำไปปล่อยได้ ปัญหาสัตว์ เร่ร้อนก็จะหมดไป

เกี่ยวกับกฎหมายที่ให้ผู้ดูแลหรือให้ที่พักสัตว์จะต้องรับผิดชอบต่อกรณีสัตว์ไปสร้างความ เสียหายนั้น อาตมาไม่รู้หรอก เพียงแต่อาตมาต้องรับภาระในการดูแลชีวิตสัตว์ต่างๆ ตามหน้าที่ทาง ธรรม เป็นการเมตตาช่วยเหลือสัตว์โลก ซึ่งอาตมาไม่ได้เป็นผู้นำสัตว์เหล่านี้มาแต่เป็นผู้ที่ให้อาหาร และชีวิตกับสัตว์เหล่านี้ หากจะให้อาตมามารับผิดชอบในสัตว์ทั้งหมดนี้ก็คงจะไม่ไหว เนื่องจาก ปริมาณมีจำนวนมาก เป็นไปไม่ได้ที่อาตมาจะดูแลหมดทุกตัว และเท่าที่ผ่านมาก็ยังไม่มีใครร้อง เรียกค่าเสียหายจากสัตว์เหล่านี้ คาดว่าน่าจะเป็นเพราะเห็นใจอาตมา ซึ่งถ้าจะเรียกร้องความเสียหาย จริงๆ น่าจะไปเรียกร้องกับเจ้าของที่นำมาปล่อยมากกว่า เพราะขาดซึ่งความรับผิดชอบ

แนวทางการแก้ไขของอาตมานั้น อยากให้มนุษย์ทุกคนคิดว่าสัตว์เลี้ยงก็มีหนึ่งชีวิต เหมือนคน ปฏิบัติกับเค้าเหล่านั้นเหมือนเป็นมนุษย์ แล้วปัญหาเหล่านี้ก็จะหมดไป

3.7.3 ผู้ให้อาหารสัตว์เร่ร้อน

ดิฉันอยู่แถวติวานนท์มาเป็นเวลานาน ก็เห็นสุนัขและแมวเร่ร้อนข้างถนนจำนวนมาก ปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากสัตว์เหล่านี้ก็จะไปผสมพันธุ์กัน ออกลูกออกหลานมาอีกจำนวนมาก แต่ไม่มีหน่วยงานใดไปดูแล ถ้าหากดิฉันไม่นำอาหารมาให้ สัตว์เหล่านี้ก็จะอดตายหรืออาจจะไป สร้างปัญหาให้กับประชาชน โดยการคุ้ยขยะหรือไปไล่กัดชาวบ้านเนื่องจากหิวจัดก็เป็นได้

ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์เหล่านี้ ก็ตกอยู่ประมาณวันละ 300 บาท โดยดิฉันก็จะทำได้ เท่าที่จะมีกำลังเพียงพอที่จะกระทำได้ ก็จะสามารถให้อาหารสุนัขเร่ร้อนได้ประมาณ 20 ตัว วันละครึ่ง ก็ถือว่าเป็นการทำทานให้กับสัตว์เหล่านี้

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ที่นำสัตว์เหล่านี้มาปล่อยนั้น ถือว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความ รับผิดชอบต่อสังคม น่าจะมีกฎหมายมาจัดการขั้นเด็ดขาดกับเจ้าของสัตว์เหล่านี้ เนื่องจากเป็น ผู้สร้างปัญหา แต่พอแก้ปัญหามาไม่ได้ ก็จัดการปัญหาโดยการหลีกเลี่ยงปัญหา นำสัตว์มาปล่อยให้เป็น ภาระของคนอื่น เป็นเรื่องที่แย่มาก ประชาชนทั่วไปซึ่งไม่เกี่ยวข้องก็ต้องมารับปัญหาแทน

ส่วนกฎหมายที่ให้ผู้รับเลี้ยงรับดูแล จะต้องรับผิดชอบในการกระทำของสัตว์นั้น คิฉันไม่รู้มาก่อน ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น กฎหมายยิ่งไม่มีความเป็นธรรมต่อสังคมเข้าไปใหญ่ เพราะว่า คิฉันไม่ใช่คนที่สร้างปัญหา แต่เป็นคนที่มาช่วยแก้ปัญหาโดยไม่ให้สัตว์เหล่านี้อดตายหรือหิว จนคุร้ายไปสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น แต่กลับต้องมารับผิด โดยที่เจ้าของนั้น ไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ แล้วหลังจากที่นำสัตว์มาปล่อยไป

แนวทางการแก้ปัญหาที่อยากให้เกิดขึ้นนั้น อยากให้มีกฎหมายมุ่งเน้นลงโทษไปยังเจ้าของที่นำสัตว์มาปล่อยอย่างเด็ดขาด ทำให้เจ้าของไม่กล้าที่จะนำสัตว์มาปล่อยและควรสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนก่อนที่จะนำสัตว์มาเลี้ยง ให้ตระหนักให้ดีกว่าสามารถที่จะดูแลสัตว์เหล่านี้ไปได้จนสัตว์เหล่านี้ตายเลยหรือไม่ หากคิดดูแล้วว่าไม่สามารถเลี้ยงได้ก็ไม่ควรที่จะซื้อมาเลี้ยง เนื่องจากปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์นั้น ง่ายมาก ไม่ต้องคิดอะไรมากมาย แค่มีเงินไปซื้อก็สามารถเลี้ยงได้แล้ว เด็กอายุ 12 ขวบ ก็สามารถซื้อสุนัขพันธุ์ดุๆ ไปเลี้ยงได้ ถ้ามีเงินพอ เนื่องจากไม่มีการควบคุมใดๆ ทั้งสิ้น จึงทำให้เกิดปัญหา เมื่อสุนัขไปกัดลูกของเจ้าของสัตว์หรือไปทำลายของใช้ในบ้านเจ้าของ ก็จะไม่พอใจและไม่ต้องการที่จะเลี้ยงสัตว์ดังกล่าวต่อไป ก็จะหาทางกำจัด ซึ่งเจ้าของไม่กล้าที่จะฆ่าสัตว์ดังกล่าวอยู่แล้ว จึงนำไปปล่อยตามที่ต่างๆ แทน ซึ่งเป็นการผลักรถไฟให้กับสังคมต่อไปอีก จึงควรจะมีบทลงโทษที่เด็ดขาดและชัดเจนเอาผิดกับพวกเจ้าของสัตว์ที่นำสัตว์มาปล่อย น่าจะแก้ปัญหาได้ดีที่สุด

3.7.4 พนักงานสอบสวน

ข้าพเจ้าทำงานสอบสวนตำแหน่งสารวัตร มาประมาณ 7 ปีแล้ว เรื่องของสุนัขสร้างความเดือดร้อนรำคาญนั้น เป็นเรื่องที่เหมือนจะเล็กๆ แต่สร้างปัญหาให้กับสังคมอย่างมากมายและหากไม่ได้รับการแก้ไขก็จะเป็นจุดเริ่มของปัญหาใหญ่ๆ เลยชะด้วยซ้ำ โดยเพื่อนบ้านกันแท้ๆ มามีปัญหากันเรื่องอีกบ้านเลี้ยงสุนัขแล้วเห่าตอนเช้าทุกวัน ซึ่งแรกๆ ก็สามารถทนได้เนื่องจากเห็นว่าเป็นเพื่อนบ้านกัน แต่เราต้องเข้าใจว่า สุนัขถ้ามันเห่าอย่างนั้นแล้ว มันก็จะเห่าอยู่ทุกวัน เป็นไปไม่ได้ที่มันจะหยุดเห่าเองโดยที่ไม่มีใครไปทำอะไรมัน มันจะเห่าทุกวันจนกว่ามันจะตาย ซึ่งใช้เวลานานมากกว่าปัญหานั้นจะหมดไป

จำนวนของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเรื่องดังกล่าวแล้วมาแจ้งความนั้นมีปริมาณจำนวนมาก แต่ก็ไม่มีกฎหมายใดไปบังคับได้ ก็จะส่งเรื่องให้ทางเขตไปดำเนินการแล้วก็ใช้การเจรจามากกว่า แต่ก็เข้าใจว่าเมื่อมีการนำสัตว์มาเลี้ยงแล้วจะให้แก้ไขอย่างไร ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่จะแก้ไขได้โดยไม่ใช้วิธีการนำไปที่อื่น จึงเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข

วิธีการแก้ไข ก็จะใช้การเจรจามากกว่า โดยส่วนมากจะให้บ้านที่เลี้ยงสัตว์มานั่งคุยกับบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งก็เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น และก็ไม่สามารถแก้ปัญหา

ให้หมดไปได้ โดยเมื่อบ้านที่ได้รับความเดือนร้อนยินยอมที่จะทนแล้วกลับไป และหากต่อมา
 ฝนไม่ไหวก็จะมาแจ้งที่โรงพักอีก ซึ่งปัญหาที่จะไม่จบสิ้นไป เป็นเพียงการแก้ไขเฉพาะหน้าเท่านั้น

แนวทางการแก้ไข อยากให้มีการออกกฎหมายมาควบคุมการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเลยให้ต้อง
 ได้รับความยินยอมจากเพื่อนบ้านก่อน โดยไปทำข้อตกลงกันที่เขต เสียค่าธรรมเนียมด้วย
 โดยผู้ที่ต้องการเลี้ยงสัตว์จะต้องมีหน้าที่มากกว่าแค่หาเงินมาซื้อสัตว์ที่จะเลี้ยงเท่านั้น ยังจะต้องเสีย
 ภาษีในการเลี้ยงสัตว์ด้วย อาจจะคิดเป็นรายปีก็ได้ โดยจะต้องนำสัตว์เลี้ยงมาลงทะเบียนที่เขตและ
 ให้เป็นรายได้ของรัฐไป หากบ้านไหนแอบเลี้ยงสัตว์โดยไม่ลงทะเบียน ก็จะมีควมผิดมิโทษปรับ
 ซึ่งหากกำหนดเช่นนี้แล้ว ก็จะสามารถแก้ปัญหาสัตว์เลี้ยงสร้างความเดือดร้อนรำคาญรวมถึงปัญหาสัตว์
 เร่ร่อนได้อย่างแน่นอน

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ได้มาแล้ว จะเห็นได้ว่า ทุกฝ่ายต้องการที่
 จะให้มีการแก้ปัญหาของสัตว์เลี้ยงเร่ร่อน โดยด่วนแต่ปัญหาดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขที่ปลายเหตุได้
 เพราะสัตว์เลี้ยงมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกวัน เมื่อมีสัตว์เลี้ยงเพิ่มขึ้น ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับสัตว์ก็จะตามมา
 ด้วย トラบใดที่ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงสัตว์ไว้อย่างชัดเจน การเลี้ยงสัตว์ก็ยังสามารถ
 อย่างอิสระ เมื่อการเลี้ยงสัตว์เป็นไปอย่างอิสระแล้ว การนำสัตว์มาปล่อยในที่สาธารณะยังไม่มี
 กฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอีก ก็ทำให้การละทิ้งสัตว์เลี้ยงสามารถทำ
 ได้ง่ายและสะดวก โดยก่อนที่เจ้าของจะไปหาซื้อสัตว์เลี้ยงมาก็ต้องมีต้องคำนึงถึงความพร้อมของ
 ตนเอง เพียงแค่มีเงินก็สามารถเลี้ยงสัตว์ได้แล้ว และหากไม่ต้องการสัตว์เลี้ยงดังกล่าวก็สามารถนำไป
 ปล่อยตามวัดหรือสวนสาธารณะ อันเป็นการสร้างปัญหาให้กับสังคมเป็นอย่างมาก

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สังคมไทยประสบกับปัญหาความเดือดร้อนจากสัตว์เลี้ยงที่ถูก
 ปล่อยทิ้งให้เป็นสัตว์เลี้ยงเร่รอนมานานแล้ว แต่ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาจัดการกับปัญหาดังกล่าว
 เนื่องจากปัจจัยต่างๆ มากมายซึ่งผู้เขียนจะกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมและจัดการ มิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ

ในบทนี้ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายและปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ โดยจะทำการศึกษาวิเคราะห์จากบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด ทฤษฎี กฎหมายอาญา พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาเปรียบเทียบกับมาตรการควบคุมและจัดการสัตว์เลี้ยงของต่างประเทศ เพื่อศึกษาหาแนวทางหรือมาตรการที่เป็นมาตรการเฉพาะในการกำหนดหน้าที่ให้กับเจ้าของสัตว์เลี้ยงให้มีความรับผิดชอบต่อสัตว์เลี้ยง ซึ่งพบว่ามีปัญหาที่ต้องศึกษาในการในการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการที่เจ้าของสัตว์ละละความเป็นเจ้าของในสัตว์เลี้ยง

4.1.1 หลักกรรมสิทธิ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมายเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย” ซึ่งจากบทบัญญัติข้างต้นอาจจำแนกอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ได้ 5 ประการ ดังนี้¹

- (1) อำนาจใช้สอย
- (2) อำนาจจำหน่าย
- (3) อำนาจได้ดอกผล
- (4) อำนาจติดตามเอาคืน
- (5) อำนาจขัดขวาง

¹ มานิตย์ จุมปา. (ม.ป.ป.). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน. หน้า 191 – 195.

4.1.1.1 อำนาจใช้สอย

อำนาจใช้สอยทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์นั้น หมายถึง อำนาจที่จะทำประโยชน์ได้ ประโยชน์จากทรัพย์สินตามความต้องการ โดยไม่เป็นการทำลายภาวะแห่งทรัพย์สิน² เช่น เจ้าของบ้าน อยู่อาศัยในบ้าน เจ้าของรถยนต์ขับรถยนต์ไปทำงาน เจ้าของที่นาทำนาบนที่นา เป็นต้น แต่อย่างไร ก็ตาม การใช้สอยทรัพย์สินนี้หากทำให้สภาพของทรัพย์สินเสื่อมสลายไป เช่น เจ้าของขนมกินขนม ไม่ใช่การใช้สอย แต่เป็นการจำหน่ายทรัพย์สินซึ่งผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีสิทธิกระทำได้

4.1.1.2 อำนาจจำหน่าย

อำนาจจำหน่ายทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์นั้น หมายถึง การจำหน่ายจ่ายโอน โดยวิธีการต่างๆ เช่น การขาย แลกเปลี่ยน ให้ ฯลฯ เพื่อให้กรรมสิทธิ์พ้นไปจากผู้ทรงกรรมสิทธิ์เดิม และรวมตลอดถึงการจำหน่ายโดยการทำลายภาวะของทรัพย์สินด้วย เช่น การทำลายทรัพย์สิน เป็นต้น

4.1.1.3 อำนาจได้ดอกผล

อำนาจได้ดอกผลในทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์นั้น หมายถึง ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สินใดย่อมได้สิทธิในดอกผลของทรัพย์สินนั้น ไม่ว่าจะเป็นดอกผลธรรมดาหรือดอกผล นิติบัญญัติ เช่น เจ้าของแม่หมู ย่อมมีสิทธิได้ลูกหมู หรือเจ้าของบ้านที่นำออกให้เช่า ย่อมมีสิทธิได้รับ ค่าเช่า เป็นต้น

เงินค่าเช่าสิ่งปลูกสร้าง ย่อมเป็นดอกผลของสิ่งปลูกสร้างนั้น เจ้าของสิ่งปลูกสร้างย่อมมี สิทธิติดตามเอาดอกผลคืนจากผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 276/07)

4.1.1.4 อำนาจติดตามเอาคืน

อำนาจติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ หมายถึง ผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีสิทธิ ติดตามเอาทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ เช่น ยืมของไปแล้วไม่ส่งคืน เมื่อของนั้น ไปตกอยู่ที่บุคคลอื่น ผู้ให้ยืมย่อมมีสิทธิติดตามเอาของคืนจากบุคคลผู้นั้นได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 643/2480) ยืมทรัพย์สินของผู้อื่นไปจากผู้รับฝากทรัพย์สินนั้นไว้ โดยเจ้าของมิได้รู้เห็นยินยอมด้วย เจ้าของทรัพย์สินย่อมมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินนั้นคืนจากผู้ยืมได้โดยตรง (คำพิพากษาฎีกา ที่ 52/2491) ผู้เช่าเอาสังหาริมทรัพย์ที่เช่าไปจำหน่าย ผู้ให้เช่าเรียกทรัพย์สินนั้นคืนจากผู้จำหน่าย ผู้รับจำหน่ายไม่มีสิทธิ จะยึดของนั้นไว้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1115/2497) โจทก์ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลไทย โจทก์ยืมเป็นผู้ ทรงสิทธิตามสัญญาสลากกินแบ่งและเหนือใบสลากนั้น ฉะนั้น แม้โจทก์จะทำสลากพิพาทหล่นหาย โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิติดตามและเอาคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ได้ ส่วนผู้เก็บสลากพิพาทเป็น เพียงบุคคลผู้เก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหาย ไม่ใช่เจ้าของ จึงไม่มีสิทธิที่จะเอาไปโอนขายให้แก่ใครได้ แม้

² เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ง (ม.ป.ป.), คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, หน้า 223.

ผู้รับโอนจะซื้อสลากพิพาทจากผู้ซึ่งเก็บได้โดยสุจริตและเปิดเผย ผู้รับโอนนั้นก็หาไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนไม่ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1349/2508) โจทก์ขายรถยนต์ ซึ่งมีแต่โครงรถยนต์และเครื่องยนต์ให้จำเลยที่ 1 โดยมีเงื่อนไข จำเลยที่ 1 ยังไม่ได้ชำระราคาให้ครบถ้วนตามเงื่อนไข กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนแล้วจำเลยที่ 1 กับที่ 2 ต่อเติมกระบะเข้ากับรถยนต์ โจทก์กระบวนนั้นเป็นส่วนควบของรถยนต์ โจทก์จึงฟ้องขอให้แสดงว่ารถยนต์ทั้งคันเป็นของโจทก์ได้ โจทก์มีสิทธิติดตามและเอาคืนจากผู้ที่ไม่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1336 จำเลยที่ 1 และที่ 2 ไม่มีสิทธิโอนขายรถยนต์ให้จำเลยที่ 5 และขายต่อให้จำเลยที่ 6 (คำพิพากษาฎีกา ที่ 2531/2523) ที่ดินมีโฉนดของโจทก์และจำเลยที่ 1 มีแนวเขตด้านหนึ่งติดต่อกัน ต่อมาจำเลยที่ 1 ขอทำการรังวัดแบ่งแยกโฉนดเจ้าพนักงานที่ดินรังวัดผิดพลาด กำหนดแนวเขตที่ดินจำเลยที่ 1 รุกล้ำ เข้าไปในที่ดินของโจทก์ แม้จำเลยที่ 2 ที่ 3 จะซื้อที่ดินดังกล่าวจากจำเลยที่ 1 โดยเสียค่าตอบแทนโดยสุจริตและจดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว จำเลยที่ 2 ที่ 3 ก็ไม่มีสิทธิดีกว่าจำเลยที่ 1 จึงไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนที่รุกล้ำ กรณีไม่ต้องด้วยบทบัญญัติ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 เมื่อกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนที่รุกล้ำเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ โจทก์ย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนได้ตามมาตรา 1336 (คำพิพากษาฎีกา ที่ 3664-3665/2528) จำเลยและ ย. บรรจู่พระเครื่องพิพาทไว้ในเจดีย์บรรจุกระดูกของบรรพบุรุษซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพระอุโบสถวัดโจทก์ เพื่อให้ลูกหลานเช่นไหว้เมื่อ ย. ตาย จำเลยก็ยังไม่เคารพกราบไหว้ตามประเพณีชาวจีน ตลอดมาไม่เคยสละละทิ้ง ดังนี้ พระเครื่องพิพาทซึ่งบรรจุไว้ในเจดีย์ดังกล่าวยังเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย โจทก์จะเจดีย์เอาพระเครื่องพิพาทไป จำเลยติดตามเอาคืนจากโจทก์ได้ไม่เป็นละเมิดต่อโจทก์ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1305/2531)

อย่างไรก็ดี การใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินนี้ หากผู้ยึดถือทรัพย์สินนั้นมีสิทธิยึดถือแล้วเจ้าของกรรมสิทธิ์ก็จะติดตามเอาคืนไม่ได้ เช่น กู้เงินกันแล้วภายหลังลูกหนี้ยอมยกที่บ้านที่สวนให้แก่ผู้ให้กู้แทนการชำระหนี้ นั่นย่อมกระทำได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 321 ในกรณีเช่นนี้ แม้จะยังมีได้จดทะเบียนให้สมบูรณ์ และยังครอบครองไม่ถึง 10 ปี ก็หาใช่การยึดถือครอบครองโดยปราศจากสิทธิไม่ ลูกหนี้จะใช้สิทธิตามมาตรา 1336 ติดตามเรียกทรัพย์สินไม่ได้ เพราะสิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจะกระทำได้นั้นแก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือเท่านั้น (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1188/2493) โจทก์เอาที่ดิน (มีโฉนดแต่ยังเป็นชื่อคนอื่น ยังไม่ได้โอน) ของโจทก์ยกให้บิดาจำเลยเป็นการตีใช้นี้เงินกู้ บิดาจำเลยก็รับชำระและยึดถือครอบครองที่ดินนั้นมาเกิน 10 ปีแล้ว ดังนี้ ฝ่ายจำเลยย่อมได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่พิพาทในทางครอบครอง โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกที่พิพาทคืนได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1688/2493)

อนึ่ง การใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้แล้ว จะกระทำเองโดยพลการไม่ได้ ต้องใช้สิทธิทางศาลในกรณีผู้ยึดถือไม่ยอมคืนให้ และจะฟ้องเรียกคืนได้ก็เฉพาะแต่

ผู้ที่ยึดถือครอบครองทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ไว้เท่านั้น หากบุคคลนั้นเป็นเพียงผู้เคยยึดถือครอบครอง แต่เมื่อมีการฟ้องเรียกคืนไม่ได้ครอบครองแล้ว ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ก็จะฟ้องเรียกคืนจากบุคคลดังกล่าวไม่ได้ เช่น สิ่งของที่คนร้ายลักมาขายไว้ที่ร้านแห่งหนึ่ง แม้ร้านนั้นจะไม่ได้ยู่ท้องตลาดก็ดี เมื่อผู้ซื้อได้ซื้อสิ่งของนั้นจากร้านนั้นโดยสุจริต แล้วขายต่อไปโดยสุจริต ดังนี้ยังเรียกว่าผู้ซื้อที่ละเมิดต่อเจ้าของสิ่งของนั้นมิได้ การที่ผู้ซื้อรับซื้อสิ่งของนั้นจากร้านซึ่งไม่ได้ยู่ท้องตลาด ถ้าทรัพย์สินนั้นยังยู่ในความครอบครองของผู้ซื้อ กฎหมายก็ให้เจ้าของใช้สิทธิติดตามเอาคืนได้โดยไม่ต้องใช้ราคา แต่เมื่อผู้รับซื้อไว้โดยสุจริต แล้วขายต่อไปแล้วโดยสุจริต สิ่งของนั้นจึงไม่ได้ยู่ในความครอบครองของผู้รับซื้อแล้ว เจ้าของก็จะเรียกให้ผู้รับซื้อชดเชยราคาสิ่งของนั้นให้คืนไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1275/2493 ประชุมใหญ่) การได้ทรัพย์สินมาโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริตมิได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อทำโดยผิดกฎหมายให้เจ้าของเสียหาย จะเรียกว่ากระทำละเมิดต่อเจ้าของมิได้ แม้เจ้าของทรัพย์สินจะมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตน ก็ต้องเอาคืนจากผู้ครอบครองเท่านั้น ผู้ซื้อทรัพย์สินมาโดยสุจริตและขายให้ผู้อื่นไปแล้ว จึงไม่ต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 3537/2524) โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์สินตามฟ้องคืนจากจำเลยโดยอ้างว่าเป็นมรดกที่ได้รับจากผู้ตาย เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า จำเลยไม่ได้เป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินดังกล่าว จำเลยจึงไม่ใช่บุคคลผู้ได้แย้งสิทธิของโจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนจากจำเลย (คำพิพากษาฎีกา ที่ 765/2534)

ข้อสังเกต กรณีหากผู้ที่เคยครอบครองทรัพย์สินมีส่วนในการทำละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ แม้ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ใช้สิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สิน ตามมาตรา 1336 ไม่ได้แต่ย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดได้ โดยต้องฟ้องภายในอายุความตามมาตรา 448 เช่น โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นนายทะเบียนสหกรณ์ตามกฎหมายมีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ. 2511 จำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 เป็นคณะกรรมการดำเนินการของร้านสหกรณ์ ร. จำเลยที่ 8 เป็นผู้จัดการร้านสหกรณ์ ร. จำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 ได้ประชุมกรรมการและเลิกจ้างจำเลยที่ 8 โดยไม่ได้จัดให้มีการตรวจสอบหลักฐานทางบัญชีและการเงิน พร้อมทั้งสิ้นค่าคงเหลือและจัดทำบัญชีแสดงฐานะอันแท้จริงของร้านสหกรณ์ ร. การกระทำของจำเลยทั้งเจ็ดเป็นการจงใจและประมาท เป็นเหตุให้โจทก์เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน สิ้นค่าขาดบัญชี โดยความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะจำเลยที่ 8 ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับของโจทก์ จำเลยทั้งแปดต้องร่วมกันรับผิดชอบ โจทก์ ขอให้บังคับจำเลยทั้งแปดร่วมมือกันหรือแทนกันชำระเงินค่าสินค่าที่ขาดบัญชี เช่นนี้ เป็นฟ้องในมูลละเมิดที่กระทำต่อร้านสหกรณ์ ร. แม้ฟ้องโจทก์จะใช้ถ้อยคำว่าให้จำเลยชำระค่าสินค่าที่ขาดบัญชี ก็มีใช้กรณีฟ้องเรียกทรัพย์สิน อันเป็นการใช้สิทธิติดตามเอาคืนตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 เพราะไม่ปรากฏว่าทรัพย์สินที่ขาดหายยู่ในความครอบครองของ

จำเลยทุกคน โจทก์ซึ่งเป็นนายทะเบียนสหกรณ์และฟ้องคดีแทนร้านสหกรณ์ จึงต้องฟ้องคดีภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องต้องใช้คำสันนิษฐานใหม่ทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องเกินหนึ่งปีแล้ว คดีจึงขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 4880/2537)

การเรียนคืนทรัพย์นี้มีประเด็นที่น่าสนใจว่า การฟ้องเรียกคืนทรัพย์จากผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้นี้มีอายุความหรือไม่

การพิจารณาประเด็นข้างต้น ต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่า การฟ้องเรียกคืนนั้นเป็นการฟ้องโดยอาศัยบังคับตามบุคคลสิทธิหรือทรัพย์สิน เพราะมีหลักกฎหมายว่า การฟ้องคดีบังคับตามบุคคลสิทธิในเรื่องนี้นั้นจะต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความ ส่วนการฟ้องคดีบังคับตามกรรมสิทธิ์นั้นเนื่องจากเป็นสิทธิที่มีตลอดไป การฟ้องคดีติดตามเอาทรัพย์สินจึงไม่มีอายุความ³ เรื่องอายุความฟ้องคดีนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับนี้โดยเฉพาะ หากเป็นการฟ้องที่มีใช้อาศัยมูลหนี้แล้ว ย่อมไม่มีอายุความดังที่ มาตรา 193/9 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ”

ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร ได้จำแนกแนวคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยเกี่ยวกับการฟ้องเรียกทรัพย์คืนว่ามีอายุความหรือไม่ ไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้⁴

(1) การเรียกทรัพย์คืนโดยอาศัยอำนาจกรรมสิทธิ์

การที่โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์คืน ตามมาตรา 1336 โดยเฉพาะไม่มีเรื่องหนี้ปะปนด้วย ไม่มีอายุความ โจทก์สามารถฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้ตราบเท่าที่โจทก์ยังมีกรรมสิทธิ์อยู่ เว้นแต่ทรัพย์นั้นถูกครอบครองปกปักรักษาจากผู้ครอบครองได้กรรมสิทธิ์ไปแล้ว โจทก์ก็ไม่อาจเรียกทรัพย์คืนได้ เพราะผู้ครอบครองปกปักรักษามีสิทธิดีกว่า เช่น โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ซึ่งจำเลยเบียดบังเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว เป็นการฟ้องเพื่อติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินที่จำเลยเอาของโจทก์ไปโดยมิชอบ โจทก์ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิติดตามเอาคืนได้ด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ ไม่ใช่เป็นกรณีเรียกร้องให้จำเลยใช้ค่าเสียหายตามมาตรา 448 คดีของโจทก์ไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 3219/2525) จำเลยที่ 2 และที่ 3 ทำสัญญาค้ำประกันจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกจ้างของโจทก์ไว้ต่อโจทก์ จำเลยที่ 1 ได้ยกยอกเงินและทรัพย์สินของโจทก์ไป ที่โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืน

³ โสภณ รัตนกร. (2538, มกราคม – มีนาคม). “การฟ้องเรียกทรัพย์คืนมีอายุความหรือไม่.” *ศุลพาท*, 1 (42). หน้า 15.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 20-31.

จากจำเลยที่ 1 ผู้ไม่มีสิทธิยึดถือทรัพย์สินของโจทก์ไว้ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาให้เจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเช่นนี้ เว้นแต่จะถูกจำกัดด้วยอายุความได้ สิทธิ เมื่อคดีสำหรับจำเลยที่ 1 ยังไม่ขาดอายุความ ข้ออ้างของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ที่ต่อสู้ว่าคดีของโจทก์ ขาดอายุความ จึงฟังไม่ขึ้น (คำพิพากษาฎีกา ที่ 348/2526, 3978/2524) การที่โจทก์ฟ้องเรียก ทรัพย์สินคืนจากผู้ยึดถือทรัพย์สินของโจทก์ไว้โดยมิชอบ โจทก์ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมี สิทธิติดตามเอาคืนได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 มิใช่ฟ้องเรียกค่าเสียหาย อันเกิดแต่มูลละเมิด จึงไม่อยู่ในบังคับของ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 และ ในการฟ้องคดีใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินดังกล่าวไม่มีกำหนดเวลาให้เจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเช่นนี้ เว้นแต่จะถูกจำกัดด้วยอายุความได้สิทธิ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1286/2526)

โจทก์บรรยายฟ้องว่าเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2529 บ. ถึงแก่กรรม ต่อมาวันที่ 13 มกราคม 2529 ข. ได้นำหนังสือมอบอำนาจของ บ. ไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่พิพาทสองแปลงให้ ว. นิติกรรมการให้ที่ดินดังกล่าวเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขอให้บังคับจำเลยในฐานะผู้จัดการ มรดกของ ว. นำโฉนดที่พิพาทไปจดทะเบียนเพิกถอนนิติกรรมการให้กลับคืนมาเป็นชื่อของ บ. เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้ที่ดินของ บ. ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ใช่เป็นการฟ้อง ขอแบ่งมรดกของเจ้ามรดกจากจำเลย โจทก์ในฐานะผู้จัดการมรดกของ บ. สามารถฟ้องเพื่อติดตาม ทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกให้กลับมาจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิที่จะยึดถือไว้ได้ตาม ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 กรณีดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติเรื่องอายุความในการติดตามเอา ทรัพย์สินคืน จะนำอายุความมรดก 1 ปี ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1723/2540, 2171/2526, 4193/2533, 733/2538, 2308/2538, 9375/2539, 744/2540)

พ.ร.บ.บำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2500 มาตรา 34 วรรคแรก กำหนด หลักเกณฑ์สำหรับข้าราชการบำนาญที่กลับรับราชการใหม่ไว้ว่า “...ข้าราชการส่วนท้องถิ่นผู้ซึ่ง ได้รับหรือมีสิทธิในบำนาญปกติแล้ว ภายหลังกลับเข้ารับราชการใหม่ ถ้าเงินเดือนที่ได้รับในขณะที่ เข้ารับราชการครั้งใหม่น้อยกว่าเงินเดือนเดิมเมื่อก่อนออกจากราชการ จะขอรับบำนาญรวมกัน ไป ด้วยก็ได้ แต่ถ้าเงินเดือนรวมกับบำนาญสูงกว่าเงินเดือนเดิมต้องลดบำนาญลงในระหว่างที่ รับราชการ ครั้งหลังจนเงินเดือนใหม่รวมกับบำนาญไม่สูงกว่าเดือนเดิม...” ดังนั้น เมื่อจำเลยได้รับ เงินเดือนในขณะที่เข้ารับราชการครั้งใหม่น้อยกว่าเงินเดือนเดิมเมื่อก่อนออกจากราชการเป็นเงิน 290 บาท บำนาญแต่ละเดือนที่จำเลยมีสิทธิได้รับจึงมีไม่เกิน 290 บาท สำหรับเงินช่วยค่าครองชีพ ข้าราชการบำนาญจำนวน 63,460 บาท ที่จำเลยรับไปจากโจทก์ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2521 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2533 นั้น เมื่อจำเลยเข้ารับราชการใหม่แล้ว ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2514 จำเลยจึงไม่มี

สิทธิรับเงินดังกล่าวตามพระราชกำหนดช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบ้านานาญ พ.ศ. 2521 มาตรา 5 เดิม ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2521 และที่แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2523 และเป็นหน้าที่ของ จำเลยในอันที่จะต้องแจ้งให้โจทก์ทราบว่าจำเลยกลับเข้ารับราชการใหม่ในหน่วยราชการอื่น เพื่อโจทก์จะได้จ่ายเงินบ้านานาญให้แก่จำเลยได้ถูกต้องตามสิทธิของจำเลย การที่จำเลยไม่แจ้งให้ โจทก์ทราบถึงการกลับเข้ารับราชการใหม่ทำให้โจทก์จ่ายเงินบ้านานาญรวมเงินเพิ่มและเงินช่วย ค่าครองชีพข้าราชการบ้านานาญแก่จำเลยไปเกินกว่าสิทธิที่จำเลยจะได้รับนั้นเป็นการปิดบังทำให้ โจทก์เสียหาย โจทก์ในฐานะเจ้าของเงินย่อมมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากจำเลย ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 6660/2541)

ข้อสังเกต เดิมแนวคำพิพากษาฎีกาบางคำพิพากษาฎีกาถือว่าการฟ้องคดีเรียกทรัพย์สิน เมื่อไม่มีอายุความกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ก็ต้องเป็นไปตามอายุความฟ้องคดีทั่วไป คือ 10 ปี (มาตรา 193/30 (เดิมคือมาตรา 164)) เช่น การไฟฟ้านครหลวงโจทก์ฟ้องเรียกเงินที่จำเลยยกออกไป คืบจากจำเลยเป็นการใช้สิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือ ไว้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 มิใช่ฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยมูลละเมิด จึงไม่อยู่ในบังคับอายุความ ตามมาตรา 448 แต่มีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 164 (ปัจจุบันมาตรา 193/30) (คำพิพากษาฎีกา ที่ 999/2525)

การฟ้องเรียกคืนทรัพย์สินนั้น แม้โจทก์จะฟ้องขอให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา ย่อมต้องถือว่าเป็น การฟ้องเรียกตัวทรัพย์สินหรือติดตามตัวทรัพย์สินมิใช่ฟ้องเรียกค่าเสียหาย เพราะหากโจทก์ไม่ขอให้ ใช้ราคามาด้วย เมื่อโจทก์ชนะคดีแล้ว ทรัพย์สิน ไม่มีอยู่หรือไม่อาจคืนได้ โจทก์จะไม่มีทางบังคับ เอากับจำเลยได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1251/2504 ประชุมใหญ่, 3219/2524) นอกจากนี้ กรณีที่โจทก์ ฟ้องเรียกค่าเสียหาย แต่โจทก์เรียกร้อยเอาเท่ากับราคาทรัพย์สิน ศาลก็ถือเสมือนว่าเป็นการเรียกเอา ทรัพย์สินคืนเมื่อทรัพย์สินสูญหาย จึงเรียกเอาราคาแทน (คำพิพากษาฎีกา ที่ 2004/2517)

(2) การเรียกทรัพย์สินโดยอาศัยอำนาจกรรมสิทธิ์แต่มีหนี้ปนอยู่ด้วย

การที่จำเลยนำทรัพย์สินของโจทก์ไปโดยมิชอบ จะมีทั้งเรื่องหนี้และทรัพย์สินปนอยู่ด้วยกัน เช่น จำเลยเอารถยนต์ของโจทก์ไป 1 คัน มีราคา 1 ล้านบาท โจทก์เสียหายเพราะไม่ได้ใช้รถยนต์ 10 วัน คิดค่าเสียหาย 2,000 บาท สำหรับค่าเสียหายนี้เป็นหนี้ละเมิด มีอายุความ 1 ปี แต่ถ้าเรียกรถยนต์คืน หรือเรียกการรถยนต์ 1 ล้านบาท ไม่มีอายุความ เพราะเป็นการติดตามเอาทรัพย์สิน คืน ดังนี้ เมื่อมีเรื่อง หนี้และทรัพย์สินปนกัน ต้องแยกพิจารณาว่าการเรียกตามมูลหนี้ซึ่งมีอายุความนั้นขาดอายุความหรือไม่ ส่วนการติดตามเอาทรัพย์สินคืนนั้น ไม่มีอายุความ เช่น การฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนจากจำเลย ซึ่งเอาของ โจทก์ไปโดยละเมิดนั้น ไม่อยู่ในบังคับอายุความตามมาตรา 448 ส่วนการเรียกร้อยเอาค่าเสียหายจาก

จำเลยเพราะเหตุที่ได้ยึดเอกสารสิทธิและเช็ดไปจากโจทก์ (แล้วไม่ยอมคืนจนคดีขาดอายุความและหมดสิทธิที่จะขอรับเงินจากธนาคาร) นั้น โจทก์จะมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดก็ต่อเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นจริง จึงต้องนับอายุความแต่วันที่เกิดความเสียหายแก่โจทก์ มิใช่ นับแต่วันรู้ถึงการกระทำผิดกฎหมายและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาฎีกา ที่ 2010/2515) โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกจ้างของโจทก์ว่า ได้ยักยอกเอาเงินค่าธรรมเนียมการใช้ไฟฟ้าของโจทก์ไปเป็นประโยชน์ต่อส่วนตัว เป็นการฟ้องคดีเพื่อติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืนตามมาตรา 1336 มิใช่มีอายุความ 1 ปี ในฐานะละเมิดตามมาตรา 448 สำหรับจำเลยที่ 2 ที่ 3 โจทก์ฟ้องให้รับผิดตามสัญญาค้ำประกันหนี้ของจำเลยที่ 1 ซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติอายุความไว้เป็นอย่างอื่น จึงมีสิทธิฟ้องได้ภายใน 10 ปี ตามมาตรา 193/30 คดีโจทก์ไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 3936/2525) การฟ้องเรียกค่าจ้างทำของตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 165 มีกำหนดอายุความ 2 ปี นับแต่วันรับมอบงาน โจทก์สร้างบ้านและรั้วพินาทเสร็จส่งมอบให้จำเลยเมื่อเดือนตุลาคม 2526 และจำเลยได้เข้าไปอยู่ในบ้านพินาทเมื่อปลายเดือนตุลาคม 2526 โจทก์ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2528 ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ ส่วนที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเอาไม้แบบพินาทของโจทก์ไปทำสะพานทางเดินและเรียกทรัพย์หรือราคาทรัพย์ดังกล่าวคืนนั้น เป็นการที่โจทก์ใช้สิทธิติดตามเรียกเอาทรัพย์สินคืนตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งไม่มีอายุความบัญญัติห้ามไว้ ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 917/2534)

(3) การเรียกทรัพย์คืนโดยอาศัยมูลหนี้

กรณีเรียกทรัพย์คืนโดยอาศัยมูลหนี้ ไม่ว่าจะอาศัยมูลสัญญาหรือมูลละเมิด ต่างก็มีอายุความ กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีเรียกคืนตามมูลสัญญา ต้องพิจารณาว่าสัญญานั้นๆ มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้เฉพาะหรือไม่ ถ้าไม่มีก็มีอายุความ 10 ปี ตามหลักอายุความทั่วไป ส่วนกรณีเรียกคืนตามมูลละเมิดก็ต้องอยู่ภายในอายุความที่มาตรา 448 กำหนดไว้

ข้อสังเกต

1) ในกรณีที่ผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีสิทธิทั้งในการเรียกคืนทรัพย์ตามมูลหนี้และตามหลักกรรมสิทธิ์ ผู้ทรงกรรมสิทธิ์เมื่อฟ้องคดีเรียกคืนทรัพย์ตามบรรยายฟ้องให้ชัดเจนว่า เป็นการฟ้องโดยอาศัยมูลหนี้หรืออำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ มิฉะนั้น อาจเสียประโยชน์ได้ เพราะถ้าเป็นการบรรยายฟ้องโดยอาศัยมูลหนี้ คดีอาจขาดอายุความได้ เช่น โจทก์ฟ้องอ้างว่า โจทก์จ่ายเงินค่าสมนาคุณตอบแทนให้แก่จำเลยรับไปโดยหลงผิด โจทก์มีหนังสือแจ้งให้จำเลยนำเงินที่รับไปส่งคืน แต่จำเลยเพิกเฉย ขอให้บังคับจำเลยคืนเงินให้โจทก์โดยมิได้บรรยายในฟ้องว่า โจทก์มีสิทธิติดตามเอาเงินค่าจากจำเลยได้อันเป็นการใช้สิทธิตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 กรณีจึงเป็นเรื่องฟ้องให้คืนเงินฐานลามิควรได้ มิใช่เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืน เมื่อโจทก์ทำหนังสือ

ทวงถามจำเลยฉบับลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2530 ถือว่า โจทก์ทราบว่ามีสิทธิเรียกเงินคืนตั้งแต่วันดังกล่าว โจทก์ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2531 จึงขาดอายุความตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 419 (คำพิพากษาฎีกา ที่ 3393/2535) โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่า จำเลยได้ยึดถือทรัพย์สินของโจทก์ไว้โดยไม่มีสิทธิอันจะเป็นเหตุให้โจทก์สามารถใช้สิทธิติดตามและเอาคืนทรัพย์สินของโจทก์จากจำเลยได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง มาตรา 1336 แต่กลับบรรยายฟ้องว่าจำเลยได้ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนที่ราชการกำหนดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายจำนวน 310,670.20 บาท และจำเลยต้องรับผิดชอบเงินจำนวนดังกล่าวให้โจทก์ จึงไม่ใช่การฟ้องคดีเพื่อติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืน ซึ่งไม่มีกำหนดเวลา เว้นแต่จะถูกจำกัดด้วยอายุความได้สิทธิ แต่เป็นการฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบในการละเมิดตามมาตรา 420 ซึ่งอยู่ในบังคับอายุความ 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรคแรก (คำพิพากษาฎีกา ที่ 2299/2538)

2) การที่ผู้ทรงกรรมสิทธิ์จะเลือกฟ้องเรียกคืนทรัพย์สินโดยอาศัยมูลหนี้ หรืออาศัยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์นั้น มีข้อพิจารณาว่า กรณีที่การเรียกคืนโดยอาศัยมูลหนี้ เช่น กรณีเป็นการละเมิดยังไม่ขาดอายุความ ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ควรฟ้องตามมูลละเมิด เพราะนอกจากได้ทรัพย์สินคืนแล้วยังสามารถเรียกค่าเสียหายได้อีกด้วย ส่วนกรณีที่การฟ้องตามมูลหนี้คดีขาดอายุความไปแล้ว ก็ต้องฟ้องโดยอาศัยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1336 ซึ่งจะได้ทรัพย์สินหรือหากไม่มีตัวทรัพย์สินอยู่แล้วก็อาจเรียกให้ชำระค่าแทนทรัพย์สินได้ แต่จะเรียกค่าเสียหายไม่ได้

4.1.1.5 อำนาจขัดขวาง

อำนาจขัดขวางของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ หมายถึง ผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีอำนาจขัดขวางไม่ให้บุคคลอื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของตนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อำนาจขัดขวางของผู้ทรงกรรมสิทธิ์นี้มีพื้นฐานแนวความคิดเหมือนกับเรื่องการกระทำโดยป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และการกระทำอันได้รับนิรโทษกรรมตามมาตรา 449 และมาตรา 451⁵

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 449 และมาตรา 451 บัญญัติไว้ ดังนี้

“มาตรา 449 บุคคลใดเมื่อกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายก็ดี กระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายก็ดี หากก่อให้เกิดเสียหายแก่ผู้อื่นไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน

ผู้ต้องหาเสียหายอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้เป็นต้นเหตุให้ต้องป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือจากบุคคลผู้ให้คำสั่งโดยละเมิดนั้นก็ได้”

“มาตรา 451 บุคคลใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าตามพฤติการณ์จะขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือให้ทันท่วงทีไม่ได้ และถ้ามิได้ทำในทันใด ก็ยังมีอยู่ด้วยการที่ตนจะได้สมดังสิทธินั้นจะต้องประวิงไปมากหรือถึงแก่สาบสูญได้ไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่.”

โดยที่อำนาจขัดขวางตามมาตรา 1336 นี้ จำกัดเฉพาะเรื่องป้องกันทรัพย์สินเท่านั้น เช่น เมื่อซื้อเท็จจริง ฟังได้ว่า ที่พิพาทเป็นของจำเลยที่ 1 ไม่ใช่ของโจทก์ การที่จำเลยเข้าไปทำนาในที่พิพาท จึงไม่เป็นการทำละเมิดต่อโจทก์ และโจทก์ไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปปลูกพืชผลในที่ดินนั้น การที่โจทก์เข้าไปปลูก จึงเป็นการกระทำโดยไม่สุจริต จำเลยมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของตน และเป็นการใช้สิทธิในที่ดินของจำเลยตามสมควรแก่การทำนาของจำเลย การกระทำของจำเลย ไม่เป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 2762/2523)

การใช้อำนาจขัดขวางและการใช้อำนาจติดตามเอาทรัพย์สินนั้นมีความต่างกัน โดยการใช้อำนาจติดตามเอาทรัพย์สิน ผู้ทรงกรรมสิทธิ์จะใช้อำนาจโดยพลการไม่ได้ ต้องใช้สิทธิทางศาล ส่วนการใช้อำนาจขัดขวางนั้น ผู้ทรงกรรมสิทธิ์สามารถใช้ได้เองโดยไม่จำเป็นต้องรอให้ผ่านกระบวนการทางศาล เพราะอำนาจขัดขวาง (Prevent) นี้เป็นอำนาจในเชิงป้องกัน ตัวอย่างที่แสดงจุดแตกต่างในการใช้อำนาจขัดขวางและอำนาจติดตาม เช่น นายภูมิชัยเป็นเจ้าของวิทยุเครื่องหนึ่ง หากนายสังจาจะเข้ามาแย่งวิทยุด้วยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ นายภูมิชัยย่อมขัดขวางไม่ให้นายสังจาแย่งเอาวิทยุไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องศาลก่อน แต่หากนายสังจาแย่งวิทยุไปไว้ในความครอบครองได้แล้ว นายภูมิชัย ต้องใช้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ในการติดตามเอาทรัพย์สิน แต่จะกระทำโดยพลการเหมือน เช่น อำนาจขัดขวางไม่ได้ นายภูมิชัยต้องใช้สิทธิทางศาลฟ้องเรียกคืนวิทยุจากนายสังจา

อย่างไรก็ดี มีข้อน่าพิจารณาว่าโดยทั่วไปเมื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์นำทรัพย์สินออกให้เช่า ต่อมาผู้เช่าผิดสัญญาไม่ชำระค่าเช่า และไม่ยอมย้ายออกจากทรัพย์สินที่เช่า ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ย่อมใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืน แต่เนื่องจากอำนาจติดตามเอาทรัพย์สินนี้ไม่อาจใช้โดยพลการได้ เจ้าของกรรมสิทธิ์ในฐานะผู้ให้เช่าจะต้องใช้สิทธิทางศาลฟ้องร้องผู้เช่า ซึ่งโดยทางปฏิบัติ หากผู้เช่า ลักลอบก็มักจะมีการประวิงคิดว่าจะคิดจะแล้วเสร็จก็ใช้เวลา 5-10 ปี ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้เช่าในการที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินดังกล่าวในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด จากปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการทำข้อตกลงในสัญญาเช่าว่า “ถ้าผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าให้ผู้ให้เช่างวดใดงวดหนึ่ง ให้ผู้ให้เช่า ย้ายทรัพย์สินของผู้เช่าออกจากห้องที่เช่าได้” มีข้อน่าพิจารณาว่าข้อตกลงเช่นนี้จะใช้บังคับได้หรือไม่ จะเห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวเป็นข้อตกลงที่คู่สัญญาประสงค์จะไม่ยอมรับการผูกขาดการใช้กำลังบังคับของรัฐ (Monopoly of force) กล่าวคือ ไม่ต้องไปฟ้องศาล แต่สามารถบังคับกันเองได้ ข้อตกลงเช่นนี้จึง ไม่อาจใช้บังคับได้ เพราะขัดความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

นิตินโยบายกรรม หมายความว่า ถ้าบุคคลใดกระทำการ ตามที่มาตรา 449-452 บัญญัติไว้ บุคคลนั้น ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย แต่ถ้าการกระทำนั้นไม่ต้องด้วยมาตรา 449-452 บุคคลนั้นอาจต้องรับผิดชอบ ละเมิดตามมาตรา 420

(มาตรา 150 และมาตรา 151) แต่อย่างไรก็ตาม มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2609/2522 วินิจฉัยว่า ข้อตกลงที่ว่าถ้า ผู้เช่าผิคนัดไม่ชำระค่าเช่า ผู้เช่ายอมให้ผู้ให้เช่ามีอำนาจใส่กุญแจอาคารวัตถุแห่งสัญญาเช่าได้ทันที เมื่อผู้ให้เช่าทำตามข้อตกลงในสัญญา ผู้ให้เช่าไม่มีความผิดฐานบุกรุก เพราะเป็นการทำตามข้อตกลงในสัญญาเช่า (และยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 788/2519 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน) ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาศาลฎีกา กรณีการตัดสินใจตามคำพิพากษาศาลฎีกา 2609/2522 เป็นการตัดสินใจที่ขัดต่อหลักในเรื่องการผูกขาดการใช้กำลังบังคับของรัฐ และการใช้อำนาจติดตามเอาทรัพย์สิน หากยอมให้มีข้อตกลงดังกล่าวได้ย่อมจะเกิดความไม่สงบขึ้นในสังคม เพราะจะมีการทำข้อตกลงยกเว้นหลักการผูกขาดการใช้อำนาจบังคับของรัฐ โดยให้สามารถบังคับกันได้เองโดยไม่ต้องฟ้องศาล⁶

จากที่กล่าวมาถึงอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ ทั้ง 5 ประการ ตามมาตรา 1336 นั้นมี ข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งว่า อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ทั้ง 5 ประการนั้น หากใช้เป็นอำนาจที่มีอยู่และใช้ได้ โดยไม่มีขอบเขตไม่ เพราะเนื้อความในตอนต้นของมาตรา 1336 ก็แสดงให้เห็นอยู่แล้วว่าอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์นี้ต้องอยู่ “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย” ซึ่งหมายความว่า การใช้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์นั้นต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยกฎหมายที่กำหนดขอบเขตหรือจำกัดขอบเขตการใช้กรรมสิทธิ์นั้นอาจมีได้หลายลักษณะ เช่น

(1) กฎหมายเฉพาะกำหนดจำกัดการใช้กรรมสิทธิ์ของเจ้าของกรรมสิทธิ์ไว้ ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าของที่ดินซึ่งมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินปลูกไม้สักบนที่ดินของตนเอง ไม้สักเป็นส่วนควบคุมที่ดิน เจ้าของที่ดินยอมเป็นเจ้าของไม้สัก หากพิจารณาตามมาตรา 1336 ด้วยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์เจ้าของที่ดินยอมตัดไม้สักเพื่อขายได้เอง แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าของที่ดินไม่อาจตัดไม้สักได้เองทั้งๆ ที่ไม้สักเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง เพราะมีกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 กำหนดให้ต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงานก่อน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 และมาตรา 11 ว่า

“มาตรา 7 ไม้สักและไม้อย่างทั่วไปราชอาณาจักรไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้ป็นไม้หวงห้ามประเภทใด ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา”

“มาตรา 11 ผู้ใดทำไม้⁷ หรือเจาะ หรือเผา หรือทำอันตรายด้วยประการใดๆ แก่ไม้หวงห้าม ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือได้รับสัมปทานตามความในพระราชบัญญัตินี้ และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎทรงหรือในการอนุญาต”

⁶ มานิตย์ จุมปา. (2541, ธันวาคม). “เช่าทรัพย์สิน : ข้อสัญญาให้กลับเช่าครอบครองทรัพย์สิน.” *บทบัญญัติคดี*, 54 (4). หน้า 226-232.

⁷ “ทำไม้” หมายความว่า ตัด ฟัน กาน โคน ลิด เลื่อย ผ่า ถาก ทอน ขุด ชักลากไม้ในป่า หรือทำไม้ออกจากป่าด้วยประการใดๆ และหมายความรวมถึงการกระทำดังกล่าวกับไม้สักหรือไม้อย่างที่ขึ้นอยู่ในที่ดินที่มีไร่ป่าหรือการนำไม้สักหรือไม้อย่างออกจากที่ดินที่ไม้นั้นๆ ขึ้นอยู่ด้วย.

นอกจากนี้ กรณีที่เจ้าของที่ดินมีแร่อยู่ใต้พื้นดิน ด้วยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ย่อมขุดแร่ ออกมาจำหน่ายได้ แต่มีกฎหมายเฉพาะห้ามมิให้มีการขุดแร่โดยพลการ คือ พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 25 และมาตรา 43 บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 25 ห้ามมิให้ผู้ใดสำรวจแร่ในที่ใดไม่ว่าที่ซึ่งสำรวจเรานั้นจะเป็นสิทธิของบุคคลใดหรือไม่ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตสำรวจแร่ อนุญาตบัตรผูกขาดสำรวจแร่ หรืออนุญาตบัตรพิเศษ”

“มาตรา 43 ห้ามมิให้ผู้ใดทำเหมือนในที่ใดไม่ว่าที่ซึ่งทำเหมือนนั้นจะเป็นสิทธิของบุคคลใดหรือไม่ เว้นแต่จะได้รับประทานบัตรชั่วคราวหรือประทานบัตร”

(2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำกัดการใช้กรรมสิทธิ์ของเจ้าของกรรมสิทธิ์ไว้ เช่น กรณีข้อจำกัดกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1339-1355 หรือโจทก์ซื้อรถยนต์พิพาทมาโดยสุจริตจาก จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นพ่อค้าประกอบธุรกิจซื้อขายรถยนต์ แต่เพิ่งทราบว่ารยนต์คันดังกล่าวมีชื่อจำเลยที่ 2 เป็นเจ้าของในช่วงระยะเวลาหลังจากที่โจทก์ได้รับมอบรถยนต์จากจำเลยที่ 1 และชำระราคา ครบถ้วนแล้ว โจทก์จึงไม่จำเป็นต้องคืนรถยนต์พิพาทให้แก่จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นเจ้าของ เว้นแต่จะได้รับ ชดใช้ราคาที่ซื้อตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1332 ส่วนจำเลยที่ 2 จะใช้สิทธิ ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์พิพาทเพื่อติดตามและเอารถยนต์คืนจากโจทก์ไม่ได้ เว้นแต่จำเลย ที่ 2 จะได้ชดใช้ราคารถยนต์ให้แก่โจทก์ เพราะสิทธิของจำเลยที่ 2 ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา 1332 (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 6500/2540)

ข้อสังเกต เกี่ยวกับอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์

(1) ผู้ที่จะใช้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1336 ได้ จะต้องเป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์อยู่ในขณะใช้อำนาจ มิฉะนั้น ไม่อาจใช้อำนาจนั้นได้ เช่น โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์จากจำเลย อ้างว่าเป็น ของโจทก์ ทางพิจารณาได้ความว่าเดิมเป็นของโจทก์จริง แต่โจทก์ได้โอนกรรมสิทธิ์ให้คนอื่นแล้ว ดังนี้ ศาลต้องยกฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 417/2490) โจทก์ฟ้องคดีเกี่ยวกับการปลุกตีฆูกกล้าที่ของ โจทก์ คดีเสร็จเด็ดขาดไปแล้วถึงขั้นบังคับคดีมีปัญหาเกิดขึ้น คดีขึ้นมาสู่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ อีกครั้งหนึ่งก่อนโจทก์ฎีกา โจทก์ได้ขายมากที่ดินรายพิพาทให้คนอื่นไป เช่นนี้โจทก์ย่อมหมดสิทธิ ที่จะดำเนินคดีต่อไป (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 713/2479) ทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินและบ้านเรือนกัน ผู้ขายมอบที่ดินและบ้านเรือนให้ผู้ซื้อครอบครองไปพรางก่อน จนกว่าจะได้ไปโอนกันภายหลังนั้น ผู้ซื้อยังไม่มีสิทธิในทรัพย์ที่จะซื้อขายกันนั้น ผู้ซื้อเพียงมีสิทธิตามสัญญาจะซื้อขาย อันเป็นสิทธิ เหนือบุคคลผู้เป็นคู่สัญญาและทายาทของเขา ฉะนั้น เมื่อมีคนเข้ามาซื้อเรือนเอาไป และร้องขอให้ อำเภอยายที่ดินนั้น โดยอ้างว่า เขาเป็นทายาทผู้รับมรดกของเจ้าของที่ดินนั้น ผู้ซื้อจึงยังไม่มีอำนาจที่ จะฟ้องให้เขาคืนทรัพย์หรือห้ามมิให้เขาเกี่ยวข้องกับทรัพย์รายพิพาทนั้น (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่

656/2496) โจทก์ยอมรับว่าจำเลยครอบครองทรัพย์สินมากกว่า 10 ปี โจทก์อ้างว่ามารดาโจทก์โอนขายที่ดินแก่จำเลยระหว่างที่โจทก์เป็นผู้เยาว์ฝ่าฝืน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 (1) กรรมสิทธิ์ของโจทก์ในที่ดินหมดไปตามมาตรา 1382 แล้ว โจทก์ไม่มีสิทธิติดตามเอาคืนได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1740/2522) ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินของวัดนวก (ร้าง) อันเป็นที่ศาสนสมบัติ แม้โจทก์จะซื้อมาโดยสุจริตก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์ เพราะตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 34 ที่วัดจะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติเท่านั้น เมื่อโจทก์ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทจึงไม่มีอำนาจฟ้องขับไล่จำเลย (คำพิพากษาฎีกา ที่ 459/2531)

แต่อย่างไรก็ดี หากเป็นการฟ้องโดยอาศัยมูลละเมิด แม้ไม่ได้เป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์แล้ว ในขณะที่ฟ้องก็ย่อมมีอำนาจฟ้อง เช่น มีผู้ทำละเมิดให้เสียหายแก่อสังหาริมทรัพย์ในขณะที่เจ้าของเดิมยังเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นอยู่ แม้ภายหลังจะได้โอนทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้อื่นไปแล้ว ก็ยังมีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแก่ผู้ทำละเมิดนั้นได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 855/2493)

(2) การฟ้องเพื่อติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 เป็นการใช้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ ส่วนสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นสิทธิในนามธรรม การใช้สิทธิฟ้องคดีจึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิดังกล่าวไว้ โดยเฉพาะอันได้แก่ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะที่โจทก์ถูกโต้แย้งสิทธิ โจทก์จึงไม่อาจนำมาตรา 1336 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับได้ ตามคำฟ้องของโจทก์เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าอักษรโรมันคำว่า CITIZEN ที่จำเลยได้จดทะเบียนไว้ โดยโจทก์อ้างว่าโจทก์มีสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันดีกว่าจำเลย เป็นการฟ้องตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 มาตรา 41 (1) มิใช่เป็นการฟ้องร้องบังคับเอาแก่สิทธิในเครื่องหมายการค้าโดยตรง แต่เป็นการใช้สิทธิในทางเสียหายให้มีการแก้ไขให้กลับสู่สถานะเดิมอันเป็นบุคคลสิทธิและเป็นสิทธิเรียกร้องประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำบทบัญญัติทั่วไปว่าด้วยอายุความตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 เดิม (ปัจจุบัน คือ มาตรา 193/30) ซึ่งมีกำหนด 10 ปี มาใช้บังคับโดยอนุโลม และต้องเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่มีการโต้แย้งสิทธิตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว คือ นับตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม 2518 อันเป็นวันจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ารายพิพาทเป็นต้นไป แต่โจทก์มาฟ้องคดีเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2533 จึงเกินกำหนด 10 ปี คดีโจทก์จึงขาดอายุความ กรณีจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยฎีกาของโจทก์ข้ออื่นที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ตามมาตรา 41 (1) ในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นที่ว่าโจทก์มีสิทธิในเครื่องหมายการค้าดีกว่าจำเลยหรือไม่ เครื่องหมายการค้าของจำเลยเหมือนหรือคล้ายคลึงกับเครื่องหมายการค้าของโจทก์หรือไม่ และจำเลยจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยสุจริตหรือไม่

อีกต่อไป เพราะไม่ทำให้ผลแห่งคดีของโจทก์ที่ฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของจำเลยตามมาตรา 41 (1) ต้องเปลี่ยนแปลงไป (คำพิพากษาฎีกา ที่ 7774/2540)

4.1.2 การสิ้นสุดการครอบครองโดยการสละเจตนาครอบครอง ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1377 บัญญัติว่า ถ้าผู้ครอบครองสละเจตนาครอบครองหรือไม่ยึดถือทรัพย์สินต่อไปไซ้ การครอบครองย่อมสิ้นสุดลง

สิทธิครอบครองเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 2 ประการ คือ มีการยึดถือทรัพย์สินและเจตนายึดถือทรัพย์สินนั้นเพื่อตน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 ฉะนั้น หากผู้ครอบครองสละเจตนาครอบครองหรือไม่ยึดถือทรัพย์สินต่อไป ก็ถือว่าสิทธิครอบครองนั้นสิ้นสุดลง โดยแสดงเจตนาเมื่อใดความครอบครองก็สิ้นสุดลงทันที ซึ่งการสละเจตนาครอบครองนั้นไม่มีบทกฎหมายกำหนดแบบการแสดงเจตนาไว้ ฉะนั้นหากไม่มีการแสดงเจตนาสละการครอบครองเป็นลายลักษณ์อักษรหรือโดยวาจาอย่างชัดแจ้งแล้ว ก็ต้องพิจารณาจากพฤติการณ์เป็นกรณีๆ ไป⁸

ข้อสังเกต การสละเจตนาครอบครองหรือไม่ยึดถือทรัพย์สินต่อไปตามมาตรา 1377 นี้ ถือตามพฤติการณ์และข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ แต่มีปัญหาว่าจะทำนิติกรรมสละเจตนาครอบครองได้หรือไม่ ซึ่งไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติห้ามไว้ จึงแยกพิจารณาได้ 2 กรณีดังนี้

1. กรณีทำนิติกรรมฝ่ายเดียวสละเจตนาครอบครองโดยไม่มีคู่สัญญา กล่าวคือ เป็นการสละเจตนาครอบครองทรัพย์สินไปลอยๆ โดยไม่มีคู่สัญญารับมอบการครอบครองทรัพย์สินนั้น หากพฤติการณ์และข้อเท็จจริงสอดคล้องกับการแสดงเจตนาตามนิติกรรมดังกล่าว ก็ถือว่าเป็นการสละเจตนาครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1377 แล้ว แต่หากพฤติการณ์และข้อเท็จจริงผู้ทำนิติกรรมนั้นยังคงยึดถือโดยมีเจตนายึดถือเพื่อตนอยู่ก็ย่อมมีสิทธิครอบครองอยู่นั่นเอง ไม่เป็นการสละเจตนาครอบครองแต่ประการใด ซึ่งในที่สุดแล้วก็ยังถือตามพฤติการณ์และข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ

2. กรณีทำนิติกรรมสละเจตนาครอบครองโดยมีคู่สัญญา หรือมีผู้รับมอบการครอบครองทรัพย์สินนั้น หรือมีข้อสัญญาว่าหากไม่ปฏิบัติตามสัญญา ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่คู่สัญญา เช่นนี้ จะเป็นการสละเจตนาครอบครองหรือไม่นั้น ซึ่งมีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นการสละเจตนาครอบครองแล้ว

⁸ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (ม.ป.ป.). เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน หน่วยที่ 1 – 8. สาขานิติศาสตร์. หน้า 333 – 337.

การสิ้นสุดแห่งสิทธิครอบครองตามหลักในมาตรา 1377 นั้นมิได้หมายความว่าสิทธิครอบครองจะสิ้นสุดไป ต่อเมื่อได้มีการเลิกยึดถือและสละเจตนาครอบครองแล้วด้วยทั้งสองอย่าง เพียงแต่สละเจตนาหรือเลิกยึดถือเสียอย่างหนึ่ง เขาได้แต่อย่างเดียว สิทธิครอบครองก็สิ้นสุดไปแล้ว เมื่อเริ่มจะได้สิทธิครอบครองนั้น จะอาศัยแต่คำพิงการยึดถือ หรือเจตนาครอบครองอย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียวไม่ทำให้เกิดสิทธิครอบครองขึ้นได้อย่างไร ถ้าได้มาแล้วขาดองค์สาระสำคัญนั้นไปเสียแต่อย่างใดแม้แต่เพียงอย่างเดียว สิทธิครอบครองก็มีอยู่ไม่ได้ต่อไปอย่างนั้น ยึดถือโดยไม่มีเจตนาครอบครอง หรือเพียงแต่มีเจตนาครอบครองแต่ไม่ยึดถือ ไม่สนับสนุนให้มีสิทธิครอบครองอยู่ได้ หรือถ้าไม่มีอะไรเหลืออยู่สักอย่างเดียว คือ ได้สละเจตนาครอบครอง ทั้งเลิกยึดถือเสียด้วยแล้ว สิทธิครอบครองก็ต้องสิ้นสุดไปโดยไม่มีปัญหา เช่น เจ้าของทรัพย์สินโอนขายให้คนอื่นไปแล้ว แต่ในระหว่างที่ยังไม่ได้ส่งมอบ ยังคงยึดถือไว้ให้เขา เป็นการสละเจตนาครอบครองตามความหมายในมาตรา 1380 วรรค 1 ถ้าไม่สงวนสิทธิมีส่วนได้เสียอะไรต่อไปอีกแล้ว แม้ทรัพย์สินนั้นจะยังอยู่ในมือ ผู้ขายก็หาเป็นผู้มีสิทธิครอบครองไม่ ฐานะเหมือนกับว่ายึดถือทรัพย์สินของนายไว้เท่านั้น หรือเช่นถ้าของตกหาย เจ้าของหาไม่พบ ขาดจากการยึดถือไป แม้จะยังมีเจตนาครอบครองต้องการจะได้กลับมาไว้เพื่อตน สิทธิครอบครองในของนั้นก็สิ้นสุดไปเสียแล้ว หรือหากเจ้าของได้โอนขายส่งมอบทรัพย์สินให้ผู้ซื้อไปเสร็จเด็ดขาดแล้ว ก็เป็นอันว่าได้สละทั้งการยึดถือและเจตนาครอบครอง ผู้ขายเป็นอันสิ้นสุดสิทธิครอบครองไปแล้วโดยไม่มีปัญหา

4.1.3 ความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยง ครอบครอง ครอบครอง จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวัง อันสมควร แก่การเลี้ยงการรักษาดูแลตามชนิด และวิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์ ออย่างอื่นหรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้น ย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

อนึ่งบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้นจะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่บุคคลผู้ที่เร้าหรือยั่วสัตว์นั้นโดยละเมิด หรือเอาแก่ เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้นๆ ก็ได้”

เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นจากสัตว์แล้ว เจ้าของหรือผู้ที่รับเลี้ยงรับดูแลรักษาแทน จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้ว แต่หากว่าสัตว์ดังกล่าวไม่มีเจ้าของ หรือ เคยมีเจ้าของแต่เจ้าของได้สละกรรมสิทธิ์แล้ว และสัตว์ดังกล่าวได้ไปก่อให้เกิดความเสียหายให้กับบุคคลอื่น ผู้ใดจะต้องรับผิดชอบ กรณีนี้กฎหมายของไทยมิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากกฎหมายไทยได้กำหนดไว้เพียง หากความเสียหายเกิดจากสัตว์แล้วให้เจ้าของสัตว์นั้นเป็นผู้รับผิดชอบตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433

ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของหรือสัตว์เร่ร่อนมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ และสัตว์พวกนี้ไปสร้างความเสียหายให้กับคนอื่นได้ แต่ไม่มีผู้ใดเข้ามาชดเชยค่าเสียหายดังกล่าว ซึ่งค่าเสียหายดังกล่าวจะตกกับผู้เสียหายเองอันเป็นการไม่ยุติธรรมอย่างมาก

จะเห็นได้ว่า กฎหมายได้บัญญัติความรับผิดชอบไว้เพียงเฉพาะสัตว์ที่มีเจ้าของเท่านั้น แต่ในสังคมจะมีทั้งสัตว์ที่มีเจ้าของและไม่มีเจ้าของ ซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบในส่วนของความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของไว้ ทำให้เกิดปัญหาเป็นอย่างมาก

ตัวอย่างเช่น สุนัขในบ้านจำเลยออกจากบ้านไปกัดโจทก์ ภริยาจำเลยรับว่าเป็นเจ้าของ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ต้องสันนิษฐานว่าสุนัขเป็นสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 จำเลยจึงเป็นเจ้าของสุนัขด้วย

สุนัขหลบหนีออกไปได้ขณะจำเลยเปิดประตู สุนัขจึงออกไปกัดโจทก์ได้แสดงว่าจำเลยมิได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการเลี้ยงดูสุนัขจำเลยต้องชดเชยค่าเสียหายให้โจทก์รวมทั้งทดแทนความตกใจและทุกข์ทรมานด้วย⁹

ซึ่งจะเห็นได้ว่า การละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสามารถทำได้ง่ายดาย โดยเพียงแค่แสดงเจตนาละกรรมสิทธิ์ ก็ไม่ต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบในทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว แต่หากนำมาใช้ร่วมกับ สัตว์ หรือ ทรัพย์สินอันตราย ซึ่งหากพิจารณาว่าเป็นทรัพย์สินทั่วไป ก็จะทำให้เกิดปัญหากับสังคมได้ ดังนั้น สัตว์เลี้ยงแม้จะเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพของทรัพย์สินแล้ว สัตว์เลี้ยงมีความแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไป การละกรรมสิทธิ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 ควรมีการพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการกำหนดว่าการกระทำใดๆ จะกระทบสิทธิของผู้อื่น ไม่ได้ การละกรรมสิทธิ์โดยสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นหรือสร้างภาระให้กับสังคม การละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงอันจะทำให้เกิดปัญหาต่อสังคมจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ละความเป็นเจ้าของ

สัตว์เป็นทรัพย์สินที่มีชีวิตและสามารถเคลื่อนไหวได้ด้วยตนเอง สัตว์จึงสามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ โดยไม่ต้องอาศัยการกระทำของมนุษย์ กฎหมายจึงได้กำหนดให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์นั้น ให้เจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้ชดเชยเยียวยาค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย ตามประมวลกฎหมาย มาตรา 433 แต่ในเมื่อสัตว์เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสัตว์ สามารถที่จะใช้สอย จำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินของตนได้อย่างอิสระ ตามประมวล

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2488/2523.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 จึงทำให้เจ้าของสัตว์สามารถที่จะละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงดังกล่าวได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 เมื่อสัตว์เลี้ยงดังกล่าวตกเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของแล้ว ปัญหาจะมีต่อไปว่า เมื่อสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของดังกล่าวไปก่อความเสียหาย ผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าเสียหายกับผู้ใด ซึ่งแม้ว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากเจ้าของเดิม โดยอาศัย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ซึ่งกำหนดให้เจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบได้ เนื่องจากขณะที่สัตว์ได้ไปก่อความเสียหายนั้น เจ้าของได้ละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงดังกล่าวไปเรียบร้อยแล้ว แต่เจ้าของยังคงต้องรับผิดชอบตามหลักละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยถือว่าเจ้าของเดิมนั้น รู้อยู่แล้วว่าเมื่อปล่อยสัตว์ไป สัตว์ก็สามารถที่จะสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ ตามทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ซึ่งทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 นั้น คือ การกระทำผิดกับความเสียหายมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าการกระทำผิดไม่มีความสัมพันธ์กับความเสียหาย คือ ไม่เป็นเหตุเป็นผลของกันและกันแล้ว ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น คำดีศีรยะขาวแตก การที่ศีรยะขาวแตกย่อมสัมพันธ์กับการกระทำของคำ แต่การที่ชาวรัฐสิกเสียหน้ามิใช่ผลที่เกิดจากการกระทำของคำ และผลของการกระทำของจำเลยที่ทำให้เกิดขึ้นนั้น ต้องไม่ไกลเกินกว่าเหตุ (Causation in law remoteness of damages) ซึ่งแท้จริงแล้ว การพิจารณาว่าอะไรเป็นผลของอะไรนั้นมิใช่เป็นเรื่องกฎหมาย หากเป็นหลักความเป็นไปตามธรรมชาติเสียมากกว่า เหตุอันเดียวกันอาจก่อให้เกิดผลใดๆ มากมายหลายประการเกี่ยวโยงกันเป็นลูกโซ่ จนไม่มีใครที่จะปฏิเสธได้ว่าผลเหล่านี้มิได้เกิดจากเหตุดังกล่าว โดยมีทฤษฎีที่สำคัญในการพิจารณาอยู่ 3 ทฤษฎี ได้แก่¹⁰

1. ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ หรือ ทฤษฎีเงื่อนไข ซึ่งมีหลักอยู่ว่า ถ้าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลนั้น จำเลยต้องรับผิดชอบด้วยโดยเป็นเงื่อนไขซึ่งกันและกัน ถ้าไม่มีการกระทำผิดของจำเลยผลนั้นก็ จะไม่เกิดขึ้น แสดงว่าผลนั้นเกิดขึ้น ซึ่งน่าจะให้ความยุติธรรมกับผู้เสียหายที่ดีที่สุด ยกตัวอย่างเช่น ถ้า ก. ไม่ขว้างกระจกบ้าน ข. กระจกก็ไม่แตก บุตรของ ข. ก็ไม่เหยียบเศษกระจก เชื้อบาดทะยักก็จะไม่เข้าไปในบาดแผล บุตรของ ข. ก็จะไม่ตาย ความตายของบุตรของ ข. จึงเกิดขึ้นเพราะการกระทำของ ก. เป็นเหตุให้ ก. ต้องรับผิดชอบในความตายนั้นและจะต้องรับผิดชอบในทุกผลที่เกิดจากเหตุ คือ กระจกแตกด้วย ข้อดีของทฤษฎีเงื่อนไขก็คือ เป็นหลักที่

¹⁰ วาริ นาสกุล. (2544). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรได้*. หน้า 88 – 92.

ตรงกับความจริงตามธรรมชาติ ทำให้เป็นการง่ายที่จะวินิจฉัยว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นได้เกิดจากการกระทำของจำเลยหรือไม่ ข้อเสียของทฤษฎีนี้มีอยู่ว่า จำเลยอาจต้องรับผิดชอบในผลอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งๆ ที่ผลนั้นอาจจะไม่มีใครเคยคิดคาดเห็นมาก่อนเลยว่าจะเกิดจากเหตุอันแรก คือการกระทำผิดของจำเลยได้ ซึ่งจะทำให้จำเลยรับผิดชอบมากเกินไป

2. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มีหลักอยู่ว่า แม้เหตุหลายเหตุจะก่อให้เกิดผลอันใดอันหนึ่งขึ้นได้ก็ตาม แต่เหตุที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ ก็คือ เหตุที่ตามธรรมดาย่อมทำให้เกิดผลเช่นนั้นได้เท่านั้น กล่าวคือ จะต้องนำเหตุกับผลมาพิจารณาควบคู่กันไปว่า ตามธรรมดาเหมาะสมกันหรือไม่ที่จะเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน จากตัวอย่างข้างต้น การเอาก้อนหินขว้างกระจกหน้าต่างแตกตามธรรมดาแล้วย่อมไม่เป็นเหตุให้คนมาเหยียบกระจกจนเป็นบาดทะยักตาย ดังนั้น ก. จึงไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของบุตร ข. ข้อดีของทฤษฎีนี้ก็คือ เป็นทฤษฎีที่ตรงกับหลักวินิจฉัยเรื่องความประมาทเลินเล่อของจำเลยตามพฤติการณ์ ข้อเสีย ก็คือ เป็นการจำกัดผลที่เกิดจากการกระทำผิดของจำเลย ให้จำเลยต้องรับผิดชอบอยู่ในวงที่จำเลยอาจคาดเห็นเท่านั้น อันทำให้บางกรณีขัดกับความเป็นจริงและไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่ถูกกระทำ

3. ทฤษฎีที่ใช้ในกฎหมายไทย จากการพิจารณาทฤษฎีสองทฤษฎีข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไขให้ประโยชน์แก่ผู้เสียหายมากกว่าทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม แต่ขณะเดียวกันก็อาจทำให้จำเลยต้องรับผิดชอบมากเกินไป ดังนั้น จึงมีการนำหลักจากสองทฤษฎีนี้มาใช้ร่วมกัน โดยนำทฤษฎีเงื่อนไขมาใช้เป็นหลักเบื้องต้นแล้วนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมเป็นข้อยกเว้น ในกรณีที่มีเหตุแทรกซ้อนเข้ามาคั่นกลางระหว่างเหตุต้นกับผลสุดท้าย กล่าวคือ จะดูผลที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องราว ว่าผลที่เกิดขึ้นมานั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุแรกเหตุเดียวหรือมีเหตุอื่นมาแทรกเข้าไปด้วย ถ้าปรากฏว่าได้มีเหตุอื่นมาแทรกจนกระทั่งเหตุแรกหมดความสำคัญลง เช่นนี้ถือว่าผลที่เกิดขึ้นต่อไปหลังจากมีเหตุแทรกซ้อนนั้นผู้ก่อเหตุแรกไม่ต้องรับผิดชอบ¹¹ เช่น ก. นำสุนัขไปปล่อยในวัดแห่งหนึ่ง ข. เอาไม้ไปตีสุนัขดังกล่าวทำให้สุนัขวิ่งไปกัด ค. กรณีเช่นนี้แม้ว่า ก. จะประมาทในการที่นำสุนัขไปปล่อยในวัดซึ่งอาจจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่สุนัขไปกัด ค. แต่การที่ ข. มาใช้ไม้ตีสุนัขทำให้ตกใจแล้วไปกัด ค. นั้น ถือเป็นเหตุแทรกแซงมาตัดความรับผิดชอบของ ก. ซึ่ง ข. จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับ ค. แทน เว้นแต่ผู้กระทำจะคาดเห็นผลนั้นได้

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 994/2497: ระเบียบการส่งและรับแสดมปีอากรและแสดมปีอากรมหรสพระหว่างกรมสรรพากรกับกรมไปรษณีย์ มุ่งประสงค์มิให้หีบห่อสูญหายทั้งเป็นแต่เพียงข้อตกลงที่วางเป็นระเบียบขึ้นไว้หาใช่กฎหมายไม่เมื่อหีบห่อเรียบร้อยแต่แสดมปีอากรที่บรรจุอยู่ในหีบห่อสูญหายไปนั้น หาใช่ผลโดยตรงหรือเนื่องมาจากการที่จำเลยจ่ายแก่ผู้รับที่ไม่มีใบมอบอำนาจอันเป็นการผิดระเบียบไม่ ดังนี้แล้ว ความเสียหายนั้นก็มิได้เกิดจากการกระทำของจำเลย จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ.

แนววินิจฉัยของศาลไทยในเรื่องนี้ แม้จะยังวางหลักเกณฑ์แน่นอนไม่ได้ก็ตาม เพราะ บางคดีได้วินิจฉัยโดยอาศัยหลักที่ขัดกันอยู่ในตัว กล่าวคือ ได้วินิจฉัยไว้ว่า ถ้าจำเลยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ของโจทก์เก็บรักษาสมุดเช็คและตราออกบัญชีไว้เอง ก็เป็นการป้องกันอย่างดี ผู้ร้ายจะหาโอกาสปลอม เช่น ไปเบิกเงินของโจทก์ได้ยาก อาจดำเนินในทางปกครองได้แต่จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบละเมิด เพราะไม่ใช่ผลโดยตรงใกล้ชิดกับการกระทำของจำเลย แต่ก็พอกกล่าวได้ว่า ศาลไทยมีแนวโน้มไป ในทางวินิจฉัยหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลโดยตรง ซึ่งหลักนี้ก็มิที่มาจากหลัก เดียวกันกับทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ หรือ ทฤษฎีเงื่อนไขดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ทั้งนี้ผล จะต้องไม่ไกลกว่าเหตุ

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า แม้เจ้าของจะสละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงของตนเองไปแล้ว ก็หาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของสัตว์เลี้ยงนั้นไม่ เป็นเพียง ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนหลักความเสียหายอันเกิดจากสัตว์โดยเฉพาะ แต่เจ้าของก็ยังคงต้องรับผิดชอบ ในหลักกฎหมายละเมิดบททั่วไปอยู่นั่นเอง

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการแสดงความเป็นเจ้าของในสัตว์เลี้ยง

ในปัจจุบันประเทศไทยมิได้กำหนดมาตรการในการเลี้ยงสัตว์ โดยประชาชนสามารถ หาซื้อสัตว์มาเลี้ยงกันได้อย่างอิสระ โดยไม่มีการจำกัดจำนวนหรือมีการควบคุมปริมาณสัตว์เลี้ยง ความสามารถในการเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบันจึงขึ้นอยู่กับทุนทรัพย์ของแต่ละคนเท่านั้น ซึ่งเมื่อมีการ เลี้ยงสัตว์ตามอำเภอใจแล้ว พอถึงเวลาที่สัตว์เลี้ยงมีปัญหา หรือ ตกหลุมเพิ่มปริมาณขึ้น จนเจ้าของ ไม่อยากจะเลี้ยงสัตว์ดังกล่าวแล้ว ก็จะต้องมีการนำสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ไปปล่อยตามที่ต่างๆ ซึ่งเป็นการ สร้างภาระให้กับสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากประเทศออสเตรเลียและไอซ์แลนด์ จะมีการ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนในการขอใบอนุญาตเลี้ยงสัตว์ ในการลงทะเบียนสัตว์เลี้ยง กำหนดวิธีนำสัตว์เลี้ยงออกมาในที่สาธารณะ ซึ่งหลักการต่างๆ เหล่านี้ ประเทศไทยมิได้กำหนดไว้ อย่างชัดเจน จึงทำให้ประชาชนสามารถหาเลี้ยงสัตว์ได้ โดยใครอยากเลี้ยงสัตว์ชนิดไหน ก็ไปหาซื้อ ได้ตามท้องตลาดมาเลี้ยง โดยไม่มีการลงทะเบียนสัตว์เลี้ยงแต่อย่างใด

ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหา จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมดูแลสัตว์เลี้ยงให้ ชัดเจน โดยกำหนด นิยาม คำว่า สัตว์เลี้ยง และเจ้าของสัตว์ ให้ชัดเจน และกำหนดหน้าที่ของผู้ที่เป็น เจ้าของสัตว์เลี้ยง รวมถึงรูปแบบและขั้นตอนก่อนที่จะมีการนำสัตว์มาเลี้ยงไว้อย่างชัดเจน โดยมี หลักเกณฑ์ในการเลี้ยงสัตว์ ดังนี้

1. ควรให้มีการฝังไมโครชิปในตัวสัตว์เลี้ยงเพื่อช่วยในการพิสูจน์หาตัวผู้ต้องรับผิดชอบซึ่งหากแม้ว่าเจ้าของจะนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยตามที่ต่างๆ หากมีการฝังไมโครชิปก็จะทำให้สามารถหาตัวเจ้าของเดิมได้ อันจะทำให้สามารถที่จะดำเนินการลงโทษกับเจ้าของได้ทันที โดยให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขึ้นทะเบียนทั้งหมด

2. ควรมีการแยกประเภทของสัตว์เลี้ยง โดยกำหนดคณียามของกลุ่มสัตว์อันตรายกับสัตว์เลี้ยงทั่วไป โดยมีการเก็บค่าธรรมเนียมในการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงที่สามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้มากกว่าสัตว์ทั่วไป

3. ควรให้มีการขอใบอนุญาตในการเลี้ยงสุนัขบ้าน และเลี้ยงเพื่อเพาะพันธุ์ขายเพื่อเป็นการจัดระเบียบสุนัข และหากเจ้าของสุนัขขาดความรับผิดชอบปล่อยให้สุนัขไปสร้างความเสียหาย อันเป็นการกระทำความผิดซ้ำอีกอาจเพิกถอนใบอนุญาตให้เลี้ยงสุนัข

4. ควรมีการกำหนดจำนวนสัตว์เลี้ยงให้กับเจ้าของโดยพิจารณาจากความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งการกำหนดพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ถือเป็นการจำกัดให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะนำสัตว์อะไรมาเลี้ยง เนื่องจากมีการจำกัดจำนวนไว้ และมีการกำหนดพื้นที่ที่ห้ามเลี้ยงสัตว์ไว้อย่างชัดเจน เช่น ใกล้โรงพยาบาล ซึ่งสัตว์เลี้ยงอาจสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ป่วยที่อยู่โรงพยาบาลได้

5. ควรมีการวางแนวทางปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ หากพบสัตว์เลี้ยงอยู่ในที่สาธารณะให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถที่จะจับสัตว์เลี้ยงดังกล่าวไปกักไว้เพื่อให้เจ้าของมารับได้

6. ควรมีการกำหนดแนวทางออกสำหรับเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ประสบปัญหาไม่สามารถเลี้ยงสัตว์เลี้ยงต่อไปได้ โดยให้เจ้าหน้าที่จัดหาสถานที่ในการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ ไว้ให้ โดยคิดค่าใช้จ่ายจากเจ้าของสัตว์ ซึ่งจะเป็ทางเลือกให้กับเจ้าของสัตว์ที่มีความจำเป็นไม่สามารถเลี้ยงสัตว์ดังกล่าวได้แล้ว เช่น จะเดินทางไปอยู่ต่างประเทศ หรือ มีเด็กอ่อนเข้ามาอยู่ในบ้าน ซึ่งเจ้าของสัตว์เลี้ยงไม่มีทางเลือกที่จะดำเนินการใดๆ กับสัตว์เลี้ยงของตนได้เลย นอกจากนำสัตว์เลี้ยงของตนไปปล่อยในที่สาธารณะ แต่หากมีทางเลือกกำหนดให้เจ้าของสัตว์สามารถที่จะนำสัตว์มาให้เจ้าหน้าที่ดูแล โดยเก็บค่าใช้จ่ายจากเจ้าของสัตว์นั้น ก็ทำให้เจ้าของสัตว์มีทางเลือกที่จะไม่ทอดทิ้งสัตว์ได้

ซึ่งหากมีมาตรการต่างๆ ที่กล่าวอ้างมาข้างต้น ก็จะทำให้การควบคุมและจัดการสัตว์เลี้ยงมิให้ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่มีอยู่ไม่มีบทลงโทษที่เด็ดขาดในการสละความเป็นเจ้าของ

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการปล่อยสัตว์ในที่สาธารณะ มีเพียงการกำหนดไว้ว่า ห้ามมิให้ปล่อยสัตว์ร้ายเพียงลำพัง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 ซึ่งก็จะบังคับใช้เฉพาะสัตว์ที่ร้ายเท่านั้น แต่ไม่รวมบังคับถึงสัตว์เลี้ยงทั่วไปซึ่งไม่ถึงกับร้ายแต่ก็สามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ และมีการกำหนดเป็นข้อบัญญัติเทศบาลซึ่งบังคับใช้ในเฉพาะท้องถิ่นเท่านั้น ซึ่งไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจนและบังคับใช้ทั่วไป จึงทำให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงยังสามารถที่จะสละความเป็นเจ้าของในสัตว์เลี้ยงของตนเองได้อย่างอิสระ โดยไม่ต้องคำนึงถึงบทลงโทษทางกฎหมาย ซึ่งในประเทศออสเตรเลีย จะมีการกำหนดบทลงโทษอย่างเด็ดขาดเป็นพระราชบัญญัติ มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ และกำหนดไว้อย่างชัดเจนในการปล่อยสัตว์ในที่สาธารณะถือว่าเป็นความผิด เจ้าของสัตว์จะต้องรับโทษทางกฎหมาย

ดังนั้น ควรมีการกำหนดบทลงโทษอย่างชัดเจน โดยระบุว่าการทอดทิ้งสัตว์เลี้ยงหรือการปล่อยสัตว์เลี้ยงในที่สาธารณะไว้โดยลำพัง ถือว่าเป็นความผิดจะต้องได้รับโทษทางอาญา โดยกำหนดเป็นพระราชบัญญัติให้มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เมื่อสัตว์ยังอยู่กับเจ้าของสัตว์ เจ้าของก็จะมีหน้าที่เลี้ยงดูและควบคุมดูแลไม่ให้สัตว์ของตนไปสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น เพราะหากว่าสัตว์ไปสร้างความเสียหาย เจ้าของหรือผู้ที่ครอบครองสัตว์จะต้องรับผิดชอบไว้ก่อนในเบื้องต้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 แต่จะมีปัญหาขึ้นทันทีเมื่อเจ้าของสัตว์ดังกล่าว ไม่ต้องการที่จะเลี้ยงสัตว์นั้นต่อไปแล้ว ได้นำสัตว์ดังกล่าวไปปล่อยโดยมีเจตนาสละกรรมสิทธิ์ ซึ่งสามารถกระทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าเจ้าของสังหาริมทรัพย์เล็กน้อยครอบครองทรัพย์สินด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ไว้ ท่านว่าสังหาริมทรัพย์นั้นไม่มีเจ้าของ” ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่เจ้าของแสดงเจตนาสละการครอบครองในสัตว์เลี้ยงของตนแล้ว ก็จะทำให้สัตว์ดังกล่าวเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ ผู้ที่ได้รับความเสียหายก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากเจ้าของสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ได้ ซึ่งภาระการพิสูจน์จะตกเป็นของเจ้าของ แต่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสัตว์ที่เจ้าของนำมาปล่อยหรือทอดทิ้ง สามารถที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากเจ้าของเดิม ตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 แต่ภาระการพิสูจน์ทั้งหมดผู้เสียหายซึ่งจะยุ่งยากและลำบากในการพิสูจน์มากกว่า มาตรา 433 แต่เมื่อกฎหมายยังมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของไว้ จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวยังเกิดขึ้นอยู่เรื่อยมา ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอแนวทางการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของไว้ในบทต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

คนไทยกับการเลี้ยงสัตว์นั้นเป็นของกลุ่มคนมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน สัตว์เลี้ยงได้ถือว่าเป็นเพื่อนให้กับคนไทยมาเป็นเวลานานแล้ว ไม่ว่าจะเลี้ยงเพื่อการค้า เป็นอาหาร หรือแม้กระทั่งเป็นเพื่อนคลายเหงา และเนื่องจากลักษณะนิสัยของคนไทยเป็นคนใจดี ชอบช่วยเหลือ การเลี้ยงสัตว์กับคนไทยจึงถือว่าเป็นเรื่องพบมากในสังคม ซึ่งการเลี้ยงสัตว์ในสังคมไทยนั้นเป็นไปอย่างอิสระ ไม่มีการควบคุมใดๆ การเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่จะเป็นไปตามแพชชั่นเมื่อมีสัตว์ชนิดใดเป็นกระแสแพชชั่น ก็จะมีวัยรุ่นซื้อสัตว์ดังกล่าวมาเลี้ยง โดยไม่ไม่มีกฎหมายมาควบคุมแต่อย่างใด การเลี้ยงสัตว์จึงเป็นเรื่องของฐานะทางการเงินเท่านั้น ใครที่มีเงินก็สามารถจะเลี้ยงสัตว์ชนิดใดก็ได้

แม้ว่าสัตว์จะเป็นทรัพย์สินหนึ่งเหมือนทรัพย์สินทั่วไปตามกฎหมายแต่สัตว์เลี้ยงมีความแตกต่างจากทรัพย์สินอื่นเนื่องจากสัตว์นั้นก็เปรียบเสมือนกับมนุษย์ซึ่งสามารถที่จะเคลื่อนไหวร่างกายเองได้ จึงทำให้มนุษย์มีความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงเหมือนสมาชิกในครอบครัว การจะทำลายหรือกำจัดสัตว์เลี้ยงจึงเป็นเรื่องที่สังคมไม่ยอมรับเด็ดขาด แต่เนื่องจากการที่สัตว์เลี้ยงสามารถหาได้อย่างง่ายในปัจจุบัน ทำให้ไม่มีการศึกษาข้อมูลของสัตว์ที่จะเลี้ยงมาก่อน เมื่อซื้อมาแล้วสัตว์เลี้ยงก็อาจไปทำความเสียหายให้กับคนหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยตรง หรือ ทางอ้อม ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเจ้าของสัตว์ก็จะต้องหาวิธีการแก้ปัญหา โดยมีตั้งแต่การนำสัตว์นั้นไปฝึกให้สามารถควบคุมได้ หรือ จัดที่เลี้ยงใหม่ให้เหมาะสม หรือไม่เจ้าของก็จะนำสัตว์ที่ตนเลี้ยงนั้นไปปล่อยตามที่สาธารณะหรือวัด เพื่อให้ผู้อื่นรับผิดชอบต่อไปทำให้เกิดปัญหาให้กับสังคมเป็นอย่างมาก

กรณีเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ประเทศไทย เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ประชาชนต้องอพยพออกจากบ้านที่พักอาศัยเพื่อไปอยู่ยังพื้นที่อื่นที่น้ำไม่ท่วมจำนวนมาก ซึ่งต่อมามีข่าวว่ามีกระชังหลุดออกมากับน้ำท่วมเป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่ใช่หลุดมาจากฟาร์มขนาดใหญ่ที่เป็นสวนสัตว์แน่นอน แต่หลุดมาจากบ้านของชาวบ้านทั่วไปที่มีการแอบลักลอบเลี้ยงกระชังโดยไม่ได้มีการป้องกันอย่างแน่นหนา เนื่องจากไม่คาดคิดว่าจะมีน้ำท่วมใหญ่ขนาดนี้ ทำให้กระชังหลุดออกมาตามแม่น้ำที่น้ำท่วมเป็นจำนวนมาก และสร้างความเสียหายให้กับประชาชนจำนวนมากและอย่างเช่นกรณีที่จังหวัดนนทบุรีช่วงน้ำท่วมดังกล่าวก็มีข่าวว่า ทีมสัตวแพทย์แจ้งเมื่อคืนนี้ ภูพิช

นำเข้าจากแอฟริกา กรีนแมมบ้า Green Mamba มีพิษร้ายแรง 15 ตัว หลุดจากบ้านถูกน้ำท่วม ย่านปากเกร็ด อาจหลบตามต้นไม้หากพบเห็นงูสีเขียว (ตัวพ่อ-แม่) ขนาดเท่างูจงอางยาว 2 เมตร และลูก 13 ตัวยาว 1 เมตร ให้กำจัด แต่ให้ระวังถูกงูกัดเพราะคูร้าย สัตวแพทย์เตือนให้ระวัง ประเทศไทย ยังไม่มีเซรุ่ม ทำให้ประชาชนตื่นตระหนกเป็นจำนวนมาก และหากงูดังกล่าวไปกัดใครเข้าก็จะไม่มีคนรับผิดชอบเนื่องจากไม่สามารถตามหาได้ว่าใครเป็นเจ้าของ ทำให้เกิดปัญหาขึ้นแต่เนื่องจาก งูดังกล่าวยังไม่ได้ไปทำร้ายใคร จึงไม่เกิดเรื่องขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การที่มีอนุญาตให้นำเข้าสัตว์ ต่างๆ และไม่มีการควบคุมการเพาะพันธุ์ทำให้เกิดปัญหาได้ในภายหลัง

ปัญหาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์เลี้ยงที่ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของอยู่แล้วเหมือนจะเป็นปัญหาที่เล็กน้อยสำหรับประเทศ แต่ปัญหาดังกล่าวถือเป็นเรื่องที่อยู่กับประชาชนคนไทย มาเป็นเวลานาน และไม่มีการแก้ปัญหา ซึ่งตามข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ก็มีการลงข่าวที่สุนัขจรจัดรุม กัดเด็กเสียชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งสัตว์เหล่านี้มักจะมีเจ้าของแต่เจ้าของไม่ต้องการที่จะเลี้ยงสัตว์เหล่านี้แล้ว จึงเอาไปปล่อยตามที่สาธารณะและวัด แล้วหากเกิดกัดคนอีก ใครจะรับผิดชอบ โดยในปัจจุบันยังไม่มีความหมายที่จะมาเอาผิดเจ้าของที่นำสัตว์ไปปล่อยที่วัดได้ เนื่องจากเป็นเรื่องการสละกรรมสิทธิ์ของเจ้าของเอง จึงไม่ถือว่ามีความผิด ซึ่งส่วนมากจะนำไปปล่อยที่วัด เนื่องจากเป็นที่กว้าง และลับตาคน โดยพระที่วัดดังกล่าวก็จะนำไปเลี้ยงดูตามหลักคุณธรรม ซึ่งหากเป็นสัตว์ใหญ่ ก็อาจทำให้เกิดอันตรายแก่พระหรือบุคคลอื่นที่เข้ามาในวัดได้ และเมื่อพระนำสัตว์ ดังกล่าวไปเลี้ยงเพื่อไม่ให้หอดตายแล้ว ก็จะถือว่า พระนั้นเป็นผู้ที่ครอบครองรับเลี้ยงรับรักษาสัตว์ ดังกล่าว ทำให้ต้องรับผิดชอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 อีก ซึ่งทำให้เกิดความ ไม่เป็นธรรมขึ้นอย่างมาก โดยเจ้าของเดิมเป็นผู้นำสัตว์มาเลี้ยง และไม่มีควมรับผิดชอบ จึงเอาสัตว์ ดังกล่าวไปปล่อย เหมือนกับนำสิ่งของเครื่องใช้ไปทิ้งซึ่งถือว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาดังกล่าว และ จะให้พระในวัดซึ่งนำสัตว์ดังกล่าวที่ถูกทิ้งไปเลี้ยงเพื่อไม่ให้หอดตาย กลับต้องมารับผิดในสัตว์ซึ่ง ตนเองไม่ได้มีเจตนาที่จะเลี้ยง แต่กลับต้องให้รับผิดชอบ จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมเป็น อย่างมาก ซึ่งการที่จะให้เจ้าของเดิมรับผิดชอบหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 420 โดยถือว่าเจ้าของสัตว์เดิมนั้นประมาทเลินเล่อในการที่ปล่อยสัตว์ดังกล่าว ออกมาและทำให้เกิดความเสียหาย แต่การพิสูจน์ความรับผิดชอบหลักทั่วไปนั้น ภาระในการพิสูจน์ ความผิดทั้งหมดจะตกอยู่ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั่นเอง ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้กับตัวผู้เสียหายมาก ขึ้นไปอีก

ปัญหาการปล่อยปะละเลยสัตว์เลี้ยงให้ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจะมีเพิ่มต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง トラบใดที่ยังไม่มีการกำหนดมาตรการในการควบคุมจัดการ ป้องกันมิให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงสละความครอบครองในสัตว์เลี้ยงของตัวเองได้อย่างง่ายดาย ซึ่งใน

ปัจจุบันมีเพียงการออกเป็นระเบียบซึ่งไม่ได้บังคับจริงจังในการเลี้ยงสุนัขในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยออกเป็นข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548 และระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข 2550 เพื่อแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดในกรุงเทพมหานคร โดยประกาศให้กรุงเทพมหานครเป็นเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข ซึ่งมีผลห้ามมิให้ผู้ใดทิ้งหรือปล่อยสุนัขในที่หรือทางสาธารณะหรือในพื้นที่อื่นใดในเขตกรุงเทพมหานครโดยเด็ดขาดหากฝ่าฝืนมีโทษตามที่กฎหมายกำหนด แต่ข้อบัญญัตินี้ดังกล่าวหาได้มีการบังคับอย่างจริงจังไม่ ประชาชนทั่วไปยังไม่ทราบถึงข้อบัญญัติดังกล่าว ไม่มีการประชาสัมพันธ์และบังคับใช้กัน อย่างจริงจัง ทำให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงสามารถหาซื้อสัตว์เลี้ยงได้ง่าย และเมื่อมีปัญหาก็สามารถจะนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยตามที่ต่างๆ ได้อย่างอิสระ ทำให้ปัญหาสัตว์เลี้ยงที่ไม่มีเจ้าของอันเกิดจากสัตว์เลี้ยงยังคงสร้างความเสียหายจึงยังคงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน

ดังนั้นตราบไคที่ขังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมจัดการปัญหาการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของเจ้าของสัตว์เลี้ยงโดยกำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นตอนก่อนที่จะมีการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้เพียงแค่มิเงินก็สามารถหาซื้อสัตว์เลี้ยงได้แล้ว ต้องมีการปลูกจิตสำนึกให้กับผู้ที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงให้คำนึงถึงความเหมาะสมหลายๆ ด้าน เช่น ความเหมาะสมทางฐานะการเงิน ความเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ซึ่งเมื่อมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงไว้อย่างชัดเจนแล้ว ก็จะต้องออกบทลงโทษกับเจ้าของที่นำสัตว์เลี้ยงของตนมาปล่อยตามที่สาธารณะอย่างเด็ดขาด เพื่อป้องกันมิให้เจ้าของขาดความมั่งคั่งในการแก้ปัญหาของสัตว์เลี้ยงของตนเอง โดยผลกระทบให้กับสังคม โดยผู้เขียนจะขอเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาสัตว์เลี้ยงที่ตกเป็นสัตว์เลี้ยงไม่มีเจ้าของที่สร้างปัญหาให้กับสังคมโดยมีการออกมาตรการควบคุมจัดการ ไว้ดังนี้

1. ควรมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาโดยไว้อย่างชัดเจน กรณีที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยตามที่สาธารณะ โดยกำหนดเป็นพระราชบัญญัติให้มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศและมีบทกำหนดโทษอย่างเด็ดขาด เพื่อให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงไม่ได้กล้าที่จะนำสัตว์เลี้ยงของตนไปปล่อยตามที่สาธารณะอีกต่อไป

2. ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดขึ้นตอนตั้งแต่ก่อนที่จะนำสัตว์เลี้ยงมาเลี้ยง ขณะนำสัตว์เลี้ยงมาเลี้ยง และหลังจากที่ไม่ต้องการสัตว์เลี้ยงนั้นแล้ว โดยกำหนดขึ้นตอนไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

(1) กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนให้กับสัตว์เลี้ยง โดยให้เจ้าของสัตว์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายดังกล่าวทั้งหมด

(2) กำหนดให้มีการขอใบอนุญาตในการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทเลี้ยงทั่วไป กับ เลี้ยงไว้เพื่อพาณิชย์ โดยเก็บค่าธรรมเนียมในการขอใบอนุญาตต่างกัน ซึ่งหากมีการปล่อยปะสัตว์เลี้ยงของตนเองโดยฝ่าฝืนจากหลักเกณฑ์ตามที่รัฐกำหนดไว้ นั้น ให้รัฐมีสิทธิเพิกถอนใบอนุญาตในการเลี้ยงสัตว์ได้

(3) กำหนดจำนวนสัตว์เลี้ยงให้กับเจ้าของโดยพิจารณาจากพื้นที่ของบ้านและศักยภาพของผู้เลี้ยงสัตว์ เพื่อป้องกันการเลี้ยงสัตว์ในจำนวนมากเกินความจำเป็น

(4) กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการกับสัตว์ที่ถูกปล่อยออกมาโดยลำพังไว้อย่างชัดเจน โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการกักสัตว์เลี้ยงนั้นไว้เพื่อให้เจ้าของมาติดต่อขอรับคืนพร้อมชำระค่าปรับ

(5) กำหนดให้เจ้าของธุรกิจขายสัตว์เลี้ยงจะต้องมาขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงทุกชนิดเพื่อเป็นการควบคุมปริมาณสัตว์เลี้ยงที่เกิดขึ้นในประเทศ ซึ่งกฎหมายในประเทศไทยนั้นจะเข้มงวดในขั้นตอนการนำสัตว์เข้ามาในประเทศเท่านั้น แต่หลังจากที่มีการนำเข้ามาแล้ว ก็จะมีการเพาะพันธุ์ขายกันเป็นจำนวนมากทำให้ไม่มีการควบคุมอย่างเป็นทางการ จึงเสนอให้กำหนดการซื้อขายสัตว์จะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่รัฐ จะขายกันเองไม่ได้ จะซื้อขายกันจะต้องเป็นร้านค้าที่ขึ้นทะเบียนเท่านั้น ดังนั้นวิธีการแก้ไขปัญหาการขยายพันธุ์ของสัตว์นำเข้าต่างๆ นั้น คือ จะต้องมีการนำสัตว์มาขึ้นทะเบียนและมีการเรียกเก็บภาษีของสัตว์นำเข้าให้สูงขึ้น ก็จะเป็นการลดการนำเข้าสัตว์ได้ และภายหลังจากที่มีการนำสัตว์เข้ามาแล้ว จะต้องมีการจำกัดปริมาณสัตว์ดังกล่าวโดยมีการมาฝังชิปเข้าไปในสัตว์นั้น หากจะมีการเพาะพันธุ์สัตว์ชนิดนั้น ต้องได้รับอนุญาตจากกรมปศุสัตว์ก่อน มิเช่นนั้นมิโทษปรับโดยตั้งค่าปรับไว้เป็นจำนวนมากๆ เพื่อเป็นการลงโทษ

(6) กำหนดให้เจ้าของสัตว์ที่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจจะเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของตนเองต่อไปได้ ให้เจ้าของสัตว์นำสัตว์เลี้ยงของตนเองดังกล่าวมาให้กับเจ้าหน้าที่และจะต้องเป็นผู้จ่ายค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูทั้งหมด โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหาสถานที่เลี้ยงสัตว์ดังกล่าว โดยใช้เงินจากเจ้าของสัตว์เลี้ยงดังกล่าว อันเป็นทางออกให้กับเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ประสบกับปัญหาไม่สามารถเลี้ยงสัตว์ได้อีกต่อไป

3. ควรมีการนำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายค่าเสียหาย ตามหลักของพระราชบัญญัติการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มาบังคับใช้กับกรณีเจ้าของสัตว์เลี้ยงสละความครอบครองในสัตว์เลี้ยงของตนเอง โดยนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยในที่สาธารณะ อันเป็นการสร้างภาระให้กับสังคมเสมือนการก่อมลพิษ

4. ควรให้หน่วยงานราชการประชาสัมพันธ์ปลุกฝังและให้เจ้าของสัตว์มีจิตสำนึกต่อการเลี้ยงสัตว์ที่ถูกต้อง โดยเดินออกประชาสัมพันธ์กับแหล่งที่ขายสัตว์เลี้ยงตามทีต่างๆ ให้ผู้ขายสัตว์มีจิตสำนึกในการพิจารณาขายสัตว์ให้กับผู้ซื้อ โดยให้คำนึงถึงอายุ และศักยภาพในการเลี้ยงดูสัตว์เลี้ยงดังกล่าว ก่อนที่จะขายสัตว์เลี้ยงให้กับผู้ซื้อ และประชาสัมพันธ์ในส่วนของผู้ซื้อให้มีจิตไรรักสัตว์อย่างจริงจัง โดยให้พิจารณาจากความพร้อมของตนเองก่อนที่จะหาสัตว์มาเลี้ยง

ดังนั้น ปัญหาความเสียหายจากสัตว์เลี้ยงที่ตกเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของนั้นนับเป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งลำพังภาครัฐเพียงอย่างเดียวไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาให้ลุ่่วงได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ บุคลากรและสถานที่ อีกทั้งต้นตอปัญหาสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของเกิดมาจากคนขาดจิตสำนึกที่เลี้ยงสัตว์อย่างปล่อยปละละเลย ไม่สนใจดูแลหรือนำสัตว์ไปปล่อยหรือทิ้งในที่สาธารณะก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมโดยรวม แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาดังกล่าวก็เป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเท่านั้น แต่การแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดคือการปลุกฝังจิตใต้สำนึกให้กับประชาชนที่จะเลี้ยงสัตว์โดยให้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาการเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญที่สุด เมื่อมีการป้องกันไม่ให้เกิดการเลี้ยงสัตว์ทำได้ง่ายเพียงแค่มมีเงิน ก็สามารถเลี้ยงได้ แต่จะต้องมีหน้าที่ในการรับผิดชอบต่างๆ ตามมาก็จะทำให้ประชาชนที่ต้องการจะเลี้ยงสัตว์ต้องตระหนักเป็นอย่างดีก่อนที่จะตัดสินใจซื้อสัตว์มาเลี้ยง และเมื่อมีบทลงโทษในการปล่อยสัตว์เลี้ยงออกมาที่สาธารณะอย่างรุนแรงแล้ว ก็จะไม่มีผู้ใดกล้าที่จะนำสัตว์มาปล่อยตามทีต่างๆ อย่างแน่นอน และจะเป็นการแก้ไขปัญหาสัตว์ไม่มีเจ้าของให้กับสังคมอย่างยั่งยืน

DU
P
U

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- โกวิทย์ พวงงาม. (2543). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- จิต เศรษฐบุตร. (2550). *หลักกฎหมายแห่งลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2545). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- _____. (2526). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ชนพันธุ์ เมธาพิทักษ์. (2546). *สัตว์เศรษฐกิจ กระจกเลี้ยงได้ ไม่มีคำว่าขาดทุน*. กรุงเทพฯ: หอสมุดกลาง.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). *สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- ประพนธ์ ศตะมาน. (2516). *ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์*. กรุงเทพฯ: นิติประยุกต์.
- ประสพ บุรณมานัส. (2531). *กระบือและการรักษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปานเทพ รัตนากร. (2543). *หมอสัตว์ป่า* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.
- มานิตย์ จุมปา. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน*.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (ม.ป.ป.). *เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน หน่วยที่ 1 – 8*. สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง
- เพ็ง เพ็งนิต. (2549). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด พระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- _____. (2550). *รวมคำบรรยายภาคหนึ่งสมัยที่ 60 เล่มที่ 7*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา.

- ไพจิตร ปุณฺณพันธ์. (2538). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 7).
กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542* (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- วารี นาสกุล. (2544). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง
สามัคคี*. กรุงเทพฯ: วิบูลย์กิจการพิมพ์.
- วารี นาสกุล. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด*.
- ศักดิ์ สนองชาติ. (2546). *คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความ
รับผิดชอบทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539*
(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ, ยงยุทธ ไวกุล และแสนนัด หงส์ทรงเกียรติ. (2528). *หลักการเลี้ยงและขยาย
พันธุ์สิ่งในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สมาคมวิทยาศาสตร์การเกษตรแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุวิทย์ เทียรทอง. (2530). *หลักการเลี้ยงสัตว์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุขุม ศุภนิติย์. (2548). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด*
(พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ
- สมพร พรหมพิตร. (2546). *กฎหมายว่าด้วยละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- เสนีย์ ปราโมช. (2479). *กฎหมายอังกฤษว่าด้วยสัญญาละเมิด*. กรุงเทพฯ: สุวรรณศรี.
- _____. (2479). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์*. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- เสนีย์ ปราโมช. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์*. กรุงเทพฯ.

บทความ

- ขจร ทองอำไพ. (2517). “การเลี้ยงสัตว์.” *รวบรวมเอกสารการนิเทศการศึกษา*, 154. หน้า 50-165.
- จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. (2528). “ค่าเสียหายอันเป็นโทษในคดีละเมิด.” *วารสารนิติศาสตร์*, 15 (4).
หน้า 153.

วิทยานิพนธ์

- กรกช ม่วงกล้า. (2553). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุม ดูแลสัตว์เลี้ยง: ศึกษาเฉพาะกรณีสุนัข* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชนพร เกิดผล. (2551). *ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีรศักดิ์ วรอดิตานนท์. (2551). *ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค โภคยานยนต์ใหม่ที่มีความซ้ำซ้อนพร้อม: ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สายสุดา นิงสานนท์. (2525). *ความรับผิดชอบเค็ดขาดในกฎหมายละเมิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัสวดี นนทะโชติ. (2550). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมเหตุเค็ดร้อนรำคาญจากสุนัขที่มีเจ้าของ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- Dek-d. (ม.ป.ป.). ฮาจิ โกะะ! สุนัขผู้ซื้อสัตว์เลี้ยง รอเจ้านายจนลมหายใจสุดท้าย. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://www.dek-d.com/board/view.php?id=1823710>
- Dogilike. ถึงเวลาทำความเข้าใจ “ความรู้สึกน้องหมา” อย่างถูกต้อง. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://www.dogilike.com/content/train/2025/>
- Kapook. (ม.ป.ป.). ทุกข์บำบัดได้ด้วยสัตว์เลี้ยง. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://pet.kapook.com/view12935.html>
- Oknation. (2550, กันยายน). หลักการใช้ การตีความและการอุดช่องว่างของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=109574>
- ข่าวสด. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=TVRNMk1UYzVOemcxTVE9PQ==

- ข่าวสดออนไลน์. (2556, 25 กุมภาพันธ์). แม่แจ่งจับเจ้าของพิตบูล 3 ตัว รุมขย้ำลูกชายเหวอะเหวอะปาง
ตาย เย็บกว่า 100 เข็ม. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก
http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=TVRNMk1UYzVOemcxTVE9PQ==
- ครอบครัวข่าว. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก
<http://www.krobkruakao.com/%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7/72311/%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%87>
- ที่อยู่ถิ่นอนของสุนัข. The Council of the London Borough of Southwark, Dog (Fouling of Land)
Act 1996, 1996 Chapter20 (Online), from
[http://www.southwark.gov.uk/Uploads/FILE_6087.pdf;2006.\(June,13\)](http://www.southwark.gov.uk/Uploads/FILE_6087.pdf;2006.(June,13)).
- ที่อยู่อาศัยของแมว, จาก http://www.kaewnim.com/index.php?option=com_content&view=article&id=51:house-dog&catid=36:knowledge-dog&Itemid=56
- บทความเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์เป็นการฝึกฝนเด็ก, จาก
<http://knowledgesharing.thaiportal.net/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1/tabid/93/articleType/ArticleView/articleId/41/-.aspx>
- บทความเกี่ยวกับสุนัขยอดกตัญญู ฮาจิ ของประเทศญี่ปุ่น, จาก <http://www.dek-d.com/board/view.php?id=1823710>
- ปานเทพ รัตนากร. (ม.ป.ป.). “หยุดทิ้งหมา หยุดปัญหาหมาจรจัด”. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556,
จาก <http://www.awfkanchanaburi.org/conternt 0107.htm>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2555, 20 มกราคม). สัตวแพทย์ มข. ชี้ปัญหาสัตว์เร่ร่อนเกิดจากความไม่ใส่ใจ
และขาดความรู้ของประชาชน แนะนำใช้มาตรการของรัฐควบคุม พร้อมปลูกจิตสำนึกรัก
สัตว์เลี้ยง ก่อนปัญหาลูกกลามสร้างภาระสังคม. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก
<http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=955000007808>
- มูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลนในพระบรมราชินูปถัมภ์ (ม.น.ช.). (2535). ความผูกพันระหว่าง
สุนัขกับมนุษย์. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก
<http://knowledgesharing.thaiportal.net/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1/tabid/93/articleType/ArticleView/articleId/41/-.aspx>

ราชการบันทึกอิเล็กทรอนิกส์ ตอน งามองเฟือก ออกอากาศวันที่ 1 มกราคม 2553, จาก

<http://pornpanzaza.212cafe.com/archive/2009-09-05/1x1x1-2-4-3-2-1-7-7/>

วิกิพีเดีย. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki>

สมชาย ศรีพล. (2549). หลักการเลี้ยงสัตว์. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2550, จาก

http://www.nsrui.ac.th/e-learning/animals/lesson1_1/php

เอกสารอื่นๆ

โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นิติบรรณาการ.

ฝ่ายตรวจและบังคับการ กรมควบคุมมลพิษ. (2545). The Reform of Thai Environmental Law and
Enforcement (เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง สาระสำคัญของ Nation
Environmental Policy Act). กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.

กฎหมาย

ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2545.

ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548.

ประกาศราชกิจจานุเบกษา เรื่องระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข
พ.ศ. 2550.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ประมวลกฎหมายอาญา.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (4) มาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การ
สวนสัตว์ พ.ศ. 2497.

พระราชบัญญัติกฎหมายจราจร พ.ศ. 2477 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2522.

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535.

พระราชบัญญัติควบคุมการบำบัดโรคสัตว์ พ.ศ. 2505.

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535.

พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535.

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499.

- พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499.
 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535.
 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Denise Artis. (1984). *Odour Nuisances and Their Control*. London: Shaw.
- David Hughes. (2002). *Environmental Law* (4th ed.). London: Lexis Nexis.
- Edward J.Kionka. (1977). *Torts in a Nutshell: Injuries to Persons and Property*.
 St. Paul, Minn: West.Environment Protection.
- Francis M. Burdick. (1913). *The Law of Torts ; A Concise Treatise on the Civil Liability at
 Common Law and Under Modern Statutes for Actionable Wrongs to Person and
 Property* (3rd ed.).
- Phikip Weinberg and Kevin Reilly. (1998). *Understanding Environmental Law*. New York:
 Matthew Bender.
- Steven L. Emanuel. (1984). *Torts Casebook Edition Keyed to Prosser, Wade & Schwartz, Torts,
 7th ed*. New York: Emanuel Law Outlines.
- William H. Rodgers, Jr. (1977). *Hamdbook on Environmental Law*. St.Paul, Minn: West.

ELECTRONIC SOURCES

- David Favre. (1971). Oregon Consolidated Dog Statutes. Retrieved February 21, 2009, from
http://www.animallaw.info/statutes/stusorst433_340_609_994.htm.
- Defra. (2006). Animal welfare: The Control of Dogs. Retrieved February 8, 2009, from
<http://www.defra.gov.uk/animalh/welfare/domestic/dogs.html>.

Health Code of the City of New York, Title 24 Department of Health Title IV Environmental Sanitation Article 161 Animals 24 RCNY Health Code§ 161.01 (2000), from [http://www.southwark.gov.uk/Uploads/FILE_6087.pdf](http://www.nycass.org/site/c.KLTJ9MUKTH/b.593029/k,2006.(May,24)Laws Town of Ledyard Laws, Local Law#01 - 2003 Control of Nuisance Dog Law[Online], Southwark council. (n.d.). Retrieved January 5, 2012, from <a href=), 2006 (June, 13). <http://www.co.cayuga.ny.us/ledyard/government/laws/localoca01-2003.pdf>, 2006. (June, 18). <http://www.krobkruakao.com/%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7/72311/%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%87> 2013 (February, 25).

LAW

The Environmental Protection Act. (1990). Robert McCracken, Gregory Jones, James Pereira, and Simon Payne. (2001). *Statutory. Nuisance*. London: Dublin and Edinburgh.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล

ประวัติการศึกษา

ประวัติการทำงาน

ร.ต.อ. ศุภโชค บุญเจริญ

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

นายเวร ผู้บังคับการสืบสวนสอบสวน

สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

D
P
U